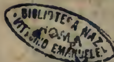
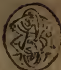
Thomæ Linacri Angli de emendata structura liber primus, siue de octo partibus.

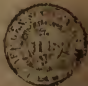

Partes orationis in lingua Latina publice ab idoneis authoribus receptæ sunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Præpositio, Aduerbium, Interiectio, Coniunctio. Veteres (vt videntur) sex erant contenti, qui Participiū Verbo, & Interiectionem Aduerbio adnumerarunt. Sed ex his octo, inclinabiles flexilésque sunt quatuor, Nomen, Pronomen, Verbum, & Participium. Immobiles, inflexilésque, reliquæ, Præpositio, Aduerbiū, Interiectio, Coniunctio. Accidunt inclinabilibus omnibus, numerus & persona. Nomini autē, Pronomini & Participio, præterea casus & genera. Verbo & Participio etiam tempus. Vni (Verbo) modus.

Nomen. NOMEN EST PARS ORATIONIS, quæ casibus inflexa significat aliquid sine vlla temporis, aut certæ personæ adsignificantia. Nominum variæ sunt species, aliæ à vocibus, Nominis diuisio. aliæ à rebus sumptæ. A vocibus, principale, vt candidus: & deriuatum, vt candidior. Etiam simplex, vt pes: & compositum, vt bipes. Deriuati generis, aliud denominatiuum est, quod videlicet à nomine ducitur, vt à lapis, lapillus. Aliud verbale, quod à verbo, vt ab amo, amator. Aliud participiale, vt fugitans, appetens. Aliud aduerbiale, vt à cras, crastinus. Sit & pronominale aliud, vt à noster nostras, nisi certam adsignificet personam.

A rebus sumptæ species sunt, Proprium, appellatiuum, & quod generali appellatione adiectiuum appelles licet. Proprium. Proprium est, quod rem non multis communem, sed vni indiuiduo propriam significat, vt Maro, Roma, Tyberis, Caucasus, Propriorum species. Britannia. Huius quatuor sunt genera, sic Prisciano distincta. Prænomen. Prænomen, quod vel differentiæ causa præponitur, vel veteri ritu: quòd Romani postquam Sabinos asciuissent in ciuitatem, eorum nomina suis præposuerunt, inuicémque Sabini ipsorum. Talia erant Aulus & Publius & Marcus, multáque alia, quæ non antè pueris, quàm virilem togam sumerent: puellis, quàm

Nomen. nuberent, Tito Probo authore, sunt imposita. Nomen, quod
Cognomen. suum cuique est, vt Paulus, Tullius. Cognomen, quod cognationis est cõmune, vt Scipio, Gracchus, Fabius. Hoc tamẽ cum de pluribus dici possit, abusiue dici proprium videri potest.

Agnomen. Agnomen, quod ab aliquo euentu est impositum, vt Africanus, Isauricus, Germanicus. Diomedi nomen est, quod Prisciano cognomen, & contrà. Ait enim, Nomen proprie est gentilitium, id est quod originẽ gentis vel familiæ declarat, vt Portius, Cornelius, Iulius. Cognomẽ, quod vniuscuiusque propriũ est, & nominibus gentilitijs subiungitur, vt Cato, Scipio, Cæsar. Ego (quod sciam) apud eruditi seculi scriptores agnomen non legi, sed pro eo cognomen: vt Sallustius, Masinissa rex Numidarum in amicitiam receptus à Publio Scipione, cui postea Africano cognomen ex virtute fuit, multa & præclara rei militaris facinora fecerat. Et Cicero de Senectute, Téque non cognomentum solum Athenis deportasse, sed humanitatẽ & prudentiam intelligo. Varro de re rustica, Nam eo prælio hostes ita fudit ac fugauit, vt eo Nerua prætor, imperator sit appellatus, & auus cognomen inuenerit, vt diceretur Scropha. Virgilius, Cui nunc cognomen Iulo. Vbi tamen Seruius cognomen pro agnomine positum censet.

Appellatiuũ. Neutra adiectiuorum. Appellatiuum est, quod rem multis communem significat, vt animal, homo, candor, color. Appellatiuorum vim obtinent & adiectiuorum neutra: vt in illo Sallustij, Quibus diuitiæ bono & honesto potiores erant. Et Virgilij, Dulce satis humor. Et eiusdem, Triste lupus stabulis.

Quid, Quod. Item (quid) & (quod) vt Terentius, Quid illic rerum gerit? Idem, Quid hic tibi negotij est? Cicero ad Atticũ, Ego ad Publium Lupum & Caium Coponium prætores misi, vt se vobis coniungerent, & militum

Quodcũque. quod haberẽt, ad vos deducerent. Et (quodcunque) vt Idem, Vos hortor, vt quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis.

Quæ nominũ habeant vim. Nominũ vim obtinent, siue appellatiuorum, siue alterius cuiusquam generis malis, interim & Infiniti verborum modi, vt (Scire). in illo, Scire tuum nihil est.

Infiniti sensus. Interim Infiniti sensus. Voco autem Infiniti sensum, Infinitum ipsum cum suo accusatiuo: vt in hoc sermone, Apparet hunc esse seruum domini pauperis miserique: pars illa (hunc esse seruum domini pauperis.) Simili modo & in quos Infiniti sensus soluitur: vt in eo Martialis, Hoc scio, quòd scribit nulla puella tibi: illud (quòd nulla puella scribit tibi.) Scire tamen licet, tum hæc Infini-

ta verba, quæ nominum vice funguntur, tum ſenſus in quos ſoluuntur, vſitatius vel in recto vſurpari, vt in iam dicto exemplo (Scire tuum nihil eſt) vel in accuſatiuo, vt in hemiſtichio quod ſequitur (Niſi te ſcire hoc ſciat alter.) & in illo Cæſaris, Damnatum pœna ſequi oportebat, vt igni cremaretur. Rarius in ablatiuo. Salluſtius, Audito regem in Siciliam tendere. Plinius, Teſtato quoniam potum in vrſinam rabiem agat. Item in genitiuo. Plinius, Flores vero odoréſque de die in diem gignit. Magna, vt palàm eſt, admonitione hominum, quæ ſpectatiſſime floreant, celerrime marceſcere. Videtur enim illud (celerrime marceſcere, quæ, &c.) in gignendi caſu poſitum pro τȣ̃ τάχιςα ϖῦαίνεϑαι. Audito. Teſtato.

Ex appellatiuis collectiuum eſt, quod ſingulari numero aliquam multitudinem ſignificat, vt populus, gens, turba: quibus contrariam naturam habent, quæ in multitudinis numero rem vnicam ſignificat, vt Athenæ, mœnia in nominato hactenus genere. Collectiuum.

Adiectiuum nomen in vniuerſum id voco, quod ſine altero, cui adhæreat, conſiſtere in oratione non poteſt. Eius variæ ſunt ſpecies, quas ſtrictim hic perſequemur. Sunt igitur aliæ affirmatæ affectionis vel negatæ, quæ proprie adiectiua dicuntur, vt albus, par, dodrantalis, centum, Romanus, cæcus, imprudens. Accipiatur enim breuitatis cauſa, affectionis vocabulum latius hoc loco. Aliæ quæ de tali affectione quærunt, quæ interrogatiua dicuntur, vt qualis, quantus, quot, cuias. Sunt & quæ cum neutris horum (mea ſentẽtia) connumerari queãt, quæ Syncategoremata dicas, cuiuſmodi ſunt partitiua, particularia, & vniuerſalia. Adiectiuum. Adiectiuorũ ſpecies. Syncategoremata.

Adiectiuum proprie dictum, aliud commune eſt, quod affectionem multis communem ſignificat, nec poteſt (vt dictum eſt) per ſe citra proprium vel appellatiuum in oratione conſiſtere, vt albus, alba, album. Aliud proprium, quod affectionem vni indiuiduo propriam ſignificat, vt Gradiuus, Marti: Enoſigæus, Neptuno: Quirinus, Romulo. Adiectiuum proprie.

Sunt & quæ inter iam dicta genera, id eſt appellatiua & adiectiua, mediam obtinent naturam, quæ ambigua vocant, vt rex, ciuis, conſul, pater, ſeruus, hiſtrio, & verbalia in tor & trix finita: quippe quæ modo appellatiua ſunt, quoties nimirum vel per ſe ſubſiſtunt, vel alia ſuſtinent, vt in illo Terentij, Regem elegantem narras. Et Ouidius, Victus meretricis amore. Modo Ambigua.

adiectiua,quoties videlicet alteri innituntur, vt in illo Virgilij, Hinc populum late regem belloque superbū. Idem in Moreto, Excubitorque diem cantu prædixerat ales.Mart.Nec odit explo ratores nubila massa focos.Cicero,Quū ex persona mihi ardere oculi hominis histrionis viderentur. Et Horatius, Verū ita risores ita cōmendare dicaces Conueniet Satyros.Et Lucan.Victrici viscera dextra.Cicero ad Atticū,Quo autem die Cassij victrices literæ in senatu recitatæ sunt.

Interrogatiuū

Interrogatiuum est, per quod de re quapiam quærimus.

Interrogatiuū duplex.

Est autem duplex, aliud substantiæ, per quod de proprio,appellatiuo vel demonstratiuo pronomine quæritur,vt quis, vter, nunquis, ecquis, pro num aliquis. Aliud accidentis, per quod de adiectiuo quæritur. Hoc autem multiplex est. Nam aliud de qualitate quærit,vt qualis: aliud de magnitudine,vt quantus: aliud de numero, vt quot: aliud de ordine, vt quotus: aliud de possessore,vt cuius cuia cuium: aliud de patria sectáve,vt cuias: aliud de modo rationéve, vt cuiusmodi: aliud de vno multiplicato, vt quotuplus, & aliter quotuplex: aliud distributiuum dici potest,vt quotenus. Cicero ad Atticum, In ripa nescio quotenorum iugerum. Quanquam hic pro quot & infinite accipitur, vt mox apparebit. Aliud de annorum numero quærit, vt quotennis. Hæc verò,sicut omnia ferè,quibus aliquid interrogamus,siue nomina sint,siue aduerbia,interdum nihil quærunt: sed aut cum suo verbo,verbis alijs subijciuntur, & eorum transitum excipiunt,fiúntque infinita: vt Scio quid conêre. Dic quid velis.Vocentúrque ideò(si libet)quo ab alijs,de quibus agendū est,discernantur,infinita subiuncta. Aut nos ad aliquid notum, vel certe in oratione prius positum remittunt,efficiuntúrque relatiua,olim prouocabula dicta.

Qualis. Quantus. Quot Quotus. Cuius. Cuias. Cuiusmodi. Quotuplus. Quotenus.

Infinita subiuncta. Relatiua. Prouocabula.

Referuntur autem relatiua hæc ad ea, de quibus, cum interrogatiua sunt,quærunt. Quæ substantiæ relatiua sunt,ad appellatiua, propria, & demonstratiua pronomina, vt homo,vel Socrates, vel iste qui ad nos venit. Nam quis, cum relatiuum fit, s amittit.

Quæ accidentis sunt, ad sui generis adiectiua. Quantus,ad magnus,paruus,bicubitus,bipedalis. vt,Statua magna,quāta erat Rhodi. Quod,ad duo,tria,quatuor. Quotus,ad primus, secundus,tertius.vt Venerat tertius,quotus tu. Quoteni,ad bini,terni,quaterni. Quotuplus,ad duplus,triplus,quadruplus. Quotuplex, ad duplex, triplex,quadruplex. Quotennis,ad

biennis, triennis, quadriennis. Item ad bimus, trimus, quadrimus: quibus adnumerari posse videtur annotinus & ornotinus, præterea annuus & anniculus. Plinius, Vetustas oleo tædium affert, non item & vino, plurimúmque ætatis annuo est. Idem de capris, Concipiunt Nouembri mense, vt Martio pariant, turgescentibus virgultis, aliquando anniculæ, semper bimæ, in trimatu inutiles. Idem, Ergo plantaria instituunt, anniculásque transferunt, & iterum bimas. Ad cuius cuia cuium, tum pronomina possessiua, meus, tuus: tum nominum genitiui, vt Melibœi, AEgonis. Caper AEgonis, cuia est vitula.

Redditiuum est, quod relatiua ipsa vel præcedit, vel sequitur. vt Talis erat Hermolaus, qualis erat Theodorus. Quot homines, tot sententiæ. Sunt autem numero hæc, talis, tãtus, tot, huiusmodi, eiusmodi, istiusmodi, & ad quotus, totidem. vt Plin. in x i. Murium iecusculis fibræ, ad numerũ lunæ dierum in mẽse congruere dicuntur, totidémque inueniri quotum lumen eius sit. Cæterum redditiua, quoties indicantes quippiam his vtimur, demonstratiua sunt, veluti si quempiã digito demonstrans, dicã, Talis erat Theodorus. aut, Non tanti æstimo: indicans capillum. Sæpe etiam admirantes, his vtimur, in illo, Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Redditiuum. Demonstratiua.

Possessiuum nomen est, quod aliquid significat veluti possidentis, vel eius ad quod spectat quippiam, vt Euandrius, paternus, herilis. Possessiuum.

Materiale est, quod aliquid veluti ex materia significat, vt faginus, ilignus, abiegnus, colurnus, lapideus, testaceus, aureus. Materiale.

Locale siue adiectiui genus (quod Græci οἰκειωματικὸν vocant) est, quod aliquid vt ex loco significat, veluti hortensis, marinus, maritimus, montanus, cælestis. Locale.

Patrium nomen est, quod aliquid ex patria significat, vt Eboracẽsis, Romanus. Est enim patria, vt Nonius Marcellus censet, vrbs vel ciuitas parẽtum. Itaque Virgilium noue illud protulisse ait, -qui sanguine nobis Hanc patriam peperere suo: cũ de Latio id dicat. Patrium. Patria.

Gentile est, quod aliquid vt ex gente vel natione significat, vt Græcus, Latinus, Britannus, Cyprius. Illa enim, Hispaniensis, Siciliensis, Romanẽsis, Corinthiensis, οἰκειωματικὰ potius, quàm gentilia dixeris, cum non tam aliquid his gentibus ortum, quàm in ijs versatum significent, vt Hispaniensis negotiator & exercitus, licet genere sint Romani. Gentile.

Numerale. Cardinale. Ordinale.

Numerale varias habet ſpecies. Eſt enim & cardinale, quod numerum abſolute ſignificat, vt vnus, duo, tres. Et ordinale, quod numerum in ordine, vel vt apte Laurentius præcipit, quod vltimum eius numeri ſignificat, vt primus, ſecundus, tertius. Et diuiſiuum ſiue diſtributiuum, Græci διαιρετικὸν vocant, quod ſingulis multorum eundem numerum diſtribuit, vt ſinguli, bini, terni, quaterni, vt non immerito oratoribus in multitudinis numero eorum ferè ſit vſus. Plinius de ceruis, Octonis menſibus ferũt partus. Idem de canibus, Gerunt in vteris ſexagenis diebus. Et de equis, Partum in eo genere vndenis menſibus ferunt, gignunt duodecimo. Et de iiſdem, Viuũt annis quinquagenis. Rarius ſingularium: vt Idem in decimoſeptimo, Traduces Gallica cultura binis vtrinque lateribus, ſi pars quadrageno diſtet ſpatio: quaterni, ſi viceno, inter ſe obuij miſcentur. Idem viceſimoquinto, Altera maior folijs laterum modo incluſa, quia ſeptena eſt. Idem vigeſimoſexto, Septuageno coitu durare ad libidinem tactu herbæ, cuius nomen ſpeciémque nõ ponit.

Diuiſiuum.

Numeralia in rius.

Sunt & quæ diuerſæ rei, quàm appellatiui, quod cũ his cõſtruitur, numerum indicent, in rius terminata, vt ternarius, quaternarius, quinarius. Lapis centenarius, qui eſt cẽtum librarum. Homo centenarius qui eſt centum annorum. Grex centenarius qui eſt centum capitũ. Cohors quadringentaria, quæ eſt c c c c. militum. Sunt & quæ vnum in ſe multiplicatum ſignificant, vt duplum, triplum, quadruplum, quæ ad numerum, vel pondus proprie referri Priſciano placet.

Partitiuum.

Partitiuum eſt, quod vel multa ſingillatim, vel vnum vt ex multis ſignificat. Multa ſingillatim, vt vnuſquiſque, quiſque, vterque, neuter. Vnum vt ex multis, vt alter, alius, cætera, & reliquus.

Vniuerſale.

Vniuerſale nomen eſt, quod totam naturam eius, cui additur, verbo ſubijcit, vt omnis, cunctus, nemo, nullus, nihil. Idẽ faciunt aliquãdo & Infinita ea, quæ ex ſimplicibus interrogatiuis fiunt, vel geminatis, vt quiſquis, qualiſqualis, quantuſquantus, quotuſquotus, vteruter, quotquot. Vel adiectione (cunque) vt quicũque, qualiſcũque, quantuſcũque, quotcunque, quotuſcunque. Vocẽtur autem vniuerſalia infinita. Huc quodammodo referantur vniuerſus & totus. Quorum totus, ad quantitatem continuam, ſicut omnis ad diſcretã refertur. Vniuerſus pro ſimul totus, vel ſimul omnis, accipitur.

Totus. Omnis. Vniuerſus.

Particulare.

Particulare nomen eſt, quod appellatiui, cui additur, partem

aliquam, non totam eius naturam verbo subijcit. Aliter, Quod minus certam definitámque rem exhibet, quàm proprium: vt aliquis, quisquam, quispiam, vllus, quidam. Quorum postremo, rem nobis aliquo modo certam, incertè significamus. vt Terentius, Fuit olim quidam senex mercator, nauem is fregit apud Andrum insulam. Idem, Interea mulier quædam abhinc triennium ex Andro commigrauit huc viciniæ. Rursus, Et fingunt inter se quandam nunc fallaciam, ciuem Atticam esse hanc. Quidam.

Reliquis verò rem tanquam nobis etiam incertam, incertè pronuntiamus. Terentius, Atque aliquis dicat, nihil promoueris. Est tamen vbi translatitie his vtare, vt in distributione, Hominum quidam boni sunt, quidam mali: vel aliqui boni, aliqui mali. Cicero, Dicimus grauedinosos quosdam, quosdam torminosos. Non quia iam sint, sed quia sæpe. Diuersi ab his generis particularia sunt, nec nomen adhuc sortita, quilibet & quiuis. Significant enim proprium vnum è multis, sed indifferenter hunc vel illum. Vocentur autem (si libet) particularia infinita. Quilibet. Quiuis. Particularia infinita.

Additur his alteruter, quod vnum simili ratione ex duobus significat. Plinius nat. hist. Alterutrum fore in causa, hoc est plenilunium aut interlunium, non erit dubium. Lucanus, Placet alea fati alterutrum mersura caput. Cicero, Quod si in alterutro peccandum sit. Alteruter.

Ex his nominis generibus, ea quæ comparationem recipere possunt, positiones vel absoluta, vel principalia dicuntur, vt candidus, lætus. Principale.

Cõparatiua verò, quæ excessum absoluti sui, vnius pluriúmve respectu significant, soluúque possunt in absolutum cum aduerbio magis, vt doctior illo, vel illis: id est magis doctus. Comparatiuũ

Superlatiua verò, quæ excessum positionis suæ significant, sempérque respectu plurium quàm duorum. Soluuntur hæc in absolutum cũ aduerbio (maxime), vt doctissimus poetarum, id est maxime doctus. Superlatiua.

DICTVM EST ACCIDERE nomini genus, casum, numerum. Quorum genus in sex diuiditur: Masculinum, fœmininum, neutrum, commune, epicœnum, dubium. Horum masculinum est, quod solis maribus debetur, in ijs quæ sexus discrimen recipiunt, vt Theodorus, vir, poeta. Vbi verò sexus discrimen abest, quod vel masculini generis adiectiuis, vel proprijs, appellatiuísve masculinis, in publico Latinæ linguæ vsu, cõiungi solet, vt lapis, niger qui. Fœmininum est, quod solis debe- Genera. Masculinum.

tur fœminis, vbi scilicet sexus discrimẽ adest, vt mulier, poetris, Cornelia. In alijs, quod fœminini generis adiectiuis, vel ꝓprijs, appellatiuisve fœmininis iungi solet, vt petra, nigra, quæ. In quibus vero sexus facile discernitur, siquæ voces sunt, quæ maribus pariter fœminísque conueniant: communis duûm generis merito sunt, vt bos, sus. At in quibus obscurior discretio est, altero sæpe genere, vtrunque sexum cõfudit vsus, appellauítque huiusmodi voces promiscui generis, Græci ἐπίκοινον vocant, vt passer, miluus, quæ sub masculino: aquila, mustela, quæ sub fœminino, vtrunque genus comprehendunt.

Commune duûm.

Epicœnum.

Dubiũ genus.

Sunt contraria quæ nulla ratione, sed solo authorum arbitrio, ab alijs masculine proferuntur, ab alijs fœminine. Ideóque dubij generis appellantur, vt margo, cortex, dies.

Neutrum.

Neutrum genus est, quod nec mari nec fœminæ proprium est, quódque in communi loquendi vsu, nec marium, nec fœminarum adiectiuis appellatiuísve, sed sibi proprijs iungi solet, vt saxum, iumentum, nigrum, quod.

Cõmune triũ.

Commune trium, vel communissimum genus est, quod vocibus cuiusque generis iungi potest, vt velox, fœlix, potens.

Casus.

CASVS, si ad vocem spectes, & finem declinatarum ab vno nominatiuo vocum variatum, in vno numero reperientur plurimum quatuor, vt in secunda & tertia declinationum formis, à nominatiuo Dominus, domini, domino, dominum, domine. A nominatiuo Lebes, lebetis, lebeti, lebetẽ, lebete. In reliquis plurimum tres, vt à nominatiuo plurali Poetæ, poetarum, poetis, poetas. A nominatiuo Manus, manui, manum, manu. A nominatiuo Dies, diei, diem, die. Sin ad res, siue personas quas exhibent, longe plures. quod docti veterum fortasse videntes, datiuo octauum, ablatiuo septimum adiecerũt, sicuti alijs fortasse alios, sed quorũ appellationes ad nos non venerũt. Nos eorum duntaxat sex, quæ publice recipiuntur, descriptiones quasdã ponemus.

Nominatiu⁹.

Nominatiuus igitur est, qui rem significat absolute, citráque omnem circunstantiam: ac semper vel finitis verbis à priori iungitur, vel ei, quod eiusmodi verba præcedit, sub eiusdem personæ ratione innititur. Hic nisi propter nominatiuum multitudinis, casus nõ diceretur, sed rectus: sicut reliqui omnes, obliqui.

Rectus. Obliquus. Genitiuus.

Genitiuus est, qui rem significat vt cuius sit quippiam: potéstque in possessiua subinde verti, vt Filius heri, herilis fili⁹: ensis Euandri, Euandrius ensis. Hic & patrius & gignẽdi casus dicitur, priscis etiam interrogandi casus dicebatur.

Datiuus ſiue dandi caſus eſt, qui id ſignificat, cui damnum, gratificatio, miſſio, paritatis vel æqualitatis collatio, denique acceſſio fit. Sub huius voce aliqui octauum comprehenderunt. quem tum incidere volebant, cum quod aliàs per accuſatiuum cum præpoſitione vſurpabant, per hunc caſum proferebant, vt in illo, It clamor cælo. Datiuus. Octauus.

Accuſatiuus, qui etiam incuſatiuus vel cauſatiuus dicitur, eſt qui rem ſignificat, tum infinitis verborum à priori, tum actiuorum tranſitioni accommodatam. Accuſatiuus.

Vocatiuus, qui & ſalutatorius dicitur, eſt qui vocãdis appellandíſve perſonis eſt accõmodus, vt Tityre. Iungitúrque vocandi aduerbijs, vt heus Angele, ô Hermolae: nunquã verbo, ideóque abſolute ſemper conſiſtit, quaſi cum aduertentiam effecerit, officio defunctus. Itaque etiam ſenſus in ſermone vicẽ obtinet. Vocatiuus.

Ablatiuus eſt, qui aliquid ſignificat, tanquã in quo, cum quo, vel abs quo. Item per, vel propter quod aliquid fiat. Et eſt paſſiuorum perſonæ agenti, item pretio, cauſæ, & inſtrumento, ſignificãdis accommodatus. Hic, Latinus & ſextus & comparatiuus dicitur. Eundem nominum, itémque pronominum caſum, aliqui ſeptimum dixerunt, quando ſcilicet, vt Priſcianus refert, ſine præpoſitione legitur. Ablatiuus.

NVMERI DVO SVNT, ſingularis, qui vnum duntaxat ſignificat, vt pater. Huius vim habent & quæ pro nominibus ſumuntur, verba infiniti modi, vt ſcire, velle: & ſenſus quidam, vt quod legis, vel legas, vt ſcribas. Et quæ ὁρικῶς, vel τεχνικῶς accipiuntur, vt Tullius: in illo, Tullius eſt cognomen. & Pergama: in illo, Pergama eſt plurale. Numerus. Singularis. Multitudinis numer⁹ eſt, qui multa ſignificat, vt patres. Huius vim merito obtinent duo vel plura propria, vel appellatiua, copulatiua coniunctione connexa, vt Socrates & Plato, ignis & aer, quo minus mihi figuratæ viderentur huiuſmodi conſtructiones, Socrates & Plato docent, niſi conſtructionem in vocibus naturaliter ſpectandam ſcirem. Sed de hac re alibi fortaſſe plura. Pluralis.

De pronomine.

Pronomen.

PRONOMEN est pars orationis, quæ inflexa casibus, indiuiduā maxime essentiam significat, sine vlla quidem temporis, sed nunquam sine definitæ personæ differentia. Aliter, Pronomen est pars orationis, quæ casibus inflexa, certius aliquid quàm proprium nomē significat, idque veluti demonstratum, relatum, vel possessum, cum aliqua semper personæ differentia.

Species pronominis.

Species pronominis sunt quatuor, demonstratiua, relatiua, possessiua, & gentilia vel patria.

Demonstratiua.

Demonstratiua pronomina sunt, quæ aliquid veluti indicatum significant. Sunt autem numero octó, ego, tu, hic, iste, ille, is, & ipse: & vnum in obliquis, sui. Ex ijs (ego) loquentem tantum indicat personam. (Tu) ad quam sermo dirigitur. Reliquorum tria (hic, iste, ille,) tertiam omnino personam demonstrant: non tamen eandem: sed Hic, præsentē ei qui loquitur: Iste, præsentem ei ad quem fit sermo. Similes loci differentias demonstrāt localia ab ijs declinata, Hic, isthic: hinc, isthinc: huc, isthuc. Terentius, Tu si hic sis, aliter sentias. Virgilius, Per caput hoc iuro. Cicero in Anton. Remoue paulisper istos gladios.

Idem.

Quinque verò cum vno composito (Idem) in relatiua transeunt, quando scilicet aliquid, quod in oratione præcessit, repetunt.

Ipse.

Vnum etiam (Ipse) quod alioqui discretionem quandam ab alijs personis adnotat, trium personarum significationem repræsentat. Primæ, vt in illo Virgilij, Quæque ipse miserrima vidi. Secūdæ, vt in illo Ouidij, Nil mihi rescribas, attamen ipse veni. Tertiæ, vt

Epitagmaticon.

in illo Terentij, Ipsus se fallit, haud ego. Hoc Græci epitagmaticon vocant, Donatus subiectiuum, quòd reliquis omnibus pronominibus subijci potest, supérque nominibus, tum proprijs, tum appellatiuis, vt iam patebit. Et pronominibus quidem, vt, Ipse ego cana legam tenera lanugine mala. Cicero in Tusc. Tibi ipsi pro te erit maxima corona causa dicenda. Idem, Sed quia profitentur ipsi illi, qui eos scribunt, se neque distincte, neque eleganter, neque ornate scribere, lectionem sine vlla delectatione negligo. Terentius, Atque isthuc ipsum nihil pericli est. Virgil. Ipsi te fontes, ipsa hæc arbusta vocabant. Cicero in Tusc. At idipsum odiosum est, sine sensu esse. Idem, Ex tuo ipsius animo cō-

iectūram feceris. Idem, Cum verò perſpicuum ſit, nihil poſſe in eo eſſe, qui ipſe non ſit, quid poteſt eſſe in eo odioſum, qui nec ca reat, nec ſentiat? Proprijs autem & appellatiuis: vt Idem, Sed videamus Herculem ipſum, qui tum dolore frangebatur, cũ im mortalitatem ipſam morte quærebat. Omnibus perſonis iungi poteſt & compoſitum (idem). Primæ, vt Cicero, Atque idem contendo cum ad naturam eximiam, &c. Secundæ, vt Terẽtius, Tu tamen idem has nuptias perge facere ita vt facis. Tertiæ, vt Virgilius, Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Reſtat ex demonſtratiuis vnum, nempe (ſui) reciprocum à quibuſdam dictum, quòd tranſitum à tertia perſona in ipſam rurſus reflectit: qua ratione tertiæ etiã perſonæ merito eſt, quòd ſolius eius tranſitum remittit. Eadem ratione & obliquos duntaxat recipit, vtique quòd non niſi in tranſitu perſonæ legitur. Reciprocum.

Sunt qui relatiuum putent, ſed errore, cum ſenſum à priore non deſyderet.

Poſſeſſiua pronomina ſunt, quæ aliquid ceu poſſidentis ſignificant. Sunt autem quinque, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter. Poſſeſſiua.

Gentilia vel patria pronomina ſunt, quæ non ſolum nationem vel patriam, ſed etiam partes ſectámve ſignificant, vt noſtras & veſtras, quæ ideo inter pronomina ſunt poſita, quòd certæ perſonæ differentiam ſecum afferunt. Pronomina gentilia.

GENERA pronominum ſunt quatuor, Maſculinum, fœmininum, neutrum, & commune duûm. Maſculinum eſt, quod vel marem domonſtrat, vt ego, quum vir loquitur: vel maſculinis iungi ſolet, vt meus. Fœmininum verò, quod fœminam demõſtrat, vt ego, quum fœmina loquitur: vel cum fœmininis iungi ſolet, vt mea. Neutrum eſt, quod neutrum aliquod demonſtrat, & nominib⁹ neutris iungi ſolet, vt illud. Commune duûm, vt noſtras, veſtras. Genera pronominum.

PERSONA duplex eſt: altera ſermonis, altera conſtructionis. de hac alibi agemus. Illa triplex eſt. Prima, quæ rem tantum vt loquentem demonſtrat, vt ego. Itaque nihil miri ſiquæ verba ad ea pertinent, quæ omnino loquela careant, prima deſtituuntur. Huiuſmodi ſunt quorundam actiuorum paſſiua, vt aratur, arantur. Indicio eſt, quòd talium rerum, cum per Proſopopœiam finguntur loqui, non dubitant authores etiam verbis, quæ ijs proprie debentur, primas perſonas tribuere. Perſona duplex. Prima perſona.

Secunda perſona eſt, quæ rem ſignificat, ad quam ſermo dirigitur, vt tu. Qua ratione efficitur, vt tum omnis vocatiuus ſecun- Secunda perſona.

dæ sit personæ, cum quicquid vocam⁹, id omnino alloquamur: non tamen contrà, quicquid alloquimur, id continuo vocemus (quæ res fortasse Triphonem fefellit, qui pronomen (tu) tantum esse vocatiui casus putabat) tum ad quæ sermo dirigi non potest, ea prorsus vocatiuis careāt. Eiusmodi nomina sunt interrogatiua, relatiua, infinita, partitiua & particularia. Nam vniuersalium quibusdam, præsertim eorum, quæ sic proprie dicuntur, nescio cur vocatiuus desit: fortasse etiam nec particularium quibusdam desit, vt in illo Virgilij, Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor. Pronomina vero eiusmodi sunt (ego) & quæ tertiæ personæ sunt primitiua. In illo enim Ciceronis, O nox illa quæ tenebras attulisti: non tam demonstratio aliqua (quæ propria sit pronominibus) quàm nobilitatis siue eminentiæ indicatio quædam significatur. Simile quid videtur in illo Tibuli, Idem, si fas est, mos precor ille redi.

Tripho.

Tertia persona.

Tertia persona est, quæ aliquid significat, vt de quo sermo habetur. Sub hac comprehenduntur omnia nomina, etiam pronomina & participia, præter ego & tu, & vocatiuos. (Quod) à Græcis postpositiuus articulus dicitur: à Latinis, alijs prouocabulum, alijs pronomen infinitū, alijs relatiuum nomen (est enim substantiæ relatiuum) nempe (qui, quæ, quod.) Ideo inter pronomina à Latinis grammaticis est coniectum, quòd fortasse iccirco inter nomina ponendum non censuerunt, quòd & quorundā pronominum declinationem imitetur, & Græci articulo pro eo vtantur, nec eius vnius causa numerum partium augendum existimarēt. Distat tamen à pronomine, quod nullam in se certam personæ differentiam includit (quod proprium, vt Aristarcho placet, pronominis est) sed omnibus coniungi promiscue potest, vnde & infinitum pronomen à veteribus appellatum est, ad Infiniti verbi similitudinem, quod item cum nullam personam habeat, omnibus iungi personis sine discrimine potest. Cæterum cum multis nominib⁹ apud veteres appellatur, nos interim prouocabulum qui, vel relatiuum qui, distinguentes videlicet ab alijs, tum substantiæ relatiuis, qualia sunt pronomina: tum accidentis, qualia sunt qualis & quātus, claritatis causa vocabimus.

Quod.

Qui, quæ, quod.

Aristarchus.

Cur infinitū pronomen dicatur.

De verbo.

V ERBVM eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid agereve, aut pati ſignificat. Aliter, verbum eſt pars orationis cum tempore & modis ſignificatiua. Verbum quid

Verborum, quod ad ſignificationem ſpectat, tria ſunt genera, actiuum, paſſiuum, & neutrum. Vocis ratione, duo: principale, vt edo: declinatum, vt eſurio. Terminationis ratione tria maxime, in o, in r, & in m. Significationis pariter & terminationis reſpectu, quinque: nempe actiuum, paſſiuum, neutrum, commune, & deponens. Constructionis ratione duo, abſolutum, vt frigeo: tranſitiuum, vt vro. Verbi diuiſio varia.

Actiuum eſt quod o finitum, ab agente in aliud ceu patiens tranſfundit actionem, tranſpoſitiſque patiente in nominatiuum, & agente in ablatiuum cum à, vel ab præpoſitione, eundem ſenſum, non repugnante publico dicendi vſu, paſſiua voce reddere poteſt. Habetque tres ſiue gradus, ſiue ſpecies, generáve dicere mauis. Alia enim paſſiuam interpretationem in omni perſona & numero recipiunt, veluti ea, quorum actio in rem præditam loquela ſiue rationalem recipitur, vel (vt Priſcianus interpretatur) quæ fateri poteſt id, quod in ſe fit, vt doces, vel docet me, doceor à te, vel ab illo. Alia in tertia duntaxat vtriuſque numeri: vt ea, quorum actio in id tantum proprie tranſit, quod loqui non poteſt. doctiſſimus Theodorus, ὁλοσχερῆ ἐνεργητικὰ vocat. Sicuti aro agrum & agros: aratur ager, arantur agri. Nauigo Tyrrhenum æquor, & Tyrrhenum æquor nauigatur à me. Poto flumen, & poto flumina: potatur flumen, & potantur flumina. Cicero, Quo in genere etiam in republica multa peccantur. Lucanus, Plus cinerum Hæmoniæ ſulcis telluris aratur. Ouidius, Quot piſcibus vnda natatur. Hæc tamen in Proſopopœia primas & ſecūdas perſonas accipere poſſunt. Alia in tertia duntaxat ſingulari talem interpretationem admittunt, vt ea, quorum actio in aliquid cognatæ tantum ſignificationis tranſit, quo modo tertia perſona quorundam, quæ aliàs neutra abſoluta ſunt, paſſiuam interpretationem recipit, vt curritur ſtadium. quanquam nihil prohibet, quo minus hæc quoque, ſi opus ſit, pluratiue proferantur. Tametſi Diomedes repugnat; ſed nulla nixus ratione. Actiuum. Actiuorū tres ſpecies.

Cur enim non curruntur stadia, sicut curritur stadium, dicas?

Aliter, & breuius, Actiuorū triplex est ratio. Alia quæ in tres personas transit, vt amo, doceo, me, te, illum. Alia quæ in tertiā duntaxat, sed vtriusque numeri, vt aro campum, & campos. Tertia quæ in aliquid cognatæ significationis transit, modo in quid transeat explicetur, vt curro stadium, viuo vitam duram: hactenúsque actiuum est.

Passiuum.

Passiuum est, quod r finitum transpositis personis interpretari retro actiua voce possis: sic, Docemur à præceptore, præceptor docet nos. Passiuorum, sicuti actiuorum, triplex est ordo.

Passiuorū triplex ratio.

Vnus eorum, quæ à primo actiuorum genere ducuntur, quæ omnes personas & numeros recipiunt, vt doceor. Ad quem ordinē illa quoque significationis saltem gratia referantur, Vapulo, veneo, fio, liceo, quæ neutralia passiua Priscianus vocat, Græci αὐτοπαθητικά.

Neutralia passiua.

Alius eorum quæ à secundo, quæ tertias vtriusque numeri personas habent, vt aratur, arantur: quæ etiam per Prosopopœiam (vt dictum est) primas & secundas recipere possunt. Tertius eorum quæ à tertio, quæ tertiam fere singularem recipiunt, vt statur, curritur, dormitur. Impersonalia ideo dicta, quòd sine patientibus personis à fronte expressis ferè legantur.

Impersonale.

Commune.

Commune est, quod or finitum actiuorum, passiuorúmque significationem complectitur, vt veneror, moror.

Neutrum.

Neutrum est, quod o vel m finitum, nihil vt in patientis personam transfundit. Itaque nec reciprocam interpretationē passiuam recipit, nisi sicuti paulo antè dictum est.

Sum.

Sunt autē neutrorum variæ species, substantiæ vna, nempe Sum es est.

Absoluta, absolutiua, siue supina.

Altera eorum, quæ Græci αὐτοτελῆ dicunt, Latini absoluta, vel absolutiua: sic vtique appellantes, quòd per se sensum absoluāt. Veteres (vt Diomedes refert) supina vocarunt.

Absoluta duplicia.

Talia sunt duplicia. Alia, quibus actio ipso verbo completa significatur, vt curro, ambulo, pluit. Qua ratione quæcunque verba ad quæstiones factas per (ago vel facio) redduntur, cuiuscunque aliàs sint generis, huiusmodi verborum naturæ sunt: quòd sic videlicet sola verbi actione, satisfactum quæstioni videtur. vt Quid agis, vel facis? Amo, scribo, loquor, disco. Alia quib9 passio in ipso verbo completa significatur, quæ ἰδιοπαθῆ Græci vocant, vt palleo, rubeo. Talia sunt & plæraque eorum, quæ veteres inchoatiua vocarunt. Laurentius Valla continuatiua, vt pallesco, nigresco.

Deponens.

Deponens est, quod or finitum, vel actiui significationem obtinet, vt tueor, cōtemplor, loquor: vel neutri, vt philosophor,

labor. Absolutum verbum quid sit, iam dictum est.

Transitiuum id dicimus, quod in aliquem casum fertur, diuersum ab eo, qui ipsum præcessit, vt lego, egeo, placeo, careo. Transitiuum.

VERBO ACCIDVNT QVATVOR, tempus, modus (quem statum & qualitatem aliqui appellarunt) persona, numerus. Tempus esto, quod certam actionis qualitatem secundum prius & posterius demonstrat. Diuiditur grammatico in tres partes, præsens, præteritum, & futurum. Actionis nomine hoc loco & passionem & neutram affectionem intelligi postulo. Quæ verbo accidant. Tempus. Tempus triplex.

Præsens tempus, quod & instans grammaticis dicitur, est quo actio nunc geri significatur, vt scribo. Præteritū est, quod præterisse actionem significat. Huius triplex est ratio. Nam aliud imperfectum dicitur, quo prius quidem aliquid agi significatur, non tamen absolutam perfectámve actionem esse. Aliter, Quo cōtinuatio præteriti alicuius, non perfectio significatur. vt Virgilius, Hic templum Iunoni ingens Sydonia Dido Condebat. Erat enim adhuc in opere. Et Plinius in præfatione, Et ea, quæ mirando non satiamur, pendente titulo inscripsisse, vt Apelles faciebat, aut Polycletus: tanquam inchoata semper arte & imperfecta. Aliud perfectum, quod præteritam absolutámque significat actionem, quod idem Plinius paulo infra verbis illis ostendit, Tria non amplius (vt opinor) absolute traduntur inscripta (ille fecit.) Hoc in passiuis, communibus, & deponentibus duplex est, itaque etiam duplici circuitione explicatū. Alterum, quo proximè præteritum aliquid significatur, vt pransus sum. Alterum quo vlterius præteritum, vt pransus fui. non enim si modo pransus sis, pransus fui, commode dixeris. Aliud plus quàm perfectum, quod præterisse actionem, sed respectu præteriti imperfecti, perfectíve significat. Futurum est, quod rem in futurum gerendam significat. vt Nascetur pulchra Troianus origine Cæsar. Hoc promissiuum modum vocarunt aliqui, quòd aliquando non tam plane futurum aliquid denūtiat, quàm aliquid promittit, seu velle quid facere ostendit. vt Virgilius, Ibo, & Chalcidico quæ sunt mihi condita versu Carmina pastoris Siculi modulabor auena. Et Ouidius, Ibimus ô nymphæ, monstratáque saxa petemus. Huius aliud genus facit Pomponius, nempe quod exactum vocat, vt Videro, abiero. Quāquam Donatus talia, subiunctiua pro indicatiuis posita putat, vt in illis, Dictum & factum, inuenerit aliquam causam, quam ob rem eijciat oppido. Et alibi, At si pergis, abiero ego. Inueneris pro Præsens. Præteritum. Triplex præteritum. Imperfectum Perfectum. Duplex perfecti vox in passiuis. Plus quàm perfectū quid. Futurum. Promissiuus modus. Pomponius. Futurū exactū

inueniet, & abiero pro abibo. Hoc genus Græci non habent, ſed vtuntur pro eo, participio præteriti cum futuro verbi (ſum) γεγραφὼς ἔσομαι. ἐγνωκὼς ἔσομαι. Ariſtotelis Topicorũ, δείξαντες ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα, quod Latine vt ſaltem huc quadret, ſic interpretere, Qui aliquid omni ineſſe moſtrauit, etiam alicui ineſſe monſtrauerit. Demoſthenes, διάσεσθε ὃν τρόπον ὑμεῖς ἐστρατηγηκότες πάντα ἔσεσθε ὑπὸρ Φιλίππου. Videturq; ex præterito & futuro miſtũ, vt interpretatio indicat: ſed & diuerſorum modorum commune. Indicatiui. vt Virgilius, Suggere tela manu, non vllum dextera fruſtra Torſerit in Rutulos. Terentius, Sed ſi te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris. Et interrogatiue. vt Virgilius in nono, Vnus homo, & veſtris ô ciues vndiq; ſeptus Aggeribus, tãtas ſtrages impune per vrbem Ediderit? iuuenũ primos tot miſerit Orco? Subiũctiui. vt Ouidius, Sic ne perdiderit, non ceſſat perdere luſor. Cecil. Plin. ad Vrſum, Ero enim ſecurior dum legam, ſtatimque timebo quum legero. Significat enim plane, ὅτι ἀγνωκὼς ἔσομαι. De optatiuo non ſuccurrit exemplum, eóque minus, quòd nec ſimplicis in hoc modo futuri facile inuenias. Id euenit propter iſodynamon potentialis cum promiſſiuo modo, ſiue futuro tempore, quorum vtroque ſignificatur voluntas, vel debitum, vt in modis latius apparebit. Grocinus vt in omni literarum genere, ita in hoc quoque curioſus, aliter tempora diuidere ſolebat. Nam præſens, præteritũ & futurum, ſingula duplicia fecit, hoc modo, Præſens imperfectum, vt ſcribo: præſens perfectum παρακείμενον Græce dictum, vt ſcripſi: hactenus cum Stoicis ſentiens, vt ex Priſciano accipimus. Deinde futurum imperfectum, vt ſcribam. Futurum exactum ſiue abſolutum, vt ſcripſero. Rurſus præteritum imperfectum vt ſcribebam, perfectum vt ſcripſeram.

Grocinus.

Grocini temporũ diuiſio.

Modus.

MODVS Latine, ſicuti Græce τρόπος, latius patere videtur, quàm id quod Græci ἔγκλισιν vocant. Itaque nec mirum eſt veteres, qui ſub verbi appellatione, quicquid agere, patíve ſignificat, intelligebant, etiam participialia, verborum modis adnumeraſſe: atque ea, gerundi modum, vt alium fatendi, alium imperãdi appellaſſe. Nos cum Græcis verbi vocabulo arctius contracto, etiam modum ad ἔγκλισιν contrahimus, quam ipſi ſic definiunt, vt ſit voluntas vel affectio animi per vocem ſignificata: vbi rectius adſignificata vel conſignificata (mea quidem ſententia) dixeris.

Hunc Græci Latinique in quinque, ad summum sex diuiserunt. Indicatiuum, qui aliàs & finiendi, & interrogādi, & fatendi, & pronuntiatiuus dicitur. Imperatiuum siue imperandi, Hypotheticon, quem cum imperatiuo coniungunt. Optatiuum, siue optandi. Subiunctiuum, siue subiungendi. Et Infinitum, quem etiam alij verbum infinitum, Gellius Indefinitū vocat. Stoici nomen potius verbi putarunt, quòd nec solui (vt videtur) in aliud, sicut reliqui modi possit, nec voluntatis vllius, aut affectionis sit adsignificatiuus, cæteros omnes Syncategoremata & Symbamata dicunt. Nobis alium his adijcere visum est, in quo est Latini sermonis non solum lepos, sed etiam compendium, cum quod aliàs per (debeo) vel (possum) est interpretandum, vna voce dixisse liceat, vt mox ostendemus. Modorum diuisio.

Est igitur indicatiuus, qui rem vt indicatam narratámve significat. vt, Nos patriam fugimus. Hunc & per interrogationē, & dubitationem sæpissime vsurpamus. vt, Quis leget hæc? An in astu venit? Hic modus omnia recipit tempora, discretis etiā vocibus, vt in ipsorum temporum exemplis palàm fecimus. Indicatiuus.

Imperatiuus est, qui rem vt imperatam iussámve significat. Huic ex personis prima non datur, quòd nimirum cum imperatio sine secunda consistere non possit, nemo sibi vt loquenti commode imperet. Tertia tamen datur, qua in absentem imperari aliquid significetur. Nusquam tamen sine secundæ consortio, ad quam videlicet imperatio fiat. Interdum per tertiam permissio tantum significatur. Vnde permissiuus modus dicitur. Imp

Ex temporibus vero (mea quidem sententia) futurum hic modus non habet, quòd ad gerendum aliquid, opinione saltem imperantis, semper sit imperatio. Itaque etiam futuri temporis aduerbijs couiungi omnibus suis temporibus potest, vt scribe nunc, vel cras: nunquam præteritis. non enim dicas, scribe, aut scripseris heri. Sed nec Græci, propria saltem voce, futurum in hoc modo habent. Fuitque hæc vetus opinio, vt Apollonius ipse fatetur, qui tametsi aliter sentit, mihi tamen ratione vlla non persuadet. Reliquorum temporum (id quod constat) præsens & præteritum recipit: & præsens quidem duplici voce & sua, præteritum vna & cum subiunctiuis communi. Præsens. vt Virgilius, Nudus ara. Item, Primus humum fodito, primus deuecta cremato. Item, Laudato ingentia rura, Exiguum colito. Horatius, Non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunto. Et quocunque volent, animum auditoris agunto. Præsens & præteritum imperatiui.

Cur enim has voces, quæ in to, tor, tote exeunt, futura esse velint grammatici, ipsi viderint. Ego certè non video quî eas coniunctas cum alteris videam, quas fatentur præsentis esse. vt Propertius, Aut si es dura, nega: sin es non dura, venito. Virgilius, Tityre dum redeo (breuis est via) pasce capellas. Et potum pastas age Tityre, & inter agẽdũ, Occursare capro (cornu ferit ille) caueto. Sed nec Porphyrio, qui iam positos versus enarrans, Sunto, inquit, & agunto, Sint & agant significant. Nec Seruius (vt videtur) qui super illud Virgilij, Nullus amor populis, nec fœdera sunto. Sunto pro sint interpretatur, & eam formam à tertia plurali præsentis indicatiui deduci ait, o litera metri causa adiecta. Idem Diomedes facit, & Mandatiuum à nõnullis vocatum ait.

Mandatiuus modus.

Præteriti exemplum sit illud Ciceronis ad Atticum, Sed amabo te nihil incommodo valetudinis tuæ feceris. Et Martialis, Dic quotus es, quãti cupias cœnare, nec vllum Addideris verbum, cœna parata tibi est. Idem, Viue velut rapto, fugitiuáque gaudia carpe: Perdiderit nullũ vita reuersa diem. Et passiua illa, quæ fatetur Priscianus præteriti esse, licet actiua neget, (dictum sit, determinatum sit.) Et Quintilianus Institut. De pueris inter quos educabitur ille huic spei destinatus, idem quod de nutricibus dictum sit. Idem etiam de præsentibus annis præceptum sit, ne quod cuique discendum est, sero discere incipiat. Et permissiue: vt Virgilius, Si sine pace tua, atque inuito numine Troes Italiã petiere, luant peccata, nec illos Iuueris auxilio. Quibus tamen omnibus præteriti formis, siquis penitus inspiciat, perfectio absolutióque potius, quàm actio vlla præterita significatur, ne quis non gerendum aliquid imperari putet. Ego vero & plus quàm perfectum, saltem permissiue, apud nos quoque non minus, quàm apud Græcos, legere videor. vt in illo Virgilij in quarto, Verum anceps pugnæ fuerat fortuna: fuisset: Quem metui moritura? Hypotheticos, qui aliter Authypotactos dicitur, est cum nos vna cum alijs ad aliquid subeundum summittimus. Hic primam personam multitudinis duntaxat recipit: vt Eamus, & in media arma ruamus. Hunc nonnulla ratione Latini cum imperatiuo coniungunt: & quòd vt gerendum semper aliquid significat, & quòd sine secunda persona adhibita non consistit. Tempora videtur habere posse eadem, quæ imperatiuus.

Plus quàm perfectum imperatiui.

Hypotheticos.

Quæ optandi modo à grãmaticis tribuuntur voces, rem veluti optatam significant, nec refert factáne sit, an fiat, an faciẽda

Optandi modus.

sit (quod posteriores veterum fefellit) incerta tamen esse ei, qui optat, omnino videtur. Itaque Graecis nullo tempore deficitur: sed nec Romanis ante Donatum, vt Priscianus in VIII. refert. Is enim primus leuissima ratione inductus, praesens & praeteritum sustulit, quorum tamen vsus frequentissimus est. Cuius Priscianus cum non esset ignarus, mirum est contra tum Graecos, tum Latinorum veteres, vnum Donatum sequi voluisse, nec exemplo saltem, quod ipsemet ex Lucano protulit, admoneri potuisse, -Dij vota secũdent, Et fibris sit nulla fides, sed cõditor artis Finxerit ista Tages. In quo quis praesentis exẽpla nõ videt? Quis verò veterum lectioni assuetus, vt Priscianus fuit, ferè omnium huiusmodi temporum non vbique aduertat? Praesentis sine signo, vt Terentius, Dij illum perdant. &, Dij te eradicent. Et cum signo. vt, Vtinam sic sint, qui mihi male volunt. Cicero ad Atticum, Atque vtinam ipse Varro incumbat in causam.

Imperfecti: vt Terentius, Vtinam isthuc verbum ex animo diceres. Perfecti: vt Vtinam hic surdus, aut haec muta facta sit.

Plusquàm perfecti: vt O vtinam tunc cum Lacedaemona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis. Virgilius, Fecissentque vtinam. De futuro sua praesertim & propria voce magis est incertum: quanquam Priscianus in illo Virgilij, Hac Troiana tenus fuerit fortuna sequuta: verbum (fuerit) tam praeteriti, quàm futuri ait esse posse. Quare illud Hypsipyles ad Iasonem, Credula res amor est, vtinam temeraria dicar, Criminibus falsis insimulasse virum. Et Cicero ad Atticum, Est mihi praecipua causa manendi, de qua vtinam aliquando tecum loquar, cum similibus, ad praesens potentiale, quod saepe (vt antea est dictum) futuro est isodynamon, reijciendum: quae res multis fortasse imposuit, qui idcirco putarunt eiusmodi voces esse futuri.

Potentialem vocamus, quem Graeci per ἂν coniunctionem & verbum duplicis modi, aliàs indicatiui, aliàs optatiui explicant, quo minus illis modum vnum statuere licuit. Nobis, quibus id non obstat (quippe qui optatiui voce tantum vtimur) ratio vnum modum statuendi non desit: & alioqui sic faciamus oportet, nisi confundere diuersissimas affectiones volumus, quales sunt huius de quo nunc agimus, & optatiui. Siquidem in altero indicatio est potentiae debitive, aliquando voluntatis: in altero tantum significatur optatio. Rursus ille per interrogationem saepe vsurpatur, sicut etiam optatiue aliquando, vt paulo antè diximus: hic per interrogationem accipi non potest. Nec est (vt ar- Potentialis modus.

bitror) quod aliquem torqueat, quo minus hic duos esse modos cōcedat, propterea quòd vna sit vtriusque vox, non magis quàm vbi optatiuum & subiunctiuum duos facit, quorum non minus, vt clare liquet, vna est vox. Hæc verò nostra sententia cui placebit, potest, si volet, hunc, quem nouamus modum, potentialem appellare. Cui diuersa sententia erit, siue optatiuum esse contendat, (nam subiunctiuum esse, vt Priscianus non recte censet, nulla ratio efficit) siue voces quinque temporum, quæ publice subiunctiuo tribuuntur, triplici significato donet, optandi, potentiæ, subiunctiui (hoc autem est indicandi, cæterum sub altero verbo subiecti, vt pòst dicetur) dummodo significationis ipsius & vsus admonitus, Latinius loqui incipiat, me certè non offendet. Cæterum, quò melius hunc quem volumus, quasi de facie agnoscat, exempla per singula tempora ponemus. De præsenti huius rationis. Cicero de prætura vrbana, Siquis noui quid instituerit, is non omnia, quæ antè acta sunt, rata esse patiatur. id est non debet pati rata esse, vt Priscianus ipse interpretatur. Plinius de AEsopo histrione, & filio eius, Non sit tamen (vt verum fatear) facile inter duos iudicium turpitudinis. Virgilius, Quicquid eris: nam te nec sperent tartara regem, Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido. Vbi (sperent) possunt sperare, & (veniat) potest venire, significant. Iuuenalis, Expectes eadem à summo minimóque poeta. pro potes expectare. Quintilianus, Non expectes, vt statim gratias agat, qui sanatur inuitus. pro debes expectare. Columella, Non enim dubium est Marsici, Surrentiníque & Albani, atque Cecubi agri vites, omnium, quas terra sustinet, in nobilitate vini principes esse: fœcunditas ab iis fortassis desyderetur. Huius perpetuo modi est, & quod in illa figura legitur. Terentius, Nihil est adhuc quod vereare Clinia. Cicero ad Quintum fratrem, Nihil est quod verear de eius eruditione. Idem, Quod labores nihil est. pro debes laborare. Horatius, Non est quod multa loquamur. Et per interrogationem. Virgilius, An memorem portus Lucrinóque addita claustra? Idem, Quis cladem illius noctis, quis funera fando Explicet, aut possit lachrymis æquare labores? Vbi simul interpretatio huius temporis est. Horatius, Spectatum admissi risum teneatis amici. Liuius, Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet? Et sub infinita particula. Cicero Attico, Ex eius nuntio Maciíque meditabor, quò modo cum illo loquar. Quintilianus, Ego dubito, an id proprium potius appellem.

De imperfecto. vt Terētius, Diceret, Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater? pro poterat dicere. Idem, Fundam tibi nunc nimis vellem dari, vt illos procul hinc cæderes ex occulto: facerent fugam. pro deberēt, aut vellent facere. Virgilius, Progeniē sed enim Troiano à sanguine duci Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces. pro deberet vertere. Et per interrogationem. Idem, Quid facerem? neque seruitio me exire licebat.

De præterito perfecto. Horatius, Illum & patris crediderim sui fregisse ceruicem. Terentius in Andria, Vbiuis facilius passus sim, quàm in hac re me deludier. pro possum credidisse, & possum passus esse. Idem in Hecyra, Denique hercle aufugerim, potius quàm redeam, si eò mihi redeundum scirem. Virgilius, Non ego te mensis & dijs accepta secūdis Transierim Rhodia, & tumidis Bumaste racemis. pro possum, vel debeo transisse. Terentius, Vbi si paululum quid te fugerit, ego perierim. pro debeo perijsse. Horatius, Non tamen hoc tribuēs, dederim quoque cætera. Quintilianus, Qualis adhuc fortasse nemo fuerit. pro debet fuisse. Qua periphrasi vsus est Plinius vbi dicit, Pœnitentia hoc primùm debet inuenisse. pro inuenerit. Talia sunt, Non improbe sperauerim, concesserim, prope dixerim, & similia. Et per interrogationem. Iuuenalis, Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? Et infinite. Valerius Maximus, Itaque Corneliam, nescio vtrum fœliciorem dixerim, quòd talem virum habuerit, an miseriorem, quòd amiserit. Plus quàm perfectum. Virgil. Faces in castra tulissem, Implessémque foros flammis, matrémque patrémque Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem. pro volueram, vel debueram ferre, implere, extinguere, dare. Cicero de Prætura vrbana, Voconia lex te videlicet delectabat. Imitatus esses illum ipsum Voconium, qui hæreditatem lege sua ademit nulli. id est debueras imitari. Qua periphrasi vsus est Iuuenalis, Agmine facto Debuerant tenues olim migrare Quirites. Exempla huius temporis in potentiæ significatione, rara inuenio, fortasse quòd periphrasis eius magis vsurpetur. Cicero ad Atticum, Sed cum hæc scribebam quinto Calendas, Pompeius iam Brundusium potuerat venisse. Videtur tamen eiusmodi esse illud Ciceronis ad Aulum Cecinnam, Dicerem quæ antea futura dixissem, ni vererer, ne ex euentu fingere viderer. Videtur enim pro (potuissem) dicere accipiendum esse illud (dixissem). Per interrogationem, exemplum authoris modo non succurrit. Sed tale omnino inueniatur, quale sit,

An te non ſalutato diſceſſiſſem? Aut,quò te inuito me contuliſſem? In hoc modo ſingularis quædam natura duorum temporum obſeruatur. Præteriti imperfecti & præteriti plus quàm perfecti. quorum prius duorum temporum aduerbijs,præſentis & futuri rectè coniungitur, Nunc ſcriberem,cras,vel perendie ſcriberem. Poſterius trium,præteriti,præſentis,& futuri, Heri, vel olim ſcripſiſſem. Hodie,vel nunc ſcripſiſſem. Cras,vel poſthac ſcripſiſſem. Futurum huius rationis maxime videtur in incerto ob ſocietatem quandam & cum futuro exacto, & cum præterito eiuſdē modi,cum quo vt in voce(præterquam in prima perſona)ita in ſignificatione ferè recurrit. In illo enim Virgilij,-Tamen hæc quoque ſiquis Inſerat, aut ſcrobibus mandet mutata ſubactis,Exuerint ſylueſtrem animum.videtur vel præteriti quædam ſimul,& futuri ſubeſſe ſignificatio, quæ futuri eſt exacti,quaſi ἐκδεδυκότα, ἔσονται:vel potentialis præteriti huius de quo agimus modi, quaſi ἐκδύσαιεν ἄν, vt Priſcianus Græce interpretatur, hoc eſt exuiſſe debent.

Præteriti imperfecti & pl⁹ quàm perfecti In hoc modo proprietas.

Subiunctiuus.

Subiunctiuus eſt,qui alteri ſemper verbo,& plærunque coniunctioni,vel relatiuo(qui)vel infinitæ particulæ eſt ſubiūctus, ac ſignificatū indicatiui maxime repræſentat. Huius futurum paſſiuum geminā periphraſim recipit. Alterā ex participio cum futuro ſubiunctiui verbi ſum,vt amatus fuero. Alterā cum futuro indicatiui eiuſdē,vt amatus ero. Cicero ad Terentiā,Cum eo ſi locuta eris,intelliges. Idem,Quum profectus erit,faciā te certiorem. Ouidius, Cum fuerit lectus Scyron,totuúſq; Procuſtes.

Infinitus modus.

Infinitus modus eſt,qui agere,aut pati ſignificat,ſed citra omnem numeri aut perſonæ differentiā:qua ſcilicet ratione infinitus eſt appellatus. Huius cum quinque ſunt tempora,Latina lingua duabus vocibus actiuis,quatuor eorū refert,vna præſens & præteritum imperfectum,vt amare: altera præteritum perfectum & plus quàm perfectum,vt amauiſſe. Futurū vnicum reperitur fore. Reliqua tum actiua,tum paſſiua circuitione ſupplet, vt amaturum eſſe,amandum eſſe: quæ periphraſes per genera & numeros pro ratione eorum quibus adhærent,variantur in omnibus verbis,vt amaturū vel amaturam eſſe,amandum vel amandam eſſe. Etiam per nominatiuū caſum,amaturus vel amandus eſſe: præter tertium paſſiuorū genus,in quo hæc neutra tantum voce proferūtur, cuius generis eſt Amatum iri cum ſimilibus, quæ futuris paſſiuorum ſunt iſodynama, potius quàm vera futura:non tamen eorum actiua amatum ire,& ſimilia,tantundem

Amatum iri.

valent, quantũ actiuũ futurũ amaturũ esse. Soluuntur in hunc fere reliqui modi. Indicatiuus, vt scribis, aio vel iudico te scribere. Imperatiuus, vt salue, iubeo te saluere. Optatiuus, vt vtinã valeas, opto te valere. Potẽtialis, vt impleuissem, potueram, debueram, vel volueram implere.

Solutio reliquorum modorum in infinitum.

Aliter, & cõpendio de modis. Modi, si vocũ discrimen spectes, quatuor tantũ sunt. Primus, qui in prima persona singulari actiuæ vocis, per o, bam, i, ram, bo vel am, finitur. Secundus, qui & in secunda singulari præsentis temporis actiuæ vocis per a, e vel i, vel solas, vel etiam syllaba to adiecta definit. vt ama, vel amato: doce, doceto: lege, legito: audi, audito. Tertius, qui in prima singulari actiuæ vocis, em vel am, rim, sem, ro, finales voces recipit. Quartus, qui per re vel se, in actiua voce terminatur, vt amare, amauisse.

Cuiusque horũ varius est vsus. Primi ad res indicandas narrandásve: vocatúrque Indicatiuus, finitiuus vel pronutiatiuus, vt Arma virúmque cano. Idẽ modus & per interrogationẽ vsurpatur. vt Sed vos qui tandẽ, quibus aut venistis ab oris? Secundi, ad res imperandas: vocatúrque Imperatiuus, cuius suprà posuimus exẽpla. Idẽ in tertia maxime persona aliquando permitti rem significat, & Permissiuus appellatur. vt Viuat Arturius isthic. Tertius, aliàs rebus optandis conuenit, qua ratione optatiuus dicitur. vt O tãtum libeat mecũ tibi sordida rura, Atque humiles habitare casas. Aliàs posse, vel debere fieri aliquid ostendit, vt suprà varijs exẽplis docuimus. Aliàs velle aliquid, vt apparet ex illo Virgilij in Georgicis, An deus immẽsi venias maris. Respõdet enim ad illud, -Vrbésne inuisere Cæsar, Terrarúmque velis curam. Estque hactenus hic modus innominatus. Nos primi potentialẽ vocauimus. Aliàs significationẽ indicatiui, sed altero verbo subiuncti exhibet, sícque subiũctiuus rectè dicitur. Priuatim hic tertius in prima multitudinis persona submittere se quenquã cũ alijs ad aliquid gerẽdum significat. vt eamus. Vocatúrque hic Græco nomine Hypotheticos vel Authypotactos. In tertia verò præsentis & præteritorũ perfecti & plus quàm perfecti, permissiue accipit, vt antè monstratũ est, sicut in tertia præsẽtis & præteriti etiã imperatiue. vt in illo Martialis, Perdiderit nullũ vita reuersa diem. Quartus actionẽ significat citra omne personæ, aut numeri discrimẽ: ponitur vice nominis nonnũquam, vt suprà est traditũ. Passiuis quoque modorum vocibus significationes ad portionem applicentur.

Indicatiuus. Imperatiuus. Permissiuus modus. Optatiuus. Subiunctiuus modus. Hypotheticos vel Authypotactos. Infinitus.

Persona. PERSONA in verbo prima est, quæ de loquente dicitur, vt lego. Secunda, quæ ei, ad quem fit sermo, accõmodatur, vt legis. Tertia, quæ ei, de quo loquens agit, conuenit, vt legit.

Numerus. NVMERVS verbi duplex est. Singularis, qui de nominibus & pronominibus singularibus dicitur. Multitudinis, qui de pluralibus.

De participio.

Participium. PARTICIPIVM est pars orationis, quæ partẽ capit à nomine, partem à verbo, partem ab vtroque. Capit enim à nomine genera & casus: à verbo significationẽ & tempus: ab vtroque numerum & personam.

Triplex particip. genus. Significatio siue genus participiorum est triplex, Actiuum, vt amans. Passiuũ, vt amandus. Neutrum, vt sedens, profectus.

Tempora participiorum. Tempora participiorum sunt tria, præsens, præteritum & futurum. Actiuæ significationis tempora sunt tria, præsens in ns, vt amans: futurum in rus, vt amaturus: & in deponentibus actiuis præteritum in tus, vel in sus, vt locutus, orsus. Passiuæ significationis sunt itidem tria, præsens & futurum vna voce in dus, vt amandus: præteritum in tus, vel in sus, vel in xus, vt amatus, læsus, flexus. Neutrorum verò tria, præsens, vt sedens: futurum, vt sessurus: & in neutris deponẽtibus etiam præteritum, vt profectus. Huius formæ ab actiuis, vel neutris etiam nõ deponentibus notantur quædam, Ausus, gauisus, fisus, solitus, prætere cœnatus & pertæsus, quorum verba veteres Transgressiua vocarunt, posteriores Neutropassiua. Talia sunt & licitum, libitum, placitum, & complacitum.

Transgressiua Neutropassiua.

Præsens passiuorũ participium. De præsenti passiuo, quoniã id grammatici videntur adhuc non admittere, veniam dabit lector, si paulò pluribus agã, quò res controuersa, sit nécne, Latinis eiusmodi participiũ semel decidatur. In quo mihi Laurentij authoritas (viri de lingua Romana non minus propè dixerim meriti, quàm olim de imperio Romano Camillus) nõ paruo adiumento erit. Qui participium hoc genus, primùm cunctanter, mox planè admittit, cæterum cũ alio genere omnino à participijs diuerso confundens. Quod mihi docendum cum sit, haud scio vnde melius, quàm ex ipsius verbis in primo elegantiarum libro incipiam. Ea sic se ad verbum habent, Nescio, inquit, an dicendum sit gerũdium esse par-

ticipium præſentis temporis,more Græcorum:cuius rei hoc argumentum eſt,quòd idem eſt in legẽdo,& in ipſo legere,(quod Græci melius ἐν τῷ ἀναγινώσκειν) & in legendis libris, videlicet qui legũtur (nam ſic corrigo locum corruptum,cum aliter nihil probet de præſentis ſignificatione, ſiue rei adminiſtratione) In his verbis, quis non videt, quòd primùm quaſi dubitans dixit, nempe gerundium eſſe participium præſentis temporis,eius rei poſtea argumentum afferre: pergéníque mox ex nominatiuo & vocatiuo eius participij inuentis, quod cunctanter dixerat, ſine cunctatione confirmat: & obiter quid ſibi velit per rei adminiſtrationem, oſtendit his verbis, Nolunt autem grammatici gerundium habere rectum caſum, ſed quatuor tantum obliquos.Fortaſſe & caſu recto non caret,vt apud Lucretium,atque Virgilium, Voluenda dies en attulit vltro.(Voluenda)non tempus futurum intelligit, ſed rei adminiſtrationem, dies videlicet quæ voluitur,non quæ voluenda eſt,aut quæ voluetur.Vnde indicatur gerundium eſſe participium præſentis temporis. Iuſiurandum enim poteſt videri eiuſdem caſus, etiam vocatiui. Hactenus Laurentius.In his cum indicari dicat gerundiũ eſſe participium præſentis temporis, conſtat planè eum hoc tẽpus eſſe confirmare.Et alioqui non omnes (arbitror) caſus,& genera,& numeros gerundio tribuiſſet, niſi id participiũ eſſe credidiſſet. Ita Laurẽtium quidem præſens paſſiuum participiũ ſtatuere,& cum gerundi coufundere,ex his liquet. Nos ea primum diſtingui,& ſeparata inter ſe genera eſſe doceamus. Deinde id quod Laurentius per omnia genera, & caſus inclinat, participium eſſe,mox etiam præſentis temporis oſtendere tentemus. Iam primùm conſtat paſſiuum participium,ſiue id præſentis ſit,ſiue futuri,nuſquã ſignificare actiue poſſe.At participialia,ſiue vt Laurentius noue vocat gerundia, tum actiue accipi, tũ paſſiue poſſe,ipſe etiam fatetur, vt cuius hæc ſint verba, Cum ſubſtantiuis ſociata ſunt,paſſiue accipiuntur: diſiuncta verò actiue,nonnunquam paſſiue.Addit etiã,quibus rem confirmet,de ijs quæ in do, & dum finiuntur exẽpla. Atqui paſſiuũ participiũ,ſiue præſentis ſit tẽporis,ſiue futuri,actiue prorſus accipi non poteſt.Ita gerundium quod vocat, & participiũ pro eodem ſumi prorſus nõ poſſunt. Præterea hæc, quæ actiue & paſſiue accipi poſſe ait,cũ vbi actiue ſignificant,nec certũ numerũ, perſonámve habeãt,& conſtructionem ſuorum verborũ ſeruent,vbi paſſiue,& abſolute ponantur,nec cũ proprijs appellatiuíſve intrãſitiue iungãtur,

quis ea non plurimũ differre ab ijs,quibus omnia ſunt cõtraria, dixerit? Eiuſmodi porrò ſunt hæc,quæ nos præſentis participia cenſemus:quippe quæ certũ numerũ,perſonã,& ſignificatũ ſemper habeant,& nunquã ſine proprijs appellatiuíſve adiunctis leguntur. Accedit,quòd ſignificatio præſentis participij paſſiui & participialis,ſiue gerundi paſſiui (quominus eadẽ putentur) omnino diuerſa eſſe videtur. In illo enim, Vrítque videndo fœmina: ſiue intelligatur generalis aliquis ablatiuus agentis perſonæ, vt (vir, vel aliquis) ſiue addatur,tametſi vſu addi nõ ſolet,ſignificatur tamen, dũ fœmina videtur à viro,vel ab aliquo, vrit illũ: quod ſæpe vſu venit. At in illo, Videndo viro vrit,ſignificatur, dum vir videtur, vrit illũ: quod vſu venire nõ experitur. Quid, quòd veteres id demũ participiale, ſiue gerundi appellarũt,quo Græcorũ infinitũ cũ articulo interpretabantur, ídque per omne verborũ genus,vt τοῦ ζῆν ἕνεκα,viuendi cauſa,ἐν τῷ ὁρᾶν, καὶ ἐν τῷ ὁρᾶσθαι in vidẽdo & vidẽdo. μεταξὺ τοῦ γινώσκειν inter cognoſcẽdũ. Cũ participiũ potius per gẽtile ſuũ participiũ exponat, τύπτων verberãs, τύψων verberaturus, τυφθεὶς verberatus, τυπτόμενος vapulans vel verberandus, eo modo quo voluẽda dies, & iuſiurandũ,licet parũ in vſu ſub hoc caſu ſit. τυφθησόμενος verberãdus ſiue vapulaturus, ſicut προσαγορευθησόμενος ſalutandus: in talibus, Eo ad ſalutandũ fratrẽ, ad ſalutandã ſororẽ, ad ſalutãdos affines. Nec eſt quòd cuiquã gerundi, & participiũ paſſiuũ icirco idẽ eſſe credantur,quòd eundẽ ſenſum per vtrũque genus interpretari licet, vt Legendo noſtra, & legendis noſtris. Inter accipiendũ de cõmodis ſuis rationes, inter accipiẽdas rationes. Sic enim actiuũ quoque participiũ præſentis cũ gerundi ſit idẽ, cũ ſit idẽ ſenſus dicentis, Legendo noſtra proficies, & legens noſtra proficies. Et quanta quæſo ſit abſurditas eiuſdẽ poſitionis, quatuor caſus ſingularis formæ, ſine numero & perſona eſſe, & verborũ ſuorũ conſtructionẽ ſeruare, & ab omni verborum genere deduci poſſe, reliquos tũ ſingulares, tũ plurales, tantũ à paſſiuis? In ſumma, gerũdi ſiue participiale per o finitum, cum omnium grammaticorum cõſenſu, communem habeat vltimam ſyllabã, participium eſſe non poteſt, cuius caſus per o finitos eorundem grammaticorum conſenſus longam eam habere cõtenderit, nemine in hunc diẽ aliter præcipiente obſeruantéve. Nemo enim (arbitror) in illis, De accuſatore conſtituendo, in agro colendo, (do) ſyllabam communem eſſe affirmauerit. Et quòd gerundi quidem diuerſum omnino ſit ab eo, quod Laurentius præſentis

participium vocat, his puto rationibus quisque sibi persuaserit.

Nunc quod ille præsentis participiũ alicubi vocat, eiusmodi participiũ verè esse ostendere tẽtemus. Primùm igitur participiũ id esse, inde maxime intelligatur, quòd in ablatiuo consequentiæ sæpe legitur. vt in illo Ciceronis, Orationẽ Latinam legẽdis nostris efficies profectò pleniorẽ. Cõuenit autẽ inter grãmaticos omnes, tũ Græcos, tũ Latinos, eũ ablatiuũ consistere sine participio non posse. At in talibus nullũ aliud reperiri participiũ potest. Legi autẽ eiusmodi ablatiuos in cõsequentia, declarat tum redditũ illis statim verbũ cũ nominatiuo diuersæ rei, vt in omnibus id genus ablatiuis fit: tum ipsa interpretatio omniũ taliũ ablatiuorũ propè cõmunis per (dũ) vel (cũ) vt in multis talibus licet perspicere: Legendis veteribus proficis, dũ legũtur veteres. Et participiũ quidẽ esse hinc puto liqueat. AEque præsentis esse temporis cõprobat eadẽ interpretatio, vt quæ per verbũ præsentis tẽporis fiat, non futuri. Defringendo ramo, dũ defringitur. Sicut interpretatio futuri, per verbũ futuri, nõ præsentis. Virgilio cras enarrando tu discedis, id est cũ cras legetur. Quòd si alicubi in imperfectũ præteritũ resoluitur, vt Defringendo heri, vel olim ramo, fecisti iniuriã, pro dũ defringebatur, cõfirmat magis nostrã sententiã, cũ participiũ præsentis tã Græcis, quàm Latinis etiã imperfecti significationẽ vnà cõprehendat. Iam vtrunque, & participiũ, & præsentis tẽporis esse indubitato probat duplex interpretatio, & huius quod præsens vocamus, Græce per præsens passiuũ, & Græci præsentis passiui per hoc Latine. Nã & illa etiã Laurentij exẽpla, Defringendo ramo fit iniuria domino fundi: & Orationẽ Latinam legendis nostris efficies pleniorẽ, sic Græce ad verbum vertuntur, ῥηγνυμένου κλάδου, & ἡμετέρων ἀναγινωσκομένων. Aliã variã recipiunt Græce ad verbum interpretationẽ, sicut occupatio iuris dicendi, ἀσχολία δίκης λεγομένης, siue δικαζομένης, & τοῦ λέγεσθαι siue δικάζεσθαι δίκην: sicut etiã Latine, dicendi iuris, dicendi ius. Rursus inter accipiẽdas rationes, μεταξὺ τοῦ λαμβάνεσθαι τοὺς λόγους, & μεταξὺ τοῦ λαμβάνειν τοὺς λόγους, sed & μεταξὺ λαμβανόντων τοὺς λόγους. Itidẽ in cõmittẽdo prælio, ἐν τῇ μάχῃ συντιθεμένῃ, & διὰ τοῦ συντίθεσθαι τὴν μάχην, & διὰ τοῦ συντιθέναι τὴν μάχην. Et præsens Græcũ Latine sic, φίλου τυπτομένου ἐλυπούμην, Amico verberando dolebam. Quod Prisciano cõfirmat, quũ illud Homeri, οὔτις ἐμοῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο σοὶ κοίλαις παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει, ita Latine vertit, Nullus me viuo, & super terram

videndo. Præterea participium esse præsentis tēporis in passiua significatione confirmat Donatus super illud Terentij, Vix sum apud me, ita animus commotus est metu, spe, gaudio, mirando hoc tam subito & repētino bono. Vbi ait (mirando) participium esse, & pro dum miror, accipi: quæ planè præsentis est interpretatio, cuius generis passim sunt exēpla. Terentius, Nisi eos qui in opere faciundo facile sumptum exercent suum. Plinius ad Pompeium Falcidiū, Abstinui causis agendis. Cicero ad Quintū fratrē, Sed res multis querelis de republica interponendis transacta est. Idē ad Appium Pulchrum, Quid enim ad me non perscripsit, te non solum authoritate orationis, sed etiā opera, consilio, domū veniendo, conueniendis meis, nullū onus officij cuiquam reliquum fecisse? Idem, Quid tam difficile, quàm in plurimorum controuersijs dijudicandis ab omnibus diligi? Idē, Exercenda est memoria ediscendis ad verbū quàm plurimis & nostris scriptis, & alienis. In nominatiuo raro legitur, quòd eo fortasse euenit, quòd cum efficere aliquando ambiguitatem posset, præsénsne esset an futurum, per actiuum loqui authores maluere. Quod Virgilius in illo, Olim voluentibus annis: fecisse videtur. Nam Homerus, περιπλομένων ἐνιαυτῶν dixit. Verum illud (voluenda dies) nominatiuum esse, dissimulari nō potest, & præsentis esse temporis facile declarat tū interpretatio ipsa, vt prædictum est, tum verbum (attulit) sequens, quod futurū id dici non patitur. De præsentis passiuorum participio, quæ pro nostra facerent sententia, hæc habuimus.

De participiali verbo.

NVNC de illo genere agamus, quod veteres inter verbi modos (vt prædiximus) numerarūt, participiale verbum, vel gerundi modū, vel supinū appellantes. Nam gerundiū vel gerundiuū, nulla video analogia nominatum esse. Nos potius participijs adnumerandū, quàm verbo cēsemus, cū conditiones, vnde maxime participiū sortitum nomen est, huic quoque generi pleræque cōpetant. Capit enim vt participiū, à nomine, genus & casum: à verbo, agēdi, vel patiēdi, vel neutrius cuiusdā notæ significationē. Cæterū cum temporū discrimē discretis vocibus non recipiant, nec certos numeros & personā sicut participia, quo minus iusta esse participia possunt, vocentur

recepto nomine participialia quidem, quòd similia participijs sunt: sicut prouerbialia dicimus, quæ similia sunt prouerbijs: Participialia verò verba, vt discernantur à participialibus nominibus, de quibus mox. Horum terminationes sunt: di, vt amandi: do, vt amando: dum, vt amandum: um, vt amatum: u, vt amatu.

Participialia nomina vocant participia ipsa, quoties à propria significatione, qua rem verbi cum tempore, casu, & constructione significant, sunt mutata. Fiunt autem ex præsentibus actiuæ vocis participialia nomina, alia communis generis, quoties scilicet pro verbalibus in tor, vel trix, vsurpantur, & genitiuis iunguntur, vt Fugitans litium, Appetens alieni. Cuius generis alibi multa in cõstructione genitiui sunt posita, quibus etiam adnumerentur vt communis generis, Continens pro continuus: Diligens pro eo qui sedulam dat operam: Euidens pro manifestus: Indulgens pro eo cui indulgetur. Alia neutri, vt accidens, contingens, antecedens, consequens, decens, conueniens, præsens, continens pro firmamento rationis. Alia masculina, vt oriens, occidens, profluens pro flumine: & cõfluens, vbi duo flumina coeunt. Alia fœminina, vt continens pro terra quæ nõ est insula: animans, consonans, prægnans, si modo hoc à verbo venit: & serpens, quod modo in fœmineo genere legitur. vt Plin. Nota est in Punicis bellis ad flumen Bragadã à Regulo imperatore balistis tormentísque, vt oppidum aliquod, expugnata serpens c x x. pedũ lõgitudinis. Modo in masculino. vt Virgil. -Serpẽs amplexus vterque Implicat. Ex præteritis autem passiuis, cũ in voce passiua significant actionẽ, vt ea quæ Laurentius recenset, circunspectus, consyderatus, disertus, cautus, tutus, ignotus, argutus, falsus, cõtentus, tacitus, profusus, fluxus, scitus: quæ omnia nisi sic significẽt, participia manẽt. Ex futuris in rus fit participiale nomẽ, quoties (vt Laurẽtio placet) nõ tẽpus innuit, sed qualitatẽ, atque animi voluntatẽ. vt in illo Senecæ, Nullam autem mentionem fecit cometarum, non prætermissurus siquid explorati apud illos habuisset. Et Quintiliani, Neque omnino huius rei meminit vsquam poeta, ipse profecto non taciturus de tanta sua gloria. Et Cecilij Plinij, Puellæ nostræ cõfero quinquaginta millia nummûm, plus collaturus, nisi à verecũdia tua, sola mediocritate munusculi impetrari posse confiderẽ, ne recusares. Cui simile est illud Quintiliani in x. de Terẽtio Varrone, Plures hic libros & doctissimos cõposuit peritissim⁹ linguæ Latinæ, & omnis antiquitatis, & rerũ Græcarũ, nostrarúmq́, plus

Participialia nomina.

In ns.

In tus, sus, vel xus.

In rus.

tamen ſcientiæ collaturus,quàm eloquentiæ. A qua Laurētij interpretatione,quatenus ſcilicet voluntatem animi ſignificari his dicit,non valde abhorret noſtra,qui illa ſicut aoriſton Græcum cum ἂν potentiali particula, per debens, volens vel potens,quæ omnino cum futuro ſocietatem quandam habent, potius interpretanda cenſeā,Non taciturus,non debens, vel non volens tacere. Non prætermiſſurus,non debens prætermittere. Collaturus,potens conferre,aut debens cōferre.Et Martial.Antoni Phario nil obiecture Photino, id eſt non potens obijcere. Et Quintil. Detinet,atque obruit ingenia melius alijs vacatura. pro potentia,vel debentia vacare. Non eſt ab hoc loco alienum illud monuiſſe,hæc, quæ ſocietatem quandam habere cum futuris dixi, generalius aliquid quàm vere futura ſignificare. Quod ex eo intelligi licet,quòd qui dicit,Omnes poſt occaſum ſolis huc venturos excludam:eos duntaxat qui venient,ſignificat,non qui volunt, debent,aut poſſunt venire.Confirmare videtur hanc interpretationem noſtram ille Martialis verſus, Victurus geniū debet habere liber: vbi & participiale pro interpretatione, & interpretatio pro participiali poni poſſe videtur, victurus,pro debens viuere : & debet habere,pro habiturus eſt. Ex futuro in dus fit participiale nomē, quoties mea ſententia & ſimili modo eſt interpretandū, & Græce per ea quæ in τος finiuntur, eſt vertēdum:vt ſi illud Senecæ in paſſiuam vocem ſic mutes, Nullam fecit cometarum mentionem, non præmittendam ſiquid explorati apud illos cōperiſſet: ita id interpretandum cenſeam,nō debētem prætermitti.Et Græce ad verbum οὐ παραλειπτέαν. Sic apud authores alia multa paſſim, Latine Græceque interpretanda legas. Terentius,Eijciunda hercle eſt hæc animi mollities,id eſt eijci debet. Et Iuuen. Res memoranda nouis annalibus. debens memorari, vel quæ debeat memorari. Et Virgilius, Quid memorandum æque baccheia dona tulere.æque debens memorari,vel quod æque debeat memorari.& Græce ad verbū, ἐκλειπτέα ἐστιν αὐτὴ ἡ μαλακότης. Et πρᾶγμα διὰ μνήμης ἀξτέον, Et τί οὕτω μνημονευτέον παρέσχεν τὰ τοῦ βάκχου δῶρα. Priſciano quoque hanc interpretationē confirmante,cuius verba ex octauo,vbi de modis agit,hæc ſunt,Amandus,da,dum, ὁ φιλητέος, ἡ φιλητέα,τὸ φιλητέον, id eſt qui, vel quæ,vel quod debet amari.Ac ne quis gerundi hæc putet,idem in x nomina eſſe teſtatur,vbi docet multa tum nomina eſſe,tū participia. Eius verba ſunt,dicendus,ὁ λεχθησόμενος καὶ ὁ λεκτέος.legendus,ὁ ἀνα-

In dus.

γνωσόμενος καὶ ὁ αἰαγνωστέος. amandus, ὁ φιληθησόμενος καὶ ὁ φιλητέος. Nec aliter Latine licet interpretari Græcũ nomen in τεος, quàm per hoc participiale: vt Luciani illud καταπεμπτέος δὲ ὁ γανυμήδης πάλιν εἰς τὴν ἴδην. Demittendus autẽ rursus est Ganymedes in Idã. Nec fallere quenquam debet, quod participiale hoc, eodẽ nonnunquã in loco & participiale esse potest, & participiũ. vt in illo, Ecce iterũ Crispinus adest mihi sæpe vocandus Ad partes. licet enim interpreteris, vel qui sæpe à me vocari debet ad partes, propter varia vitia, vel q sæpe à me vocabitur.

Participiale in dum.

Huius participialiũ generis dixerim & quod in casibus tantũ nominatiuo & accusatiuo, genere dúntaxat neutro per dũ finitur: quod scilicet simili id modo & Græce per τεον vertitur, & Latine per debet cũ infinito passiuo, præterquã in deponẽtibus, & paucissimis neutris, interpreteris licet, vt mox apparebit. Eò differt ab illis, quòd cũ ea tantũ passiue vsurpẽtur, & adiectiuorũ constructionẽ vbique seruent, vt in suprà positis exẽplis liquet, hoc tũ actiue accipi, tũ passiue potest. Et passiue quidẽ ab omni alio casu est absolutũ, præterquã datiuo, qui omnibus huius terminationis participialibus est cõmunis. vt Cæsar, Quibus rebus quàm maturrime occurrendũ putauit. Terentius, Herus si redierit, molendũ mihi esse. pro moli debere, & occurri debere. Et Iuuenalis, Viuendũ est rectè, tũ propter plurima, tũ de ijs præcipue causis. id est viui debet rectè. Actiue etiã verbi sui casum recipit. porro actiue hoc loco latius accipi postulo, vt se ad neutra & deponentia extendit, vt Recordandũ est beneficij, parcendũ est supplicibus: pro parci debet supplicibus. Plinius, Vtendũ Græcis erit vocabulis. Recipit autẽ & accusatiuum, priscis quidẽ sæpissime. vt Varro de re rustica, Canes potius cũ dignitate acres & paucos habendũ. Idẽ, Singulis vbi pariant, faciendũ haras quadratas. Idẽ, In fœtura daudũ potius hordeaceos panes quàm triticeos. Lucretius, Externas quoniã pœnas in morte timendũ. Cæteris rarius. Virgilius, Pacẽ Troiano ab rege petendũ. Cicero Attico, Iterandũ eadẽ ista mihi. Cæsar de bello Gallico, Sequanis qui intra fines suos Ariouistũ recepissent, quorũ oppida omnia in potestate eius essent, omnes cruciatus esse perferendũ. Cornelius Celsus, Imponendũ est, quæ sunt puri mouendo. Quibus exẽplis significatur debere haberi, debere fieri, debere dari, debere timeri, debere peti, debere perferri, debere imponi. Declarat quod dicimus, quòd sæpe hanc interpretationẽ pro eiusmodi participialibus positam ab authoribus

reperias. vt Corneliꝰ Celsus, Paulatim ergo debebit omissis his legibus, eò transire vt arbitrio suo viuat. poterat enim dici, Paulatim eò transeundũ est. Excepimus paulo ante ab hac interpretatione deponentia, & quædã neutra, vt quæ, propterea quòd passiuũ de se infinitũ non creant, cõmode per (debet) & passiuũ infinitũ interpretari nequeas, per (oportet) & actiuũ infinitũ (sicut grãmatici faciunt) queas: idque Græcorũ exẽplo, qui suũ ϑετικὸν quod huic de quo agimus, respõdet, per δεῖ vel χρὴ explicant. Vescẽdum esset homini fructibus, oporteret hominẽ vesci fructibus. Vtendũ erit Græcis vocabulis, oportebit vti Græcis. Recordandũ est beneficij, oportet recordari beneficij. Itẽ, Carendum est culpa, oportet carere culpa. Non est gaudendũ alterius incommodis, non oportet gaudere alterius incommodis. Sic & illa, quæ accusatiuos adsciuere, actiue soluere licet, Habendũ est canes acres, oportet habere canes acres. Quod si cui postremum hoc participialium genus, participiale potius verbũ siue gerundi modum, siue supinum nominari placet, sicut Seruius (petendum) in illo, Pacem Troiano ab rege petendum: nominat, huic ego non admodũ refragor, dũmodo intelligat ab alijs, quæ eodẽ nomine à me suprà sunt nũcupata, omnino esse diuersum: quum illa pro infinito Græco cũ articulo (vt suprà dictũ est) vbique vsurpentur: hoc, pro aduerbio, quod Græci ϑετικὸν vocãt, vt Vadendum pro βαδιστέον. Nauigandum pro πλευστέον. Vescendum pro σιτητέον. Petendum pro αἰτητέον.

De præpositione.

Præpositio.

PRAEPOSITIO est pars orationis, quæ certam eorum, quibus additur, habitudinem, vt loci, termini, ordinis, causæ, vel actionis determinat, feréque, quibus cõiungi solet, ijs præponitur, vt Aduenio ad vrbem, redeo ab vrbe. Aliter, Præpositio est pars orationis, quæ præposita alijs partibus significationem earum aut complet, aut mutat, aut minuit. Complet, vt intercipio, demiror. Mutat, vt aufero. Minuit, vt subrideo.

Prępositiones quot numero.

Sunt quæ extra compositionẽ vsu sint receptæ numero plus minus quinquaginta: Ad, apud, ante, aduersus vel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundũ,

ſuprà, ſecus, trans, vltra, verſus. A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, é, ex, pro, præ, palam, ſine, tenus. In, ſub, ſuper, ſubter, & clã, & procul, vt quibuſdam placet: harum pleræque varie confunduntur: de quibus, quæ mihi ſuccurrent, nunc ſubijciam.

AD, motum ad aliquid ſignificat, vt Ad te ibam. Item iuxta, vel prope. vt Curtius, Erat ad ripam fluminis ingens arbor. Liuius, Habes hortos ad Tyberim. Idẽ, Ad Senam caſtra alterius conſulis erant. Idem, Ad Capuam caſtra locant. Apud. vt Cicero, Decem fiſcos ad Senatorem quendam relictos. Idẽ, Ad Marcũ Leccã te habitare velle dixiſti. Virgili9, Prima quod ad Troiã pro charis geſſerat Argis. Liuius, Dũ hæc ad Veios geruntur. Contra. vt Cicero, Ne ad eã meditere, imparatũ te offendã. Et propter. vt Propertius, Panditur ad nullas ianua nigra preces. Aliquando vtilitatẽ quandã, vel contra, vel aduerſus: vt in talibus, Ad parotidas, ad tormina. Itẽ in cõparatione: vt Nihil ad tuũ equitatũ. Terentius, Sed nihil ad noſtram hanc. Ad.

Circiter. Cicero ad Quintum fratrẽ, Sane frequentes fuimus omnino ad ducentos. Cæſar in Comment. Ex ijs qui arma ferre poſſent, ad millia nonaginta duo. Sũma omniũ fuerunt ad millia CCCLXVIII. Pro circa. Cicero ad Atticũ, Tu quoniã ſuturũ te in Aſiã eſſe putas, ad quæ tẽpora te expectem, facias me certiorem, velim. Hircius de bello Aphricano, Cũ iam ad ſolis occaſum eſſet. Item Varro de re ruſtica, Nam refert, in agro ad quam partem cæli quiſque locus ſpectet, ſicut ad quod tempus quæque res facillime creſcat. In quo exemplo, priore loco pro (verſus,) poſteriore pro (circa) accipitur. Aliter verò in talibus. vt Cæſar, Is dies erat ad quintum Calendas Aprilis, Lucio Piſone, Aulo Gabino COSS. Idem, Siquid vellent, ad Idus Aprilis reuerterentur. Videtur enim ſignificari ipſe quintus dies ante Calendas, & ipſe dies Iduum. Innuere videtur hæc præpoſitio & breuitatem quandã, vt in eo quod dicimus, Ad tẽpus. vt Quintilianus, Fingere nimirũ ad tẽpus videbor. Varro, Qui cũ ad tẽpus latitaſſet, tandẽ ſub ſponda iacens inuentus. Accipitur & pro ante. Suetonius, Ad pedes ſtare paſſus eſt. Et quaſi pro (In.) vt Ad diẽ venit. vbi defect9 articuli, ambiguitatẽ facit. Significat enim ipſo die, vel ſtatuto die. Pro poſt. vt Cicero ad Atticũ, Aut neſcio quid interſit, vtrũ illuc nunc veniã, an ad decẽ annos. Itẽ ad eundẽ, Solebat me pũgere, ne Sãpſicerani merita in patriã, ad annos ſexcentos maiora viderẽtur quàm noſtra.

Aliquando acceſſionẽ, vel (vltra) ſignificat. vt in illis, Ad hæc,

Ad hoc, quæ pro coniunctionibus multi accipiunt. Præterea iungitur actioni. Cicero, Hic autē locus ad agendū amplissimus.

Sunt & alia significata, sed quæ facilius ex ipsis intelligentur exēplis, quàm interpretatione per alia verba, qualia sunt in illis, Canit ad lyrā. Studet ad lucernā. Pinxit ad exēplar. Et in illo Horatij, Ad strepitū citharæ cessantū ducere curā. Et Ouidij, Mortua crede mihi, tamen ad tua verba reuixi.

Apud. APVD, quæ hoc præcipue ab (Ad) differt, quòd post verba motus non adhibetur, & tū ad locū, tū ad personam refertur. Ad locū. vt Terentius, Apud forū modo è Dauo audiui. Ad personā. Cicero ad Atticū, Ego cū triduo cū Pōpeio, & apud Pompeiū fuissem. Itē pro (A.) vt Cicero, Apud maiores nostros factitata. Idē, Huius sententiæ grauitas à Platonis authoritate repetitur: apud quem sæpe hæc oratio vsurpata est.

Aduersus. Aduersum. ADVERSVS vel aduersum & pro (erga) ponitur. Terentius, Et id gratū fuisse aduersum te, habeo gratiā. Et pro (contra.) Idē in Phormione, Ego te conplures aduersus ingeniū meū menses tuli, pollicitantē & nihil ferentem. Et pro (contra) vel (e regione.) Plinius, Et Leruia aduersum Antipolim.

Cis. Citra. CIS, cui aduersatur Vls, quæ iā exoleuit: & Citra, cui opponitur Vltra, inuicē ex se intelliguntur. Cis tamen ferè montiū & fluminū nominibus iungitur. vt Liuius, Cis montes castra Ligurū. Itē cis Tiberim, & cis Alpes dicimus. Citra tum ijsdē quibus Cis iungitur, idémque valet. Cæsar, Qui sunt citra Rhenū. tum pro (sine) accipitur. Quintilianus, Tū nec citra musicen, grāmatice potest esse perfecta. Pro (intra) quoque, sed vt ad rē refertur, non locū. Seneca, Edi citra cruditatem, bibi citra ebrietatem.

Circiter. CIRCITER, & ad tēpus refertur. vt Cicero ad Atticū, In quibus scriptū esset te in Epirum iturum circiter Calendas sextiles. Plautus in Mostellaria, Redito huc circiter meridiem. Et ad numerū. vt Curtius, Multi eo bello capti, circiter duo millia desyderati.

Extra. EXTRA, præpositioni (intra) opponitur, alteráque ex altera intelligitur. Nā & foris esse aliquid significat. Horatius, Iliacos intra muros pugnatur & extra. Et pro (Præter) legitur. Terentius in Phormione, Extra vnā ancillulā. Plinius de Cornelio, Extra supradictos scripsit Theophrastus apud Græcos.

Intra. INTRA, præter id quod aduersatur (Extra) vt in Horatij exemplo, etiā quasi citra aliquid, vel non vltra, vel nō exiens significat. vt Cicero ad Sulp. veluti citat Gellius, Sed tamē quoniā

effugi eius offensionē, qui fortasse arbitraretur, me hanc rēpublicā non putare, si perpetuò tacerē, modice hoc faciā, aut etiā intra modū. Horatius, Tutus & intra spem veniæ cautus. Celsus in quarto, Sed interdū omne malū intra dolorē est, ísque modò tarde, modò celeriter soluitur. interdū vsque ad perniciē procedit. Idē in tertio, Ex phreneticis alij hilares, alij tristes sunt, alij facilius continentur, & intra verba desipiunt: alij consurgunt, & violenter quædam manu faciunt.

INTER, & pro (in medio) legitur. vt Inter os & offam. Et pro (inuicem, Ad, vel In.) Virgilius, Conuersíque oculos inter se, atque ora ferebant. Et pro (in societate, vel cœtu, vel in numero.) vt Inter vicinos, inter æquales, inter reges. Et pro (in tempore.) vt Inter quietem, inter pugnādum, inter cœnam. Cicero, Si hoc tibi inter cœnam & in illis immanibus poculis tuis accidisset. Idem Trebatio, Illuseras heri inter scyphos, quod dixeram. Inter.

OB, & (propter) significat. Virgilius, Cunctus ob Italiā terrarū clauditur orbis. Et (anté.) vt Plaut⁹ in Mostellaria, Glaucoma ob oculos obijciēmus. Cicero pro Rabirio, Mors ob oculos sæpe versata est. Ob.

PENES, authore Festo, personam & dominium, ac potestatem significat. (Apud) verò personam cum loco. Ouidius, Me penes est vnum vasti custodia mundi. Horatius, Quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi. Etiam paulo aliter: vt Fides esto penes authores. Aliquādo ad locū refertur. vt in Rhetoricis ad Herennium, Ita petulans est, atque acer, vt ne ad solarium quidē (vt mihi videtur) sed penes scenā, & in eiusmodi exercitatus sit locis. Penes.

PER, transitum per aliquid significat. vt Terentius, Per impluuium fucum factum mulieri. Refertúrque ad locum, & tempus. per noctem, per tramites. Aliquando periphrasis est (solius) quasi sine alio significet. Cicero, Reliqua per nos agemus. Martialis, Hoc per me didici dicere, Cæsar aue. Cato in re rust. Cōterito in mortario per se vtrunque. Aliquando causam, vel impedimentū insinuat. vt Terentius, Si fieri potest, vt ne pater per me stetisse credat. id est mea causa, vel me impediente. Cicero libro x. epistol. Et postquā de meo cursu reipublicæ sum voce reuocatus, nunquā per M. Antoniū quietus fui. Idē libro primo epistol. Senatus haberi ante Calend. Febr. per legem Pupiā, id quod scis, nō potest. Aliter quoque sumitur, vt cū in iureiu- Per.

rando obtestandóque adhibetur. Ouidius, Pérque nouē iuro numina nostra deas. Virgilius, Per caput hoc iuro. Terētius, Quòd ego per hanc te dexterā oro, obtestórque. Aliquādo pro (sub) quodam modo accipitur. vt Liuius, Per speciē venandi vrbe egressi. Idē, Cū appropinquaret ianuæ rex, vt per causam aliquā in angustijs sustineret à tergo agmē. Et pro (in) paulo tamē aliter quàm suprá. Suetonius in Cæsare, Nā visus erat per quietē matri stuprū intulisse. Plautus in Menæhmis, Non potuisti per tēpus magis aduenire, quàm nunc aduenis. Cuius contrariū videtur significare (post tēpus.) Cicero pro Quintio, Ego pro te hoc consulo post tēpus, & in aliena re: quoniā tu in tua re, cū tēpus erat, cōsulere es oblitus. Item pro (ad) vel (in.) vt Suetonius, At negante quodam per contumeliam facile hoc vlli fœminæ fore.

Propter. PROPTER, & causæ effectrici inseruit. vt Virgilius, Te propter Libycæ gētes, Numadúmque tyrāni Odere infēsi Tyrij: te propter eundē. Et (prope) vel (iuxta) significat. Idē, Propter aquæ riuū viridi procūbit in vlua. Idē, Athesim seu propter amœnum. Terentius, Propter hunc assiste. Cicero in Rhetoricis, Fluuius Eurotas qui propter Lacedæmonē fluit. Idē in Pisonē, Mihi hic vir clarissimus qui propter te sedet.

Præter. PRAETER, aliàs exceptionem dicit. vt Horatius, Graijs ingeniū, Graijs dedit ore rotundo Musa loqui, præter laudem nullius auaris. Aliàs (contrà) significat, vt Præter spem, præter opinionē, præter ætatem. Terentius, Adeón' impotenti esse animo, vt præter ciuium Morem, atque legē, & sui volūtatem patris, Tamen hāc habere studeat cū summo probro? Aliàs (suprà) vel (vltra.) Plinius, Præter hominē, somniare equos, canes, boues, pecora, capras, palàm est. Terētius, Et quia erat præter cæteras egregia forma, ac liberali. Aliàs (ante.) vt Cicero in Verrinis, Præter oculos soli ferebant.

Post. POST, & ad rem refertur. Virgilius, Tu post carecta latebas. Et ad tempus: qua ratione illa dicta sunt (postea) & (post illa) id est, post ea tempora, & illa tempora. Etiam illa (post hominum memoriam.) Cicero in Verrē, Quod nemo vnquā post hominum memoriam fecit. Idem pro Milone, Vnius post homines natos fortissimi viri. id est, post id quod homines possunt meminisse, & postquam homines sunt nati.

Secundum. SECVNDVM, & pro (iuxta) vel (post) legitur: vt Seruius Sulpitius, Duo vulnera accepisse, vnum in stomacho, alterum in capite secundum aurem. Aliàs pro (post.) Cicero, Proxime

autem & secundum deos, homines hominibus maxime vtiles esse possunt. Idem ad Atticũ, Secundũ te, nihil est mihi amicius solitudine. Idem ad eundem, Spem ostendis secundum comitia.

Aliàs loco(pro.)vt Secundũ te litem do. Idẽ ad eundẽ, Serranus quoque horũ loco sententiã rogatus, multa secundũ causam nostrã disputauit. Aliàs pro(In.)vt Secundũ quietem. Pro (per)vel(iuxta.)Idem, Scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem: & si secũdum mare ad me ire cœpisset, confestim in Samnium ad me venturum. Et pro (super.) vt Salustius in Iugurtha, Secundum ea vti deliberetis, vt é republica, &c. Aliàs imitationem quandã dicit, vt Secundũ Pythagorã viuo. Etiam Græco more pro κατὰ ponitur, vt Secũdum Platonem. Quintilianus, Ego tamen secundũ consuetudinẽ sæpe dixi dicámque, perfectũ oratorẽ esse Ciceronẽ. Quod genus, aliqui per(iuxta)proferunt, Iuxta Platonem, Iuxta Aristotelem. Iuxta.

SVPRA pro ὑπέρ, velut opponitur(Infra.) Virgilius, Olli ceruleus supra caput astitit imber. Et pro(vltra.)Idem, Rara sit, an supra morem sit densa, requiras. Sic & viginti supra centum dicimus. Supra.

RVRSVS (A)& motũ à loco significat. Virgil. Et iã Argiua phalanx instructis nauibus ibat A Tenedo. Et ad agentẽ causam refertur, vt Victus à Scipione. Et pro (post) accipitur. Plinius, Virus equi à coitu statim collectũ. Et pro(de.)vt Terentius, A villa mercenarium vidi. Sic Paulus, Ab hasta Pompeia, vel à nouo castro, dicimus potius, quàm de hasta Pópeia, vel de nouo castro. Quanquã sic quoque loqui aliquos inuenias, nec indoctos. Et vice(pro.)Cicero, Vt nemo contra ciuiũ perditorum popularẽ, turbulentámque dementiã, à senatu, & à bonorum causa steterit constantius. Item pro ἕνεκα)siue(quantum ad)videtur interdum accipi. Idem ad Atticum, Sumus flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia: quam quidem omnem non modo priuatam quæ in vrbe est, sed etiam publicã quæ in ærario est, illi relinquimus. Idem ad Atticũ, Qui sic inopes & ab amicis, & ab existimatione sunt. Columella, Diẽ deinde, quo domituram auspiceris, bonum à tempestatibus & religionibus matutinum eligito. Idem de bobus, Apẽninus durissimos, omnémque difficultatem tolerantes, nec ab aspectu decoros. pro, quantũ ad milites, pecuniã, tempestates, aspectũ. Et aliter, vt in tali sermone. Cæsar, Opportuno atque occulto loco à millibus passuũ circiter duobus, Romanorũ aduẽtũ expectabãt. A.

pro interuallo duûm milliū passuum. Idē, Positis castris à millibus passuū quindecim, auxilia Germanorū expectare consistunt. Et (versus.) Plinius XXXIII. de coticulis, Quod à sole fuit, in ijs melius, quàm quod à terra. pro versus solē, & versus terrā. Et (separationē.) vt Defendo à frigore myrtos, abhorreo à bello. Aliter quoque in illo Cæsaris cū similibus, Amplitudo cornuū & figura & species multū à nostrorū boū cornibus differt. Hæc studiose conquisita, ab labris argento circūcludunt. pro eo quod est à parte labrorū. Idē, Ab Decumana porta irrūpere conantur. Et ministeriū aliquod per circuitionē explet, vt A manu, à studijs, à cōmentarijs, à libellis, à rationibus: pro ministro vel seruo, qui præest studijs, commentarijs, libellis, rationibus. Suetonius, Super hos Polybiū à studijs, Narcissum ab epistolis, & Palantē à rationibus, quos decreto quoque senatus, non præmijs modo ingentibus, sed & prætorijs, quæstorijsque ornamentis ornari libenter passus est. Synonyma huic sunt Ab & Abs, vsu tamen omnino inter se differunt, vt Priscianus in Primi Virgiliani carminis examine præcipit. Ait enim, A & Abs vocali sequente non adhiberi. Ab verò non modo vocalibus sequentibus, sed etiā cōsonantibus quibusdā, quæ videlicet nō male sonent, si (ab) præcedat. Plautus, Da puere ab summo. Idē, Numnā hinc ab nobis domo est? Cæsar in Commentarijs, Hoc consilio probato ab ducibus. Idē, Ne id quidē Cæsar ab se impetrari posse. Cicero quoque, Ab tuo & ab Cordilio ait. Abs verò præcedere (Q.) vt Abs quiuis homine. & (T.) vt Abs te. Absque verò pro sine accipitur. Terentius, Nā absque eo esset, rectè ego mihi vidissem.

Ab.

Abs.

Cum.

CVM, comitatū significat. vt Virgilius, -Feror exul in altum Cū socijs, natóque, penatibus, & magnis dijs. Alibi circunstantiam instrumenti: qua ratione semper tacetur.

De.

DE, significat materiā siue περὶ (necesse est enim Græcis interdū vti) vt Cæsar scripsit de grāmatica. Et (à) vel (ex.) vt Terent. Liceret discere id de me. Idē Andr. Clamat de via. Virgil. Templū de marmore ponā. Cicero ad Atticū, Emi domum de Crasso. Plaut in Penul. De te quidē didici hæc omnia. Cicero ad Atticū, Postea Messala de Pōpeio quæsiuit. Et (propter.) Terent. Quantū nos amas de fidicina hac? Et, Lætus est de amica. Cicero in Acad. Et nisi de via fessus esset, cōtinuò ad vos venturū fuisse. Idē, Vt primo Punico bello Regulus captus, cū de captiuis cōmutandis Romā missus esset. Plaut. in Trucul. Nā mihi

de vento miserè condoluit caput. Et(secũdum)vel(pro.)Virgilius, Nanque humeris de more habilem suspenderat arcum. Item Cicero ad Atticum, Id ego ita fieri volui, de Caij Duronij sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, &c. Idem, Quid sentis igitur? Nihil nisi de tua sentẽtia. Et(per.)vt Quintilianus ex Cicerone pro Murena, Vigilas tu de nocte, vt tuis consultoribus respondeas. Horatius, Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones. Cicero ad Quintum fratrem, Properando etiam citius quàm si de nocte vigilassent, perueniant quò velint. Aliter quoque accipitur, & quasi pro (quantum ad, vel quo ad.) vt Cicero ad Terentiam, De familia quo modo placuisse amicis scribis, faciemus. id est quod ad familiam attinet. Terentius, De vxore ita vt possedi nihil mutat Chremes. Et pro(post.) vt Cæsar, Cum de tertia vigilia Petreius & Afranius castra mouissent. Idem, De media nocte missus equitatus. Idem, Reliquos de media nocte proficisci iubet.

Ē & EX, ad materiam referuntur. Virgilius, In foribus pugnam ex auro solidóque Elephanto Gangaridum faciam. E,& Ex.

Et(post)vel(ab)significant. Idem, Tempore iam ex illo casus mihi cognitus vrbis. Et(secundum)vel(pro,)quo modo dicimus ex dignitate, ex vsu, ẻ republica, ex sententia, ex pacto. Terentius, Hunccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius viuere? Idem Eunucho, Ad omnia hæc magis opportunus, nec magis ex vsu tuo nemo est. Cicero Acad. Conscendens nauem sapiens num comprehensum animo habet, atque perceptum se ex sentẽtia nauigaturum? Idem Attico, Statues vt ex fide, fama, réque mea videbitur. Et culpam vel vitium insinuat. Cicero, E renibus laborat. Terẽtius, Laborat ẻ dolore. Et(A) vel(In.) vt Cæsar, Ex vinculis causam dicere. Et Cicero, Ex tempore officium quæritur. Et(A)vel(Per.)vt Terentius, Grauida ẻ Pamphilo est. Et (propter.) vt Cecilius Plinius, In Narniensi verò balneum etiam ex epistolis meis.

PRO &(causam) significat. vt Terẽtius, Ego te pro istis dictis, &c. scelus vlciscar. Et(ante.)Salustius, Quòd nisi Catilina pro curia signum dare maturasset. Suetonius, Religato pro foribus cane. Et quasi pro ratione vel modo. vt Ouidius,-Grauius Saturnia iusto, Nec pro materia fertur doluisse. Virgilius, Pro se quisque viri. Cæsar Comment. Pro multitudine autem hominum, & pro gloria belli atque fortitudinis, angustos se fines habere arbitrabantur. Idem, Pro tempore & pro re, consilium ca- Pro.

peret. Saluſtius in Iugurtha, Quòd ſinguli pro opibus quiſque quàm plurimas vxores, denas alij, alij plures habeāt. Virgilius, Nunc te marmoreum pro tempore fecimus. Et (In.) vt Pro tri bunali. Item, quaſi in defenſionem vel auxilium ſignificant. Virgilius, Stabant pro templo. Item, Pro curribus aſtant. Ouidius Triſt. Mulciber in Troiam, pro Troia ſtabat Apollo. Terentius, Pro iſto haud ſtares. Sic dicimus, Cicero pro Milone, Rabirio, vel Ligario. Modo veluti loco alicuius vel iure ſignificat. vt Terentius, Pamphilum pro vxore habere hanc peregrinam. Idem, Hoc tibi pro ſeruitio debeo. Silius, Cerno equidem, nec pro nihilo eſt, mihi fœdera rumpi. Sic ſæpe dicitur, pro ni hilo habeo, pro nihilo duco. Terentius, Nunc hæc planè eſt pro noua. Plinius, Iunipero ſpina pro folio eſt. Saluſti9, Audacia pro muro habetur. id eſt loco folij & muri. Cauendum tamen ne rei veræ in hoc ſignificato hanc præpoſitionē præponamus, vt ſi filius ſis, dicat aliquis, Habeo te pro filio.

Præ. PRAE, ſignificat (ante.) Liuius in primo, Propter Tyberim fluuium, qua præ ſe armentum agens nando traiecerat. Sic dicitur, Præ me fero, præ te fers: pro eo quod eſt, Ante me, ante te. Et (propter) vel ob.) vt Præ nequitia Apulei, præ luxuria cun cta profuderat. Terentius, Miſera præ amore excluſit hunc foras. Idē, Vide quàm iniquus ſis præ ſtudio, dum id efficias quod cupis, &c. Modò quaſi in comparatione. Liuius de bello Macedonico, Sed quia iſta præ ijs, quæ à te tuiſque quotidie alia ſuper alia facinora eduntur. Idem, Paruam Albam præ ea, quæ conderetur, fore. Sic iungitur cum quàm. vt Plautus in Aulularia, Sed hoc etiam pulchrum eſt, præquam vbi ſumptus petunt. Cum vt. Terentius, Ludum iocúmque fuiſſe illum alterum, præ vt hu ius rabies quæ dabit. quanquam hæc ad conſtructionem potius. Reliquæ ſunt de ijs, de quibus agere inſtituerā, quatuor, In, ſub, ſuper, & ſubter. De quibus, quoniam conſtructionem cum ſigni ficato mutant: præterea duabus alijs, quarum conſtructio variat, alio loco agemus.

De aduerbio.

ADVERBIVM eſt pars orationis quæ vt proprij, vel appellatiui adiectiuum, ſic ipſa verbi maxime, aliquando etiam adiectiui ſignificationem, vel determinat, vt Recte facio, valde grauis: vel deſtruit, vt Non ſcribit, non grauis. hoc etiā cum appellatiuis iūgitur, vt Non homo. Sunt autem aduerbiorum genera multa. Nam & localia duplicia. Interrogādi, vt Vbi, vnde, quò, quà, quorſum, & quæ ad ea reddūtur. Aduerbium. Localia. Vbi.

Ad (vbi) hic, iſthic, illic, ibi, intus, foris, vbique, vtrobique, paſſim, vſquam, nuſquam, neutiquam. Item ſupra, infra, ſubtus, extra, intra, cum in aduerbia migrant. Ad (vnde) hinc, abhinc, pro ab hoc loco. Iſthinc, illinc, inde, eminus, cominus, alicunde, vndeunde, vndequaque, vndecunque, indidem, ſuperne, inferne. Vnde.

Ad (quò) huc, iſthuc, illuc, eò, illò, aliquò, quoquò, quocunque, intrò, foras, vſque, quod abſolutionem ſpatij tum in loco, tum in tempore ſignificat: vt Vſque ad Cordubam, vſque ad noctem. Quò.

Ad (quorſum) horſum, iſthorſum, illorſum, prorſum, rurſum, quoquouerſus, quaquauerſus, peſſum, ſurſum, deorſum. Ad (quà) hàc, iſthàc, illàc, quaquà, quacunque. Ad (quò) & (vnde) ſimul, vltro, citro. Quorſum. Quà.

Et tēporis, rurſus duplicia: & interrogādi, vt quādo, quādiu, quandudum, quāpridē, quouſque, quoties: & quæ his redduntur. Temporis.

Ad (quando) heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, nudiuſtertius, nudiuſquartus, quintus, ſextus, ſeptimus, & deinceps. Diu, noctu, interdiu, nunc, iam, nuper, aliquando, aliàs, olim, pridem, dudum, quod tum ad breuitatem temporis refertur. vt Terentius, Narro huic, quæ tu dudum narraſti mihi. Tum longitudinem. Plautus, Quàm dudum è foro aduenisti domum? Non ita dudum. Quod Priſciani etymologiæ conſentit, qui dudum, quaſi diu dum, dici putat. Tum pro tunc, cui etiā addatur eius redditiuum Quum. Interim, interea, ſero, tempori, ſerius, temperius. Ouidius, Temperius cælo modo ſerius incidis vndis. Quando. Dudum. Tum. Temperius.

Prius & poſterius. Statim, continuo, protinus, illico, antehac, poſthac, commodum. Apuleius, Commodum limen euaſerant, & fores ad priſtinum ſtatum integræ reſurgunt. (Primum) cum alijs cumprimum, quamprimum, vtprimum. Eueſtigio, extemplo, actutum, repente, derepente, ſubito, ocyus. Commodum.

Quandiu. Ad(quandiu)tantiſper, pauliſper, aliquantiſper, parumper, ſemper, vſque pro aſſidue. Ouidius, Vſque metu micuere ſinus. Terentius, Vt animus in ſpe atque in timore vſque antehac attentus fuit. AEternum, ætatem, diu, iandudum, iampridem, cum ſcilicet præſenti iungitur, vt in conſtructione dicetur. præterea, iamolim.

Quoties. Ad(quoties)ſæpe, raro, ſubinde, identidem, plærunque, quotidie, quotennis, in dies, nunquam, toties. Et quæ numeralia dicunt, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, & ſic deinceps millies, pluries, infinities. Si modo legantur apud idoneos veterum.

Quouſque. In diem. In horam. Ad(quouſque) adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, In diem, In horam. Quorum alterum, quaſi ipſius tantũ diei ratione habita ſignificat. Alterum, quaſi vnius tantum horæ. Quintilianus, Non vt feræ volucres, præſentis modo cibi memores in diem viuunt. Saluſtius, Panem in diem mercari. Cicero Philip. Hæc quæ in horam viuunt, non modo de bonis ciuium, ſed ne de vtilitate quidem ſua cogitauerunt. Ponitur(In diem)aliquando & pro in ſpatium vnius tantum diei. Ouidius Metam.-Currus petit ille paternos, Inque diem Alipedũ ius & moderamen equorũ.

In dies. In horas. Item, In dies, In horas, quæ per ſingulos dies, & per ſingulas horas ſignificant, ſed ferè cum incremẽto aliquo. Itaque ferè cõparatiuis, vel verbis incrementum ſignificantibus iuncta leguntur. Cicero, Cum id malum ſerperet in dies magis. Liuius, Creſcente in dies multitudine. Virgilius, Gallo cuius amor tantum mihi creſcit in horas, Quantũ vere nouo viridis ſe ſubiicit alnus. Aliquando tamen cum alijs. Cecilius Plinius, Expectantem in horas. Videntur etiam hæc poſteriora quaſi pro die & hora accipi. Plinius decimo, Condit in theſauros maxillarum cibum Sphingiorum & Satyrorum genus, inde ſenſim ad mandendum manibus exprimit. Et quod formicis in annum ſolenne eſt, his in dies vel in horas. Huius generis ſunt æternũ, ſemper, ætatem. Nec ignoro ex his multa etiam ad(quandiu)reſponderi poſſe.

Ordinis. Proxima his ſunt, quæ ordinis dicuntur. vt Inde, deinde, dehinc, deinceps, nouiſſime, poſtremo, in primis, primum, iamprimum, inuicem & viciſſim pro ſecundo loco, denique, demum,

Omnino. tãdem, ad ſummam, in ſumma, omnino. vt Cæſar de bello Gal. Sibi autem mirũ videri quid in ſua Gallia, quam bello viciſſet, aut Cæſari aut omnino populo Romano negotij eſſet. Tria tamen illa,(Denique, demũ, tandem,)etiam ſermonis abſolutionẽ cum celeritate nonnunquam indicant. Virgilius, Nil noſtri mi-

ferere, mori me denique cogis. Plinius natur. hist. Ea demum sola auium non nisi volando pascitur. Cicero, Quousque tandem abutere patientia nostra Catilina? Fungitur horum vice interdum (breuitérque.) Plini⁹ de Luscinijs, Breuitérque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Breuitérque.

Sunt & quæ diuisiua vel diuidendi vocentur, vt bifariam, trifariam, multifariam, aliquotfariam. Diuidendi.

Et interrogatiua siue interrogādi, à iam dictis diuersa, Cur, quare, Quin pro cur non, quid ita, quianam pro cur, quamobrē, quemadmodum, quomodo, ecquid, quod Donato significat aliquantulúmne. Et quò, pro ad quem vsum vel quam vtilitatem. Horatius, Quò mihi fortunam, si non conceditur vti? Et vnde. vt Iuuenalis, Vnde tibi frontem libertatémque parentis? Præterea quantum, & quàm pro quantum. Alia interrogādi species. Ecquid.

Scire licet omnia interrogandi aduerbia, cuiuscunque sint generis, non minus quàm interrogatiua nomina, infinite vsurpari posse, vt Video cur venias. Sunt in aduerbijs & alterius generis infinita tum particularia tum vniuersalia, vt quàlibet, quantumcunque, quantumlibet, quantumuis, & quanuis pro quantumuis.

Sunt & vocandi aduerbia, vt heus. Vocandi.

Et respondendi, vt heu. Respondendi

Et negandi, vt non, haud, nequaquam, ne pro non. Terētius, Hoc modo te obsecro, vt ne credas à me allegatū hunc senem. nisi potius totum illud (vt ne) ἵνα μὴ significat (Parum) pro nō, vel non satis. Salustius, Nobis ea res pro magnitudine parum comperta. Negandi. Parum.

Affirmatiue respondendi, Etiam, sic, ita, quidni? Affirmatiue respondendi.

Concedentis vel de opinione cedentis, vt Quid isthuc? Terentius, Quid isthuc, si ita animum induxti tuum? Seruio præterea concedentis sunt, licet & esto. Concedentis.

Affirmationis vel confirmationis, vt Certe, profecto, sanè, planè, prorsus, adeò, nempe, vtique, nimirum, scilicet. Cicero ad Atticum, Si taceo oppressus & captus, quo dolore esse debeo? Quo sum scilicet. Videlicet, ilicet. Et næ diphthongo scriptum. vt Terentius, Næ ista istum haud nouit. Cicero in Philippicis, Næ tu si id fecisses, melius famæ, melius pudicitiæ tuæ consuluisses. Et (quidem) aliquando. vt Cicero, Aut enim nemo, quod quidem magis credo: aut si quisquam est, ille sapiens fuit. pro certe magis credo. Et (equidem) quod ideo inter hæc potius con- Confirmationis. Scilicet. Næ. Quidem.

ieci,quàm inter coniunctiones,quòd sensus non coniungit.Persius,Per me equidem sint omnia protinus alba.

Iurandi. Iurandi,vt Hercule,mehercules,Pol,ædepol,Castor,ecastor, diusfidius,mediusfidius.

Hortandi. Hortandi, vt eia,age,agite,agedum,ehodum, sodes, sultis, amabo,amabote.

Prohibendi. Prohibendi,vt ne.

Optandi. Optandi,vt vtinam,si,osi,sisi,vt,ô. Differunt hæc à verbis optandi,quòd hæc,notæ velutíque nomina sint optandi: Verba rem aliquam definitam, cum optandi affectu significant. Simile quiddã intelligatur in(homine)&(vno.)hoc nanque nomen est numeri:homo etiam substãtiam significat,cui inclusa sit vnitas. Simile notatur discrimẽ inter(ego)&(scribo,)& inter(age) & (scribe,)&(doctissimus)ac(valde.)

Exclusionis. Exclusionis siue solitudinis, tantum, solum, tantummodo, solummodo,duntaxat,modo,demum.

Congregandi. Congregandi,vt simul,vnà,pariter,vniuersim,coniunctim. Cæsar,Huius omnis pecuniæ cõiunctim ratio habetur,cum quibus aliquid confine habent.Vniuersaliter,generaliter,in vniuersum,in totum,generatim.

Negatæ solitudinis. Et quæ negatæ solitudinis, siue ea congregãdi vocare velis, Non solum,non tantum,non modo,nedum.

Separandi. Separandi,vt seorsum,segregatim,priuatim,egregie,speciatim,nominatim. vt Cicero ad Seruium,Duo quidem nominatim rogo,primum vt siquid satis datum erit, amplius eo nomine non peti cures.

Diuersitatis. Sunt & diuersitatis,vt aliter,secus.

Eligendi. Eligendi,vt potius,potissimum,imo,& satius.

Qualitatis. Qualitatis,vt docte,pulchre,fortiter,sapienter.

Quantitatis. Minime. Ad summum. Quantitatis,vt parum,minime,maxime,ad summum,summum, longissime, omnino. Columella,Ea extet minime tribus pedibus.Cicero pro Milone,Vnus aut ad summum duo inuenti sunt,qui Milonis causam non probarent. Idem ad Atticum,

Summum. Scies igitur fortasse cras,summum perendie.Plini9,Pars nostra terrarum,de qua memoro,ambiente,vt dictum est,oceano velut innatãs,longissime ab ortu & occasu patet.Cæsar de bello Gal.

Omnino. Erat omnino in Gallia vlteriore legio vna. pro ad summum.

Præterea si modo aduerbia sint,ac nõ potius nomina ad Græcorum imitationem per eclipsim dicta,modicum,paululum,minimum,plurimũ.Sunt & qui(vt plurimũ)vsurpent,sicut Græci

ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, quod (plurimum) veteres dixerunt.

Comparandi, vt magis, minus, maxime, minime. aliter quoque, comparationis siue collationis sunt (tam) & (quam) tãtum, siue intantum, & quantũ. Item cum pro (tam) & (quam) sumuntur (æque) & (ac,) sed proprie in quãtitate. Suetonius, Cæsari nihil æque ac iudicis acerbitas profuit. Comparandi.

Intẽdendi, vt valde, perquã, longe, prorsus, penitus, omnino, magnopere, impẽse, impẽdio, apprime, & aliquãdo bene, male, peius, pessime, admodũ, adeò pro valde, & in primis pro valde. Intendendi.

Remittendi, vt sensim, paulatim, pedetentim, vix, ægre. Remittendi.

Et quæ rei non planè peractæ appelles, vt penè, ferè, temerè pro ferè, propemodum, & tantum non. vt Suetonius in Tib. Tantum non aduersis tempestatibus Rhodum enauigauit. Et quod idem significat modo non. vt Terentius in Phorm. Senem per epistolam pellexit, modo non montes auri pollicens. Rei non peractæ.

Demonstrandi, vt En, ecce. Et aliter demonstrandi, vt sic: veluti cum dicimus, Sic percute, sic pronuntia. Demonstrãdi

Explanandi siue declarandi, Græci διασαφητικὰ vocant, vt id est, hoc est, & siue aliquando. Cicero ad Atticum, Tum reliqua videbimus, id est quò, & qua, & quando. Idem ad eundem, Qui dum vrbem, id est patriam amamus, dúmque rem conuenturam putamus, ita nos gessimus vt planè interclusi captíque simus. Quintilianus, Vt Aristarchus & ætate nostra Palæmon, qui vocabulum, siue appellationem nomini subiecerunt. Explanandi. Id est.

Dubitandi, vt forsan, forsitan, fortassis, fortasse, forsit, fors. Virgilius, Quos illi fors ad pœnas ob nostra reposcẽt Effugia. Horatius, Dissimile hoc illi est, quia non vt forsit honorẽ, Iure mihi inuideat quiuis, &c. Vsurpantur hæc vbi incertum est, factáne res sit, nécne. vt Horatius, -Et fortasse cupressum Scis simulare. Terentius, Bona fortasse. Dubitandi.

Euentus, vt fortè, fortuito, casu, forte fortuna. Vtimur his, vbi factum quid indicatur, sed fortuito. Virgilius, Fortè sub arguta consederat ilice Daphnis. Terentius, Forte fortuna affuit hic meus amicus. Euentus.

Personalia, vt mecũ, tecũ, secũ, nobiscũ, vobiscũ. Sic dicta, quòd certas personas includant, si mòdo hæc aduerbia sunt: & non potius constructio præpositionis cum pronomine, quod relatio declarat: vt Tecum qui mihi. Sed fortasse fefellit grammaticos, quòd præpositio cum suo casu sæpe est ἰσοδύναμον aduerbio. Personalia (vt quibusdam placet) sunt meatim, tuatim, Personalia.

ſuatim, noſtratim, veſtratim: id eſt more meo, tuo, ſuo, noſtro, veſtro. Horum non admodum diſſimile eſt humanitus. Plinius, Vrſi autem, vt dictũ eſt, humanitus ſtrati, id eſt more humano: cum reliqua eius formæ ſignificent potius id quod ea quæ Græce in θεν deſinũt, vt radicitus, funditus, diuinitus, antiquitus: pro à radice, fundo, deo, antiquo.

Humanitus.

Similitudinis.

Similitudinis ſunt, ſic, ita, itidem, ſicut, ſicuti, & vt: quæ omnia in qualitate quempiam conferũt: Sicuti quomodo & quemadmodum in ratione & modo. Huc pertinent & quaſi, ceu, tanquam, velut, veluti & vti. Sed hæc imaginẽ potius exhibere Laurentio placet: (vt) verò, atque (vti) generalia eſſe. Eſt etiam quod Græci ἀφεστικὸν vocant (vt) pro ὥστε, ſicut in tali ſermone, Sic ſtudijs incumbit, vt ſanitatis ſit immemor.

De interiectione.

Interiectio.

INTERIECTIO eſt vox, quæ ſub rudi incõditque voce affectum animi demõſtrat. Hanc ideo ſeparatam ab aduerbio Priſcianus ait, quod videtur in ſeſe affectum verbi habere, & plenam motus animi ſignificationẽ, etiam ſi verbum non addatur, demonſtrare: quod certe aduerbia non faciunt, vt quæ conſiſtere ſine verbo præter admodum pauca, non poſſunt.

Interiectionũ ſpecies.

Habet autem varias ſpecies, ſed maxime à grammaticis confuſas.

Exultantis.

Exultantis vel lætitiæ, vt euax, vah, ô. Plautus, Euax iurgio vxorem tandem abegi. Terentius Heaut. Vah ergo mea Antiphila. Idem, O factum bene.

Dolentis.

Dolentis vel lugentis, vt heu, hoi, hei, ô, ah. Virgilius, Heu quæ nũc tellus, inquit, quæ me æquora poſſunt Accipere? Idem, Hei mihi qualis erat, quantũ mutatus ab illo Hectore! Terentius Eunucho, I intro. hoi hei. Virgilius, O dolor, atque decus magnum. Idem, Ah ſilice in nuda connixa reliquit.

Timentis.

Timentis, vt hei, atat. Terentius in Andria, Hei vereor nequid Andria apportet mali.

Admirantis.

Admirantis, vt papæ. Terentius, Papæ, noua figura oris.

Vitantis.

Vitantis, vt apage, apageſis. Terentius, Apageſis, egõ formidoloſus?

Laudantis.

Laudantis, vt euge. Martialis, Effecte gnauiter, cito, nequiter euge beate.

Vocantis sub incondita voce, vt eho, oh, io. Terentius, Oh quĩ vocare? Ouidius, Ecquis, io syluæ, crudelius, inquit, amauit? Vocantis.

Silentium iniungentis, vt au, st. Terentius, Au obsecro mea Pythias. Idem, Au ne comparandus hic quidem ad illum est. Silentium iniungentis.

Deridẽtis vel Ironiæ, vt hui. Terẽtius, Hui tam cito? Idem, Hui tu mihi illam laudas? Deridentis.

Ex improuiso aliquid deprehendentis, vt atat. Terentius, Atat hoc illud est, hinc illæ lachrymæ. Idem, Atat data hercle mihi sunt verba.

Ridentis, vt ha ha he. Terentius in Eunucho, Ha ha he defessa iam sum misera de te ridendo. Ridentis.

Exclamãtis, vt ô, proh, proh nefas. Lucan. Proh si remeasset in vrbẽ. Terent. Iuppiter magne ô scelestũ atque audacẽ hominem. Seneca, O paupertas fœlix quæ tanto titulo locum fecit. Exclamantis.

De coniunctione.

CONIVNCTIO est pars orationis, quæ clausulas in sermone apte coniungit. Aliter, Coniunctio est pars orationis, quæ clausularum inter se connexum declarans, plurimũ ad orationis claritatẽ confert. Aliter, Quæ tantũ habitudinẽ clausularũ inter se in sermone definit. Et coniunctionis quidem officium hoc est, quum aduerbia sicubi sensus iungunt, dictiones etiam respiciant, vt quæ similitudinis vocantur. Coniunctio.

Coniunctionis multæ sunt species: vel vt veteres locuti sunt, potestates.

Copulatiuæ, quibus ea nectimus quæ coniuncta significare volumus. Aliter, Quæ copulãt tam verba, quàm sensum, quales sunt, Et, que, atque, ac, quoque, etiam, præterea, alioqui, item, itémque, cum & tum: sed vbi sequitur tum. nam vbi præcedit, aduerbia sunt temporis. Præterea TVM multiplicatũ, vt Tum vesperi, tum mane. Quinetiam, sed &, supérque, insuper, adhoc, adhæc, vt quibusdam placet. Salustius, Adhoc plæraque tempora in venando agere, leonem atque alias feras primus, aut in primis ferire. Idem, Adhæc accedebat munificentia animi, ingenij solertia. (Hoc amplius) & (his amplius) pro (præterea.) Quintilianus Institutionibus, Hoc amplius, intro & intus loci aduerbia: eo tamen intus, & intro sum, solœcismi sunt. Idem, His amplius apud eundem, Nam quis te iuuenum confidentissi- Copulatiuæ. Adhoc. Hoc amplius.

Adeò. me. ⸢Adeò⸣pro⸢etiam.⸣ Cicero pro Planco, Insector, posco, atque adeò flagito. ⸢Simul⸣pro⸢&⸣vel⸢etiam.⸣ Huc referantur & horum contraria, nec, neque, neu, néve. Cicero Lentulo, Peto à te, ne id à me, néve in hoc reo, néve in alijs quæras. Sunt autem quæ his copulantur, aliquando sensus energia, siue re vera, siue vt loquuntur, actu: vt Virgilius legit, & idem scribit. Aliquādo potestate tantum, vt Ego lego & tu. Siquis enim plenam constructionem faciet, duo sensus etiam re ipsa apparebunt, vt Ego lego & tu legis. Ex his quatuor, nempe &, que, nec, neque,

Suspensiuæ. cum geminantur, suspensiuæ priore loco apte dici possunt, quòd aliam eiusdem potestatis expectari faciant, vel affirmatiuam: Et fugit & pugnat. vel negatiuam. Iuuenalis, Et lateri parcas, nec quantum iussit anheles. Sunt ex his quæ explanationem quandam præcedētium inferant, sicuti διασαφητικῶς aduerbia. vt Virgil. - Manet alta mente repostum Iudicium Paridis, spre-

Que. Epexegesis. tæque iniuria formæ. Quasi nempe iniuria spretæ formæ: vel, id est iniuria spretæ formæ. Grammatici Epexegesim vocant.

Discretiuæ. Discretiuæ, quibus ea quæ discreta intelligi volumus, connectimus, vt sed, sedenim, at, ast, atqui, quidem, autem, verò, porrò, quin pro sed, cæterùm, verum, verumetiam, verumenimuero.

Quòd si. Quòd nisi. ⸢Quod⸣cum⸢si⸣vel⸢nisi.⸣ vt Iuuenalis, Quòd si vexantur leges & iura. pro verùm si, vel atsi. Terentius in Phormione, Quòd ni fuissem incogitans, ita cum expectarem vt par fuit. Ex his nonnullæ copulatiuæ leguntur. Itaque etiam Prisciano & Græcis inter copulatiuas numerantur, sicuti, quidem, autem, verò. Mihi separatas esse magis placuit, & discretiuas appellari, quòd tali officio maxime fungantur, vt Achilles quidem fortis fuit, Vlysses verò astutus.

Disiunctiuæ. Disiunctiuæ, quibus ea iungimus, quorum alterum, non vtrunque affirmamus. Quales sunt Aut, vel, ve, siue, seu. Hæc quoque cum geminantur, suspensiuæ priori loco dici possunt, vt Vel scribit vel dictat.

Rationis redditiuæ. Rationis redditiuæ sunt, quas Priscianus proprie causales vocat, quibus id quod subijcitur, rationem esse eius quod præcessit, significamus, vt nam, nanque, enim, etenim, quòd pro quia, quo pro quia præcipue post non. propterea quòd, quippe, vtpote, siquidem, vt pro vtpote.

Cōtinuatiuæ. Continuatiuæ sunt, quæ (vt rectè definit doctissimus Theodorus) consequentiam aliquam sine subsistentia significantes, sensus coniungunt imperfectos. vt Si dies est, lux est. Aliter, Quæ

consequentiam omnino, essentiam sub conditione, siue ex hypothesi significant. Aliter, Quæ essentiam non nisi ex pacto significant. Sunt autem hæ, si, sin, nisi, ni, & aliquando quum & siue, cum si & ve (ex quibus componi videtur) significationem habet.

Subcontinuatiuæ sunt, quæ consequentiam rerum cum subsistentia significant, vt Quoniam febricitas, cales. Eiusmodi sunt quoniam, quia, quando, quatenus. Quintilianus Instit. Quatenus huc incidimus, paulo plus scholis demus. (Postquã) & (cum) pro postquam, antequam, priusquam, quandiu, quoad: & quod vtrunque horum significat, donec & donicum. Cato, Sed vsque licebit vellas, donicum in semen videris ire. Possunt tamen multa ex his cum postponuntur, pro rationis redditiuis accipi, vt Salutem debeo tibi, quoniã tu me seruasti. Nec excidit posteriora horum inter aduerbia temporis posuisse me. Sed sunt & coniunctiones tenuissimo planè ab aduerbijs discrimine: atque haud scio an Latinis hoc vnico quòd scilicet coniũctiones cum sunt, verbum suum in subiunctiuo inferũt. Græcis facilis est discretio, vt qui ἂν συντακτικῷ adiecto coniunctiones eas faciant. ὅταν, ἐπειδὰν, πρὶν ἂν, ἕως ἂν, μέχρις ἂν dicentes. Subcontinuatiuæ. Donicum.

Definitiuæ, quæ præcedentis verbi significationem determinãt, vt quod Plinius ad Seruia. Gaudeo & gratulor, quòd Fusco Salinatori filiã tuam destinasti. Cicero in Salustio, Credo quòd non omnes tui similes incolumes in vrbem venissent. Definitiuæ.

Perfectiuæ vel absolutiuæ, quas alicui fini perfectionique præponimus, sunt hæ, vt, vti, & quo pro vt, qui pro vt, ne & vt pro ne non. Terẽtius, Sed vim patris vt queas ferre. Et vt ne pro vt non. Cicero pro Milone, Opera datur, vt iudicia ne fiant. Et Prisciano interprete (quatenus.) Horat. Iubeas miserũ esse, libẽter Quatenus id faciat. Acroni pro quãdiu eo loci ponitur. Perfectiuæ. Vt ne.

Dubitatiuæ sunt, quas ibi adhibemus, vbi de duobus dubitamus, vt ne, an, ánne, num, nunquid, vtrum, nécne. Quædam ex his & in solutionibus problematum Græco more adhibentur, cum vel de duobus ambigimus, vtrum optemus: vel non pro certo affirmamus quod attulimus, sed ad legentis iudicium referimus, vt ex interpretibus. Donatus in Hecyra, Sed reprimã me, ne ægre quicquam ex me audiat. Vtrum, inquit, ægre pro male, an ægre pro inuita. Dubitatiuæ. Ægre.

Collectiuæ, vel illatiuæ, quas etiam rationales vocat Priscianus, sunt, quibus consequi aliquid ea quæ proposita sunt, significamus, vt ergo, ideò, igitur, itaque, idcirco, quare, quam- Collectiuæ.

obrem, quocirca, proinde, ideóque, ideo. Et (quod) pro (post quod) vel (quare.) vt Terentius, Quòd te per hanc dexteram oro. Item (propterea) & (ea re). Cicero, Ea re statim ad te Aristocritum misi.

Quòd.
Ea re.

Aduersatiuæ.

Aduersatiuæ, quibus non obstare, nec impedimẽto esse quod dicimus, significamus, vt etsi, quanquam, quanuis, licet, tametsi. Et redditiuæ earundem, tamen, attamen, sed tamen.

Epilecticæ.

Quas Græci ἐπιλεκτικὰς vocant, quásque tum adhibemus, cum ex duobus propositis alterum præferre nos significamus, sunt Quàm, & quum pro quàm accipiuntur (Ac) & (Atque.) Terentius, Quæ sese inhonestè optauit parare hîc diuitias potius, quàm in patria honêste pauper viuere.

Elattoticæ.

Quæ Elattoticæ Græcè vocantur, id quod minus est concedi dignum, indicant, vt saltem: & quum pro (saltem) accipiũtur (At, certe, vel.) vt Ne vel latum digitum cessit.

Expletiuæ.

Sunt & quas expletiuas veteres dixere, tales scilicet tum demum merito cẽlendæ, cum additæ vel detractæ nihilo p[illegible]s aut minus efficiũt, vt (enim) in (atenim) & (sedenim) & (enimuero,) & cum inchoat clausulam. Cicero ad Quintum fratrẽ, Atenim inter hos ipsos existunt graues cõtrouersiæ. Virgilius, Sed enim Troiano à sanguine duci Audierat. Terentius, Enimuero Daue nihil est loci segnitiæ, neque socordiæ. Idem in Adelphis, Enim non sinam. Et (nam) aliquando. Virgilius, Nam quis te iuuenum confidentissime nostras iussit adire domos?

Thomæ Linacri Angli DE EMENDATA STRVctura liber secundus, siue de partiũ enallage.

E T DE OCTO quidem orationis partibus, earúmque speciebus, quatenus nimirum ad constructionis rationem potissimum attinent, hactenus dictum esto. Superest quoniam eædem ab authoribus varie confunduntur, & aliæ pro alijs vsurpantur (Græci generaliter Enallagen, priuatim antimerian vocant) vt de hac quoque aliquid dicamus. Prius tamen admonitis, qui legent, ne quicquid hîc ab authoribus vsurpatum asseretur, licere sibi vtcunque putent, si modo veteribus, quos sibi imitand proponunt, similes esse in dicendo student. Quis enim id speret, qui quod illi quauis necessitate, interdum verò humano lapsu, dum aliò fortasse fuère intenti, vel etiam incuria, semel aut iterum, in summa rarissime admiserunt, promiscuè & familiariter vtitur? Imò verò sit dissimillimus necesse est. Declarant id facile, qui talia maxime affectant, vt docti alioqui, sed iudicio corruptissimo, ne dicam infœlici. quos tamen ab alijs intelligi, quàm à me nominari, malo. Sed illuc reuertor. Sicuti quod passim legis securus reponas: ita quod rarum, aut infrequẽs est, non nisi quatenus vsurpatum ab alijs est, sequendum censeo. ita enim perpetuò rarum manserit. Hoc mihi pro multis locis, quorum est commune, dicendum fuit, nec scio an alibi opportunius. Fit ergo Antimeria, siue partiũ Enallage, quatuor modis. Nam aut declinabilis pars ponitur pro non declinabili: aut non declinabilis pro declinabili: aut declinabilis pro declinabili: aut non declinabilis pro non declinabili.

PRIMVM GENVS.

I N PRIMO genere Nomen præpositionis loco ponitur, vt secundum pro κατὰ. Quintilianus, Secundum consuetudinem. Et loco aduerbij, adiectiuum quidem, vt recens pro recenter. Virgilius, Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris. Talia sunt, Toruum clamat, sublime volat, magnum stridens. pro recenter, torue, sublimiter,

Nomen pro præpositione.

Adiectiuum pro aduerbio.

valde. Præterea nonnulli datiui in o, vt certò, sedulò, optatò, auspicatò, pseudulò, falsò, verò : pro certè, sedulè, optatè, auspicatè, pseudulè, falsè, verè. Postremum autem horum, id

Verò.

est (verò) vt Hermolaus refert, modò pro aduerbio confirmandi, siue vt idem vult, consentiendi, vt Ego verò maneo. Cicero, Ego verò Serui vellem, vt scribis, in meo grauissimo casu affuisses : vbi, quid si pro ἴσως Græco accipi dicas?

Accipitur Donato & pro particula quæ ironiam iuuet, vt Egregiam verò laudem , & spolia ampla refertis, Túque puérque tuus. Modò pro coniunctione, vt cum (quidem) eam præcedit. Præterea vt expletiua vel ornatiua est. vt Terentius, Id verò est quod ego puto mihi palmarium me reperisse. Vbi ait Donatus, nisi ornatiuum esset, nihil significaret. Idem & pro interiectione stomachantis accipi ait in illo Eunuchi, Moue, verò ocyus te nutrix.

Appellatiuũ pro aduerbio.

Appellatiuum verò pro aduerbio, vt Nec vox hominem sonat. pro eo quod est, humaniter. Et Bacchanalia viuunt, pro bacchanaliter. Quanquam hoc genus per illos ablatiuos, more vel ritu: vel etiam eiusmodi verba, qualia sunt exhibet, repræsentat, præfert, interpretari licet: sic, Sonat ritu, vel more hominis: vel repræsentat, vel præfert hominem. Quemadmodum Virgilius

Quid.

locutus videtur in decimo, Frons hominẽ præfert. Item (quid) pro (quorsum,) vel (ad quid.) Virgilius, Quid tibi odorato referam sudantia ligno, Balsamáque, & baccas semper frõdentis acanthi? Quid nemora AEthiopum molli canentia lana? Idem,

Nullus.

Quid maiora sequar? Et (nullus) pro (non.) Cicero, Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuntium certiorem fecit me, quid egerit. Idem, Quærit ex proximo vicino, num feriæ quædam piscatorum essent, quòd eos

Nomẽ pro interiectione.

nullos videret. Et Terentius, Etsi nullus dixeris. Et nomen pro interiectione, vt (malum) in illo Terẽtij, Qui, malum, alij?

Pronomẽ pro coniunctione. Idem.

Et nomen, siue pronomen pro coniunctione, vt (Idem) pro (etiam) authore Laurentio. Cicero, Est huic coniuncta beneficentia, quam eandem vel benignitatem, vel liberalitatem appellare licet. Quintilianus, Si causam veneficij dicat adultera, non Marci Catonis damnata iudicio videtur, qui nullam adulteram, non eandem esse veneficam dixit. Columella, Nullum enim temerè videmus locum, qui modo pigrum contineat humorem, non eundem vel nigri, vel cinerei coloris.

Pronomẽ pro aduerbio.

Et pronomen vel prouocabulum pro aduerbio, vt (hic) cum

in loco: & hoc, eò, illò, quò, cum ad locum significant: & (quà) siue per locum significet, siue pro partim accipiatur. vt Cicero ad Quintum fratrem, Ita omnia conuestiuit hedera, quà basim villæ, quà intercolumnia ambulationis. Plinius ad Marcum, Medium tempus distentum impeditúmque, quà officijs maximis, quà amicitia principum egisse. (Quòd) quoque pro (cur,) vel (quamobrem) in illa dicendi figura, cum similibus, qualis est Virgilius in Bucolicis, Si ad vitulam spectes, nihil est quòd pocula laudes. Cicero Terentiæ, In viam quòd te des hoc tempore, nihil est. Idem, Credo ego vos mirari, &c. quid sit quòd ego potissimum surrexerim. Plautus in Aulularia, Iam ad te reuertor: nam est quòd te visam. Et pronomen vel prouocabulum pro coniunctione, vt (quò) pro (quia:) & (eò) pro (propterea.) Terentius, Non Pol quò quenquam plus amem, aut plus diligam, eò feci. Cæsar in Commentarijs, His Cæsar ita respondit, eò sibi minus dubitationis dari, quòd eas res quas legati Heluetij commemorassent, memoria teneret. Et (quòd) pro (quia.) Cicero ad Atticum, Quòd scribis de Hermathena, per mihi gratum est ornamentum Academiæ proprium meæ: quòd & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est insigne eius gymnasij. Secundo enim loco (quòd) pro (quia) legitur. Idem, Vtinam illum diem videam, quum tibi agam gratias, quòd me viuere coegisti. Et pro (sed verum) vel (at,) quo modo ferè cum (si) vel (nisi) iungitur. Terentius in Phormione, Quòd si tibi res sit cum lenone quicum mihi. Idem, Quòd ni fuissem incogitans. Virgilius, Quòd nisi & assiduis terram insectabere rastris. Et pro (quare) vel (itaque.) Terentius, Quòd te per hanc dexteram oro. Nec me præterit Donatum per Eclipsim præpositionis (post) huiusmodi loca interpretari. Accipitur etiam & pro quadam tantummodo continuatione, siue connexione, quoties (vtinam) adiunctum habet. Cicero Terentiæ, Quum scribo ad vos, aut vestra lego, conficior lachrymis, sic vt ferre non possim: quòd vtinam minus vitæ cupidus fuissem, certè nihil aut non multũ in vita mali vidissemus. Terẽtius, Rogitas qui mihi tam audacis facinoris conscius sis? Quòd vtinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset. Quasi atque vtinam, vel vtinã autem fuissem: & atque vtinã, vel vtinã autem ne incidisset. Et pro (ὅτι) διαβεβαιωτικῶς. vt in talib9, Scio quòd scribis vel scribas. Et pro (καθότι) vel καθόσον, siue quaten9. Terẽt. Hęc omnia cõfingã, quod erit mihi

Quà.

Quòd.

Prouocabulũ vel pronomẽ pro coniunctione.

Quòd.

bonum, atque commodum. Cicero Attico, Nunc verò censeo, quod commodo tuo facere poteris, venias ad id tẽpus quod scribis. Plautus in Menæhmis, Non ædepol ego te, quod sciam, vnquam ante hunc diem vidi. Id est quantum. Terentius, Túne has pepulisti fores? Non equidem istas, quod sciam. Idem, Prodidisti te, atque illam miseram, & gnatum, quod quidem in te fuit. pro quantum quidem in te fuit: nisi potius Græcum illud significari putas τὸ σὺν μέρος. Cicero Terentiæ, Tu velim quod cum commodo valetudinis tuæ fiat, quàm longissime poteris, obuiam nobis properes. id est quãtum. Quintilianus, Ego, quod consuetudo obtinuerit, scribendum quicque iudico, quo modo sonat. pro quoad, vel quatenus. In illo enim cum similibus vbique prouocabuli naturam seruat κατ' ἐναλλαγὴν πτώσεως. Terẽtius, Sed siquid sit, quod mea opera opus sit, aut tu plus vides, quàm ego, manebo. videtur enim (quod), pro (in quo) positum.

Verbum vel sensus pro aduerbio.

Et verbum, vel potius sensus pro aduerbio, vt Amabo, & amabote, sodes, sis, sultis. Cicero Attico, Sed amabote nihil incõmodo valetudinis tuæ feceris. Item (Secundo loco), pro (deinde.) Cicero Lẽtulo, Facile secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum, quorum imaginem video in tuis rebus. Non enim præcessit primùm, aut primo loco.

Verbum pro coniunctione.

Et verbum pro coniunctione, vt (licet) & (licebit,) cum pro (quanuis) legũtur. Martialis, Tu Cæsar vel nocte veni, sint astra licebit, Non deerit populo, te veniente, dies.

Participium pro aduerbio.

Et participium pro aduerbio, vt libens pro libẽter. Plautus, Duorum labori hominum parsissem libens. Terentius, Ego verò ac lubens. Virgil. -At bellua Lernæ Horrendum stridens. pro horrẽde. Et participium vel participiale nomen pro interiectione. vt in illo, Nauibus infandum amissis.

Participiale pro interiectione.

SECVNDVM GENVS.

Præpositio pro verbo.

SECVNDVM genus, quo indeclinabile pro declinabili poni diximus, ex his spectandum est. Præpositio pro verbo legitur, sed Græco more, vt Nec fuga iam super vlla. pro superest. Et pro participio, vt O mihi sola mei super Astyanactis imago. pro περιοῦσα.

Aduerbiũ pro nomine.

Aduerbium pro nomine adiectiuo. Terentius, Sic vita erat. Idẽ, Est dijs gratia cum ita est vt volo. In his (sic) & (ita) pro (talis) accipiũtur. Idem, Atq; hæc perinde sunt, vt illius animus est, qui ea possidet. Corn. Balb. & C. Oppius Ciceroni, Nedũ hominũ humilium, vt nos sumus, sed etiã amplissimorũ virorum cõsilia.

Hic pro talia & qualia & quales, ponuntur (Perinde, ita)&(vt). Terent. Vtvt erat, mansum tamen oportuit. vbi(vtvt)pro(qualiscunque) ponitur.(Quàm) præterea ponitur pro quantum, vt alibi dicemus. Iam alia non pauca pro nominibus posita legas. Terentius in Phormione, Vt bene sit tibi. Idem, Alijs quia desit quod ament, ægre est. Virgilius, Terrorum & fraudis abũde est. Martialis, Ohe iam satis est, ohe libelle. In his enim, bene, ægre, abunde, & satis, pro nominatiuis nominum sunt posita. Pridie quoque, & postridie, & ante, cum præpositionibus subijciuntur. vt Cicero ad Atticum, De Quinto fratre nuntij nobis tristes, nec varij venerant ex ante diem Non. Iunij vsque ad pridie Calendas. Idem alibi, Ibi volo esse vsque ad pridie Calendas Maias. Plinius, Coitus à Delphini exortu, ad pridie Nonas Ianuarij. Item(partim)pro(quidam,)vt Partim hominum venerunt, pro pars hominum, id est quidam homines. sic enim interpretatur Gellius. Et, Cũ partim hominum, pro cum quibusdam hominibus. Et Cato ex eodem, Ibi pro scorto fuit, surrectauit ẽ conuiuio cum partim illorũ. Et Quintus Claudius, quẽ tamen insolentius vsum hac particula Gellius ait. Ego tamẽ arbitror Claudium lingua sui temporis nõ incõmode vsum. Eius verba ex XXXIII. Annal. hæc affert, Sed idcirco me fecisse, quod vtrum negligentia partim magistratuũ, an auaritia, an calamitate populi Romani euenisse dicam, nescio. Non dissimili ratione mihi tria illa(amplius, plus, minus)cũ in aduerbia trãsierunt, pro comparatiuis nominibus vsurpari vidẽtur. Quod ex subiectis authorum exemplis eruditis viris æstimandũ relinquimus. Certe Lod. Viues, alterum lumen literarum exoriens, non improbat. Plinius x, Plus vicena quina oua incubanda subijci vetant. id est plura quàm vicena, vt ego interpretor. Idem, Torrentes verò amplius centum. id est plures quàm centum. Idem, Incubant totidem dies, nunquam plus ternos. Liuius, Hostium plus mille cæsi, Romanorum minus mille. pro plures quàm ternos, plures quàm mille, & pauciores quàm mille. Idẽ, Victi amplius ducentis cecidere. pro plures. Cælius Ciceroni, Amplius quadraginta diebus mansit. id est pluribus quàm quadraginta. Aulus Hircius, Amplius duorũ milliũ terga verterunt. vbi etiã subdendus ablatiuus(numero,)vt sit, plures numero duorũ millium. Cæsar, Vna ex parte leuiter accliuis aditus in latitudinem non amplius ducentorũ pedum relinquebatur. pro non amplior spatio ducentorum pedum. Quæ nunc subijciã, aliter sunt cu-

Vtut.
Pridie.
Postridie.
Partim.
Amplius.
Plus.
Minus.

randa, cum tamen non incômode huc referantur. Cæsar, A millibus passuum minus duobus castra posuerunt. id est à paucioribus passibus, quàm duobus millibus. Non enim à paucioribus millibus quàm duobus accipiendum. Liuius, Amplius sex millia hominum capta. pro plures quàm sex millia hominũ capti. vt sit in illo (amplius) Enallage partis pro parte. In (captæ) Enallage generis pro genere. In illo verò (plus millies audiui) non pro nomine accipitur illud plus, sed pro aduerbio (sæpius). Nõ admodum dissimili ab his ratione leguntur duæ præpositiones (supra) & (intra). Liuius de II. bel. Punico, Carthaginensium sociorúmque cæsa eo die supra millia viginti. pro plures quàm viginti millia cęsi. vt vel subaudiatur (quàm,) & (supra) ponatur pro plures: præterea (cæsa) pro (cæsi:) vel præpositio cum suo casu, loco sit nominatiui, sicut in illo aduerbium cum appendice, Amplius numero duorum millium terga verterunt. Itẽ Plinius (vt corrigit & interpretatur fœlicissimus in vtroque genere Budæus) Huius villam intra quàm modicam, quadrag[illegible]s piscinæ vendiderunt. pro minorem quàm modicam. (Infra) verò & (supra) cum aduerbiantur, pro aduerbijs comparatiui gradus (inferius) & (superius.) Cicero, Stomachi autem partes, quæ sunt infra quàm cibus deuoratur, dilatantur, & arteria aspera ostium habet adiunctum linguæ radicibus, paulo supra quàm ad linguam stomachus adnectitur. pro inferius quàm vbi, & superius quàm vbi. Est enim eiusmodi subaudiẽdũ aduerbiũ. Aliter quoque vicem appellatiuorum supplent aduerbia. vt in his Persius, Hesternũ cras abijt. Idem, Euge tuũ & belle. Martialis, Audieris cum grande σοφῶς. Nisi quis proxima hæc, σοφῶς accipi dicat, qua ratione vox quælibet pro nomine accipi potest.

Supra. Intra. Infra. Supra.

Aduerbiũ vice pronominis. Et vice pronominis, vt Hinc illæ lachrymæ. Virgilius, Huc delecta virûm sortiti corpora furtim. pro in hũc equum. Idem, Huc se prouecti deserto in littore condunt. Et loco prouocabuli, sed ad tempus relati. Cicero Attico, Tuas x. Calend. accepi literas, quibus omnia consilia differs in id tempus, cũ sciemus quod actum sit. (Quum) pro quo. Virgilius, En erit vnquam ille dies mihi, quum liceat tua dicere facta? Cicero ad Atticum, Vtinam illum diem videam, quum tibi gratias agã, quòd me viuere coegisti. pro quo die. Et loco prouocabuli cũ præpositione. Virgilius, Genus vnde Latinũ. pro à quo. Terentius, E prædonibus, vnde eam emerat. pro à quibus. Cicero, En crimen, en causa cur regem fugitiuus, dominum seruus accuset. Hic

Aduerbiũ loco prouocabuli.

(cur) propter quam significat. Varro de re rustica, Loca calida prope areã faciunt, quò succedant homines. pro in quæ. Hoc genere Enallages veteres passim libenter vti videntur.

Coniunctio pro nomine. Virgilius VI, Illius ergô Venimus, & magnos Herebi tranauimus amnes. Sisenna, vt Gellius citat, Milites vt lex Calphurnia concesserat, virtutis ergô ciuitate donati. pro illius causa, & virtutis causa. Item loco pronominis cum præpositione. Cicero Terentiæ, Est autem in officio adhuc Orpheus, præterea magnopere nemo cæterorum seruorum. Idem pro Cn. Pompeio, Eundem ab hostibus metui, præterea neminem. Vtrobique (præterea) pro præter eum ponitur. Cicero Seruio Sulpitio, A me verò ita diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini. id est præter te. Coniunctio pro nomine. Coniunctio loco pronominis cũ præpositione.

TERTIVM GENVS.

TERTIVM GENVS in quo scilicet declinabilium partiũ alia ponitur pro alia, ex his videatur. Nomẽ ponitur pro participio, vt prudens, pro prouidens. Plinius, Ille contrà vrinam spargit prudens, hanc quoque leoni exitialem. Ita & gnarus se peti apud eundem legitur, pro sciens. Et apud Virgilium (sibila) pro (sibilantia), vt Sibila lambebant, linguis vibrantibus ora. Et apud eundem corusca, pro coruscantia. vt in Georg. Corusca fulmina molitur dextera. Nomen pro participio.

Pronomen loco nominis, vt suus pro proprius. Virgil. Sunt hic etiã sua præmia laudi. Terentius, Suus cuique mos est. Plin. de mulis, Sed esse id animal ibi sui generis. Sic dicimus, Et suus est Homeri mos. Et (Is) pro (talis) vel (tãtus). vt Virgilius, Non ea vis animo. (Eo) quoque & (quo), similiter (hoc) & (quo) sæpissime pro (tãto) & (quãto) legimus. vt in illis, Eo magis, eo minus. Hoc magis, hoc minus. Quo magis, quo min9. vt Cæsar in Comment. Eo grauius ferre, quo minus merito populi Romani accidisset. Tale est illud Ciceronis ad Appium, Equidem pro eo quanti te feci, quicquid feceris approbabo. Pronomen loco nominis. Is.

Rursus verbũ pro nomine, vt suprà est dictum. Ouidius, Sæpe vale dicto rursus sum multa locutus. Persius, Scire tuũ nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Idẽ, Et nostrum illud viuere triste. Martialis, Velle tuum nolo Dindyme, nolle volo. Verbum pro nomine.

Participium pro nomine. Salustius, Alieni appetẽs, sui profusus. Ars enim nõ recusat appetitor & profusor. Aliter quoque pro nomine accipitur participiũ, vt alibi diximus. Et pro verbo. Salustius, Prius quàm incipias, consulto: & vbi consulueris, Participium pro nomine. Participium pro verbo.

maturè facto opus est. pro cõsuli & fieri, vt Priscianus interpretatur. Terentius, Ita facto opus est. Idem in Hecyra, In arcem transcurso opus est. Vbi tamen Donatus pro transcurrere interpretatur. Sed potest & pro transcurri accipi. In illis autem, Volo datum, factũ oportuit, infinitũ (esse) subauditur. Súntque infiniti præterita, vt quibus etiã perfectio significetur, non solum actio.

QVARTVM GENVS.

RELIQVVM EST quartũ genus, vbi scilicet indeclinabile pro indeclinabili ponitur, quod ex his spectetur. Præpositio pro aduerbio. (Absque). vt Terentius, Quàm fortunatus sum cæteris rebus, absque hæc vna foret. id est χωρὶς, vel seorsum, vel secus. (Antè). Virgilius, Antè leues ergo pascẽtur in æthere cerui. pro (prius.) (Circa). Cicero Attico, Nostrã ambulationẽ & laconicum, eáque quæ circa sint, velim cum poteris inuisas. (Circiter). Cassius Hemina ex Gellio, Lapidẽ quadratũ circiter in media arce iunctũ candelis. Cicero Attico, Verùm hæc in Arpinati ad sextum circiter Idus Maias non defleamus, ne & opera, & oleum philologiæ nostræ perierit. Sed conferamus tranquillo animo. (Circũ). Virgilius, Annà vides toto properari littore circũ. (Contrà). Idẽ, Et Veneris contra sic filius orsus. Vbi (inuicẽ) significat, authore Donato. (Coràm). Idẽ, Coràm quem quæritis adsum. (Clàm). Idẽ, Clàm ferro incautũ superat. (Extrà). Persius, Pinge duos angues: pueri, locus est sacer, extrà Meite. Quintilianus, Sint extrà licet vsus bellici, transeamus, quòd Archimedes obsidionem Syracusarũ in longius traxit. (Iuxtà). Salustius in Iugurt. Hyemem atque æstatẽ iuxtà pati. pro (æque:) quo Terẽtius similiter vtitur, Noui æquè omnia tecũ. Columella, Nec nimis iuxtà satæ fruges. (Ponè). Virgil. Pars cætera pontũ Ponè legit. Et ponè sequens, pro à tergo, vel post tergũ. (Propè). Terentius, Propè adest, cũ alieno more viuendũ est mihi. Hæc tamen duo accentu distinguũtur à præpositione. (Pòst). Virgil. Pòst mihi non simili pœna cõmissa luetis. pro postea. (Palàm). Terentius, Sin falsũ, aut vanũ, aut fictũ est, cõtinuò palàm est. (Præ). Idẽ, I præ, sequar. (Suprà). Salusti⁹, Pauca suprà repetã. (Secundũ). Plautus Amphitryone, I tu secũdũ, sequar. (Subter). Virgili⁹, Subter (mirabile dictu) Tot linguæ. Plaut. Hinc atque hinc, super subtérque premor angustijs. (Super.) Virgilius, Satis vna supérque Vidimus excidia. (Secus). Cicero Attico, Quintus frater purgat se mihi per literas, & affirmat nihil

Præpositio pro aduerbio.

à se cuiquam de te secus esse dictū.pro male vel inimice. (Vltra).Nil vltra facies. (Vsque)cum præpositioni adiungitur,vt Vsque sub obscurum noctis,vsque ex AEthiopia.

Et præpositio pro coniunctione.Salustius,Præter rerū capitaliū condēnatis. Hic(præter)si recte scribitur(nam aliter scriptum hodie reperitur) pro præterquā accipitur, quæ etiā à Donato inter cōiunctiones numeratur,copulátque illud (condēnatis)cū datiuo,qui præcedit(multitudini).Priscianus eo loco pro (fine) accipit, & ablatiuo coniungit, quod ab alio fortassis, sed perperā notatū accepit. Alioqui nec mirū magnopere est, inter tot quærenda æstimādáque, lapsum in tantilla re fuisse, vt mihi quoque obiter in tot tricis caueā.Cæterū pro (præterquam) vel (nisi)vtitur Varro de re rustica,dicens,Præter si aliter nequeas. Præpositio pro coniunctione.

Aduerbiū pro præpositione.vt Virgilius, Tale intus tēplo diuûm patriáque Latinus Sede sedens. Sed hoc σολοικοφανὲς est.In prosa verò Quintiliano authore solœcismus. Aduerbium pro præpositione.

Et pro coniunctione,vt quæ cōgregandi sunt,præsertim geminata pro copulatiuis. Quintilianus, Simul vt pleniori obsequio demererer amantissimos mei: simul ne vulgarē viā ingressus, alienis demū vestigijs insisterē. Virgilius,Vnà ingens Periphas,& equorū agitator Achillis Armiger Automedō,vnà omnis Scyria pubes Succedūt tecto. Itē (Quum) pro(postquā). Plautus in Truçul.Iam bienniū est,quū mecū esse ille cœpit. Et pro copulatiua(&). Virgil. Vix hæc ediderat,quū effusis imbribus atra Tēpestas sine fine furit.Liuius de bello Punico, Dies haud multi intercesserant,quū legati venerunt.pro & atra tēpestas & legati.Cicero de Orat.Vix annus intercesserat ab hoc sermone cohortationis meæ, quū iste accusauit Caiū Norbanum. pro & iste. Et(Simul)pro(postquā)siue aduerbiū est,siue coniunctio. Ouidius,Nā simul aspexit,dicta acceptáque salute. Idē, Nam simul exta deo data sunt,licet omnia fari.Cæsar,Nostri simul in arido constiterunt,suis omnibus consecutis in hostes impetum fecerunt. Et(vt)pro(postquā.) Virgilius,Vulgi quæ vox vt venit ad aures. Frequenter præterea vsurpatur (Vbi) pro(postquā.)vt Virgilius,Ille vbi nascentē maculis variauerit orbē. Terentius,Vbi ea causa, quamobrē hæc faciunt, erit adēpta,desinent. Statim,Protinus,& Cōtinuo,subiecta negationi, quasi pro(ideo)accipi Laurētio placet. Quintilianus, Neque id statim legenti persuasum sit, omnia quæ omnes authores dixerunt,vtique esse perfecta.Idē,Non autem vt quicquid præcipue Aduerbiū pro coniunctione. Quum. Simul. Vt. Vbi. Statim. Protinus. Continuo.

necessarium est, sic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momēti. Cicero, At si illæ seditiones saluti huic ciuitati fuissent, non cōtinuo siquis motus populi factus esset, id Caio Norbano in nefario crimine & fraude capitali esse ponendum. Simili modo in interrogatione. Quintilianus, Continuóne si ille stultè cogitauit, nobis stultè dicendum est?

Cōiunctio pro aduerbio. Atque. Et.

Coniunctio pro aduerbio, vt (atque) pro (statim) authoribus Festo & Gellio. vt in illo Virgilij in Georg. Atque illum in præceps prono rapit alueus amni. Item (&), pro εἶτα Græco. Cicero Attico, Vide quàm turpi leto pereamus, & dubitari potest quin ille seu victus, seu victor redierit, cædem facturus sit? Virgil.-Et quisquā numē Iunonis adoret Præterea? aut supplex aris imponat honorem?

Etiam.

(Etiā) quoque pro sic, vel ita, legitur. Cicero pro Roscio, Si non, quomodo tabulas conficis? Si etiam, quamobrem cum cætera nomina in ordinem referebas, hoc nomen triēnio amplius, quod erat in primis magnum, in aduersarijs relinquebas?

Item.

(Item) quoque pro sic, vel ita, legitur. Cicero de diuin. Qui magis anguibus quàm lacertis, quàm muribus? quia sunt hæc quotidiana, angues non item.

Sed.

(Sed) pro imo. Plautus, Habet gladium, sed duos. id est imo duos.

Specierum nominis Enallage.

LATISSIME etiā patet ea Enallages pars, quæ per species partiū inter se fit. Cuius nūc per singulas orationis partes exempla subijciemus.

Propria pro suis possessiuis.

In nomine igitur, propria pro suis possessiuis, poetis nonnunquā vsurpantur. vt Virgilius, Et Dardana suscitat arma. pro Dardania. Idem, Laticémque Lyæum. pro Lyæium, vt Seruius rectè notauit. Horatius, Vos ô Pompilius sanguis.

Proprium pro adiectiuo.

Et proprium pro adiectiuo, vt Tullius eloquio, viribus Milo. Significatur enim magnus eloquio, valens viribus, vel eiusmodi aliquid.

Appellatiuum pro partitiuo.

Item appellatiuū pro partitiuo, vt pars pro alij. Salustius, Pars ingenium, alij corpus exercebant.

Absolutū pro comparatiuo.

Absolutum pro cōparatiuo. Terentius, Paulo qui est homo tolerabilis, scortari crebro non vult. pro tolerabilior. Cicero Attico, Si rectè scriptū est, vt non solū gloriosis consilijs vtamur, sed etiā paulo salubribus.

Duplicia.

Sic legi videtur & (duplicia) pro duplo plura. Colum. Vt ab ijs arcendus, ita cohortandus est ad instrumentorum ferramentorúmque curam, vt duplicia quàm numerus seruorum exigit, refecta & reposita custodiat.

Comparatiuū pro absoluto.

Rursus comparatiuum pro absoluto, vt Quintilianus affir-

mat, dicens, Vtimur vulgò comparatiuis pro absolutis, vt cũ se quis infirmiorem esse dixerit. Veteres grãmatici fere omnes, minus aliquid per comparatiuum, quàm per ipsum positiuum aliquando significari volũt. Et Theodorus apud Græcos, veluti castigatius aliquid per comparatiuum aliquando significari ait. Sed nõnulla veterum grammaticorum exempla recte reijcit Valla. Sicubi tamen ita per se positum comparatiuum significet, maxime id in Quintiliani exemplo cum similibus videbitur. Nã omnino diuersum aliquid significare videtur, qui se infirmiorẽ dicit, quàm qui se infirmum. Alioqui cur potius illo, quàm hoc vtitur? Accedit quòd comparatiua sic posita, secundam transitionem, id est ablatiuum mensuræ recipere possunt, quales sunt aliquanto, multo, paulo. vt Terentius, Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt. quod plané positiuũ non facit. Quo minus eiusmodi comparatiuũ pro ipso prorsus positiuo accipi videtur, sed in sua ipsius vi mitigata per aliquam subauditionem subsistere, vt qui se infirmiorem dicit, quàm iusta valetudo postulet, subaudiat, & siqua est habitior paulo, quàm mediocris status exigit, intelligat. Leguntur tamen comparatiua tria pro suis absolutis: Superior pro præcedenti, etiam si proxime præcessit. Posterior pro sequente, etiam si continenter succedit. Plures pro multi. Cicero, Cum sint duo genera decertandi, vnum per disceptationem, alterum per vim. Cúmque illud sit proprium hominis, hoc belluarum, confugiendũ est ad posterius, si vti non licet superiore. Idem, Quemadmodum officia ducerentur ab honestate atque ab omni genere virtutis, satis explicatũ arbitror libro superiore. De (plures) pro (multi) passim legas exempla. Nõ ignorandũ superlatiua subinde absolute, id est sine prima sua transitione legi, cum aliàs, vt Quanquam mihi semper frequens conspectus vester multo iucundissimus, hic autem locus ad agendũ amplissimus, ad dicendum ornatissimus est visus. tum vel maxime, cum (quàm) intendendi aduerbium præ se positum habent. Quippe ita nec genitiuum superlatiui debitum, nec ea in quæ eiusmodi genitiuus solui solet, admittũt: nõ enim quàm doctissimus omnium quisquã dixerit, sed absolute, quàm doctissimus.

Tria cõparatiua pro suis absolutis.
Superior.
Posterior.
Plures.

Accipitur comparatiuum pro contrario positiui cum minus. vt in illo Phormionis, Quàm inique cõparatum est, hi qui minus habent, vt semper aliquid addant ditioribus. hoc est minus pauperib⁹, vt Donatus interpretatur. Qua ratione illud cũ similibus interpretandum videtur, Mare Ponticum est dulcius

Comparatiuũ pro contrario positiui cum minus.

cæteris maribus. id eſt minus amarũ. Et illud Curtij, Mare Caſpium dulcius cæteris, ingentis magnitudinis ſerpentes alit.

Cõparatiuum pro ſuperlat.

Comparatiuum pro ſuperlatiuo, vt idem Curtius, (ſi rectè ſcriptum eſt) Duo maiora omnium nauigia ſummerſa ſunt.

Superlatiuum pro abſoluto.

Superlatiuum pro abſoluto, ſed vbi eius abſolutum non eſt nomen. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Idem, Tute ſcis poſt illa, quàm intimum habeam te.

Primus.

Superlatiuum primus pro eius cõparatiuo prior. Cicero ad Seruium, Duo quidẽ à te nominatim rogo. Primùm vt ſiquid ſatis datũ, amplius eo nomine non peti cures. Suet. Aug. Ad modũ priſtinũ ſplendorẽ redegit, duabus lectionibus. Prima, ipſorum arbitratu, quo vir virũ legit. Secũda, ſuo & Agrippæ. Col. Ab æquinoctio primo, quod mẽſe Martio circa octauũ Calend. Aprilis in octaua parte Arietis conficitur. Vult enim cõparatiuus potius partiri duo: Superlatiuus tria vel plura.

Diuiſiua pro Cardinalibus.

Diuiſiua ſiue diſtributiua pro Cardinalibus maxime apud poetas & in ſingulari numero. vt Virgilius, Gurgite ſepteno rapidus mare ſummouet amnis. pro ſeptem gurgitibus. Leguntur ſic & apud oratores, ſed raro. Plini⁹ in XXVI, Prodigioſa ſunt quæ circa hoc tradit Theophraſtus, author alioqui grauis, Septuageno coitu durare libidinem tactu herbæ, cuius nomen ſpeciémque non poſuit. pro ſeptuaginta coitibus. In plurali verò tũ apud oratores, tum poetas ſæpe. vt Virgilius, Tot lecti proceres bis denis nauibus ibant. pro bis decem. Idem, Per duodena regit mũdi ſol aureus aſtra. pro duodecim. Idẽ, Bis quinos ſilet ille dies. pro bis quinque. Et, Bis denis Phrygium conſcendi nauibus æquor. pro bis decem. Cicero, (vt Seruius citat) Binos habebam, iubeo promi vtroſque. Cum hoc poſtremo, duo alia (duplices) & (gemini) in vſu cõueniunt: quippe quæ nõnunquã pro (duo) & (ambo) legantur. Virgil. Et duplices tendens ad ſydera palmas. Idẽ, Agnouit prolem ambiguam geminóſque parentes.

Duplices. Gemini.

Sed redeamus ad diuiſiuorũ in plurali pro cardinalibus apud oratores vſum, apud quos videtur promiſcuus. Plinius de Mauſoleo, Patet ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes. Idem alibi, Ariſtolochia vel agaricon obolis ternis ex aqua calida. pro obolis tribus. vt Idẽ in eodẽ, Pota tribus obolis ſanguinis excreationes. Idẽ, Viuũt Loconici annis denis, fœmina duodenis: cætera genera quindecim annis, aliquando viginti. pro quindenis & vigenis. Idẽ, Pauo à trimatu parit primo anno vnũ aut alterum ouum, ſequenti quaterna. pro ſingula aut bina.

Cardinalia pro ordinalibus. vt Cicero ad Terentiã, De naui exeũtibus nobis, Achastus cũ literis præsto fuit, vno & vigesimo die. Idẽ de Senectute, Qui vno & octogesimo anno scribẽs, mortuus est. In his enim (vno) pro (primo) positũ videtur, feréque ita legas, nõ aliter. Ordinalia pro cardinalibus. Iuuenal. Sexta ceruice feratur. pro sex ceruicibus. Itẽ pro his, quibus multiplicatio significatur. Plin. in XVIII, Nascitur qualicũque solo cũ centesimo grano: ipsúmque pro lætamine est. pro cẽtuplo grano. Varro de re rust. Vt ex eodem semine aliubi cum decimo redeat, aliubi cũ quintodecimo, vt in Hetruria & locis aliquot in Italia. In Sybaritana dicunt etiam cũ cẽtesimo redire solitũ.

Cardinalia pro ordinalibus.

Ordinalia pro cardinalibus.

Accipitur & certus numerus pro incerto. vt Virgil. O térque quatérque beati. Et Cicero, Sexcenta possum decreta proferre. Et Terentius, Sexcentas perinde potius scribito dicas. Ibi enim (ter) & (quater) pro sæpe. In his, sexcenta & sexcentas, pro multa & multas.

Certus numerus pro incerto.

It partitiuũ pro numerali aliàs cardinali. Cicero pro Cluentio, Qui cũ ad vnũ iã & alterũ diẽ desyderaretur. Totũ enim illud (vnũ) & (alterũ,) pro duobus est accipiendũ. Idẽ Attico, Quid enim est tantũ in vno aut altero die. pro vno aut duobus. Aliàs ordinali. Idẽ Philipp. secunda, Proximo, altero, tertio, denique reliquis cõsecutis diebus. pro secũdo, tertio. Idẽ ad Cornificium, Liberalibus literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero & vigesimo die, vt dicebat, reddidit. Liuius ab vrbe cond. Anno trigesimo altero, quàm Roma condita erat. Idem de bel. Macedonico, Altera die quàm à Brundusio soluit.

Partitiuũ pro numerali.

Et (vterque) loco collectiui. Salustius, Vterque graues inimicitias cum illo exercebant. Horatius, Missi magnis de rebus vterque legati.

Vterque.

(Quidam) pro aliquis. vt in Georgicis, Et quidam seros hyberni ad luminis ignes Peruigilat. Cicero de Orat. Habes enim meum de oratore Brute iudicium, quod aut sequêre, si probaueris: aut tuo stabis, si aliud quoddam est tuum.

Quidam.

Contrà (aliquis) pro quidam. vt in illo Ouidij, Atque aliquis de dijs non tristibus optat Sic fieri turpis. Item aliquis pro quiuis vel quicunque. Terentius, Olim isthuc, olim cum ita animum induxti tuum, hoc quod cuperes aliquo pacto efficiundum. pro quouis vel quocunque pacto. Post negationẽ verò sæpe transit in vniuersale Laurentio authore, vt Non vidit me aliquis. pro nemo me vidit.

Aliquis.

Aliquis pro quiuis, vel quicunque.

Quis. Item quis pro aliquis, ídque honeſte, vbi has particulas ſi, ſiue, niſi, quo pro quanto, quum, & aliud, ſtatim ſequitur: vt Siquis, ſiue quis, niſi quis, quo quis, cum quis, aliud quid: quorum exempla paſſim inuenias.

Quiſquam. Et (quiſquam) pro quiuis. Cicero ad Terētiam, Niſi vos fortiores cognoſcerem, quàm quenquam virum. pro quenuis virũ.

Quiſquã pro collectiuo. Et pro collectiuo. vt Plautus, Neque noſtrum quiſquam ſenſimus cum peperit.

Quicunque. Et (quicunque) pro quiuis. Quintilianus, Næ ego illud quidem Apoſiopeſin ſemper voco, in quo res quæcunque relinquitur intelligenda.

Qui pro quis. Item (qui) pro quis. Virgilius, Qui nunc concurſus ad amnem? Cicero, Qui concurſus ex oppidis finitimis vndique? Liuius, Qui finis erit diſcordiarum? Item (qui) pro qualis, vel quãtus: ſicut (is) pro talis vel tantus. Ouidius, Hæc ego dum ſtulte meditor, quæ veſtra libido eſt.

Quo pro quãto. Et (quo) pro quanto, præſertim ante cōparatiua. T[illegible]atius, Memini videre, quo æquior ſum Pãphilo, ſi ſe illam in[illegible]mnis, quàm illum amplecti maluit.

Nemo pro vllus. Item (nemo) pro vllus. Cicero Dolabellæ, Cōtingit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, vt ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet.

Eius generis pro eiuſmodi. Item (Eius generis) pro eiuſmodi. Plin. nat. hiſt. Purpuræ, murices, eius denique generis vere pariunt.

Præterea quæ patronymicorum Græcorum forma ducũtur à locis, pro poſſeſſiuis vſurpata ſubinde legas. Virgilius, Sicelides Muſæ paulo maiora canamus. Ouidius, Quid mihi cum Leſbo? Sicelis eſſe volo.

Heſternus & craſtinus. Heſternus & Craſtinus, pro pridianus & poſtridianus. vt Virgilius, -Nũquã te craſtina fallet Hora. pro poſtridiana. Terentius, Cum iure heſterno panem atrum vorent.

Specierũ pronominis Enallage. EX pronominibus demonſtratiuum ſæpe apud authores accipitur pro poſſeſſiuo. Plautus, Duorum labori hominum parſiſſem libens, mei te rogandi, & tui reſpondendi mihi. Rectum enim eſſet meo & tuo. Terent. Cuium puerum hic appoſuiſti? Veſtri. cuius veſtri? Pamphili. vbi veſtri pro poſſeſſiuo, vel certè primitiuo veſtrũ poſitum eſt: Sicuti noſtri, pro primitiuo noſtrum.

Reciprocum primitiuum pro relatiuo. Reciprocum primitiuum pro relatiuo. vt in illo Terentij, Orat te, ſi ſe amas, hera, vt ad ſe venias. Iuſtin. Trecentos exules,

iudices rectoréſque ciuitati dedit: apud quos cum potentiſſimi quique rei eius ipſius criminis poſtularetur, quòd per iniuriam ſe in exilium exegiſſent. In priori enim exẽplo videtur illud ſe, in(ſi ſe amas) pro eam vel ipſam poſitũ, vt ex ſententia ritè ordinata magis apparet. ſic, Hera te orat, vt ad ſe venias, ſi ſe amas. pro ſi eã amas. Sic enim locutus videtur Cæſar in Cõment. Ei legationi Ariouiſtus reſpondit, Siquid ipſi à Cæſare opus eſſet, ſeſe ad eum venturum fuiſſe. Siquid ille à ſe velit, illum ad ſe venire oportere. In Iuſtini exemplo, (ſe) pro eos vel ipſos, vt inſpicienti liquet. In illo quoque Martialis, de Pantagatho, Sis licet inde ſibi tell9 placata leuíſque, Artificis leuior nõ potes eſſe manu. Quis non videt (ſibi) pro (illi) poſitum? Cæterum in prioribus exemplis æſtimetur num vtroque modo loqui liceat.

Reciprocum poſſeſſiuum pro relatiuis tertiæ perſonæ. Cicero ad Octauium, Cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſui ſcelerate circunſcribis ſenatum? pro beneficij eius. Terentius in Hecyra, Mater quod ſuaſit ſua, adoleſcens mulier fecit, mũ ãdúmne id eſt? Et Virgilius, Tũ breuiter Barcen nutricẽ affata Sichæi: Nanque ſuam patria antiqua cinis ater habebat. In quibus (ſuã) & (ſua) pro (eius) Donatus notat. Et Ouidius in Heroid. Reſpice Laertẽ vt iam ſua lumina condas. pro (eius lumina). Et Plinius, Vinea ſi macruerit, ſarmenta ſua comburito. Hæc tamen, vt Solœcophane vitanda cenſeo. Reciprocum poſſeſſiuũ pro relatiuis.

Rurſus poſſeſſiuũ pro primitiuo. Terentius, Vt facile ſcires deſyderio id fieri tuo. vbi tui potius poſcit ſenſus, & Donatus ita cenſet. Idem, Nam negligentia tua atque odio id fecit tuo. pro tui. Poſſeſſiuũ pro primitiuo.

IN VERBI etiam ſpeciebus non minor permutatio eſt: vbi & actiuum pro neutro legas abſoluto, ſiue ipſo paſſiuo. Virgilius, Siſtũt amnes, terræque dehiſcũt. Siſtunt enim pro ſtant accipitur, vel ſiſtuntur. Plin. Vbi cũ alijs iũxere, gignunt. Varro ex Gellio, In priori verbo graues proſodiæ, quæ fuêre, manent, reliquæ mutãt. Sic & Corn. Cel. de tempeſt. Peſſimæ, quæ variant maxime. Virgilius, - Et iam nox humi da cælo Præcipitat. Idẽ, Ingeminant auſtri, & denſiſſimus imber. Terẽtius, At illa ſi iam lauerit, mihi nuntia. Idem, Quæ res tibi vortat male. pro mutantur, variantur, præcipitatur, ingeminantur, lota ſit, & vertatur: niſi in ambobus his generibus, eclipſim potius pronominis (ſe) dicas. vt ſit, Præcipitat ſe, ingeminant ſe, lauerit ſe, vortat ſe, præterea ſiſtunt ſe, iunxere ſe. Verbi ſpecierum Enallage.

Quam interpretationem secutus est Seruius dicens, Accingunt operi. pro accingunt se operi. Quo modo verbum (probo) sæpe legitur. Ad eundem modum & (nubo) vsurpatum videtur: quòd quæ tradita marito erat, se nubebat, hoc est velabat. Quā rationem non aduertentes, passiuum putarunt: quum tamen non recipiat pro agente ablatiuum cum præpositione, sed datiuū προσποιητικῶς. Terentius, Qui ex te auditum aiebant, filiam meam nubere gnato tuo. In illis quoque, perfregit brachium, vulnerauit pedem, per actiuum intelligitur passiuum: nempe perfractū est ei brachium, vulneratus est ei pes.

Nubo.

Absolutū pro actiuo.

Et absolutū pro actiuo, vt Ardebat Alexim, pro amabat, vt Priscianus interpretatur. Idem in Buc. Et mutata suos requierūt flumina cursus. Idem in VII, Diues inaccessos vbi solis filia lucos Assiduo resonat cantu. Terentius, Vnà omnes foras se proruunt. Vbi ait Donatus, Neutrale pro actiuo positum. Virgilius, Et spumas salis ære ruebant. hoc tamen fit per detractionē præpositionis (é) ab eruebant.

Passiuum pro actiuo.

Passiuū pro actiuo, sed rarius. Virgil. Bellantur Amazones armis. Idē, Expoliantur eos, & corpora nuda relinquunt. pro expoliant. Idē, Et placidū paci nutritor oliuā. pro nutrito. Sed hæc antiquitatē redolēt: apud quam videtur singulis actiuis datum esse suum medium, siue commune, sicut apud Græcos.

Nomen & verbū pro verbo.

Diuersum omnino ab his genus est, quum nomen & verbū pro verbo περιφραστικῶς ponuntur, frequentissimum apud authores genus; maxime tamen à nobis hic propter constructionis rationem notatum, quæ minus clare nonnunquā sub hoc genere perspicitur. Transit enim aliquando in infinitos verborum modos, vt in illis. Cicero pro lege Manil. Equitibus Romanis honestissimis viris afferuntur quotidie literæ, quorum magnæ, &c. Bithyniæ, quæ nūc vestra prouincia est, vicos exustos esse cō plures. Idem, Misit ad me puerum, se ad me venire. Plinius XX, Varro, quæ sale aut aceto pisa est arefactáque, vermiculis non infestari, author est. Et Ouidius, Signa dedi venisse deum. Et Cicero ad Varronem, In spem venio, aduentum tuum appropinquare. In his, Afferuntur literæ, pro (nuntiatur). Misit puerum, pro (nūtiauit.) Author est, pro (affirmat.) Signa dedi, pro (significaui.) In spem venio, pro (spero) posita sunt. Talia quoq; sunt, Do fidem, pro iuro vel confirmo, vt Donatus exponit. Stat sententia, pro placet. Et metū capio, pro metuo. Suetonius, Quos metus ceperat, nihil non ausurum eum in summo magistratu.

Huc reducãtur & illa, Compertum habeo, exploratũ habeo, pro comperi & exploraui. Huc etiam referas & honestas huiusmodi periphrases, Oratum velim, pro orem. Missum facio, Effectũ dabo. Terentius, Missa isthæc faciamus. Idem, Quin iam effectũ dabo. pro mittamus & efficiam. In omnibus tamen his videtur perfecti⁹ & absolutius aliquid per participia significari. Aliquãdo in infinitas particulas cum verbis subiunctiuis, vt in talibus. Terentius, Nunc quã rem vitio dent, quæso animum aduertite. Vbi(animũ aduertite)pro(aduertite)vel(intelligite)est positũ, ne duo accusatiui ad verbum(aduertite) cui vnus satisfacit, referantur. Est enim sensus infinitæ particulæ semper loco accusatiui. Virgili⁹, Denique quid vesper serus vehat vnde serenus, &c. Sol tibi signa dabit. Subijciunt sibi eiusmodi periphrases & alias particulas, vt in talibus. Cicero Attico, Vt alicui des negotiũ, qui quærat. Idem, Si puero negotiũ dederis vt quærat. Est quando aduerbium & verbum, pro verbo sumuntur. Terẽtius, Alijs quia desit quod ament, ægre est: tibi quia superest, dolet.

Est etiam vbi interiectio ex duabus partibus pro verbo accipitur. vt in illo Ciceronis, Me miserum te ista virtute, fide, probitate, in tantas ærumnas propter me incidisse. pro miseret, vel vehementer dolet. Et in illo eiusdem, O tempora fore, quum dubitet Curtius consulatum petere.

NEC MINVS inter participij species Enallagen reperias. Nam & actiuũ ponitur pro passiuo. vt Iustinianus, Ille plaustrum equo vehenti, regnum delatũ fuerat, in templo Iouis positum maiestati consecrauit regiæ. Sic & Gellius, Qui ornarẽt introire solitos equo vehẽtes. pro vecto & vectos. Sic vector pro vecto ponitur. Sic etiã dicitur Euidẽs, pro eo quod aperte videtur & intelligitur. Et indulgẽtior & indulgentissimus, pro eo nonnunquam cui indulgetur. Et horrentia Martis Arma, pro horrenda positum videtur.

Specierũ participij Enallage. Actiuum pro passiuo.

Et contrà, passiua pro actiuis, sicut quæ à Laurentio notantur, Circunspectus, consyderatus, inconsyderatus, disertus, cautus, tutus, argutus, falsus, contentus, tacitus, profusus, scitus, discretus, complacitus, inueteratus, iuratus, excretus, exoletus, adultus, defectus, ignotus. Non tamen hæc omnia vbique sumũtur actiue. Sed quædam interdum passiue. Cautus, vt Cicero, Quo res mulieri esset cautior. Tutus, vt Tutus à periculo. Falsus, Terentius, Falsus es animo. Tacitus, Virgilius, Quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat? Ignotus vel frequen-

Passiua pro actiuis.

tius, Virgilius, Ipse ignotus egens.

Passiuũ participium pro actiuo.

Ponitur & passiuum participiũ pro actiuo. In Synecdoche non raró. Horatius, Leuo suspensi loculos, tabulámque sinistro. Virgilius, Tum breuiter Dido vultum demissa profatur. Ouidius, Siue aliqua est oculos in me deiecta modestos. Non incommode tamẽ talia per ablatiuũ in consequẽtia interpretere, Suspensis loculis, demisso vultu, deiectis oculis, præsertim cũ pro aoristis, siue indefinitis Græcorum actiuis, posita videãtur: quæ per eiusmodi ablatiuum commodissime interpretamur.

DE ALTERIVS pro altera præpositionum abusu, quas alioqui in species distinguere nõ satis fuit prõptum, dictum suprà est. Quare nunc de aduerbijs dicendum, in quibus nonnunquam notatur Enallage, vt cũ ea quæ loci, pro ijs quæ temporis sunt, ponuntur. Quod tamen contrà non fit, vt Priscianus monet. Terentius, Hic ego illum contempsi præ me. Idem, Ibi homo cœpit me obsecrare, vt sibi liceret discere id de me. In quibus exemplis (hic) & (ibi) pro tunc accipit Comicus. Quinetiam appellatio ipsa (loci,) pro tempore sæpe legitur. Terentius, Atque alia multa, quæ nunc non est narrandi locus. pro eo quod est, narrãdi tempus. Ad quem modum etiam (numeri) appellationem pro rhythmo ponit Virgilius, Et numeros memini, si verba tenerem.

In aduerbijs Enallage.

Aduerbia qualitatis pro aduerbijs intendendi.

Aduerbia qualitatis pro aduerbijs intendendi, vt bene, male, peius, pro valde & valdius. Cicero, Habetis orationem bene longam. Terentius, Male mulctabo illam. Cicero, Addebat etiam id quod ad rem pertinere credebat, scriptores illos male mulctatos. Idem, Quo neminem veterani peius oderunt. Ouidius, Questáque peius amo.

Nõ dúntaxat.

Ponitur & (non dúntaxat) pro nõ solum. Liuius in XLVI, Nec animum nobis dúntaxat fidelem ac bonum præstitit, sed omnibus interfuit bellis, quæ gessistis. Paulus, Cum tutor non rebus dúntaxat, sed etiam moribus præponatur. Rarus tamẽ est hic abusus.

Nequicquam.

Et (nequicquam) pro non. Catullus, Ruffe mihi frustra nequicquam credite amice. Persius, Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Qua pro quacunque.

Præterea (qua) pro quacunque. Ouidius, Nunc mihi qua totum Nereus circunsonat orbem, Perdendũ est mortale genus. Idem, Qua terra patet, fera regnat Erynnis. Idem, Qua latum Nereus ceruleus ambit humum.

Et (interim) pro aliquando. Quintilianus, Et interim excusantur hæc vitia. Interim.

Item (olim) pro aliquando. Horatius, - Vt pueris olim dant crustula blandi Doctores. Olim.

Item (tanquam) pro sicut. Terentius, Tãquam philosophorum habent disciplinæ ex ipsis vocabula. Plinius I x, Vt tãquam in victu frugum noscitur ratio, sic omnes, qui istis gaudent, præmia vitæ suæ calleant. Tanquam pro sicut.

Item (ne) pro non. Cicero, Ne sim saluus, si aliter scribo ac sentio. Idem, Misi ad te exemplum, vt si minus placeret, ne remitteres. Ne pro non.

Aduerbium temporis pro aduerbio solitudinis (Modo) pro tantum. Terentius, Scis te mihi sæpe pollicitum esse, Chærea; aliquid inueni modò quod ames. Quintil. Veteres enim, quorum fuerunt Aristoteles & Theodectes, verba modò & nomina, & coniunctiones tradiderunt. Aduerbiũ temporis pro aduerbio solitudinis.

Adeò, tam, perinde, & ita pro valde. Terentius, Iuuenem adeò nobilem. Plinius, A pluuijs serenitatem nõ perinde certam. Quintil. Videlicet vt corpora infantium nec casus, quo in terrã toties deferuntur, tam grauiter affligit, nec illa per manus & genua reptatio. (Ita) verò præsertim post negationẽ. Cicero, Nec ita multo post edictũ Bruti affertur & Cassij. Quintilianus, Nec res est ita magni temporis ac laboris. Adeò, tã, perinde, & ita.

IN CONIVNCTIONIBVS verò vel frequentius Enallagen videas. Statim in ipsis copulatiuis. In coniunct. Enallage.

(Que) pro etiam. vt Plinius x x x v, Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodiéque materiæ nomẽ in vrbe retinet. Que pro etiã.

Et (quoque) pro etiam, vel vt Seruius exponit, pro similiter: vt Tu quoque littoribus nostris AEneia nutrix. Quoque.

Item copulatiua pro disiunctiua. vt Virgilius, Aut pelago Danaûm insidias, suspectáque dona Præcipitare iubet, subiectísque vrere flammis. pro aut subiectis. Copulatiua pro disiunct.

Et disiunctiua pro copulatiua, vt (vel) pro etiam. Terentius, Vel rex mihi semper agebat gratias. Disiunctiua pro copulat.

Rursus copulatiuæ pro rationis redditiuis. Virgilius, Audieras, & fama fuit. pro nam, vel quia fama fuit. Similiter in illo Quintiliani, Has primum audiet puer: harũ verba effingere imitando conabitur. Et natura tenacissimi sumus eorũ, quæ rudibus annis percepimus. pro nam, vel quia. Et in illo Ouidij, Nil aliud Vestam quàm puram intellige flammã: Natáque de Copulatiuæ pro rationis redditiuis.

flãma corpora nulla vides. pro nata enim. Nec aliter in illo Ciceronis, Non solum nobis nati sumus, ortúsque nostri partẽ sibi patria vendicat. pro ortus enim.

Copulatiuæ pro electiuis. Copulatiuæ pro electiuis, vt (atque) & (ac) pro (quàm) Terẽtius, Néve aliorsum atque ego feci acceperit. Sed de ijs in constructione plenius.

Neque. (Neque) pro (& non) diuisis. Terentius in Phormione, Neque eum æquum ait facere. Sed hoc Græcum est.

At pro saltem Item (at) pro saltem. Cicero pro L. Flacco, Si non propinquitatis, at ætatis suæ. Si non hominis, at humanitatis rationem haberet.

Nã pro autem (Nam) pro autem, vel simili discretiua. vt Cicero in Salust. Nam quod in vxorem, & filiam meam tam petulanter inuectus es. Non ignorandum hanc & ingressum tantum rei aliquãdo significare. vt Terentius, Eo pacto & gnati vitam, & consilium meum cognosces, & quid facere in hac re te velim. Nam is postquam excessit ex ephebis, &c.

Nisi pro quàm (Nisi) pro quàm. Salust. Nihil aliud se fatigando, nisi odiũ quærere. Terentius, Nihil volo aliud nisi Philumenam. Cicero, Cura igitur nihil aliud nisi vt valeas. Idem, Quid est aliud Gigantum more bellare cum dijs, nisi naturæ repugnare? Rectum enim in his omnibus videtur, si (quàm) loco nisi, ponas.

Vt non. Non est admonitu alienũ & quòd (vt nõ) pro nisi vel quin, honesta varietate accipitur. Cicero pro lege Manil. Non enim possunt vna in ciuitate multi rem atque fortunas amittere, vt nõ plures secum in eandem trahant calamitatem.

An pro siue. Videtur quoque & (An) pro siue accipi in illo Liuij in primo, Eò ex finitimis populis turba omnis sine discrimine, liber an seruus esset, auida rerum nouarum perfugit. nisi in genitiuo totum illud (liber an seruus esset) sub appellatiuo illo (discrimine) intelligas.

Siue pro si & vel. Itẽ vna illa (siue) pro duabus (si) & (vel.) Cicero Attico, Et Hilarum suum libertum venisse à Sexto cum literis ad cõsules, siue quo alio nomine sint. pro vel si quo alio nomine sint.

Vt pro quòd. (Vt) quoque pro (quòd) Prisciano authore legitur in tali figura, qualis est Terentij Phormi. Si est ô patrue, culpam vt Antipho in se admiserit, non causam dico. Et Plin. x v i i i, Neque est vt putemus ignorari ea ab animalibus, quæ quidẽ quæ præparauerint contra serpentium dimicationem quæ post prælium ad medendum excogitauerint, indicauimus.

Sunt & aliæ rationes, sed ad tropon potius referendæ, quales sunt, cum (tristis) pro similis tristi accipitur. vt Terentius, Accipio tristis, terram intuens modeste. Et (turbatus) pro similis turbato. Virgilius, Nanque vt conspectu in medio turbatus inermis. Simile est cum (dicimus) & (loquimur) pro dicere & loqui solemus, vsurpamus. Et cum speciali vtimur pro generali. vt Ouidius, Iuppiter è terra genitam mentitur. vbi mentitur, pro dicit positum est. Idem, Iussit & extendi campos, subsidere valles. vbi extēdi & subsidere pro (fieri) posita sunt. Hæc autem Enallages ratio, est Græcis familiarissima. Et interpretes ipsius ignaros, nonnunquam torquet. Præterea cum factum pro dicto ponitur. vt Virgilius in Bucolicis, Pasiphaen niuei solatur amore iuuenci. pro canit, vt sic dicam, solatam, vel adiungit solatam. Rursum, Tū Phaetontiadas musco circūdat amaræ Corticis, atque solo proceras erigit alnos. Vbi circundat, & erigit, pro canit circūdatas & erectas. Non aliena ab his sunt talia, quali Plinius vtitur, Tertium molybdenam in plumbo dicendam. Intelligitur enim in tractatione vel capite de plumbo.

Thomæ Linacri Angli DE EMENDATA STRVctura liber tertius, siue de constructione Nominis & Pronominis.

DE Enallage, tum partium ipsarum generalium, tum quæ sub his comprehensa sunt, generum, hactenus dictum esto. Deinceps de ipsa partium inter se emendata structura, quæ etiam constructio dicitur, agamus. Est igitur constructio, debita partium orationis inter se compositio, sicuti recta grammatices ratio exigit. Porrò recta grammatices ratio ea est, qua veterum probatissimi plurimum, cum loquendo tum scribendo sunt vsi. Hanc, cum admodum sit varia, diuisisse in genera, sicuti in alijs artibus fieri solet, vt docendi compēdio plurimum conducet, ita fateor vereri me, ne à proprio artis fini nonnullos retardet, dum huc auocati, curiosius ista quàm ex vsu sit, disquirēt. Constructio.

cuiusmodi vitio, vtilissimas saluberrimásque artes ad garrulitatem verbáque propemodum rediisse scimus. Sed cum mea culpa non erit, siquod ago, peruersa ingenia in aliam partem, atque ego destinaui, rapiant: & simul sperem vertendum mihi vitio nõ esse, si aliarum artium scriptores imitatus, breuitate dilucidita-téque (quam apta generum distinctio maxime profecto præstat) fœlicioribus ingenijs consulam, tentabo confusam cõstructionis laxitatem in certa genera diducere. Quod tamen si minus apte præstitero, quisquis ad publicam vtilitatem id corriget, huic tantum aberit, vt veluti correptori succenseam, vt etiam tanquã adiutori debere me sim professurus.

Duo prima genera cõstructionis.

Sunt ergo cõstructionis duo prima genera. Alterum, cui nec deest quippiam, nec redũdat, nec loco suo abest, nec immutatur. quod non immeritò Iustum appelletur. Alterũ contrà, cui deest aliquid, vel redundat, vel loco suo abest, vel immutatur, non tamen sine summorum in Romana lingua virorum exẽplo, quod figuratum dici potest. Horum quoniam vtrunque tractare seorsum statuimus, prius in duplex rursus genus diducimus. Alterum, quod ex personæ ratione totum pendet, quam ab argumento prosopicen appelles. Alterum, quod personæ discrimen non agnoscit.

Persona.

Personam hoc loco generaliter appello, quicquid rationem exhibet alicuius vt subsistentis, vel vocati, vel agentis, vel patientis: vel cui accedit decedítve quippiam, vel causæ, vel loci, vel temporis, vel instrumenti, vel denique quod casûs alicuius propriam rationem præfert. vocetúrque (si non displicet) hæc, Constructionis persona. Sicuti altera, quæ ab hac est diuersa, sermonis: nempe quæ loquitur ad quam sermo dirigitur, de qua sermo habetur.

Proximum genus, quod personæ differentiam non agnoscit, rursus in duas scinditur species. Vnam, quæ non declinata Syncategoremata recipit, vnde & Syncategorematicen non incommode dixeris.

Syncategoremata.

Voco generatim Syncategoremata, quæ nec solidum quippiam significant, nec in oratione nisi cum alijs iuncta consistunt. Quod genus sunt non declinatæ partes omnes, & ex declinatis interrogatiua, & partitiua, & particularia, & vniuersalia nomina, & quædam etiam pronomina. Alteram, quæ in vocibus duntaxat pro linguæ Romanæ proprietate iungendis, tota versatur. Hæc in delectu & ordine tota consistit. Delectu, vt cum superlatiuis (quisque) potius subijcis quàm (omnis.) Ordine, cum dicis, Quam vrbẽ statuo, potius quàm, Vrbem quam

ſtatuo. Videtúrque hæc reliquorum generum communis, quinetiam cum figurato interdum ſe communicate. Itaque nec certo aliquo loco à nobis, ſed ſparſim, prout occaſio eius erit, tractabitur. Vocetur autem (ſi placet) Latina, quoniam Latinæ linguæ ſit propria. Omnibus his generibus illud primum commune eſt, quòd in vocibus, non in rebus eorum congruẽtia ſpectatur. Neque enim ſi indicata muliere dixeris, Hic me cædit, incõgrua ſtatim partium conſtructio arguitur, niſi mulieris vocabulũ cum pronomine ſubaudias. Qua ratione tectum ſolœciſmũ committi nemo neget. Si enim viri vocabulũ ſubaudias, ad conſtructionis certè congrüentiam nihil deſyderatur: rebus tamen vocabula parum rectè reddideris. Verum id genus in Barbariſmũ potius cadit. Similis adhibenda & in talibus diſcretio eſt, Siquis ad vnũ loquens, dicat venite: aut ad multos, diſcede. nam ſi in priore ſubaudiat (tu,) in poſteriore (vos,) Solœciſmũ faciat. Sin illic (vos,) hic (tu,) nõ Solœciſmum, ſed Barbariſmum. Commune quoque & illud eſt, quòd in duabus minimũ vocibus, eorum natura ſpectatur. Id quod ex vocabuli ipſius tum vi, tum definitione facile intelligitur, nec ferè planè pluribus, niſi Syncategorema vel numerale ſit quod tertio loco adijcitur, vt Centum niuei iuuenci, Nullus vir bonus, Quidam homo diues, Omnes boni ciues, Hic vir prudens, Ad oceanum vſque. Cæterum ex duabus his vocibus, quibus minimis conſtare conſtructionem diximus, in proſopicis, altera ſubiecti, & tanquã baſis rationem ſuſtinet, veluti propria nomina & appellatiua: altera, eius quod huic ſemper innititur, ac de ea dicitur, eóque ſine ea conſiſtere in oratione non poteſt, vt adiectiua, & quæ adiectiuorum naturam imitantur, & verba, & quædam Syncategoremata.

Sed quam ex Perſonæ ratione pendere diximus, quæ ſcilicet latiſſime patet, & ideo cæteras tractãda naturaliter præuertitur, ea duplex eſt. Aut enim voces ex quibus conſtat, ad eandem perſonam referuntur, eandémque repræſentant, aut diuerſas. Priorẽ quoniam in eadem perſona ſubſiſtitur, intrãſitiuam, ſiue (ſi Græce mauis) ταυτοπροσωπικὴν ἢ ἀμετάβατον appelles. Poſteriorem, quoniam ab vna in alteram fit tranſitus, tranſitiuam, ſiue Græce μεταβατικὴν. Harum ſicuti nomina ipſa, ſic naturæ proprietates diuerſæ ſunt: quippe quibus vnica perſona ſubeſt, hæ in ijs conſtructionis accidentibus, quæ inter ſe habent communia, neceſſe eſt concordent, vt in progreſſu per exempla

patebit. Voco constructionis accidētia generatim, casum, genus, numerum, personam, modum, & tempus: quòd in his ferè omnis legitima constructio versetur. Contrà, quæ ad diuersas referuntur, Apollonio authore, sub diuersis accidentibus coniungi partim possunt, partim omnino debēt: quippe qui casum & personam adeò recurrere censet, vt vbi eadem sit persona, idem sit omnino ponendus & casus: contráque vbi idem sit casus, eadem subsit & persona. Sed huic perdifficilem inijcit scrupum accusatiuus, siquando infinitum verbum tum præcedit, tum sequitur, vt Chremetem percussisse Demeam: vbi diuersas esse personas constat, nempe agentis & patientis, sub eodem tamen casu. Sed facile fortasse tanto viro, cui etiam subscribat Theodorus Gaza, patrocinabitur, qui librum de partibus, quem huic necessario præposuimus, accurate legerit. Nam Apollonius fortasse, sicuti hi qui sextum & septimum casum sub vna voce comprehensos volunt, sic geminum vult esse accusatiuum. Verùm nos certe à scrupis id genus, quantumlibet blandiantur, deinceps [illegible] abstinebimus, cum sint ad ostentationem, quàm ad [illegible] nobis scopum magis accommodati. Illæ igitur elocutiones, Cui nūc cognomen Iulo, & Cui Africano fuit cognomen, & Faustulo fuisse nomen ferunt: cum similibus, nisi eas contra rationem authorum vsus afferat, Solœcophanes sint: cum datiuus ille propriorum, & nominatiuus (cognomen) vel (nomen) eandem personam repræsentent. Itaque etiam & à rectis illis arguuntur, cui Iulus, & cui Africanus fuit cognomen. Cuiusmodi elocutionum etiam plurimus est apud authores vsus. Cicero, Argentarius Sextus Clodius, cui nomen Phormio. Quintilianus, Notū est quid Gliconi acciderit, cui Spuridum fuit cognomen. Terentius, Hecyra est huic nomen fabulæ. Sed de transitiua & intransitiua mox latius, si prius quæ mihi ante omnem de his disputationem præsumēda videntur, apposuero. Ea igitur sunt huiusmodi, Verbum definiti numeri & personæ consistere in oratione sine nominatiuo à fronte non potest. Nec rursus nominatiuus aut solus, aut à verbo omnino absolutus. Nec adiectiuum nomē, aut quod adiectiuorum naturam construendo imitatur, sine proprio vel appellatiuo, cui innitatur. Nec prouocabulum (qui) relatiuumve pronomen, sine aliquo quod à priore sensu repetat, prætcrea sine verbo suo, eóque à verbo eius quod repetit planè diuerso. Nec rursus duo verba in eodem sensu, quorum scilicet neutrū sit infiniti modi, sine nomine vel aduerbio infinito, vt Teneo quid er-

ret: præ gaudio, vbi ſim, neſcio. Nam ſi vel coniunctio, vel ſimilitudinis aduerbium expreſſum ſuppreſſúmve interueniat, duo omnino ſenſus poteſtate & viribus ſunt, Dictat & cantat. Viuit ſicut ſcribit. Nec præpoſitio extra compoſitionem, citra nominis vel pronominis caſum. Vocatiuus ſubijcere ſibi verbum, ſicuti nominatiuus non poteſt, propterea quòd agentis, vel patientis, vel ſubſiſtentis repræſentare perſonam nequit.

Iam quod omni intrãſitiuæ commune eſſe diximus, agè per ſingulas examinemus: additis etiam ſiqua vel quarundam putemus communia, vel ſingularum propria, mox de trãſitiuis acturi. Ergo quatuor non amplius modi ſunt, quibus intranſitiue conſtrui quæpiam obſeruãtur. Aut enim verbum cum eo ſtruitur, cui innititur: quæ prima Intrãſitiua idcirco iure appelletur, quoniam omnis quantumlibet pleni ſermonis, ſit veluti fundamentum. Aut adiectiuum cum proprio vel appellatiuo de quo dicitur: quæ ſecunda. Aut prouocabulũ (qui) relatiuúmve pronomen, cum eo quod à ſuperiore repetitũ, ſecum repræſentãt: quæ tertia. Aut quod apponitur, cum eo cui apponitur: quæ quarta. Veteres hanc Epexegeſin vocant, Neoterici appoſitionem.

Prima intranſitiua.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Sed cum publice receptæ appoſitiones, participiũ Ens quod aliàs in vſu non eſt, omnino ſubauditum habeant, nos alias non diſſimiles eis elocutiones, in quibus tamẽ adhibitum participiũ eſt, Grammaticorũ pace, huc reduximus. Cuiuſmodi ſunt hæ, Cicero deſignatus cõſul, Scipio dictus Africanus. Etiam in quibus verbum inter ea, quæ ſub eandem cadunt perſonam, eſt interpoſitum, vt Cæſar erat dictator, Octauius dicebatur Auguſtus. Sed in his propria vel appellatiua tertium locum occupant. In quibus enim adiectiuum hũc locum tenet, vt Terra eſt immobilis: doctorum iudicio arbitrióque relinquo, velíntne eas ad ſecundam intranſitiuam, an ad hanc quartam reduci. Ipſe interim de his, quoniam nomine aliquo docenti eſt vtẽdum, quaſi quartam efficiant, verba faciam: quando ſi ad ſecundam referam, fortaſſis nomina confundam, duas nimirũ eius rationes, primam ſecundámque ſtatuere coactus. Ergo cum tot non amplius intranſitiuæ conſtructiones ſint, verbum certè cum eo, cui à fronte coniungitur, ſi is nominatiuus eſt, duo tantũ habet accidentia communia, numerum & perſonam. Itaque in totidem cum eo conueniat neceſſe eſt, vt AEneas ait. Sin accuſatiuus eſt, cui verbum infiniti modi ſuccedat, ſicuti nullum habent commune accidẽs, ita tranſlatitie coniungi inter ſe poſſunt, Te iſſe, vos iſſe, hunc

isse, hos isse. Adiectiuū cum proprio vel appellatiuo suo, quoniam casum, genus, & numerū cum eo cōmunia possidet, in eisdem quoque cōsentiet, vt Elephas Indus, Troianæ opes. Idem statuendū de omnibus, quæ adiectiuorū constructionē imitātur. Cuiusmodi sunt ex nominibus, interrogatiua, relatiua, vniuersalia, partitiua. Ex pronominibus, demōstratiua & possessiua. Item participia, vt Quis deus? quāta gula? neutra acies, hic vir, noster herus, vinea putanda, ager colendus, homo armatus. Prouocabulum (qui) vel relatiuū pronomē, cum eo quod à superiore repetitū aperte secum vel tacite exhibet, tria item habet accidētia cōmunia, in quibus etiam necessario cum eo consentiet, casum, genus, & numerū: Qui Virgilius, Is locus, Idem vir. Sūt qui personam prouocabulo adijciant: sed qua ratione, non video, cum prouocabulū adeò nullius sit personæ, vt qui pronominibus id adnumerarūt, ideo infinitū appellarint, quòd nullam personam repræsentet. Id autem quod apponitur, cum eo cui est appositū, si quidem id adiectiuorū constructionē habet, in tribus ad summum conuenit, casu, genere & numero. Itaque in totidem consentiet, vt Apollonius dictus difficilis, Et Apollonius erat Alexandrinus, Redeo inde iratus. Et in alijs casibus (sit enim ferè per omnes) vt Mei redeuntis irati, Tibi eunti inuito, Me ire inuitū. Sin appellatiuum est, siue cōtinuo succedat, siue verbum vllum participiúmve intercedat, casu certè omnino consentiet. Homerus fons poetarum, & Homerus dictus fons poetarum. Quæ incedo regina, Iouísque & soror & coniunx. Illud ergo Virgilij, Veráne te facies, verus mihi nuntius affers? nisi aliqua ratione accurate leniatur, videri potest Solœcophanes. Omnibus his intransitiuarum generibus commune est, quòd in singulis, non solum vnum vni coniungi potest, sed etiam vnum duobus. Quod cum multis modis fiat, natura & proprie dupliciter authore Gaza fit. Vno, cum id quod vnius rationem obtinet, secundo loco ponitur & pluratiue. vt in prima, Socrates & Plato philosophantur. In secunda, Socrates & Plato Athenienses. Et adiectiuis ipsis vt videtur, appellationem præcedentibus. Ouidius de Tristibus, Magna minórque feræ: nisi appositionem dicas. In tertia, Quos Socratem & Platonem laudant. In quarta, Socrates & Plato philosophi, Allia Serpyllúmque herbas. Altero modo, cum quod vnius rationem habet, singulariter duobus vel præponitur vel interponitur, vt Philosophatur Socrates & Plato, Socrates philosophatur & Plato. Mihi verò secun-

da hæc ratio omnino figurata est, vt proximo libro apparebit. Sunt qui dubitent, vbi copulatiua coniunctio propria vel appellatiua tum præcedit, tum intercedit, num adiectiuo, verbo & prouocabulo, tam singulari liceat, quàm plurali vti. Sed frustra, vt authorum vsus docet, qui & singulari vtuntur. vt Cicero, Quæ quidem abs te cum dies venerit, & ego & Cicero meus flagitabit. Et Columella, Nam si neglecta cruditas est, & inflatio ventris, & intestinorum maior dolor sequitur, qui nec cibos capere sinit. Seneca, Est autem noxia aqua, in Thessalia circa Tempe, quam & feræ, & pecus omne deuitat. Et plurali, idque honestius, vt Seruio placet in illo Virgilij, Ventúsque gubernatórque vocabant. Idem, Egregiam verò laudem & spolia ampla refertis, Túque puérque tuus. Ouidi[9], Mulciberis capti Mársque, Venúsque dolis. Columella, Ita vt & actor & familia peccent. Terentius, Hæc si neque ego, neque tu fecimus.

Copulatiua coniunctio.

At primæ, tertiæ, & aliquatenus quartæ, illud commune est: Quòd in singulis, sensus quoque pro basi esse potest. In prima: vt Tempori venire præstat, quàm serò. In tertia: vt In tempore ad eam veni, quod omnium est primum. In quarta: vt Quintilianus, Cogitet oratorem institui, rem arduam, etiam cum ei formando nihil defuerit. Item, Venire in tempore, omnium est primum. Tertiæ verò & ei quam precario vocamus quartam, quòd nonnunquam ibi prouocabulum, hic verbum cum posteriore aliquo iungitur, cui in accidentibus adsimiletur: verum eo demum posteriore, quod cum priore cum quo construi deberet, sit idem. Adderem (vt Dialectici loquũtur) præsertim subiecto, nisi quicquid supra grammaticum putem, toto opere consulto refugiam. Sed si illud vel pachymeros lector attingat, vtile mihi ad quædam alia fortasse fuerit. Cæterũ quòd posterius illud, cui interim concordat verbum vel prouocabulum, idem sit cum eo quod hæc præcedit, declarat: quòd vbi hoc incidit, verbum non aliud est quàm vel subsistendi, vel vocandi. Exemplum verbi est illud Plinij, Iustum erat duæ libræ in semodios. Terentius, Amantium iræ amoris redintegratio est. Relatiui autem illud Salustij, Est locus in carcere quod Tullianum appellant. Sed de his diffusius in figuris, quo magis attinent. Nam rectũm planè in his est vt cum superiore conformentur: quemadmodum magnorũ authorum exempla docent. Plinius, Proditur certè in Creta expugnato oppido, quod vocabatur Arcadia,

Primæ, tertiæ & quartæ cõmune.

cessasse fontes. Cicero de natura deorum, Propius à terra Iouis stella fertur, quæ Phaeton dicitur. Liuius, Herculi sacrificium fecit in eo loco quē Pyram (quòd eo loco mortale corpus eius dei sit crematum) appellant. Quintus Curtius, Darius ad eum locum, quem Amanicas pilas vocant, peruenit. Pomp. Mela, Ab eo flumine, quod Saliam vocant. Ouidius, Vnus erat toto naturæ vultus in orbe, Quē dixere Chaos. Cicero de Oratore, Tū etiam eloquentem constat fuisse Scipionē Nasicam, qui est Corculum appellatus. Secundæ autem cum tertia & aliquatenus quarta commune est, quòd in secunda & quarta, Interrogatiua, relatiua, & infinita: in tertia prouocabulū (Qui) sensus sui proprium vel appellatiuum semper præcedunt. Interrogatiuum in secunda, vt Qualis tabella est? Quis homo est? & Quas fabulas narrat? Relatiuū in secūda, vt Quantam turbam non vidi! Infinitū in secunda, vt Scio quis homo sit, & Qualis tabella sit, & Quas fabulas narret. In quarta sicut in tali sermone, Talis est Budæus, qualis erat Hermolaus Barbarus. Prouocabulū in [illegible]tia, vt Qui homo mihi fabulas narrat. Secundæ autē cum quarta illud aliqua ex parte conuenit, quòd vtrobique adiectiuū cum proprio vel appellatiuo de quo dicitur, in tribus cōsentit, vt suprà apparuit. Differunt in eo, quòd hic semper verbum participiúmve interuenit, ibi non. Rursus hic adiectiuum natura semper sequitur, nisi (vt iam dictum est) interrogatiuum, infinitum, vel relatiuū sit: ibi aliàs sequitur, aliàs præcedit, vt Vir bonus, bona fortuna. Nisi forte aut patriū gentiléve sit, quod sequi magis videtur propensum, Plato Atheniensis, Virgilius Mantuanus, Erasmus Roterodamus, Budæus Parisiensis. Aut transitionem aliquam sibi annexam habeat. nam tum sequi omnino potius debet, vt Vir ignarus omnium, Homo peritus rerū. Participium quoque sequi proprie videtur, vt Aristoteles ambulans, Plato nauigās. Secundæ verò cum tertia illud cōuenit, quòd eas per transitiuam interpretari nonnunquam licet, adiectiuo ipso vel prouocabulo verso in neutrum, & appellatiuo in genitiuum: quæ locutio, maioris etiam esse vehementiæ videtur. Adiectiuum tamen in hoc genere plærunque generalem aliquā significare qualitatem solet. Quod genus sunt multum, minimum, exiguum, paululum, tantum, quantum, aliquid, nihil: vt Multa eruditio, multum eruditionis: Paulula opera, paululum operæ: Maior eloquentia, plus eloquentiæ: Minor sapientia, minus sapientiæ. Vsurpantur tamen & alia ad eundem modum, vt Quis ani-

Secundæ, tertiæ, & quartæ commune.

Secundæ & quartæ commune.

Secundæ & tertiæ commune.

mus, quid animi: Id tempus, id temporis: Abditæ res, abdita rerum. Relatiui exemplum ſit, Qui ager, quod agri. Cicero, Et militum quod haberent, ad vos deducerent. Sicuti contrà in paucis, qualia ſint medius, primus, poſtrem9, ſummus cum ſynonymis, ſimilem tranſitiuam per intranſitiuam efferimus. Terẽtius, Mediam mulierem complectitur. pro eo quod eſt, medium mulieris. Virgilius, Medióque ex hoſte recepi. Cicero, Quibus in extremis ſcriptum erat. pro quarum in extremis. Idem, Cum ipſa prima æſtate Euphratẽ tranſiturus ſit. Illud ſecundæ proprium videtur, quòd tertium declinabile eodem ſenſu recipit, ſed Syncategorema, vt quidam vir doctus. Quartæ illa priuatim ſunt propria, primum quòd dictio, quæ appoſiti vicem ſuſtinet, quicquid illi ſucceſſerit, cum proprio vel appellatiuo, cui apponitur, omnino cõuenit, potiſſimum ſi ea dictio adiectiuum ſit. vt Plinius, Boues animalium ſolæ, etiam retrò ambulantes, paſcuntur. Idem de coturnicibus, Quem ſolæ animalium ſentiunt præter hominem. Terentius, Qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt. Virgilius, -Nemorúmque Ioui quæ maxima frondet AEſculus. Plinius, Sequitur natura auiũ, quarum grandiſſimi, & penè beſtiarum generis ſtruthiocameli. At ſi participiũ ſit, aliàs cum eo quod primo loco ponitur concordat. vt Iuſtinus de Semiramide, Puer credita eſt. Plinius, Areſcítve in gemmas carbunculis ſimiles, & igneo colore fulgentes, Lyncuriũ vocatas. Virgilius, Atque habitæ Graijs oracula quercus. Aliàs cum eo quod ſuccedit. Liuius, Gens vniuerſa Veneti appellati. Cicero, Non omnis error, ſtultitia eſt dicenda. Sunt tamen hæc quoque figurata, cum iuſtior omnino ſit cum priore concordia. Deinde quòd appellatiuum, quod apponitur, interdum diſſidet ab eo cui apponitur. Aliàs numero, vt cum dictioni quæ voce ſit pluralis, ſignificato ſingularis, apponitur appellatiuum ſingulare cui ſit etiã plurale: Thebæ vrbs Bœotiæ, & Thebæ ſunt vrbs Bœotiæ. Item contrà cum ſingularem habenti apponitur appellatio pluralis tantum numeri. Virgilius, Formoſum paſtor Corydon ardebat Alexin Delicias domini. Diſſidet nonnunquam eiuſmodi appellatiuum & perſona, vt cum pronomini primæ vel ſecundæ perſonæ apponitur aliquid quod ſit tertiæ, vt Ego homuncio hoc non facerem? Et, Illi victor ego & Tyrio conſpectus in oſtro, Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus. Quo genere quando duo ſunt nominatiui, is qui prior natura eſt, id eſt cui ſit appoſitio, propterea verbo quod ſequi-

Secundæ proprium.

Quartæ proprium.

tur, accidentia præscribet: quòd is demum est, qui interrogatiuo(quis) vel(quid,)cum verbo præponitur, respõdet. vt in illo, Ego homuncio hoc non facerem? Quis hoc non faceret? ego. Sicuti rursus alter nominatiuus respondet, cum eiusmodi quæstio participio(ens)quod in omni tali appositione est subauditum, postponitur: vt Ego quis, vel ego ens quis, hoc non facerem? homuncio. Itaque cum in vtraque constructione, tum ea quæ primam intransitiuam efficit, tum ea quæ quartam, prior nominatiuus subiecti siue basis vicem sustineat, meritò in vtraque accidentium legem ei quod astruitur, præscribit. Frustra igitur hic recentiores nouam, & veteribus tum Græcorum tum Latinorũ inauditam constructionis figuram, euocationem suam excogitarunt, quam (siqua in tali dicendi genere esset) auocationem potius appellarent. Sed quod de verbo post eiusmodi appositionem est præceptum, idem de prouocabulo(qui,)sicubi id sequitur, est statuendum: quippe ad id, quod prius natura est, refertur. Virgilius, Nos tua progenies cæli quibus annuis arcem. Cicero, Hic ego ille vehemens consul, qui verbo ciues in exilium eijcio, quæsiui à Catilina. Idem in secunda quoque appositione seruabitur. Plinius de viris illustribus, Ludos Consualia simulauit, ad quos cum vtriusque sexus multitudo aduenisset, dato suis signo, virgines raptæ sunt. Virgilius, Ille ego qui quondam gracili modulatus auena Carmen, & egressus syluis vicina coegi, Vt quãuis auido parerẽt arua colono. Brutus ad Ciceronẽ, Ego verò is sum(vt istuc reuertar) qui non modo non supplicẽ, sed etiam coerceam postulantes vt sibi supplicetur. Sicubi autẽ verbum, relatiuúmve in eiusmodi locutione aliter legũtur, Enallage est, vt in figuris docebim⁹. Præterea quod vbi infinitus modus ijs quæ apponũtur, interuenit, si nominatiuus sequatur, non debet accusatiuus ante infinitũ præponi, nec subaudiri: nec contrà, si accusatiuus præcedat, nominatiuus sequi. Non enim aut Volo ascribi primũ, aut Volo me ascribi primus, dicas: sed volo me ascribi primum, & volo ascribi primus. Hoc loco non alienum sit adijcere, primi generis appositionem multifariam fieri posse. Nam & dictionis ad dictionem, vt suprà videre licet. Et sensus ad dictionẽ. vt in illo Ouidij, Vnus erat toto naturæ vultus in orbe, Quem dixere chaos, rudis indigestáque moles, Nec quicquam nisi pondus iners, congestáque eodem, Non bene iunctarum discordia semina rerum. Quintilianus in superius posito exemplo, Cogitet oratorem institui, rem ar-

Primi generis appositio multifariam.

duam, etiam cum ei formando nihil defuerit. Et integri ſenſus ad ſenſum, vt Studes philoſophiæ, id quod me magnopere delectat. Si modo hic appoſitio ſit, cum aliter non ſuccurrat talis generis exemplum. Interdum aliquot dictionum, ſiue imperfecti ſenſus, ad ſenſum perfectum. Virgilius, -Coegi, Vt quanuis auido parerent arua colono, Gratum opus agricolis. Idem, -Tris Eurus ab alto In breuia & Syrtes vrget, miſerabile viſu. Interdum ad aliquid ſubauditum fit appoſitio. vt in illo Virgilij & ſimilib9, -Quo ſæpe ſolemus Paſtores ouium teneros depellere fœtus. Et Horatius, Maxima pars vatum, pater & iuuenes patre digni, Decipimur ſpecie recti. Nec eſt in eiuſmodi ſermone, quanuis vocandi vel ſubſiſtendi verbum non adſit, quemadmodum & Apollonio, & qui ab eo diſcedere neſcit, Cæſarieſi Priſciano videtur, Solœciſmus. Non indignum etiam ſcitu eſt, fieri primam appoſitionem modò ſpeciei ad genus. Saluſtius, In tugurio mulieris ancillæ. Idem, Vrbem Romam ſicuti ego accepi. Virg. Tũ gemini fratres, &c. Cratillúſque, acérque Coras. Modo generis ad ſpeciem. Liuius, Super Numicum amnem. Idem, Prope Tyberim fluuium. Virgilius, Cratillúſque, acérque Coras, Argiua iuuentus. Vtrobique tamen declarandæ rei cauſa. Et voces quæ ſub vnius perſonæ repræſentatione conſtruuntur, ad iam dictum modum, in orationem con gerentur. Nunc quemadmodum quæ ad diuerſas referuntur, inter ſe iungendæ ſint, ídque per ſingulas partes quæ ſic iungi poſſunt, eſt agendũ: interiectis, vbi occaſio erit, quæ Latinæ conſtructionis ſunt propria.

Omnibus igitur tranſitiue coniunctis commune eſt, quòd vox à qua tranſitus perſonæ fit, natura præcedere poſtulat eam, in quam tranſitus fit: Pater Pamphili, Filia Chremetis. Dixi natura. nam ſi rhetorum ſtructura auribus potius conſulens, hoc non ſeruat, nihil id ad grammaticum. Excipienda ſunt ab hoc præcepto interrogatiua, relatiua, & infinita ea quæ ſubiuncta vocauimus. præterea negatiua nomina, quæ dictionem à qua fit in ipſa tranſitus, vnà cum ijs quibus intranſitiue adhærent, natura præcedũt. vt Cui non riſere parentes. Quémnã hic laudat? Vtram mauis? Quali digna tabella? Quantas ſollicitudines mihi fecit? Neminis miſereri. Nulli dixeris. Nullúmne habes vitium? Priorem locum vindicat & poſſeſſor, quoties à poſſeſſione ſua in ipſum fit tranſitus, ſcilicet quo fit reciproco locus. Cicero, Sed illum vlciſcentur mores ſui.

Omnibus trãſitiue coniunctis cõmune.

Appellatiua in genitiuos.

Transeunt appellatiua omnia in genitiuos propriorum & appellatiuorum, eorum præcipue quæ vel poſſidentis perſonam exhibent, vel totius, vel eius ad quod quicquam quoquo modo ſpectat: Codex Virgilij, Caput Ciceronis, Diſcipulus Platonis, Vmbra platani, Examen apum, Amphora vini, Iugerum agri, Cibus hominis, Luteum oui, Clunes leporis. Ac videntur quidem omnes hi genitiui poſſeſſoris perſonam exhibere, propterea quòd ſiquis per Proſopopœiam ipſis loquelam det, ſinguli, quod ſub nominatiuo eſt ſignificatum, dicere ſuū poſſint: vt Virgilius ſuum Codicem, Cicero ſuum caput, Plato ſuum diſcipulum: atque ad eundem modum reliqui. Itaque & per poſſeſſiua pleraque efferuntur, Euandrius enſis, Herilis filius, Paterna domus. Appellatiuorum verò in genitiuos tranſitus etiam reciprocat, vel per ſe, vel additis adiectiuis, vel pronominib9: Apes huius examinis alueíve, Vinum vnius amphoræ, Ager trium iugerum, Homo vel hoſpes non multi cibi, ſed multi ioci: Ouū pauci lutei, Lepus magnarum clunium, Proba antiqui moris fœmina. Quæ verò ambigua diximus, quoties pro appellatiuis accipiuntur, meritò in genitiuos, ſicut appellatiua, feruntur: Rex hominum, Pater deorum, Pellex Iunonis. Aliquando in datiuum. Lucanus, Vrbi pater eſt, vrbíque maritus.

Verbalia in genitiuos.

Item verbalia, potiſſimum quæ ſub appellatiuorum ſpecie ab actiuis verbis ducuntur: Amator ſtudiorū, Amatrix virtutū, Tegmen fagi, Textura virginis, Lectio præceptoris, Vſus rerū, Dogma Platonis. Nec in hos modò genitiuos, qui ſcilicet poſſidentium, ſiue agentiū ſpeciem referunt: ſed etiam ſicut ipſa tum actiue, tum paſſiue accipi poſſunt, in alios qui patientiū ſpeciem exhibent, & quos ferè per ablatiuū cum præpoſitione (de) interpreteris. Terēt. Amor, miſericordia huius, nuptiarū ſollicitatio: Tū patris pudor, qui me tam leni paſſus eſt animo vſq; adhuc. pro pudor de patre, & miſericordia de hac, & ſollicitudo de nuptijs. Cæſar, Multi ex noſtris vulnerabātur, magnúſque inceſſerat timor ſagittariorū. Saluſtius, Sed gloriæ inter ipſos maximū certamen erat. Cicero, Neque enim valde aduentus eius eſt opinio. Seneca, Nullam fecit cometarum mentionem. pro de ſagittarijs, de gloria, de aduentu, de cometis.

In genitiuum varia adiectiuorum genera

Tranſeunt in hunc caſum & varia adiectiuorum genera, veluti partitiua omnia: Alter Aiacum, Singulæ ſororū, Sola auium, Vterque noſtrum, Quiſque vel vnuſquiſque veſtrum. Et interrogatiua quædam: Quis deorum? Vter Atridarum? Quot hominū?

Et particularia nonnulla, Quidam vel aliquis nostrũ. Si quisquam, vel vllus vestrum. Et quæ particularia infinita diximus, vt quilibet, vel quiuis vestrum. Et quæ infinita vniuersalia vocauimus, Quisquis fuit ille deorum, quicunque hominum. Illud non ignorandum, partitiua quoties non habēt cum quo intransitiue construantur, à genitiuo qui sequitur, genus suum contrahere: quod ratione euenit. nam cum ex his sint, quæ alteri omnino adhærent, nisi cui hæreant expositum sit, necesse est aliunde id mutuentur. Sensus autem in ea, quam proposuimus ratione, nihil suggerit, nisi quod ex genitiuo accipias: vt in illis exemplis, Solæ auium, Singulæ sororum. pro solæ aues, de numero auium: & singulæ sorores, de numero sororũ. Quoties verò cum aliquo intransitiue construuntur, ab eo quoque genus, cæterorũ adiectiuorum ritu, sortiuntur. Mutatur partitiuorum genitiuus, modò in ablatiuum cum præpositione (E) vel (Ex.) Ouidius in Arte, Est deus è vobis alter, & alter erit. Modò cũ (de.) vt Idem, Solus de superis, qui tua terga vides. Quæ infinita subiuncta vocauimus, siue nomina sint, siue aduerbia, ea ex modis vel subiunctiuos vel potentiales perpetuò postulant. Terentius, Scio quid conere. Idem, Nec quid agam scio. hæreo an agã. Virgilius, Nanque videbat vti bellãtes Pergama circum, Hac fugerent Graij, premeret Troiana iuuētus. Cicero ad Atticum, Itaque idipsum dubito, an excusationem aliquam ad Silium parem. Rarò aliter legas, nisi aut mendum sit, vt in illo fortasse ad Atticum, Ille alter ita nihil est, vt planè quid erit, nesciat. vbi (quod) videtur scribendum. Aut apud poetas Græcorum more, qui huiusmodi particulas indicatiuis iungunt. vt Plautus, Obseruatote quàm blande mulieri palpabitur. Et Terentius in Adelphis, Nunc vide vtrum vis argentum recipere, an causam meditari tuam. Et alibi, Quid fiet rogas? quæ tamen figurate sunt dicta, vt etiam Donatus sentire videtur, qui in illo Eunuchi, Vidén' otium, & cibus quid faciat alienus? Legitur, inquit, Et quid facit, vt sit figura per modos, pro quid faciat. Et in illo Hecyræ, Idque si nunc commemorare velim, quàm fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui, verè possum: Indicatiuum pro subiunctiuo positum esse ait, nempe (fui) pro fuerim. Aut priuatim post vnum aut alterum verbum: cuiusmodi sunt (dico) & (quæro.) Terentius, Quin tu vno verbo dic, quid est quod me velis. Martialis, Dic quotus es, quãti cupias cœnare. vbi vtriusque modi exemplum est. Cicero ad Atticum, Sed quæro quid illi opus

Infinitorum subiũctorum constructio. Quid.

erit, Athenis permutari vt possit. Quorum verborum, quanquã multa sunt exempla, videntur omnia distinctione defendi posse, nec præceptum conuellere, si ea post imperatiuum (dic) statim adhibeatur. Sicuti in illa dicẽdi figura, quæ non minus vellicare præceptum videtur, Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Ordo ipse defendit à vitio, sic, Oculus nescio quis. Tale est illud Plinij, Tum mihi nescio quis in aurem susurrauit. Nec si Gellius aliter nonnunquam loquitur (vt in illo primi libri, Video quousque progressus est) id mihi pro lege sit. In hoc tamen genere obseruasse videor pro futuro subiunctiui, periphrasin eius frequẽtius poni, veluti pro scripseris, scripturus sis: quod fortasse ob amphibologiam vitandam accidit. Cicero ad Atticum, Etsi id scire cupio, quod ad tempus rectè ad te scriberem, id est quandiu Romæ futurus sis. Idem, Tu quæso quid agas, vbi quoque hoc tempore futurus sis, quales res Romæ reliqueris, &c. cura vt sciamus. Rarius per futurum ipsum. Quintilianus, Præcipue illa infigat animis, quæ in œconomia, quæ in decoro rerũ, quid personæ cuique conuenerit. quanquam etiam (conuenerit) hoc loco absolutum videri futurum potest. His non obstant, quæ

Siquis. per (siquis) ferè sub Indicatiuo efferũtur. vt Cicero ad Atticum, Velim tamen siquid est de Antonij aduentu quod audieris, scribas ad me. propterea quòd (siquis) eiusmodi infinitum non est. Raro cum subiunctiuo. vt Idem Attico, Sed quæso vt scribas quàm sæpissime, non modo siquid scies, aut audieris: sed etiam siquid suspicabere. Nisi illud (audieris) futuri etiã absoluti dixeris. Acriter tamen attendendum in infinitis aliquando est, ne

Qui. prouocabulum (qui) nobis pro infinito imponat, vt Audiui quæ legisti. vbi si (quæ) vt prouocabulum ceperis, rectè habet, pro illa quæ legisti. Si pro infinito legeris, non (legisti) dicẽdum erat, sed legeris. Nam quoties accusatiuus præcedit, qui transitum verbi excipiat, omnino prouocabuli vox est, quæ sub specie Infiniti (quis) sequitur. Infinitum enim cum suo verbo, ἀμέσως trãsitionem verbi, accusatiui vice excipiunt. Atque hac ratione illud Ouidij defenditur, Ede simul causam cur de cælestibus vnus, Sitque quod à tergo, sitque quod antè vides. si illud (cur) in (propter quam) soluas.

Qui. Prouocabulum (Qui) siue relatiuum substantiæ (de quo in partibus inter pronomina propter veterum consuetudinem meminimus) quoties continuato cum præcedentibus sermone legitur, subiunctiuis verborum, quàm indicatiuis frequentius iungi

videtur. Virgilius, Omnia ventorum concurrere prælia vidi, Quæ grauidã late segetẽ ab radicibus imis Sublime expulsam eruerẽt, ita turbine nigro Ferret hyems, culmúmque leuem, stipuláſque volãtes. Horatius, Dicitur & plaustris vexisse poemata Thespis, Quæ canerẽt ageréntque peruncti fæcibus ora. Cicero, Nam Pompeius non dubitat ea, quæ de republica nũc sentiat, mihi valde probari. Idem, Sum enim solus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus sit, neque ab ijs ipsis quicquã ad spem ostendatur. Idem, Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiã, quam triduo sciturus sis? Legitur sic quoque & cum indicatiuis, sed minus frequenter. vt Idem, Erant in his literis, quas ad me Philotimus scripserat. Idem, Quare cum me afflictum & confectum luctu audies, existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius quàm euenti, quòd ei crediderim, quem esse nefarium non putaram. Idem, Nunc illum qui pedem porta, quoad hostis cis Euphratem fuit, non extulerit, honore augeri: me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum. In quo sermone si rectè scribitur, vtriusque modi est exemplum. Coniungitur sub eadem ratione & potẽtiali. Virgilius, Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci . Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces. Vbi verò talis continuatio non est, indicatiuum potius vult. Virgilius, Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni, Quã Iuno fertur terris magis omnibus vnã. Posthabita coluisse Samo. Idem, Nec procul hinc Rhœsi niueis tentoria velis Agnoscit lachrymãs, primo quæ prodita somno Tydides multa vastabat cæde cruentus.

Rursus vbi causam significat, subiunctiuis tantum iungitur. Terentius in Andria, Satin' sanus es, qui me id rogites? Idem in Phormione, Rogitas, qui tam audacis facinoris mihi sis cõſcius? Virg. Nos delubra deûm miseri, quib⁹ vltimus esset Ille dies, festa velamus fronde per vrbem. Idem, Haud credo inuisus cælestibus auras Vitales carpis, Tyriam qui adueneris vrbẽ. Cornelius Nepos in vita Pompeij Attici, At ille, qui amicis officia præstanda sine factione existimaret, sempérque à talibus consilijs se remouisset, respondit siquid Brutus, &c. Idem Corn. Nepos, Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniam numerauit de suo. Quòd siquãdo cum indicatiuis sic legitur, rarũ id arbitror. vt Cicero Att. Ephesum vt venerim nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritatẽ. In hac loquẽdi figura, Quintilian⁹ & alij illius ætatis, particulã (vt) pro (vt pote) relati-

uo præponunt. vt Quintilianus in primo Institutionum, Et omnia noua offendit, vt qui solus didicerit quod inter multos faciẽdum est. Columella, Locum neque pinguem neque stercoratum, sed apricum desyderant, vt quæ macerrimo solo per se maritimis plærunque regionibus nascantur. Sub (quippe) etiam indicatiuo. vt Salustius, Quippe quæ probitatẽ, industriam, aliásque bonas artes, neque dare, neque eripere cuiquam potest. In illa verò particularium periphrasi Est qui, Sunt qui, Est quando, Est vbi, vterque vsurpatur modus. Indicatiuus: vt Horatius, Sunt quos curriculo puluerem Olympicum collegisse iuuat. Subiunctiuus: vt Idem, Sunt quibus in Satyra videar nimis acer. Columella, Sunt qui teneræ laurus caulium libram, cum abrotani macerati pari portione dent, cum aquæ calidæ duobus sextarijs, atque ita faucibus infundant, eadémque pabulo, vt suprà diximus, obijciãt. Ouidius Fastorum, - Sed erunt qui me finxisse loquãtur, Nulláque mortali numina visa putent. Nisi hæc proxima potentialis modi, pro indicatiui futuris dicas.

Vt qui. Quippe qui. Est qui. Sunt qui.

Vllus.

De particulari verò (vllus) quod ad Latinitatis proprietatẽ spectat, priuatim obseruatur, nec sermonem id inchoare, nec nisi in negatione, interrogatione vel subiunctione ferẽ adhiberi. In negatione: Terentius, Nec mora vlla est, quin vxorem illam ducam. Ouid. - Neque enim mandata dedissem Vlla. Post (sine) quoque & (citra) cum pro (sine) accipitur, quoniam latentem negationis vim habent, adhibetur. Itaque sine vlla laude, gratia, fruge, & citra vllum incommodum dicimus. In interrogatione: Virgili⁹, Creditis auectos hostes, aut vlla putatis Dona carere dolis Danaûm? In subiunctione: Cicero ad Atticum, De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso videas, vt satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ vlla dignitate discesserint. Item, Si vlli remiseris, erraueris. Videtur & post vniuersalia infinita adhiberi posse, vt Quisquis vel quicunque exules vllos acceperit. Et post (quàm) comparationis. vt Iustinianus, Prius quàm vlla nauis littore excederet, hostias cædit. Cel. Plus alimenti est in carne quàm in vllo alio. Huius naturam imitatur & (vnquã) aduerbium, Nemo vnquã, Quis vnquã, Si vnquã.

Vnquam. Quisquam.

Quisquam quoque similem in plerisque vsum habet: nam & in negatione & interrogatione & subiũctione legitur. Virgilius, - Non illa quisquã me nocte per altũ Ire, neque à terra moneat cõuellere funem. Idem, An quisquã nobis tali sit munere dignus? Cicero, Hunc hominem parum gratum quisquam putet? Teren

tius, Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quamplurimis. Cicero Attico, Quòd si nō modo tu, sed quisquā alius fuisset. Idem, Socijs multo fidelioribus vtimur, quàm quisquā vsus esset. Vniuersalia infinita, cuiusmodi sunt quisquis & quicunque, si orationem inchoant, alium sensum postulant. Virgilius, Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est. Ouidius, Quicquid erit, melius quàm nunc erit. Iuuenalis, Quocunque in triuio, cuicunque est obuia, narrat. In illo enim Martialis, Non quicūque capit saturatas murice vestes, Nec nisi delicijs cōueniit iste color. Videtur (quicunque) positum pro quiuis, vel quod Græce dicitur ὁ τυχών. Cum verò sensum aliquem sequuntur, alium non desyderant. Plinius, Nascitur qualicunque solo.

Quisquis & Omnis id Latinæ constructionis discrimen habent: quòd omnis ferè positiuis ac comparatiuis iungi notatur, Omnes boni, vtiliora omnia. Raro autē superlatiuis. vt Cecil. Plin. ad Romanum, Post longum tempus epistolas tuas tres pariter accepi, omnes elegantissimas. vbi tamen poni (quisque) nō potest. Idem in panegyr. Nec videri potest optimus, nisi qui omnibus optimis in sua cuiusque laude præstantior est. Quintil. in IIII, Demus aliquas (nam id exigit ratio nōnunquam) etiámne potentissimas omnes, id est totam causam? Trebonius Ciceroni, Non enim nescis quanti te faciam, & quàm pro nostro veterrimo, verissimóque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, nō modo tam bono gaudeā. Terentius, Quem ego infra infimos omnes puto homines. Virgilius, Extrema per omnia duco. Horum tamen postremorū positiones nomina non sunt, quo minus mirum est ita vsurpari. Quisquis. Omnis.

Quisque verò vel superlatiuis, vel his quæ horum similē habent naturā, qualia sunt ex numeralibus ordinalia cum suo interrogatiuo vel infinito (quotus,) vel positiuis his quæ superlatiua publico vsu nō recipiunt, vel duobus pronominibus (sui) & (suus,) vel obliquis relatiui substātiæ ferè iunctū inuenias: Optimus quisque. Et aliquando in diuerso casu à superlatiuo, vt Maximo quisque animo. Validissimi qsque corporis. Quarto quoque anno. Quotus quisque. quo sermone nullus vel rarus significatur. Cicero Tusc. Quotus enim quisque philosophorum inuenitur, qui ita sit moratus? Idem de diuin. Quota enim quæque res euenit prædicta ab istis? Strenuus quisque. Vnus quisque. Et vt Laurentius censet, quoniam superlatiuum non habent, Singularis quisque, Principalis quisque. Itē pro se quisque viri. Et, Quisque.

Trahit sua quęque voluptas. Quintilian⁹, Cui quodque loco sit aptissimũ. Rarò absolutis alijs, vel comparatiuis. Suet. Ferebatur & vagari noctibus solitus, atque inualidũ quenque obuiorũ, vel potulentũ corrigere, ac distento sago impositum, in sublime iactare. Tacitus, Trepidatione vulgi inualidus quisque obtritus. Quintilianus, Erit etiam eò obscurior, quò quisque deterior.

Vter. Ex interrogatiuis (vter) potius comparatiuis iungitur, iisque partitiuorum ritu vsurpatis, de qua ratione mox dicetur.

Quis. (Quis) superlatiuis. Quintil. Ita non tantum vtrum sit melius, sed quid sit optimum quæritur. Et iterum, Ex duobus vter dignior, ex pluribus quis dignissimus. Declarat autẽ comparatiua in talibus partitiue sumi, quod licet illis genitiuum addere: vt Vter horum dignior. Nam comparatiue etiam cum (quis) iunguntur: vt Quis doctior illo? Quid melius turdo?

Superlatiuorũ constructio. Superlatiua quoque, quæ partitiuorum naturã aliqua ex parte imitantur, quòd scilicet vnum ex multis significant, in genitiuum feruntur, sed hunc pluralem, vt grauissima corporum. Nisi aut collectiuũ sit: vt Danaûm fortissime gẽtis Tydide. Aut per Metonymiam accipiatur. Cicero pro Rabir. Virum vnum totius Græciæ facile doctissimum Platonem. Plinius, Crassus orator fuit in primis nominis Romani. Interpretãtur authores genitiuum hũc, modo per (è) vel (ex.) Cicero, Acerrimum autẽ ex omnibus nostris sensibus esse sensum vidẽdi. Salustius, Sed Hiẽpsal, qui minim⁹ ex ipsis erat. Modò per (inter.) vt Inter & Acheidas lõge pulcherrima matres. Modò per (ante). vt Primus ibi ante omnes magna comitãte caterua. Plinius, Fidelissimi ante omnia homini canes atque equi. Neque sanè interest Grammatici, ad idem, an ad diuersum genus referantur, modò constructionis legem seruent. Quanuis enim vera (si quis rem exigere ad vnguem velit) in his esse affirmatio non putetur, nisi ad idem genus referantur, negatio tamen certè potest: vt Est timidissimus hominum, non quadrupedum. Sum breuissimus nostrum trium, non illorum. Hæc non est pulcherrima suarum sororum. Fortasse etiam in tali figura, vbi subest affirmatio: vt Sum maximus nostrum trium, potius quàm illorum. Quanquam in affirmatione quoque pro veris eiusmodi elocutiones vsurpare authores inuenias. Plinius x x v, Mithridates maximus sua ætate regum, quem debellauit Pompeius, omnium ante se genitorum diligentissimus vitæ fuisse, argumentis, supérque fama intelligitur. Idem x x x I I I I, de Cadmia, Ostracitis tota nigra & cæ-

terarum fordidiſſima. Macrob. Age Serui non adoleſcentium, qui tibi æquæui ſunt, ſed ſenum quoque omnium doctiſſimus. Qualis loquendi licentia & in alijs quibuſdam deprehenditur. Plautus Stich. Neuter neutri inuidet. Cæſar in Comment. Cum vterque vtrique inſidiaretur. Et quod imitatione Græca dictum eſt, Cicero Attico, Familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Et Plinius in opuſculo de viris illuſtrib. Aduerſus ingentem Gallum prouocatorem, ſolus Valerius tribunus pleb. omnibus territis proceſſit. Et Valer. Max. Omni ciue temporibus ſuis maior. Quæ ferè omnia, tametſi moroſius diſquirēti deprehenduntur falſa, pro veris tamen ab ipſis authoribus ſunt vſurpata. Nec legibus grāmatices reclamant. Sicui autem hæc falſa ex ipſa ſaltem elocutionis natura non videntur, is reputet falſa illa, quæ nos per hæc ſignificari cenſemus, aliter quàm ſic enuntiari non poſſe: & authores quædam aliter alibi interpretari. vt Cicero, Quorum vterque ſuo ſtudio delectatus contempſit alterum. Quintilianus, Cum enim vterque alteri obijciat, palàm eſt vtrunque feciſſe. Idem, Ita fiet, vt cum æquali cura linguam vtrāque tueri cœperimus, neutra alteri officiat. Quo modo hos duos ſemper locutos Laurentius putat. Sed quod ad cōſtructionem ſuperlatiuorum etiam attinet, illud non ignorādum, quòd ea quoque, ſicuti partitiua, quoties non habent cum quo ametabatos, id eſt ſub eodem caſu conſtruantur, genus à genitiuo qui ſequitur, ſortiuntur. vt Luc. Minimas rerum diſcordia turbat, pacem ſumma tenēt. Plinius, Ampliſſima arborum ad hoc æui exiſtimatur Romæ viſa. Niſi in neutro genere ponātur. vt Luc. Cogunt tamen vltima rerum ſpem pacis tentare ducem. Liuius, Vt nihil belli domíque poſtea niſi auſpicato gereretur, concilia populi, exercitus vocati, ſumma rerum, vbi aues non adeſſent, dirimerentur. Ouidius, Sic ego ſum rerum non vltima Sexte tuarum, Tutelǽque feror munus opúſque tuæ. Priuatim verò ex ſuperlatiuis (proximus) peculiariter datiuo iunctum legitur. Salu ſtius, Proxima Carthagini loca. Et accuſatiuo. Cicero in Piſonē, Proximus Pompeium ſedebam. Et cum præpoſitione. Ouidius, Proximus ad dominam nullo prohibente ſedeto. Proximus.

In pluralem gignendi caſum feruntur & numeralia, tum cardinalia, præſertim cum partitionem quandam ſubindicant, tum ordinalia omnia: Tres fratrum. Quatuor iudicum. Primus, ſecūdus, tertius librorum AEneidos. Ordinalia tamen alio ſenſu, & cum auferendi caſu ſub præpoſitione iunguntur. Primus ab Numeralia in genitiuum.

Hercule, Tertius ab AEnea. Alio etiam ſenſu cum dandi caſu, vt Nulli pietate ſecundus. quo ſermone vel primus omnium, vel par cuiuis ſignificatur.

Quod ad Latinam conſtructionē ſpectat, obſeruatur numeralium inter ſe legitima quædam diſpoſitio, quæ non inutiliter hoc loco tradetur. Nā in cardinalibus vocatis à decem ad ſedecim, minor numerus ſemper præcedit, ídque in cōpoſitione, vndecim, duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, ſedecim. Ab his ad viginti dupliciter proferuntur, & ſine copula ad iam dictorum modum, ſeptemdecim, octodecim, nouemdecim: & cū copula, maiore numero præcedente, decem & ſeptem, decem & octo, decē & nouē. Horū poſteriora etiā alijs nominibus efferuntur, duodeviginti, quo ſignificantur octodecim: & vndeviginti, quo ſignificātur nouēdecim. quæ ratio ante omnes quæ in ginta finiuntur, vſurpari poteſt: Duodetriginta, vndetriginta: Duodequadraginta, vndequadraginta, & ſic ante alios. A viginti verò ad centū, ſi cōiunctionē adhibueris, minor numerus præponi debet, vnus & viginti, duo & viginti, tres & viginti. Plinius de Epimenide, Puerum æſtu & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annos. Sin coniunctionē ſubtraxeris, maior præcedet, vt viginti vnus, viginti duo, viginti tres. Idem, Ex fœminis, Liuia Rutilij nonaginta ſeptem annos exceſſit. Supra centum, & cum copulandi coniunctione, & ſine ea, naturalem ordinem ſeruant, nempe vt maior præcedat, Cētum vnus, centum duo, cētum tres. Mille vnus, mille duo, mille tres. Item, Centum & vnus, centum & duo, centū & tres. Quintil. de Gorgia, Is beneficio longiſſimæ ætatis (nam centum & nouem vixit annos) cum multis ſimul floruit. Plin. ſeptimo, Epigenes centum viginti duos annos impleri negauit poſſe, Beroſus centum ſeptemdecim. Idem, Fauentiæ vna mulier centū viginti quinque, Parmæ duo, centum triginta. Scire tamen licet in ipſis millibus numerandis eam ſeruandam eſſe rationem, quæ intra centum eſt præcepta, Sex & viginti millia, vel viginti ſex millia. Col. Fit in aſſem ſumma ſortis & vſurarum, XXXII. millium quadringētorum octoginta nummorum. Idem, Has ſummas inter ſe multiplicabis vicies & ſemel ducentos & vnum, atque ita efficies quatuor millia ducentos & viginti vnum. Similis ratio & in his quæ diſtributiua, item quæ ordinalia vocātur, & ſupra viginti obſeruatur, & ſupra centum. In diſtributiuis nāque, ſine copulandi particula, vigeni vel viceni ſinguli dicimus, vi-

Cardinalia.

Diſtributiua.

ceni bini, viceni terni, viceni quaterni. Et cũ copulandi particula, Singuli & vigeni, Bini & vigeni, Terni & vigeni, & ita deinceps vſque ad centum. Rurſus à centum, Centeni ſinguli, Centeni bini, Cẽteni terni. Milleni ſinguli, Milleni bini, Milleni terni. Plin. Centum denum, homines quatuordecim. Centum vigenum quinum, homines quatuor. vbi tamen centenum, pro centum ſcribendum arbitror. Et cum copulatiua, Cẽteni & ſinguli, Centeni & bini, Centeni & terni. Milleni & ſinguli, Milleni & bini, Milleni & terni. Trinus, na, num, huius generis non videtur, cum plurimum pro tribus legatur. Cæſar Comment. Trinis cathenis vinctus. Tacitus, Trina bella ciuilia, plura externa, atque plerunque permiſta: quanuis & pro ternus legatur. Cicero pro Murena, Trinos ludos ædiles fecerũt. Liuius, Trinis caſtris exuti. pro ternos & ternis. Cicero Attico, Literáſque reddidit trinas. Plin. de pyrali, Mutationes, & in alias figuras trãſitus trinis aut quadrinis diebus. pro ternis. Et in ordinalibus ſine copulatione, Viceſimus primus, Viceſimus ſecundus, Viceſimus tertius. Cum copulatione verò, Primus & viceſimus, Secũdus & viceſimus, Tertius & viceſimus. Pro primus tamen & ſecundus ante (viceſimus,) ſæpius legim9 (vnus & duo): vt Vnus & viceſimus, duo & viceſimus, vſu magis, quàm ratione probante. Plin. Quantas enim dimetiens habeat ſeptimas, tantas habere circulũ duo & viceſimas. Cicero, Plato vno & octogeſimo anno ſcribens, eſt mortuus. Fabius IIII. Annalium ex Gellio, Primũ ex plebe alter conſul factus eſt, duo & viceſimo anno poſtquã Galli Romam ceperunt. A centum verò, Centeſimus primus, Centeſimus ſecundus, Centeſimus tertius. Milleſimus primus, Milleſimus ſecundus, Milleſimus tertius. Vel Centeſimus & primus, Centeſimus & ſecundus, Centeſimus & tertius. Milleſimus & primus, Milleſimus & ſecundus, Milleſimus & tertius. Plin. Ab anno vrbis, quingenteſimo ſeptuageſimo nono. Idem de tonſoribus, In Italiam ex Cilicia venere poſt Romam conditam anno quadringẽteſimo quinquageſimo quarto. Cicero Attico, Itẽ poſt Leuctricam pugnam die ſeptingẽteſimo ſexageſimo quinto. Cicero pro Milone, Cẽteſima lux eſt hæc ab interitu P. Clodij, & opinor altera. Non tamẽ vſque adeò religioſe ſupra cẽtum obſeruatur ratio cum coniunctione. Idem enim Plinius in VII. natur. hiſt. ei quod de Epimenide citauim9, hæc verba ſubiecit, Vt tamẽ in ſeptimũ & quinquageſimũ atque centeſimum duraret annũ. Columel. Satiátque ſemodius cibi in diebus ſingu-

Trinus.

Ordinalia.

lis vicenas & centenas turtures. Cæterum in his duobus genetibus intra viginti, ibi post duodecim statim ex duobus integris dicim⁹, Terni deni, Quaterni deni, Quini deni, Seni deni. In trib⁹ verò etiã conuerso ordine, vt Vallæ placet, Deni quaterni, Deni quini, Deni seni. Quo ordine dúntaxat dicuntur, quæ deinceps habentur, Deni septeni, Deni octoni, Deni noueni. Hic verò Tertius decimus, Quartus decim⁹, Quintus decimus, Sextus decimus, Septimus decimus, Octauus decimus, Nonus decimus. Plinius, Nanque octauo decimo die excludunt, statímque concipiunt. Et Papinius in syluis, Primo autem septimum decimum Germanici nostri triumphum adoraui.

Aduerbia numeralia.

Similis dispositio & in aduerbijs est obseruanda, Vndecies, duodecies, tredecies, quatuordecies, quindecies, sedecies, septiesdecies, octiesdecies, nouiesdecies, præterea vicies. Et vicies semel, vicies bis. Item semel & vicies, bis & vicies, & deinceps pro ratione iam dicta. Plinius VII, Idem sella curuli semel & vicies sedit. Columella, Quinquies & vicies duceni quadrageni singuli fiant sex millia & viginti quinque. De his sine copula Plinius mox. Peculiariter ad hoc genus pertinet, quòd vltra nõgenta nonaginta nouem millia his aduerbijs vti veteres animaduertas. Quod Plinius exemplo saltem monet. Eius verba in trigesimo tertio hæc sunt, Non erat apud antiquos numerus vltra centum millia. Itaque hic & hodie multiplicatur, vt decies centena millia, aut sæpius dicantur. hæc Plinius. Vltra hũc numerum sic proceditur numerando, Vndecies, duodecies, tredecies, quatuordecies centena millia, & sic deinceps vsque ad vicies, â quo tricies, quadragies, quinquagies, vsque ad centies. Ab hinc ducenties, trecenties, quadringenties, quingenties, vsque ad millies centena millia, Valerius Maximus, Filiam in matrimonium cum decies centum millibus talentûm. Iustinianus II, Naues quoque decies centum millia numero habuisse fertur. Suetonius, Patet in circuitu ad bis & tricies centum millia passuum. Ipse Plinius in secundo, Pars nostra terrarum, de qua memoro, ambiente, vt dictum est, oceano velut innatans, longissime ab ortu & ab occasu patet, hoc est ab India ad Herculis columnas Gadibus sacratas, octogies quinquies centena septuaginta octo millia passuum, vt Artemidoro placet authori: vt verò Isidoro, nonagies octies centena decem & octo millia passuum. Sed intra supradictum numerum (quam partem præcepti doctissimus Budæus egregie obseruauit) sine hac per aduerbia

multiplicatione locutos veteres doceamus. Cecil. Plin. ad Romatiū, Offero tibi ad implendas equitis facultates, trecenta millia nūmûm. Idem ad Fabatum, Adijcis posse eos nongentis millibus venire. AEmilius Probus in Pausania, Quod eo duce Mardonius Satrapes regi⁹, natione Medus, regis gener, in primis omnium Persarum & manu fortis & consilij plenus, cum ducentis millibus peditum fugatus est. Cicero ad Rufum, Nam de sestertijs nōgentis millibus certe ita relatum est, vt tu siue frater tuus referri voluit. Quintilianus I x, Et ne illa quidem testimonia recito, quæ dicta sunt de sestertijs septingētis millibus. Horatius, Si septingentis sex, septem millia demas. Mart. Quadringēta tibi non sunt. Varro, Et vnæ quadrigæ constiterint millibus quadringentis. Cæsar de Britannia, Huius est longitudo lateris, vt fert illorum opinio, septingentorum millium.

Priuatim de quibusdam numeralibus obseruantur hæc. Mille cum nō solum, vt cætera numeralia, adiectiuum sit omnis generis & pluralis numeri, sed etiam appellatiuum neutri generis & numeri singularis, quod olim Macrobio authore declinabatur, mille millis: duplicem merito sortitur cōstructionem & intransitiuam, sicut adiectiua: vt Mille homines, mille iumenta: & transitiuam in genitiuum, sicut appellatiua. Cicero in Philip. Inuentus est qui Lucio Antonio mille nummûm ferret expensum. Et pro Milone, In quibus propter insanas illas substructiones facile mille hominū versabatur. Millia quoque vtpote ab hoc singulari declinatū, appellatiuum est, & in genitiuum transit: vt Millia passuum, millia stadiorū, millia sestertiûm vel nūmûm. Suetonius, Octoginta millia nummûm diurna erogauit. Cicero, Si doceo, iudices, eos qui quadraginta millia modiûm lucrifaciunt. Sicubi autem in simili casu cōtinenter cum alio appellatiuo legatur, apud idoneum præsertim authorem, suspectus planè habendus est locus: cum & ratio refragetur, vt mox ostendam: & frequens passim authorum vsus reclamet: & quod non minimum argumentum est, in versu nihil tale (quod sciam) legatur. Nam quod ex I x. Virgilij quidam afferunt, -Tot millia gentes Arma ferūt Italæ. Ego (gentis) potius lego, vt sit gentis Italæ, nulla nec carminis nec sensus, vt opinor, iniuria. Accedit quòd opportuna res ad corruptelam vtroque genere fuit, & numeri ipsius ratione, cum veteres tum mille, tum millia per M literam signarint, & appellatiuornm, quorum genitiuos potissimū mensurā quamlibet ponderis magnitudinisve significantes,

Mille.

per syncopen ferè, vt Priscianus testatur, proferebant, vel certis notis, vel certe dimidiatos scribebant. Quæ postea vel à librarijs male excepta, vel à sciolis male suppleta, cæteris min⁹ curiosis errandi occasionē dedere, vt cū pro duo millia sestertiûm, talētûm vel modiûm, II.M.HS. vel talent. vel sest. vel mod. scriptum inuenirent, illi duo millia sestertia, vel talenta, vel modios ponerent: Cum duo appellatiua sub vnius personæ ratione iungi cōtinenter non possint, nisi vt Valla mederi vitio conatur, per appositionem. Quæ tamen nullum habere locum in talibus videtur: cum nec generalitatis contrahendæ causa, vt mulier ancilla: nec variæ significationis determinandæ, vt canis sydus: nec signandæ proprietatis, vt Aristides vir iustissimus: adiectus is numerus videri in talibus possit, qui alioqui præponi in tali loquēdi genere semper notatur, cum appositio natura sequi debeat id cui apponitur. Ita tali medela datur potius negligentiæ securitas, quàm vindicatur à vitio corrupta loquendi ratio.

Vnus. (Vnus) quoque, vt Priscianus obseruat, hanc peculiarē habet in constructione proprietatē, quòd pluralis eius numerus ijs duntaxat pluralibus iungitur, quæ pro singularibus intelliguntur. Salustius, Hi postquam in vna mœnia conuenere. pro in vnā vrbē. Virgilius, -Satis vna supérque Vidimus excidia. pro vnū excidium. Lucanus, -Totúmque in partibus vnis Bellorū fecere nefas. pro in vna parte. Liuius, Hæc tum sacra Romulus vna ex omnibus peregrina suscepit. pro vnum sacrum. Ita cum in prolepsi eiusmodi pluratiuum nomen ponitur, in prolepseos partibus plurale huius numeralis subijcimus, vnas & alteras, nō vnā & alteram, dicentes. vt Cicero Appio, Nam quas ex itinere antè quàm ex Asia egressus es, ad me literas misisti: vnas de legatis à me prohibitis proficisci, alteras de Apameorum ædificatione impedita, legi perinuitus.

Distributiua pro cardinalibus. Distributiua cum ijs nominibus quæ singulari numero deficiuntur, cardinalium loco iungi sola possunt, cardinalibus exclusis. Binæ literæ, terna arma, quaterni codicilli: non duæ, tria, quatuor, dicendum. Adhibentur præterea vbi singulis multorum similem aliquem numerum distribuimus, veluti exempla in primo libro docent.

Numeralia in arius. Quæ in arius finiuntur, cū ijs quæ numerantur, iungi nō solent. Non enim dicitur cētenarius annus. Sed cū ijs ad quæ pertinent, aut referuntur ea, quæ numerātur: vt Homo cētenarius, qui centum est annorum. Lapis centenarius, qui centum est li-

brarum. Cicero ad Atticum, Cohortes habet quadringentarias. Numerum tamen cẽtenarium, denarium & ternarium dicimus, ſicui hoc ſcitu non indignum videtur.

Feruntur in genitiuũ diuerſæ perſonæ, & ex adiectiuis verbalibus quæ per ax finiuntur: Audax, capax, edax, ferax, fugax, pertinax, rapax, ſagax, ſpernax, tenax. Papin. in Sil. Audax ingenij. Ouidius, Sãctius iis animal mentíſque capacius altæ. Idem, Tempus edax rerum. Virgilius, Illa ferax olei eſt. Seneca, Eſto vitiorum fugax. Tacit. Opum contemptor, recti pertinax. Plinius, Omnium vtilitatum & virtutũ rapaciſſimi. Horatius, Vtiliúmque ſagax rerum. Sil. Ductor Piſo viros ſpernaces mortis agebat. Horatius, Iuſtum & tenacem propoſiti virum. Adiectiua in ax.

Ex ijs quæ in idus terminãtur, Auidus, callidus, cupidus, inuidus, impauidus, prouidus, timidus, trepidus, & validus. Plini⁹, Vt eſt natura hominum nouitatis auida. Tacitus, Nemo illa tẽpeſtate militaris rei callidior babebatur. Ouidius, Cupidus ſtudiorum. Plautus, Cupidus leno auri. Sil. Impauidus ſomni ſeruat pecus. Iuuenalis, Et ſubiti caſus improuidus. Liuius, Trepidi rerum ſuarum. Horatius, Timidúſque procellæ. Tacitus, Validus animi & corpore ingens. Similiter ijs indigus & prodigus. Virgilius, Haud opis indiga noſtræ. Lucanus, Terra ſuis cõtenta bonis, neque indiga mercis Externæ. Horatius, Et animæ magnæ prodigum Paulum ſuperante Pœno. In idus.

Et pauca terminata in ius, non tamen omnia verbalia: Anxius, conſcius, dubius, deuius, egregius, inſcius, neſcius, nuntius, obnoxius, præſcius. Sil. Anxia fati. Virgilius, Et mens ſibi cõſcia recti. Idem, Nec ſum animi dubius. Sil. Sed deuius æqui. Papin. Tu tamen egregius facti. Virgil. Etiámque tremens, etiam inſcius æui. Ouid. Viri quaſi neſcia quærit. Virgil. Tam ficti prauique tenax, quàm nuntia veri. Liuius, Spei liberam, obnoxiam timoris. Virgilius, Præſcia futuri da: nõ indebita poſco. Conſcius tamen alia ratione in datiuum. Terentius, Egomet, quæ mihi ſum conſcia. In ius. Conſcius.

Ex participialibus quoque multa eorum quæ in ens, vel ans finiuntur: vt Abundans, amans, audiens, appetens, abſtinens, cupiens, efficiens, experiens, ferens, fugiens, fugitans, fidens, furens, metuens, negligens, obſeruans, patiens, potens, præſtans, proſpiciens, reuerentior, ſitiens, ſeruans. Virgilius, Quàm diues pecoris niuei, quàm lactis abundãs. Iuuenalis, Viue bibentis amans. Seneca, Amantes tui ama. Plautus, Audiens imperij. Horatius, In ens vel ans.

Gellius, Certus rei, incertus vitæ. Tacitus, Sentētiæ Vitellij certior fieret. Valerius Maximus, Imperatores compotes victoriarum. Item Elegans, æmulus, expers. Gellius, Elegātissimus verborum Latinorum. Ouidius, Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis. Idem, Pérque nouem luces expers vndáque cibíque, Sedit humo nuda. Et fessus. Virgilius, Expediūt fessi rerum. Et gnarus. Columel. Armorum militæque gnaros. Præterea Integer, imperitus, inops, inanis, insolens, ignarus, immunis. Horatius, Integer vitæ, scelerísque purus. Terētius, Imperitos rerum, eductos liberé, in fraudem illicis? Ouidius, Illuc mentis inops. Idem, Sanguinis atque animæ corpus inane fuit. Hoc & cum ablatiuo iungitur. Cicero Attico, Nulla enim abs te per hos dies epistola inanis re aliqua vtili & suaui venerat. Salustius, Insolēs malarum artium. Virgilius, Ignarósque viæ mecum miseratus agrestes, Ingredere. Idem, Prospicit ignarus rerum, ignarúsque salutis. Ouidius, Immunibus huius esse mali dabitur. Item Largus, liber, liberalis. Virgilius, Largus opum, lingua melior, sed frigida bello Dextra. Salust. Laudis auidæ, pecuniæ liberales. Terētian⁹, Libera legis. Illa quoque, Matur⁹, memor, immemor, miser. Virg. Atque æui maturus Acestes. Terēt. Vt memor esses sui. Idē, Nam isthæc cōmemoratio, quasi exprobratio immemoris beneficij est. Plaut. Cistel. Petulantia mea, me animi miseram habet. Item Prosper, pauper, parcus, particeps, præceps, peritus, prudens, imprudens. Horatius, Prosperā frugum, celerémque pronos Voluere menses. Idē, Horū ego semper optarē pauperrimus esse bonorū. Suetonius, Pecuniæ parcus ac tenax. Iuuenalis, Qui te participem secreti fecit honesti. Virg. Et præceps animi Tinarus. Horatius, Agricolam laudat iuris legúmque peritūs. Idem, Rerúmque prudēs, & in secundis temporibus dubiísque rectus. Terentius, Imprudens harū rerū. Item reus & rudis. Ouidius, Spretarúmque agitur legū reus. Persius, Arator luciferi rudis. Cicero, Græcarum literarū rudis. Adhæc Sanus, satur, securus, ferus, sollicitus, sterilis, superstes. Plautus, Satín' tu sanus mentis atque animi tui es? Virgilius, Securus amorū Germanæ. Terentius Adel. Sed postquam intus sum omniū rerū satur. Horatius, O feri studiorū. Tacitus in 11, Virtutū sterile seculum. Virgilius, Cū tibi sollicito secreti. Plinius natur. histor. Marcus Perpenna & Lucius Volusius Saturnius, omniū quos in senatu sententiā rogauerūt, superstites fuere. Præterea vecors & vanus. Apuleius, Iam vecors animi tectum scandulare conscen-

Inane.

dit. Virgilius, Aut ego veri vana feror. Sunt ex ijs nonnulla & quæ cum alijs iuncta casibus apud authores leguntur, præsertim ablatiuis. Cicero ad Brutum, Me velim de tuis rebus consilijsque facias diligentissime certiorem. Liuius, Præda compotem. Plautus, Dono te ob isthuc dictum, vt expers sis metu. Cicero de Oratore, Inops verbis. Plinius, Caprificus omnibus immunis est, quæ adhuc diximus. Ouidius, Ambrosiæ succo saturos. Cicero, Alienum est dignitate tua. Et cum præpositione. Idem, Nō alienus à Sceuolæ studijs.

Nomina in datiuum.

DANDI CASVM adsciscunt cum multa ex iam dictis (quanquam alia quapiam ratione) nempe aliqua ex ijs, quæ iam dicentur: vt Amator illi, præceptor mihi, vsibus capax. Cecilius Plinius, Villa vsibus capax, non sumptuosa. Tū generaliter quibus lucrum, damnum, voluptas, gratia, summissio, denique commodi, incommodíve accessio alicui significatur. Hæc enim omnia metabaticos in datiuos transeunt, eorum aduersus quæ sic se habent: vt Vtilis, damnosus, periculosus, difficilis, fidus, gratus, iucundus. Supplex tibi. Fidus verò & in genitiuum. Virg. Præterea regina tui fidissima, dextra Occidit ipsa sua. Datiuum adsciscunt & quæ similitudinem, paritatem, vel simul esse significant, & quæ ex (con) præpositione componuntur. Præterea ex ijs quæ ad aliquid dicuntur, quæ æquiparantia vocant: vt Similis, dissimilis, par, impar, æqualis, æquus, contrarius, aduersus, socius, contubernalis, commilito, conseruus, cognatus, communis, vicinus, finitimus, propinquus, amicus, inimicus, & cum his Proprius, & Idem siue nomen id voces siue pronomen. Quinetiam ex his multa genitiuis iuncta reperias, partim possessionis lege: vt Amicus Senecæ, inimicus Cæsaris. partim aliter. Lucanus, Quem metuis, par huius erat. Virgilius, Atque impar congressus Achilli. Terentius, Domini similis es. Cicero Academ. Eorum quatuor, quæ suprà dixi dissimile. Idem, Commune animantium omnium est coniunctionis appetitus, procreādi causa. Hoc verò præter datiuum & genitiuum etiam cum auferendi casu & præpositione iunctum legitur. Cicero, Hoc enim onere, quod mihi tecum est commune. Idem, Quibus est cū oratoribus illa ex repugnantibus sententijs communis cōclusio. Horat. Nisi nos vicina Triuici Villula cepisset. Iustin. Chalybes fluuij huius finitimi appellati. Ad hæc verbaliū quæ in lis, & participialium quæ in dus syllabis finiuntur, præsertim quæcunque à passiuis verbis declinātur, passiuorū datiuum recipiūt

Fidus.

Communis.

vt amabilis, docibilis, execrabilis, legibilis, penetrabilis, amandus, docẽdus, visendus. Statius, -Nulli penetrabilis astro Lucus erat. Horatius, Nulli flebilior quàm tibi Virgili. Idem, Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi. Virgilius, Nec dictu affabilis vlli. Sillius, Superísque habitabile saxũ. Ouidius, O mihi post nullos vnquam memorande sodales.

IN ACCVSATIVVM transeunt ex adiectiuis nominibus ea, quibus generalis mensura siue dimensio significatur, latus, longus, crassus, profundus, altus: Sed eius dictionis, quæ priuatam mensuram significat. Plinius naturali historia, Caulis palmum altus. Idem, In hoc cæli circumplexu æquinoctij die media, vmbilicus, quem gnomonem vocant, septem pedes longus, vmbram non amplius quatuor pedes longam reddit. Præterea in genitiuum. vt Columella, In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito. Idem, Atque ita mense vltimo Aprilis seritur tantum, quantum singuli cyathi seminis locum occupent decem pedum longum, & quinque latum. Item in ablatiuum. Idem, Auarius quidam dupondio & dodrante altum sulcum, latum pedum quinque, deinde ter tanto spatium crudum relinquunt. vbi etiam accusatiui est vsus. Plinius xxxv, Longum sesquipede, latum pede. Alia rursus in modum infinitum, vt bonus, dignus, indignus, aptus, ineptus. Virgilius, Cur non Mopse, boni quoniam conuenimus ambo, Tu calamos inflare leues, ego dicere versus. Pomponius Mela, Verum aspici cognoscíque dignissimum. Ouidius, Sed puer est, ætas mollis & apta regi. Eodem modo Cereus pro aptus. Horatius, Cereus in vitium flecti. Pro actiuo tamen infinito, prosa scribentes accusatiuo gerundi modi cum præpositione potius vtuntur: Vehemens ad dicendum, Piger ad salutandum. Commodus, incommodus, vtilis, inutilis ad militandũ. Pro passiuo autẽ, vel vltimo gerũdi modi, quod per u finitur, vt Optimũ factu, dignissimum memoratu, horridum visu. Horatius, -Sapiẽs vitatu, quídque petitu Sit melius, causas reddet tibi. Plin. ad Apol. Quæ & tibi auditu & mihi relatu iucunda erunt. Vel passiuo eo, quod per dum terminatur, cũ præpositione ad. Cicero, Quod non facile ad credendum est. pro eo quod est creditu, vel vt credatur. Vtrunque modum interim & per prouocabulum (qui) non ineleganter interpretari authores videas. Priorem: vt Terentius, Nam si ego digna hac contumelia sum maxime, ac tu indignus qui faceres. Posteriorem: Cicero, Non erit idoneus, qui

Nomina in accusatiuũ.

ad bellum Asiaticum regiúmque mittatur.

Nomina in ablatiuum.

ABLATIVVM verò diuersæ personæ adsciscũt sibi hæc, Dignus, indignus, plenus, vacuus, diues, dis, locuples, fœtus, fœcundus, viduus, cassus, orbus, truncus, extorris, præditus. Terentius, Dignus es odio cum suspicione isthac tua scelus. Iuuenalis, -Quãquã plena omnia gypso Chrysippi inuenias. Cicero, Cum sumus necessarijs negotijs curísque vacui. Horatius, Diues agris, diues positis in fœnore nummis. Pomponius Mela, Tãtum pecore ac finibus dites. Cicero pro Rosc. Locuples metu. Virgilius, Loca fœta furẽtibus austris. Plautus, Amor & melle & felle est fœcundissimus. Horatius, Viduus pharetra risit Apollo. Virgilius, Nunc cassum lumine lugent. Ouidius, Orba parente suo, quicunque volumina tangis. Idem, Et generat trũcas pedibus pernicibus alis. Virgilius, Finibus extorris complexu auulsus Iuli. Cicero pro Rabirio, Senectute affectũ, morbo præditum. Terentius, Qui filium haberem tali ingenio præditum.

Imitãtur hæc & duo participia, captus & cõtentus: Illud quoties parti iungitur, vt Mente captus, oculis captus. Virgilius, Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ. Hoc, vt Horatius, -Centena dedisses Huic parco paucis contento. De hoc vero, vt cũ genitiuo iungitur, suprà est dictum, cum quo etiam superiorum nonnulla legas. Ouidius, Militia est operis altera digna tui. Virgilius, Descẽdam magnorum haudquaquam indignus auorum. Salustius, Ager aridus & vacuus frugum. Tacitus, Annonæ fœcunda. Virgilius, Diues opum variarum. Idem, Trunca pedum primo. Idem, Quæ regio in terris nostri non plena laboris? Hoc tamen, vt Quintilianus ait, suo tempore ablatiuo iunxerunt, plenus vino dicentes, non autem vini, vt veteres. Qui igitur veteribus esse similis cupit, videt in hoc quid sequatur. Diuersitatis quoque nomina ablatiuos sibi cum præpositione subijciunt:

Alius.

Alter ab illo, Aliud ab hoc, Diuersus ab illo. (Alius) verò & sine præpositione. Horatius, Alius sapiente bonóque. Item numeralium quæ ordinalia dicuntur, Primus à Dardano, Secũdus ab Homero. Ablatiuis iungũtur & comparatiua omnia, ídque vel singularibus, vel pluralibus: vt Frigidius glacie, leuius ventis. nisi partitio potius significetur, quàm collatio. sic enim in genitiuum partitiuorum ritu feruntur, vt Maior iuuenum. Soluitur cõparatiuorum ablatiuus in (quàm) coniunctionem electiuam, & nominatiuum eiusdem vocis: vt Doctior Platone, doctior quàm Plato. Quam solam constructionẽ videntur diminutiua com-

De comparatiuis & superlatiuis.

paratiuorum habere. Plinius, Duriusculum se fecit, quàm volebat existimari à vernariolis tuis & famulis. Terentius, Thais, quàm ego sum, maiuscula est. Genitiuus autem per (e) vel (ex) partitiuorum ritu. Cæsar Cõment. In testamento Ptolemæi patris hæredes erant scripti, ex duobus filijs maior. Et Ouidius, Cũ minor è pueris iussu studióque videndi Cõstitit ad geminæ limina prima foris. Et per (inter.) Quintil. in gladiat. Qui inter eos, vt apparet, fortior fuit. Admittit cõparatiuus nõnunquam & alterum ablatiuum, nempe eius dictionis quæ mensuram excessus significat: vt Multo antiquior Socrate, nihilo segnior illo. Vocetur autem (si libet) hæc comparatiui transitio secũda: sicut quæ in priorem est ablatiuum, prima. Verum posterior ablatiuus, aliorum quoque quorundam est communis, sicut superlatiuorum nonnunquã. Quintilianus, Declamandi ratio vt est ex omnibus nouissime inuẽta, ita & multo est vtilissima. Catullus, Tanto pessimus omnium poeta, quanto tu optimus omnium patronus. Cæterum, comparatiua cum duplicem habeãt ablatiuum, alterum per e, alterum finitum per i, obseruat Laurentius, cum fœmininorũ ablatiuis intransitiue sunt cõstructa, sæpius ea per e legi: vt Secundiore fama, lætiore fortuna. Cum alijs potius per i. Iuuenalis, Constat leuiori bellua sumptu.

Notatur verò & per comparatiuũ collatio quadruplex. Vna substantiæ ad substantiam diuersam, vt Homo est mitior leone. Altera substãtiæ ad tempus, vel ad seipsam temporis ratione variatam, vt Sum hilarior solito. Terẽtius, Ah quanto nũc formosior videre quàm dudum. Tertia adiectiui ad diuersum adiectiuũ, vt Est magis fortis quàm doctus, magis fœlix quàm prudens. Hoc modo comparatiuum cum comparatiuo nonnunquã committimus, etiam cum aduerbio (magis) authore Prisciano: vt Fuit Achilles AEnea fortior, magis quàm iustior. Et Hieronymus noster de paupertate, Quidam ex fratribus parcior, magis quàm auarior. Et sine aduerbio (magis.) Quintilianus, Sit salubrior studijs, quàm dulcior. Columella libro VI, At si longior fuerit quàm latior. Eadem ratione & per (an) vtimur. Gel. Perincertus stolidior, an vanior. Solin. Calamitosior, an beatior fuerit Augustus, ambiguum. Quarta collationis ratio est, cum ad opus vel affectionem alicuius fit comparatio. Et ea triplex. Aliàs per ablatiuũ nominis, vt Ditior opinione hominũ, id est quàm vt homines opinẽtur. Et paulo aliter, vt Causa vel lis minor dignitate nostra, pro quàm vt deceat, vel quàm quæ deceat digni-

tatem noſtrã. Maior prætoria cognitione ſumma. pro quàm vt prætor cognoſcat. Aliàs per(quàm)dupliciter, modo cum(vt) apoſtatico, & actiue: vt, Notius eſt quàm vt ego id præcipiam. Quintilian9, Sed nec bonus præceptor maiore ſe turba quàm vt ſuſtinere poſſit, onerauerit. qua ratione exempla quædam modo interpretati ſumus. Et paſſiue, Notius eſt quàm vt à me præcipiatur. Quintilianus, Sed hoc apertius eſt, quàm vt probandum ſit. Modo per relatiuum(qui:) Notius eſt quàm quod ego præcipiã, & Notius eſt quàm quod à me præcipiatur. Quintilianus, Ideò ne ſuſcipiẽdæ quidem plures ſunt cauſæ, quàm quibus ſuffecturum ſe ſciat. Illa verò, Maior viginti annis, minor viginti annis: pro eo quod eſt ſupra vel infra ætatem viginti annorum, monadica puto. Nam maior viginti annorum, per defectum potius ablatiui (ætate) dicitur, vel vt Priſcianus interpretatur, per defectum(illo qui eſt) vt ſit, Maior illo qui eſt viginti annorum. Maior verò & maximus natu, & grandior natu cum ſimilibus, ſicut maior & maximus ætate, dicuntur. Eſt enim illud (natu) monoptoton.

De comparatiuorum pariter ſuperlatiuorúmque natura, illud prætereũdum non arbitror, quòd præter hactenus dictas cõſtructiones, etiam poſitionum ſuarum caſus nonnunquam recipiunt, diuerſæ videlicet perſonæ: vt Dignum laude, & dignius & digniſſimum laude. Auidus habendi, & auidior & auidiſſimus habendi. Amicus nobis, & amicior & amiciſſimus nobis. Horati9, -Sapiẽs vitatu, quidque petitu Sit melius, cauſas reddet tibi. Aliquando diuerſum & à poſitionis ſuæ caſu & ſuo. Saluſtius, Nulla arte cuiquam inferior. Plinius de Pado, Nulli amnium claritate inferior. Pleraque etiam adiectiua in ablatiuũ feruntur eius rei ſecundum quam, vel ratione cuius de quopiam affirmatur. Andria genere, Syrus natione, Fuſcus colore, Prudens conſilio. Virgilius, Forma pulcherrima Dido. Martial. Caſtus moribus, integer pudore, Velox ingenio, decore fœlix. Et quæ apertius per Synecdochen dicuntur. Idem, Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus.

PRONOMINVM CONSTRVCTIO.

PRONOMINA ſuapte natura tranſitionẽ in alia non faciunt, habent tamen aliàs in coniunctione cum alijs partibus proprietatem quandam, grãmatico nõ prætermittendam. Duplices enim demonſtrantiuorum primæ & ſecundæ perſonæ genitiui, pro duplici ſignificatione, certarum vo-

cum transitionem recipiunt, certarum respuunt. vt enim qui per is vel um finiũtur, quarundam vocum transitioni priuatim sunt addicti: ita qui per i terminantur, certas voces habent, quibus succedãt. Quippe quoties post verba participia & participialia, vsus genitiui vtriusuis horum pronominum incidit, ijs qui per i finiuntur, est vtendum, quorum etiam naturam & (sui) genitiuus sequitur: vt Me tui pudet, nil nostri miserere, oblitúsque sui est Ithacus. Item, Vt pleniore obsequio demererer amãtissimos mei. Excipiuntur, quod sciam, ex omni numero verborũ duntaxat tria: quorũ duo Interest & Refert, quòd ex eo nomine cõposita sunt, quod in hoc genus genitiuos transire non possit, vt mox dicetur: possessiua alterius generis, id est eorum qui per is vel um finiuntur, cum ipso nomine quod in se cludunt, intransitiue constructa accipere solent: sic, Interest & refert mea, tua, nostra & vestra, quibus adduntur sua & cuia. Cicero Rufo, Quin ego omnia faciam, quæ interesse tua, aut etiam velle te existimẽ. Idem, in eadem, Et quod tua nihil referebat. Idem ad Curionẽ, Quod eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Terentius, Mea nil refert, dum potiar modo. Idem, Quid tua, malùm, id refert? Cicero pro Murena, Ea cædes crimini potissimum datur ei, cuia interfuit, non ei cuia nihil interfuit. Quòd autem ex nomine (re) vel (res) componantur ea verba, de Interest quidem, declarant verba Plauti, quibus id solute pronuntiat, Vtrunque veniat nécne, nihil in re est mea. Et Terentius in Andria, Si in re vtrique est vt fiant, accersi iube. Nec est quod datiuus ille scrupum vlli inijciat, cum eundem quoque verbo (refert) subiectum inuenias. Quod etiam ex eo nomine compositum esse docet, prima eius syllaba longa. Horatius, Vel dic quid referat intra naturæ fines viuenti. Tertium est ipsum (est) simplex. Quod tamen aliter eiusmodi possessiua non recipit, nisi cum pro (interest) legitur. vt Plautus in Amphitryone, Quid est mea? Legi etiam pro (interest) declarat illud Ciceronis ad Atticum, Scio quanti reipublicæ sit, omnes copias in vnum locum primo quoque tempore conuenire. Item Columella, Nam non est nostri negotij alterum imperare, & alterum docere. Simili modo & post adiectiua feré omnia, quæ in genitiuum feruntur, ijsdem genitiuis, id est i finitis vtendum. Expers tui, fidissima tui, compos sui, æmulus mei. Terẽtius, Hanc meritam esse, vt memor esses sui. Cicero ad Terentiam, Reliquum est, quod ipsæ optime considerabitis, vestri similes fœminæ síntne Romæ. Ex adiectiuorum numero

Mea interest. Mea refert.

Est.

demuntur numeralia, partitiua, particularia & ſuperlatiua, quæ quoties in genitiuum multitudinis feruntur, eos demum horum pronominum genitiuos recipiunt, qui per um finiuntur. Vnus & primus noſtrum, ſinguli, vterque, vnuſquiſque, quidam vel aliquis veſtrum, & maximus natu noſtrum. Terentius, Ne cui veſtrum ſit mirum, cur partes, &c. Illud enim Quintiliani quod ſuprà poſui, Vt pleniore obſequio demererer amãtiſſimos mei: cum ſimilibus, abſoluti non ſuperlatiui propria conſtructio eſt.

Poſt appellatiua verò (vt ſumma quadam cõplectar) ſiue ſubſiſtendi verbum intercedat, ſiue non, ijs qui per is & um finiuntur, vel quæ generaliter horum loco accipi poſſunt, poſſeſſiuis vtendum: vt Fundus, ager, codex, pes, oculus meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, vel noſtrum & veſtrum, vel eſt meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, vel noſtrum & veſtrum. Plautus, Da diem hunc ſoſpitem rebus mis agundis. Cicero Philippica III, Frequentia veſtrum incredibilis. Gellius quoque ex antiquis codicibus Saluſtianis, maiores noſtrum, ſcribendum eſſe contendit. Sed mis & tis priſcis quidem vſitata, poſtea exoleuerunt. Itaque eorum loco, poſſeſſiuis neceſſario nunc vtimur. Cæterum ſiquod per appellatiuum ſignificatur, aut pars ſit generalis, non ſpecialis eius quod ſignificatur per pronomen, aut planè extra id quod ſignificatur per pronomen, nec ab eo poſſeſſum, per genitiuos in (i) loquendum eſt. Exemplum partis, quam voco generalem: vt Dimidium, pars, aliquid, nihil, multum, reliquum, reſiduum, plurimũ mei, tui, ſui, noſtri, veſtri. Cicero de Oratore, Ex quo vereor, ne nihil ſim tui, niſi ſupploſionem pedis imitatus. Exemplum eius, quod extra eſſe nec poſſeſſum intelligo, & reſpectu cuius (authore Laurentio) genitiuus pronominis accipitur paſſiue: vt Cura, ſollicitudo, memoria, copia, dolor, poteſtas, vtilitas, vſus, vis, faſtidium, fauor, deſpectus mei, tui, ſui, noſtri, veſtri, pro his nimirum ipſis, quæ non in nobis de alijs, ſed in alijs de nobis habentur. Nam ſi penes nos ſint, & de alijs habẽtur, dicendum potius eſt, cura, ſollicitudo, memoria, copia, dolor, poteſtas, vtilitas, vſus, &c. meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, vel noſtrum & veſtrum. Prioris rationis exempla ſunt: illud Quintiliani, Amore mei vicit & matrem. Item Terẽtius, Hem tot mei ſolius ſolliciti ſunt cauſa. Et Cicero Attico, Vehementérque tua ſui memoria delectatur. Horatius, Ne ſtudio noſtri pecces. Alterius rationis exempla. Virgilius, Nate meæ vires, mea magna potentia. Item, Et noſtro doluiſti ſæpe dolore. Rurſus, Ad vrbem Sidoniã puer

ire parat mea maxima cura. Sunt sanè non adeò multa, in quibus tum genitiuis in i, tum possessiuis vti permittitur: vt Causa, fama, imago mea, tua, sua, nostra, vestra, & mei, tui, sui, nostri, vestri. Per possessiua tamen est locutio vsitatior. Terētius, Mea causa, causam hanc suscipite. Illud non modo de vtrisque genitiuis, verùm etiam possessiuis obseruatum est, quòd præter iam subijciendos, nullum vsquam ex omni genitiuorū numero, præter fortasse vnum, post se per appositionem recipiunt: nempe ipsius, solius, vnius, duorum, trium, & sic deinceps, omnium, plurium, paucorum, cuiusque, & generaliter participiorum. Cicero pro Murena, Ex tuo ipsius animo coniecturam feceris. Idem in Gabinium & Pisonem, Dico mea vnius opera rempublicam esse liberatam. Idem Attico, Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Quintilianus, Deinde cum satis vires eorum explorauerint, suæ ipsorum fiduciæ permittunt. Liuius octauo ab vrbe condita, Noster duorum euentus ostendat, vtra gens bello sit melior. Plinius in Paneg. In sua cuiusque laude præstantior. Cicero de Oratore, Si voluntati omnium vestrum parui. Brutus ad Ciceronem, Qui vestris paucorum respondeat laudibus. Horatius, Cum mea nemo scripta legat, vulgo recitare timentis. Cato ad Ciceronem, Libenter facio vt tuam virtutem, innocentiam, diligentiam cognitam in maximis rebus domi togati, armati foris pari industria administrari gaudeam. Sed participiū post possessiua hæc, sæpe vertitur in prouocabulum (qui) & verbum. Ouidius, Nunc mea scripta legis, qui sum summotus ad Histrū. pro summoti. Sic pro illo (Vulgo recitare timentis) qui vulgo recitare timeam, dixeris. Alterius rationis, id est finitorū per i, rariora succurrunt exempla: vt Mei solius immemor. Sui ipsius memor. Cicero ad Lētulum, Quocūque tempore mihi potestas præsentis tui fuerit. Idem de Oratore, Lucium Crassum, quasi colligendi sui causa, se in Tusculanum contulisse. Ouidius Heroid. Copia placādæ sit modo parua tui. Dixi (nisi fortasse vnū) propter illud Terentij in Heaut. Inopis te nunc miserescat mei. quod puto monadicon.

Priuatim de (nostri) & (vestri) illud scire licet, quòd quoties appositio pluralis eos sequitur, cedere debēt genitiuis in um. vt enim misertus, aut nescius, aut contēptor nostri dixeris: ita misertus, nescius, & contēptor nostrū duorū, vel omnium dicendū. Obseruatio de nostri & vestri

PRONOMINVM RECIPROCATIO.

TRANSITVS quoque à persona quapiã in seipsam, quæ reciprocatio grammaticis dicitur, per aliud planè quàm pronomina fieri non potest. Fit itaque à prima persona in seipsam transitus per idem omnino pronomẽ, vt Ego quæ mihi sum cõscia. Simili modo à secũda persona in seipsam, Tu qui tibi es conscius. Sed à tertia in seipsam, per diuersum omnino pronomẽ necesse est fiat. Vnicum enim primitiuum pronomen est (Sui) quod cum solis, tum verò omnibus tertijs personis in eodem præsertim sensu, ipsorum in se transitionem reget-rit, quod præterea ipsum inchoare sensum nũquam potest. Hoc per varios casus, varijs exemplorum formulis ostendisse, non ab re puto discentium erit. Dicimus igitur, Cicero reminiscitur sui, parcit sibi, diligit se, fruitur se, loquitur secum, agnoscit contemptum sui. Et altero interueniente verbo multifariam, Hortatur te redire ad se, vel vt redeas ad se. Dicit te læsisse se, vel quòd læsisti se. In his tamẽ formulis, vbi duo sunt verba citra vllam infinitã particulam, Græci antimetabasin, Priscianus retransitionẽ vocat: in qua scilicet prius verbum in se non suam, sed secundi verbi transitionem retorquet, vt exempla posita docent. Et sub infinito nomine alio interueniente verbo. vt Dubitant quid sibi expediat. Et vbi non tam liquido vnicus cernitur sensus, vt Dedit, quod sibi erat charissimum. Obtinet enim hic quoque relatiui sensus vnius duntaxat casualis vicem, eiúsque ad verbũ (dedit) relati, quod eclipsin supplenti, facile pateat. Est enim plenũ, Dedit illud, quod sibi erat charissimum. Vbi totus prouocabuli sensus explicatio est demonstratiui pronominis (illud.) Quæ enim sequuntur, inter vnius verbi sensus potius sunt numeranda. Non magis alijs displicet eius negligentia, quàm sibi. Et ita te amat, vt se. Siquis enim zeugma impleat, & plenos hos sermones reddat, videbit in altera parte totam esse reciprocationem. verbi gratia, Quàm sibi displicet eius negligentia: &, Vt se amat. Sed in quibus alterum interuenit verbum, etiam per relatiua illa (ipse, ille, & is) loqui authores deprehendas. Quintilianus in Declamation. Non petit vt illum miserum putetis, nisi & innocẽs fuerit. Idem, Neque ignorauit, quæ eum manerent pericula. Quanquam hæc rectius planè haberent, si se dixisset, cum nihil aliud sit, ad quod referri reciprocum possit. In illis enim Ciceronis, aliud esse videtur ad quod referri possit. vt pro Rabirio, Nec enim cuiquam eius consilium vehementius, quàm ipsi displicet.

Et pro Marcello, Eſt verò fortunatus, cuius ex ſalute non minor penè ad omnes, quàm ad illum ventura ſit lætitia. Aliquando fit tranſitus à tertia perſona non in ſeipſam, ſed in aliquid quod ſignificatur ab ea poſſeſſum: vel contrà, ab eo quod à tertia perſona poſſidetur, ad ipſam. quibus vtriſque modis dum in vna clauſula tranſitus fit, per poſſeſſiuum (ſuus) omnino loquendum eſt. Poſterioris modi exempla ſunt, Indiget Ciceronis ſuus filius. Martialis, Et ſua riſerũt ſecula Meonidem. Cicero ad Atticum, Sed illum vlciſcentur mores ſui. Inducitur à Cicerone ſuus Dicæarchus. Et quod poſſeſſũ eſt, poſito in obliquo: Rumor eſt Cæſari inſidiari familiares ſuos. Et, Fama eſt Alexandrum occidiſſe familiares ſuos. Nã illa, Rogat me Cicero, vt ſuus habitet apud me filius, vel ſuus audiatur à me filius: non planè huius ſunt generis. In quibus videlicet vt per (ſuus) ita per (eius, ipſius, vel illius) loqui poſſis. Prioris modi, hoc eſt in quo tranſitus à tertia perſona in aliquid à ſe poſſeſſum ſignificatur, exempla varijs caſibus & formulis hæc ſint: Cicero reminiſcitur cliẽtum ſuorum. Parcit erroribus ſuis & familiarium ſuorum. Diligit rem ſuam. Scripſit calamo ſuo. Et altero interpoſito obliquo tertiæ perſonæ, ad quem refertur poſſeſſio: Percuſſiſti illum gladio ſuo. Relinquam legentibus iudicium ſuum. Commonefecit illum vitij ſui. Item altero verbo interpoſito, Hortatur te redire, vel vt redeas domum ſuam. Dedit quod præcipuum erat rerum ſuarum. Scit quid doleat inimicis ſuis. Quæ nanque ſequũtur, ſi rectè inſpiciantur, vnius verbi ſunt exempla. Ita fauet tibi vt intimis ſuis. Adeſt vt accipiat præmium ſuum. Mauult hîc eſſe quàm in patria ſua. Et participio interueniẽte, modò poſito: vt Video hominem ferentem agrum ſuum. modò ſubaudito: vt Vidi columbam triſtem in periculo pullorũ ſuorum. Et quauis præpoſitione intercedente: vt Comitatus es illum ad ædes ſuas. Percontabor illum de regno ſuo. Cepi columbam cum pullis ſuis, vel in nido ſuo, vel extra, vel prope, vel iuxta nidum ſuum. & ita per omnes præpoſitiones: in quo maxime genere, etiam per genitiuos illos tertiæ perſonæ, eius, ipſius, illius, promiſcue, authore Valla, loqui licet: Cepi columbam cum pullis eius, vel in nido eius.

Cæterum vbi tres ſunt tertiæ perſonæ, quoniam ambiguum erit ad quam potiſſimum referatur poſſeſſio, qui amphibologiã vitare volet, per hos potius genitiuos loquetur, quoties ad ſecũdo loco poſitam refertur poſſeſſio: vt Cepit columbam cum pullis eius, potius quàm ſuis. Cepit furem cum ſocijs eius, vel ipſi⁹,

potius quàm suis. Amat deum propter bonitatem ipsius, potius quàm suam. Cum verò ad primo loco positā possessio refertur, per (suus) potius: vt Tuetur hominem deus propter bonitatem suam, potius quàm eius.

EST ET alius in pronomine personarum transitus, huic proximo affinis, nempe cum duarum mutuus inter se transitus significatur, quæ Græcis Allelopathia dicitur. Hæc præcipue per duo aduerbia (inuicem & mutuo) & vnam plurimum præpositionem (inter) cum aliquo pronomine fit, hoc modo, Amamus nos mutuo. Diligitis vos inuicem. Diffidēt inter se. Diffidemus inter nos. Eædem locutiones & per partitiuum (alter) geminatū proferri solēt, sed figurate: vt Amamus alter alterum, Amatis alter alterum, Amant alter alterum. Verum de (inter) peculiariter obseruat Laurentius (cui pleraque in hoc genere referimus accepta) quoties nominatiuus vel accusatiuus præcedit, per (sui) loqui authores. Cicero, Delectat hoc ipso, quòd inter se omnes partes corporis quodam lepore consentiunt. Idem Officiorum, Damonem & Pythiā Pythagoreos ferunt hoc animo inter se fuisse. Idem tamen ad Atticum, si rectè scriptum est, aliter loquitur, cum dicit, Vna spes est salutis, istorum inter istos dissentio. Cum verò antecedit genitiuus, datiuus vel ablatiuus, per pronomen (ipse) potius loqui solere. vt Cicero, Nec mihi cæterorum iudicio videtur solum, sed etiam ipsorum inter ipsos cōsensu. Quintilianus, Circa quem inexplicabilis & grammaticis inter ipsos & philosophis pugna est. Idem, Nam magnis quoque authoribus incidunt aliqua vitiosa, & à doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa.

Allelopathia.

Obseruatio de inter.

EX DEMONSTRATIVIS quatuor illa (hic, iste, ille, & is) aliquando non tam extra positum aliquid, quàm continuo in sermone dicendum demonstrant. Terentius, Vereor ne illud grauius tulerit Phædria, néve aliorsum atque ego feci, acceperit, quòd heri intromissus non est. Idem, Vtinam istud verbum ex animo ac vere diceres, potius quàm te inimicū habeam. Idem, Sed hoc mihi molestum est: nam isthæc cōmemoratio, Quasi exprobratio est immemoris benefici. Cicero, Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos viuere. Terentius, Nam id arbitror apprime in vita esse vtile, vt nequid nimis. Et pluraliter, Sed ijs, quas semper intellexi in te sitas, fide & taciturnitate. Videtur & idem in illo Terentij, si rectè scriptum est, demonstratiue accipi, Ego dudum nonnihil veritus sum Daue abs te, ne faceres

idem Quod vulgus seruorum solet,dolis vt me deluderes. Aliquando de absente dicitur demonstratiuum:sed vel recens præsente, vel de quo paulo antè habitus est sermo, vt in illis, Proh deum immortalem, negat Phanium hanc esse sibi Demipho cognatam . Item, Neque meo cordi esse quenquam chariorem hoc Phædria . Item in Andria, Sed hic Pamphilus firmauit fidem . Vbi vult Donatus (hic) additum, vt ostendatur de illo fuisse sermonem. Horum (ille) & (iste) priuatum vsum habent. Prius, cum ob eminentiam quandam rem omnibus notam præsumi volumus. Cicero, Nasica ille prudens,bis consul. Posterius contrà, cum alicuius rei cum contemptu stomachóve mentionem facimus. Terentius,Munus nostrum ornato verbis, & istum æmulum quoad poteris,ab ea pellito. Idem, Cum milite isto præsens,absens vt sies,me ames. Idem, Iste Chærea,iste ephebus frater Phædriæ. Obseruatio de ille & iste.

RELATIVA sunt, quibus repetitio fit præcedentis in orationę cuiuspiã,quoties scilicet ipsum,& non aliud intelligi volumus:quod per aliã orationis partẽ,quàm relatiuũ,fieri cõmode nõ potest.Siquis enim dicat,Emi agrum,& agrũ relinquã tibi:incertũ sit,an de vno eodémq; agro sit sermo.Sin,quem relinquam tibi:nemo dubitet de eodẽ esse sermonẽ. Hanc horũ pronominum vim pragmatici recentiores cum ignorauerint,instrumenta omnia participijs illis præfatus, prælibatus, prædictus, & similibus dehonestarunt. Sunt autem relatiua (vt in proximo libro diximus)numero sex,simplicia quinque,& vnum compositum,vt in subiectis exẽplis videre licet. (Hic)vt Florus,Postremus omnium regum fuit Tarquinius,cui cognomen Superbo ex moribus datum. Hic regnum auitum quod à Seruio tenebatur, rapere maluit,quàm expectare. (Ille)vt Cicero in Tusculanis, Democritũ illum magnum quidem virum,sed leuibus & rotundis corpusculis efficientem animum concursu quodam fortuito, omittamus. Nihil est enim apud illum,quod non atomorũ turba conficiat. (Iste) vt Terentius,Quorum æmulari exoptat negligentiã Potius,quàm istorum obscuram diligentiam.(Is)vt Salustius,Igitur de Catilinæ coniuratione quàm verissime potero,paucis absoluam.Nam id facinus in primis ego memorabile existimo sceleris nouitate atque periculi. (Idem) vt Cicero ad Appium Pulchrum, Omnino tibi agit gratias, sed idem scribit meas literas maximum apud te pondus habituras. Relatiuum.

Priuatim de (hic) & (ille)obseruatum est,cum ad duo antè Hic.Ille.

posita referũtur:(hic)ad posterius & propius,(ille)ad prius & remotius referri. Plinius, Ouium ad summum genera duo, Tectum & Colonicum: illud mollius, hoc in pascuo elegantius. Columella, Quasi sit agricolæ cõtrarium pastoris propositum: cum ille quàm maxime subacto & puro solo gaudeat, hic nouali graminosóque. Ille fructum è terra speret, hic è pecore. Peculiariter(ille)sæpe cum cõiunctione(quidem)iungitur, cum videlicet aliquid cõcedimus, à quo mox aliud remouebimus. Cicero, Qui autem summum bonum in virtute ponunt, præclare illi quidẽ. Sed hæc ipsa virtus amicitiam & gignit & continet. Legitur tamen & sine exceptione. (Hic)verò &(Is)eleganter post prouocabuli sensum locantur. Salustius, Scilicet quem res tanta, atque tam atrox, non permouet, eum oratio accendet? Terentius, Quã ego animo egregiè charã pro vxore habuerim, Bene & pudice eius doctum atque eductum, sinam Coactum egestate ingenium immutarier? Idem in Eunu. Quòd tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est, Ne metuas. Virg. Cui non risere parentes, Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est. In hoc tamen genere demonstratiua potius, quàm relatiua videntur. Ibi planè relatiua sunt, cùm post copulatiuam coniunctionẽ quasi in epexegesi ponuntur: vt Alexander paruis copijs fretus superauit Darium cum infinito exercitu, & id in adolescẽtia. vel, & hoc in adolescentia. Item, Vestis pauca, & ea detrita & sordida. Et, Paucis nummis superbit, nec ijs suis. In his tamen vltimis, proprium locum habet(is)non(hic.)

Thomæ Linacri Angli, DE EMENDATA STRVctura liber quartus, siue de constructione Verbi & Participii.

VERBORVM constructio maxime non modò varia, verùm etiam perplexa planè est, siquis genera ipsa, à quibus constructionis ratio maxime ducitur, parum ritè distinguat. Sunt autem ea in vniuersum tria, nempe actiuum, passiuum, & neutrum. Quæ enim deponens & commune vocant, vocis magis, quàm significationis gratia, diuersum sortita sunt nomen: siquidem deponens, actiui vel neutri: commune, actiui & passiui significationem obtinent. Qui igitur vnam tantum in actiuis rationem contemplati, cæteras ad neutra relegant, vt genera ipsa confundunt, ita constructionis proprietates necessariò miscent. Idem faciunt & qui generalium constructionum præceptis vel omissis, vel satis adhuc sibi non perspectis, ordines quosdam comminisci sunt inducti, quibus omnem verborum constructionem explicarent, cum interim nec vnius ferè ordinis verba satis comprehendant, nec vllum penè ordinem constituant, sub quo alterius ordinis verba non veniant. Nos his incommodis mederi conati, primùm genera quæ memorauimus, ita distinximus, vt triplicem statuerimus actiuorum rationem. Vnam, eorum quæ omnibus numeris & personis passiuam interpretationem recipiant, vt quæ in rem præditam loquela, vel (vt Priscianus interpretatur) in id quod fateri potest, quod in se fit, transeant: vt Doceo, verbero. Alteram, eorum quæ in tertia vtriusque numeri eiusmodi interpretationem recipiant, vt quæ in ea transeant, quæ quoniam fateri nequeunt quod in se fit, nec primæ nec secundæ personæ passiuæ vocis vsum dederunt. Tertiam, eorum quæ in aliquid cognatæ duntaxat significationis transeant, si modo in aliquid: vt Curro, nauigo. His passiua triplicia in libro de partibus, quem huic necessariò præposuimus, ex aduerso reddidimus. Quòd reliquum verborum est, quoniam nec actiui generis est, nec passiui, ipsa rei natura in-

Verborũ tria genera.

Actiuorũ triplex ratio.

ducti in neutra meritò coniecimus. Ita tametsi deponentium & communium meminerimus, tamen constructionem eorum ad hæc tria genera referemus.

Rursus quò tota mihi expeditior ratio sit, generalibus verborum constructionibus (hæ sunt quæ omni verborum generi adijci à tergo possunt) seorsum positis, proprias trium quæ memorauimus generum, per se reddidimus: nec has cõfuse, vel vtcunque fors tulit, sed primum simplices, deinde cõpositas. Quò verò adhuc dilucidior tota mihi tractatio sit, Impersonaliũ quæ vocant, numerum astrinxi, vt quæ paucis demptis ad personaliũ normam omnia reuocarim. In quam sanè nõ tam meam, quàm veterum omnium sentẽtiam, vt Priscianus & ante eum Apollonius authores sunt, gaudeo doctos quosdam ex Germanis Hispanísque non alio, quàm ipsa veritatis vi impulsos quadantenus concessisse. Adhæc, cum pleræque præceptionum, varias & perplexas exceptiones recipiant, placuit quò minus generaliũ præceptionum claritatẽ turbarem, eas in vnam veluti summam includere: quam idcirco Idiomaton appellauimus, quòd quorundam verborum priuatas constructiones continet: hîc quoque quoad potui, ordinis ratione aliqua captata, cum hæc ipsa partim in genera, partim in literarum seriem digesserim. Sed cum hæc fortasse ijs, qui res ipsas expectabunt, nimium visus fuero præfatus, quod instat aggrediamur.

Actiui constructio.

OMNE igitur actiuum verbum, qua vtique est actiuum, in accusatiuum patientis personæ transit: vt Doceo puerũ, aro campum, viuo vitam. Quæ ratio adeò recurrit, vt quicquid in accusatiuum huiusmodi transit, etiam sit actiuum, quod etiam passiuum ex se declinari natura certè patiatur, præter admodũ pauca, eáque ex vsu, qualia sunt, Volo, malo, facio, & quæ ab eo composita seruant(a): vt Calefacio, liquefacio, præterea doleo. Priuatim verò actiuorum quædam in actionem transire possunt, atque infinitum modum pro accusatiuo habere. Talia sunt hæc cum synonymis, Cupio, volo, malo, nolo, paro, cogito, affirmo, nego, cogo, incipio, instituo, censeo, sentio, scio, iudico, existimo, puto, dubito, dico, ostendo, indico, audeo, timeo, suadeo, iubeo, impero, opto, disco, debeo. vt Volo discere, & te discere. Nolo ire, & te ire. Puto te audisse. Horum autem quædam in infinitũ feruntur modum, qui solui per(vt)vel(quòd) potest. Talis autẽ infinitus est, qui accusatiuum ante se vel positum, vel subauditũ habet: quippe is demum ita solui potest: vt Memini me som-

niasse, Aio illum redisse, Rogo te adesse: Memini quòd somniaui, Aio quòd redisti, Rogo vt adsis. Quædam in infinitum, qui solui sic non potest: vt Incepi scribere, Audeo affirmare, quæ sic tantum dicuntur. Quædam in vtrunque: vt Scio legere, & te legere. Doceo tacere, & te tacere. His generibus commune est, quoties infinitus modus ipsius personæ actio passióve est, quæ finitum verbum præcedit, posse id & post se similem illi personæ casum per appositionem (vt antè est traditum) recipere: vt Possum resistere solus. Videor scripsisse hæc primus. Spero videri tibi amicus. Et cum nominatiuum habet post se, accusatiuum minimè habere præ se. Contráque, cum infinitus modus non eius quæ finitum verbum præcedit, sed alterius personæ actio est, vt nec nominatiuum post se recipere, ita planè ante se accusatiuum diuersæ illius personæ necessario habere debere: Iubeo illum saluere. Volo te rescribere. Cæterum non ignorandum infinitum hunc variè solui post varia verba solere. Modo (vt Græci vocant) εἰδικῶς, id est vt verbi generalitatem definit per (quod,) & verbum aliàs indicatiuum vel subiunctiuum, vt Laurentio placet: Video te sapere, video quòd sapis & sapias. Aliàs subiunctiuum duntaxat: Iubeo te redire, iubeo quòd redeas. In hoc genere censet idem Laurentius prioris rationis esse, Credo, opinor, puto, gaudeo, lætor, voluptatem capio, cum similibus. Posterioris illa, Mando, iubeo, impero, exigo, volo, postulo, moneo, sino, permitto, & synonyma. Tibullus, Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo Spectat, & infidis quòd sit acerba, monet. Ouidius de Tristibus, Delicias siquis, lasciuáque carmina quætit, Præmoneo, nunquam scripta quòd ista legat. Idem in epistolis, -Sapphus, Non vt ames oro, sed quòd amare sinas. Modo (vt ijdem Græci dicunt) τελικῶς, quando aliquid vt finem significat, per (vt,) sicut hæc proxima: Iubeo vt pergas. Volo vt narres. Terētius, Orare iussit si se ames, hera, vt ad sese venias. Sunt ex priore genere, quæ cum in futurum infinitum transeant, honestam eius per infinitum (fore vel futurum esse) periphrasim accipiant: Confido, auguror, spero, suspicor, vel ominor homines aliquando veterum lectione delectandos esse. & Confido, spero, suspicor, vel ominor fore vel futurum esse, vt homines veterum lectione aliquādo delectentur. Sunt ediuerso quædam tertiæ actiuorum personæ, quæ vt post se accusatiuum, ita ante se infinitū loco nominatiui accipiunt. Ea sunt, Decet, Delectat, Iuuat. Virgil.-Iuuat euasisse tot vrbes Argolicas.

Liui⁹, Me quoque iuuat, veluti ipse in parte laboris periculíque fuerim, ad finem belli Punici peruenisse. Soluũtur autẽ eiusmodi infiniti per (quòd) & subiunctiuũ: Iuuat euasisse, Iuuat quòd euaserim. His additur (opottet) quod simili modo infinitũ ante se pro nominatiuo habet: Meminisse oportet. Recipiũt tamen hęc nihilominus & alios nominatiuos. vt Ouidius in epist. Tunc te plus solito lasciuia nostra iuuabat. Virg. Non omnes arbusta iuuant. Ouidius, Lude, decent animos mollia regna tuos. Seneca, Agricolam arbor perducta ad fructũ delectat. (Decet) verò & cum datiuo nonnunquã legitur. Cicero de Oratore, Quãdoque id deceat prudentiæ tuæ. Terẽtius in Adelphis, Vt vobis decet.

Passiuorũ constructio.

PASSIVA omnia cuiuscunque sint generis, in ablatiuum agentis personæ cum (à) vel (ab) præpositione transeunt. Horatius, Laudatur ab ijs, culpatur ab illis. Ouidius, Non tamen illa legi poterãt patiẽter ab vllo. Plinius ad Atticum, Amaríque ab illo laboraui. Verti potest ablatiuus hic in datiuũ vbique, Græco (vt Seruio placet) more. Virgilius, Nec cernitur vlli. Cicero, Honesta bonis viris, non occulta quæruntur. Post passiua verò participia, vel frequentior est datiui vsus quàm ablatiui. Virgilius, Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum. Idem, Præterea duo nec túta mihi valle repetti.

Quæ passiuorum naturam imitentur.

PASSIVORVM naturam & quinque illa imitantur, Vapulo, veneo, liceo, exulo, & fio. Quintilianus decimo Institutionum, An ab re fustibus vapulasset? Idem, Fabricius respondet se à ciue spoliari malle, quàm ab hoste venire. Macrobius Saturn. libro septimo, Si propter hoc à conuiuijs exulabit philosophia, procul hinc facessant & alumnæ eius, honestatem dico & modestiam, nec minus cum sobrietate pietatẽ. Cicero, Tacitus verò ille finis teterrimus, vt quãti quisque se ipse faciat, tanti fiat ab amicis. Leguntur hæc & sine ablatiuis à tergo. Iuuenalis, Si rixa est vbi tu pulsas, ego vapulo tantũ. Plautus in Menæch. Menæchme. MEN. mane sanè, die septimi Venibũt serui, supellex, fundi, ędes, omnia Venibunt, quiqui licebũt pręsenti pecunia. Horatius, Cõtra Leuinũ Valeri genus, vnde Superb⁹ Tarquinius regno pulsus fuit, vnius assis Non vnquã pretio pluris licuisse. Mart. Paruo cum pretio diu liceret. Et Quintiliani illud, Proditionis damnatus cum aduocato exulet. Iuuen. Hic fiunt homines. Recipiũt passiua & modos infinitos. Modo post se. vt Iuuen. Contemnere fulmina pauper Creditur. Modo ante se, & nominatiui loco. Virg. Cur dextram iungere dextræ non datur?

Plinius in naturali historia, Locustas pennarũ attritu sonare creditur. Idem, Qualem fuisse Quinti Sertorij ceruam traditur. Hic posterior modus, id est vbi infinitus modus finitum verbũ præcedit, verti in priorem, vbi scilicet is sequitur, potest: sic, Locustæ pennarum attritu sonare creduntur. Et, Qualis fuisse Quinti Sertorij cerua traditur. Rursus prior in posteriorẽ, hoc modo, Creditur pauperem fulmina contemnere. Vtranque figuram contulit Plinius in eundem sensum, in II, Soluíque rerũ naturæ intellectum, & confundi omnia, si aut ipse sol lapis esse, aut vnquã lapidem in eo fuisse credatur. (Videor) tamen passiuum, alteram tántum harum rationum recipit, id est in qua infinitũ sequitur. vt Terentius in Heaut. Quod mihi vidêre præter ætatem tuam facere, & præterquam res adhortatur tua. Et in Eunucho, Multo formosior vidêre mihi quàm dudum. Priscianus hoc significato absolutum vocat, pro δοκῶ Græce.

COMMVNIA sicuti actiuorũ passiuorúmque significationem cõtinent, ita vtriusque generis constructionem sibi vendicant: Osculor te, & à te. Criminor te, & à te. Huius generis pauca à grammaticis notantur, Criminor, Experior, Hortor, Interpretor, Largior, Moror, Osculor, Veneror, Stipulor. Quibus annumeratur Fũgor. vt Columella, Sed quisquis ædificia volet in decliuib⁹ areis extruere, semper ab inferiore parte auspicetur: quia cum ex depressiore loco fuerint orsa fundamenta, non solum superficiem suam facile sustinebunt, sed & pro fulctura & substratione fungentur aduersus ea, quæ mox si fortè villam prolatare libuerit, ad superiorem partem applicabuntur. Communium constructio.

EX NEVTRIS, ea quibus vel passio intra ipsa significatur, quæ idiopathe Græci vocãt, vel actio in ipsis cõpleta, denique absoluta omnia, nominatiuo à priori contẽta sũt, nec transitum in aliũ ferè casum faciũt, quòd scilicet per se sensum absoluant: vt Palleo, pallesco, nauseo, ructo, curro, ambulo, iaceo, sto. Neutrorũ constructio.

Quædam in infinitũ ferri vidẽtur: vt Cesso, perseuero, desino, & pergo pro perseuero. Terentius, Cesso huc intro irrumpere? Idem, Pergín' scelesta mecum perplexè loqui? Idem, Et desinant maledicere. Ouidius, Desinite ad citharas turba venire meas.

Quædam nominatiuo ipso (quòd ferè is certus est) abiecto, seipsis sensum perficiũt: vt Pluit, tonat, fulminat, ningit, coruscat, hyemat, differenat, rorat, lapidat, gelat, vesperascit. Plin. XVIII, Cum in cacuminibus montiũ nubes consident, hyemabit. Si cacumina puta fient, differenabit. Liuius, Veijs de cælo lapidaue-

rat. Pluit tamen cum ablatiuo iunctũ legitur, sed rei quæ alienæ sit significationis. vt Plinius, Relatum est in monumẽta lacte & sanguine pluisse. Illud præcepto non obstat, quod apud eundẽ legimus, Quanto tu ore patris laudes tonas? Quippe quod per translationẽ dicitur. Rorat verò cum accusatiuo legitur. Plini9, Mirúmque dictu periculũ eo die est, si rorauerit quantulumcunque imbrem, aut si afflauerit. Peculiariter absoluta, quæ motũ totius corporis significãt, quoties vt plenior ẽ efficiant sensum, in actionem transitũ faciunt, participiale in tum volunt: vt Eo perditum. Curro adiutum. Quod etiam in aliud participiale cum præpositione verti potest: vt Eo visum, & ad videndum. Sunt & quæ infinitos verborum modos recipiunt, passiuis similiter, id est tum à priore, tum à posteriore: vt Apparet hic vir esse probus. Et, Apparet hunc esse seruum domini pauperis miserique. Soluuntúrque hi infiniti eodem modo, quo ij qui passiuis iungũtur: Apparet quòd hic vir sit probus. Apparet quòd hic sit seruus domini pauperis. Cæterum absoluta omnia, quibus intra ipsa finita significatur actio, accusatiuũ ὡδιϛατικῶς recipere per se possunt, sed ei9 rei, quæ vel cognatæ significationis sit: vt Curro cursum, Viuo vitam. Vel ad mẽsuram pertinet huiusce significati: vt Curro multum. Quantum percurristi? Percurri stadium. Vixi ætatem. Cicero in Catone maiore, Tertiam enim ætatẽ hominum viuebat. Idem pro Sylla, Cum Lentulo & Catilina & Cethego fœdissimam vitam & miserrimam turpissima morte proposita degeret. Quintilianus, Qui vitam beatam viuere volet, philosophetur oportet. Virgilius, Longam incomitata videtur ire viam. Martialis, Te tamen vt videam, duo millia non piget ire: Vt te non videam, quattuor ire piget. Qua ratione actiua nimirum censeri possunt, cum etiam passiuam interpretationem recipiant, vt in multis videre licet. Ouidius, Iam tertia viuitur ætas. Pliniũs in duodecimo, Sine quis vita degi non possit. Cicero de Finibus, Ea vita quæ ex summo bono degitur. Martialis, Tota mihi dormitur hyems. Terentius in Adelphis, Excurso spatio. Quinetiã absolute accepta, id est citra vllum accusatiuum, hæc eadem passiuam vocem accipiunt: vt Curritur, statur, itur. Ouidius, Viuitur ex rapto. Iuuenalis, Curritur ad vocẽ iucundã & carmen amicæ Thebaidos. Sic tamẽ idipsum subauditum habent pro nominatiuo, quod absoluta eorum in o, pro accusatiuo: vt Curritur, pro cursus curritur. Sicut Curro, pro curro cursum. Talia enim, qualia sunt, tum illud Ciceronis ad

Trebatium, Sed nihil à me inseruitum est temporis causa. Tum ad vxorem, Minus est erratum à vobis: desyderare nominatiuũ non videntur. Sunt enim (nihil) & (minus) nominatiui. quod declarant actiua, Nihil inseruiui, Minus errastis. Ita videlicet dicta, sicut Aliquid vel multum inseruiui, vel erraui. Vocauimus hæc in tur finita, alibi tertium passiuorum genus: sicut illa in o, tertium actiuorum. Ablatiuum tamen personæ actricis, modo his damus, quoties videlicet ipsam definire in animo est. vt Cæsar de bello Gallico, Cum ab hostibus constanter ac non timide pugnaretur. pro eo quod est, cum hostes pugnarẽt. Modo omittimus, vbi videlicet de ea definienda non laboramus: vt Itur in antiquam syluam. Sic enim tralatitius ad omnem personam & numerum est sermo, vt ex interpretatione actiua patet. Statur enim cum per se pronuntiatur, pro eo quod est, sto, stas, stat, sed & stamus, statis, stant, accipi indifferenter potest, provt materiæ conditio postulat. Nec tamen cum hoc genus passiua per actiua interpretamur, protinus ea esse actiuæ significationis putabimus, sicut veteres grammatici censent: Non magis profectò quàm alia passiuorum genera, quorum non minus significatio reddi per actiua potest: vt Cædimur ab hostibus, Cædunt nos hostes. Doceor à te, Doces me. Doceris à me, Doceo te. Illud non omittendum, in huius generis passiuorum temporibus ijs quæ Latini non aliter, quàm periphrasi, hoc est circuitione explicant, participium sub neutro genere duntaxat vsurpari: vt Reclamatum est, Itum est, Conclamatum est. Mihi quoque placet à plerisque per o finitis verbis, non modo neutris, eiusmodi passiua verba trahi posse: quando omnia quoque, sicuti alibi diximus, absolutè, ideòque vt neutra vsurpari possunt. Ab actiuis, vt si quærenti, quid agatur, respondeas, legitur aut scribitur. Terentius, Tum siquis est, qui dictum in se inclementius existimat. Cicero ad Atticum, Cum ad me aditum esset ab ijs, qui dicerent à se intolerabilia tributa exigi. (Adeo) enim Prisciano actiuum est. Quod ex passiuo eius probat apud Ouidium in quarto Fastorum, Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores, Nupta Iouis fratri tertia regna tenet. Plinius de canibus, Quidam si vnus gignatur, nono die cernere: si gemini, decimo, & ab ea quæ fœmina sit, ex primipara genita, citius cerni. Idem quoque in decimooctauo ait, Si inter arbores vitésque aretur. Mihi verò (Aro) actiuum est, tametsi in prima persona passiuum nõ recipit. Et planè necesse est ab actiuis quoq; hæc deduci,

tametsi non tanquã ab actiuis, sed absolutis: cum aliter respondere apte ad quærentem quid agatur, subinde non possis. A neutris verò præterquã fortasse ab ijs quæ in sco desinunt. vt Virgil. Itur in antiquam syluam. Terẽtius, Quid agitur? statur. Idem, In ignem posita est: fletur. Plautus, Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent. Verùm accusatiuus is, quẽ absolutis dedimus, in ablatiuũ authoribus sæpe mutatur. Plaut. in Mil. Diu videor vita viuere. Idem in Persa, Vt memineris, dum vita viuas. Seneca, Non licet inquã ire recta via. Suetonius in Aug. Morte obijt repentina. Difficilior in reliquis neutris, cõstructionis ratio est, nempe ijs, quæ transitũ in aliam personã faciũt: atque haud scio an eiusmodi, quæ aliter quàm per singula tradi cõmode non possit. Quod tametsi promptũ non est, non tamẽ ideò referẽdus pes est: cum haud frustra, vt auguror, ab æquis æstimatoribus veniã sperauero, si plurima complexus, pauca relinquã, quæ haud difficulter studiosi suis locis inserãt. Nec ignoro per quosdam locos à plerisque solere hæc tradi, dicentibus quæ ad fauorem, occursum, auxilium, famulatum, obsequium, resistentiã, & similia pertinent, hæc datiuum poscere. Mihi satius visum est singillatim ea recensere tentare, quàm nihil minus verborum, si locos eiusmodi ponerem, exceptionibus consumere.

Neutra in datiuum.

FERVNTVR igitur huius generis in datiuum hæc, Parco, obedio, seruio, inseruio, placeo, displiceo, obtempero, satisfacio, benefacio, malefacio, acquiesco, subuenio, succurro, occurro, obsisto, obstrepo, reclamo, obsto, repugno, faueo, studeo, aspiro, noceo, officio, adsto, hæreo, adhæreo, incumbo, impẽdet, imminet, tempero pro moderor, propinquo, fido, confido, inuigilo, insto, succenseo, præsideo, præsto, præualeo, præniteo, benedico, maledico, consulo pro consilium do & prospicio. Præterea quæ à verbo (Sum) componuntur: vt Adsum, obsum, desum, præter possum. Sunt & alia, quæ in datiuum feruntur, sed ferè cum infinito à priore, de quibus mox.

Ex ijs quæ enumerauimus, ea quæ per o finiuntur (sicuti absoluta quæ diximus) passiuũ tertiæ personæ recipiunt: vt Seruitur, placetur, reclamatur. Quibus illa etiam cõmunia sunt, quæ tum de recto à priore desyderato, tum de ablatiuo cum præpositione à tergo & admisso & omisso in tertio passiuorum genere suprà diximus, prætérque datiuus ipsius neutri in o. vt Cicero de Officijs, Occurritur autem nobis & quidẽ à doctis & eruditis. pro docti & eruditi occurrũt. Idem ad Lentulum, Eius orationi

vehementer ab omnibus reclamatum est. pro, omnes reclamarunt. In horũ numerũ referuntur tria illa,tametsi sub voce actiua,Benefit,Malefit,Satisfit. Quibus autẽ neutris spatiũ interuallúmve significatur, hæc accusatiuum sibi subijciunt eius dictionis,quæ spatij vel interualli mensuram significat: vt Patet, porrigitur,distat, abest cũ synonymis. Virgilius,Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo, Tres pateat cæli spatiũ non amplius vlnas. Cicero, Cum abessem ab Amano iter vnius diei. Ouidius, Millia qui nouies distat ab vrbe decem. Cicero ad Tironem,Is locus est citra Leucadem stadia centũ viginti. Curtius,AEdificia non sunt admota muris,sed ferè spatium vnius iugeris absunt. Idem accusatiuus & actiuis,passiuísque aliquando succedit. vt Columella,Campestris locus alte duos pedes & semissem infodiendus est. Accliuis regio tres.Præruptio verò collis vel in quatuor pedes vertendus. Vbi etiam præpositio adiecta cernitur. Sæpe etiam hoc genus per ablatiuum interpretantur authores.Ouidius in Ibin,Iugeribúsque nouem summus qui distat ab imo.Virgilius,Nec longis inter se passibus absunt. Plinius in V, A tergo eius mons Libanus orsus, centum quinquaginta stadijs Zamyram vsque porrigitur.Idem de Palmira vrbe,Abest à Seleucia Parthorum,quæ vocatur ad Tigrim, D.triginta septem millibus passuum. A proximo verò Syriæ litore,CC. quinquaginta duobus millibus passuum.Et Damasco, XXVII. millibus.

IN ABLATIVVM verò transeunt hæc, Affluo, abundo, exubero, gaudeo, careo,egeo,indigeo,supersedeo. Plautus, Adeò vt frumento affluam. Quintilianus, Abundat dulcibus vitijs. Virgilius in Georgicis, Nec requies quin aut pomis exuberet annus, Aut fœtu pecorum. Ouidius,Morte carent animæ. Terẽtius, Vt malis gaudeãt alienis. Ouidius,Arte egeo nulla. Valerius Maximus, Malo virum pecunia,quàm pecuniam viro indigentem. Huius quoque passiuum protulit Plinius,de auibus Seleucidibus, Nunquam conspectis nisi cum præsidio earum indigetur. Cicero Sulpitio, Supersedeas hoc labore itineris. Idẽ in arte Rhetorica,Exemplorum multitudine supersedẽdum est.Ex ijs nonulla & genitiuum admittunt. Lucilius,Quarum abundemus rerum,& quarũ indigeamus. Terẽtius,Omnes labores mei leues fuere, præterquam tui carendum quòd erat. Sed hæc antiquiora. Cicero, Quid est quod in hac causa defensionis egeat? Terentius,Quasi tu huius indigeas patris.Gaudeo verò,& cum

Neutra in ablatiuum.

accusatiuo legitur, sed vetuste. Terentius, Quem scio mea solide solum gauisurum gaudia.

AT CVM infinito à priori intransitiue iungũtur hæc, Accidit, Contingit, Euenit, Conuenit. vt Terentius, Non conuenit vnà ire cũ amica imperatorem in via. Placet, libet, licet, Est pro licet. vt Virgil. Cernere erat. Expedit, liquet, patet, constat, sufficit, vacat. Ouidius, Non vacat exiguis rebus adesse Ioui. Restat, præstat. Salust. Nónne emori per virtutẽ præstat, quàm vitã per dedecus amittere? Superest, dolet. Terent. Dolet dictũ imprudẽti adolescẽti & libero. subauditur enim (esse). Et (certũ est). Virgilius, Certum est in syluis inter spelea ferarũ Malle pati. Item Terẽtius, Ita facere certum est. Et (stat) pro certũ est. Virgilius, Stat casus renouare omnes. Horũ pleraque cũ datiuo sicuti neutra illa, quæ singillatim enumeraui, iungũtur. Exempla horum à me desyderari scio, sed cũ dubia esse nõ arbitrer, non est consiliũ his quærendis tempus consumere, quod magis dubijs est reseruandum. Quod genus est, quod hoc loco æstimãdum censeo, nunquid infinitus modus quando eũ datiuus sequitur, pro nominatiuo horũ sit habẽdus. vt in illo Horatij, Eia quid statis? nolũt. Atqui licet esse beatis. quum datiuus ille (beatis) cũ datiuo (vobis,) qui post verbũ (licet) necessariò subauditur, eiusdẽ sit personæ. Sed planè hæc locutio naturalis non est, sed figurata, datiuo posteriore in accusatiui loco per Enallagen posito, & ad finiti verbi datiuum pro infiniti accusatiuo relato, Licet esse beatis, pro Licet esse beatos. Quo etiam modo authores passim loquũtur. Terentius, Expedit bonas esse vobis. Et Quintilianus, Procuratorem tibi esse non licuit. Non omittendum Laurentio authore (Est) cum pro (Licet) accipitur, nisi cum negatione ab oratoribus non vsurpari: sed docebimus in hellenismis etiam apud oratores tũ in affirmatione, tũ negatione legi. Sunt qui obseruẽt (stat) & (certum est) ex temporibus præsens semper poscere, vt tum in suprà positis exemplis, tum in illo, Stat conferre manum. Fit tamen hoc in plerisque vel per subauditionem alterius verbi, vel per Enallagen, vt in figuris dicetur.

Constructio verbi Sum.

PRIVATIM verbum Sum variam, præter cætera neutra, constructionem recipit. Nam & in patriũ casum fertur eius rei, quæ possidentis rationem exhibet: vt Pecus est Meliboei. Exhibet autem possidentis personam, quicquid, modo loqui possit, de præcedente appellatiuo vel proprio, possessiuum pronomen (meus) affirmare potest, vt in proposito exẽplo genitiuus (Me-

liboei,)respectu nominatiui (pecus,)eiusmodi personam repræsentat, cum possit Melibœus dicere, Pecus est meum. Transit & in datiuum, cum id per (habeo) interpretari licet: vt Est mihi iniusta nouerca. pro eo quod est, Habeo iniustam nouercam. Virgilius, Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula. Recipit autem & alium subinde datiuum ab hoc omnino diuersum, nempe significantem id quod accedit, aliàs super iam dictum: vt Est mihi lucro, voluptati, curæ, vsui, honori, infamiæ. Aliàs solum: vt, Exemplo est Regulus. Et, Ea res quæstioni diu fuit. Sed in his datiuus pro nominatiuo positus videtur, quòd nominatiuum eius loco positum in eiusmodi elocutione non rarò inuenias. vt Plinius in præfatione, Et ob id magna inuidia fuere ea omnia. Cicero ad Quintum fratrem, Tanta inuidia sunt consules propter suspicionem pactorum à candidatis præmiorum. Ouidius in Fastis, At deus obscœna nimium quoque parte paratus, Omnibus ad lunæ lumina risus erat. Idē de Tristibus, Quò vereare minus, ne sim tibi crimen amicus: Inuidiam, siqua est, author habere potest. Idem alibi, Tu procul absenti cura futurus eris. Terentius in Phormione, Quantus metus est mihi, venire huc saluum nunc patruum Geta! Cicero Attico, Me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi dedecus est meum. Non dissimile certè videtur & illud Ciceronis pro lege Manilia, Veruntamen illis imperatoribus laus est tribuenda, quod egerunt: venia danda, quod reliquerunt. Videtur & accusatiuum sic vsurpasse Cicero ad Atticum, Accipiam dolorem, mihi illum irasci: sed multo maiorem, non esse talem, qualem putassem. Sed hic aliud est verbum. Cæterum frequentissimus est datiui vsus, etiam alijs verbis non paucis communis: vt Do pignori, & do tibi pignori. Habet me despectui. Plinius naturalis historiæ, Sanqualem auē atque Mimusculū augures Romani magnæ quæstioni habent. Datur nuptui. Cano receptui. Plautus Menæch. Bene merentē tibi habes despicatui. Idē, Aliā posthac inuenito, quā habeas frustratui. Horat. Nec timuit sibi, ne vitio quis verteret olim. Virgil. Venturū excidio Libyæ. Terentius, Postulare id sibi apponi gratiæ. Idē in Adelph. Tu nūc id tibi laudi ducis, quod fecisti inopia. Virgilius, Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim. Verū post hæc omnia verba, datiuum per (In) vel (ad) cum accusatiuo interpretantur aliqui, quasi octauus sit casus: In pignus, in despectū, ad nubendū, in vitiū, ad opus, in excidium. Itē, vt Donatus vult, In gratiam.

Qualis etiam interpretatio & post verbum(Sum)accommodari interdum potest:vt Ne ea res infamiæ sibi esset.pro,ad infamiā. Possunt nonnulla ex ijs & per proprium casum verbi explicari, iuxta prius positum Ciceronis exemplum. Per accusatiuum sic, Do tibi pignus. Et Veturum excidium Libyæ. Et Id sibi apponi gratiam. Et Tibi ducis laudem. Et Quam mihi dedit donum. Et Ne ea res sibi esset infamia. Transit non minus tum verbū ipsum, tum etiam participium eius ens,(quod tamen semper supprimitur) & in ablatiuum eius appellatiui, quod personæ, quæ præcessit, omnino partem aliquam corporis animíve significet, vtique quum adiectiuum aliquod adiunctum habet, quod qualitatē aliquā rei per appellatiuū significatæ demonstret, & cū ipso appellatiuo intransitiue construatur. Et verbū quidē: vt Cæsar erat procero corpore, & acri ingenio. Suet. in Cæsare, Reliqua militia fecūdiore fama fuit. Terent. Leno ego sum, at ita, vtvsquā fuit fide quisquam optima. Participiū ens. vt Idem, Fortè vnam aspicio adolescentulam Forma. so. bona fortasse. s i. & vultu Sosia, Adeò modesto, adeò venusto, vt nihil suprà. Quo genere etiam per(habeo)exponitur. vt Cæsar habebat procerum corpus, & acre ingenium. Et Adolescētulam habentem formam, & vultum, &c. Dixi Eius appellatiui, quod personæ quæ præcessit, omnino partem aliquā corporis animíve significet, nequis sicut Gellius, rectè dictū putet, Picus Quirinali lituo erat. De quo in syllepsi plenius. Et hic quidem per ablatiuum sermo, ferè perpetuus est oratorum: quem tamen etiam per genitiuum sæpe prolatum legas. vt Cæsar erat proceri corporis, & acris ingenij. Plinius, Animal stridoris horrendi. Columella, Veruntamē ab aspectu nō aliter probari debet, quàm vt sit amplissimi corporis, ceruice valida, robustis ac latis costis, pectore musculoso & vasto, fœmoribus lacertosis, ceruicibus compactis, coloris nigri vel maculosi. Vbi ambæ constructiones(vt sæpe alibi apud eum)sunt mistæ.

Interdum adiectiuum huiusmodi cum aliquo, quod præcedit, intransitiue construitur, & appellatiuum ipsum in ablatiuo ponitur. Quæ ratio historicis frequens est. Salustius, At ex altera parte C. Antonius pedibus æger, quòd prælio adesse nequibat, M. Petreio legato exercitum permittit. Et Cornelius Celsus, At imbecillis stomacho, quo in numero magna pars vrbanorū omnésque penè cupidi literarum sunt. Plinius, Inuenimus in monumentis, Salamiæ Eutimenis filium, in tria cubita triennio adoleuisse, incessu tardum, sensu hebetem, & iam puberem factum, vo

ce robusta, absumptum contractione membrorum subita triennio circũacto. Martialis, Castus moribus, integer pudore, Velox ingenio, decore fœlix. Idem, Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læsus. Nonnunquã in accusatiuo, sed Græco more & poetis duntaxat: vt Nuda genu. Hic modus multorum etiã absolutorum, & omnium passiuorum cum suis participijs communis est: vt Lædor vel læsus manum. Pallet vel pallens labra. Extenditúrque nõnunquam ad extrinsecus posita, præsertim per participia præteriti temporis. vt Ouidius, Illa super suras tunicam collecta ministrat. Horatius, - Hæc recinũt iuuenes dictata senésque, Læuo suspẽsi loculos, tabulámque sinistro. Ouid. - Viridésque manu siccata capillos, Fluminis Alphei veteres narrauit amores. Videntúrque per hæc participia explicari Græcorum indefinita tempora, quasi συλλέξας & ξηράνας, vt in superiore libro diximus.

TRIA neutrorum generis defectiua sunt, quæ in genitiuos, vt Grãmaticis placet, ferantur, interest, refert, & est. Liuius, Si nihil interest regis, peto vt, dũ dico, vinculis liberer. Salustius Iugurth. Faciendum aliquid, quod illorũ magis quàm sua retulisse videretur. Cicero Attico, Scio quanti reipublicæ sit omnes copias in vnum locum primo quoque tempore conuenire. Defectiua neutra in genitiuũ

DEPONENTIVM verborum quæcunque actiuæ significationis sunt, actiuorum iure, in accusatiuos personæ patientis transeunt. Virgilius, Syluestrem tenui Musam meditaris auena. Talia sunt, Aucupor, alloquor, consolor, deprecor, æmulor, fateor, furor, gratificor, hortor, imaginor, lucror, metor, nacìscor, operior, percontor, queror, reor, truncor, venor. Quæ siquis colligere literarum ordine ad communem vtilitatem velit, non inutilem laborem sumat. Longe verò vtilissimum, si omne deponentium genus sic colligere tentet: cum doctis quoque nonnunquam imponant, qui ea sub actiuorum voce nonnunquam vsurpent. Quædam infinitum post se recipiunt: vt Molior, inficior, reor, opinor, vereor, hortor, gratulor. Virgilius, Hortamur fari. Ouidius, Gratulor OEchaliam titulis accedere nostris. Duo sunt quæ in genitiuũ vel accusatiuũ transeunt, Reminiscor & obliuiscor. Virgil. Oblitúsque sui est Ithacus. Idẽ, Hinc iam obliuiscere Graios. Terentius, Eius reminiscor. Misereor verò in genitiuum. Virgilius, Miserere laborum. Rarissime verò in datiuum. Cicero in Tuscu. Patris pestibus miserere. Deponẽtium constructio.

SED quibus neutrorum absolutorũ significatio est, ea quo-

que quoniam ſignificato ſuo auditori ſatiſfaciunt, nominatiuo à priori contenta, caſum in tranſitione non exigunt. Talia ſunt, Altercor, aurigor, bacchor, cachinnor, crapulor, concionor, cunctor, digladior, defetiſcor, expergiſcor, epulor, fabulor, confabulor, frumentor, gradior, geſticulor, digredior, congredior, progredior, ingredior pro gradior, graſſor, iocor, lachrymor, lignor, labor, luctor, meridior, nictor, nugor, naſcor, renaſcor, orior, exorior, obſonor, otior, proficiſcor, poetor, prælior, pergræcor, prophetor, præuaricor, ratiocinor, reuertor, rhetoricor, rixor, ruſticor, ſcortor, ſpatior, ſermocinor, tumultuor, triſtor, verſor, villicor, verecundor, vociferor, velitor. Huius etiam generis abſoluta quæ motum ſignificant, ſicuti ſimilia neutra, in penultimum participiale feruntur: Proficiſcor, gradior, reuertor viſum. ſoluto etiã hoc ſupino in alterum, ſicuti in neutris, Reuertor ad videndum.

Reliquum deponentium neutrorum genus, quod ſcilicet ab agente in aliam perſonam tranſitum facit, ſicuti ſimilia neutra, partim in datiuum fertur: Auxilior, aſſentior, aſſentor, adulor, aduerſor, blandior, dominor, fœneror, famulor, grator, inſidior, iraſcor, lenocinor. Plinius, Cum illi neceſſitas lenocinetur. Medeor, moderor, medicor. Virgilius, Et ſenibus medicantur anhelis. Hoc & accuſatiuum recipit. Virgilius, Sed non Dardaniæ medicari cuſpidis ictum. Minor, minitor, obſequor, palpor. Plautus, Obſeruatote quàm blande mulieri palpabitur. Refragor, ſuffragor. Adulor autem & cum accuſatiuo legitur. Tacitus, Tigillinum aut quem alium potentium adulatus eſt. Hoc & actiua voce legitur. Valerius Maximus, Si Dionyſium non adulares, illa non eſſes. Et huius paſſiuum. Cicero in Officijs, Nec adulari nos ſinamus. Palpo quoque pro palpor, accuſatiuo iungitur. Iuuenalis, Quem munere palpat charus. Gratulor quoque cum accuſatiuo. Cicero in Verrem, Et voce maxima victoriam gratulatur. Partim verò tranſit hoc genus in ablatiuum: vt Vtor, abutor, fruor, fruiſcor pro fruor. Metell. Domit. Ego neque aqua nec igni careo, ſed ſumma gloria fruiſcor. Fungor. Liuius, Quod annixurus pro ſe quiſque ſit, vt cum ſuam vicem functus officio ſit, parentum, etiam patriæ expleat deſyderium. Defungor, veſcor, potior. Præterea alia fortaſſis ratione, Delector, lætor. vt Aſpice venturo lætentur vt omnia ſeclo. Hoc & accuſatiuo iunxit Cicero ad Marium, Vtrunque lætor, & ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo valuiſſe. Alia etiam (glorior). Cæ-

far de bel.Gall.Quòd ſua victoria tam inſolenter gloriarentur.

HACTENVS verborum primas & ſimplices tranſitiones, per quinque vel potius tria genera perſtrinximus.Deinceps geminatas(διαβάσεις Græci vocant) referemus.quæ tamen in vno actiuorum genere maxime ſpectantur. Ex ijs igitur quædam præter accuſatiuum, etiam in genitiuum vel ablatiuum ferũtur. Ea ſunt quæ ad accuſationem, crimẽnque pertinent: vt Arguo, accuſo,ago,alligo,arceſſo,aſtringo,dãno,condemno,incuſo,inſimulo,poſtulo pro accuſo.Cicero pro L.Sylla, Qui alterum coniurationis accuſet.AEmil.Probus, Accuſatus hoc crimine.Idẽ in Pauſania, Accuſatus capitis abſoluitur. Terẽtius,Hic furti ſe alligat. Plautus,Ita eũ furto alligat.Idem in Penulo,Furti ſe aſtringit. Suetonius in Cæſare, Ne hoſpitem aut negligentiæ, aut ruſticitatis videretur arguere.Solinus,Peccato argutus.Et in rhetoricis ad Heren. Arceſſitur Cepio maieſtatis. Cicero de Officijs, Nequem vnquam innocentẽ iudicio capitis arceſſas. Et in rhetoricis ad Heren. Maiores noſtri ſiquãdo peccati mulierem dãnabant. Cicero in Tuſcul. Capite damnatos morte mulctauit. Idem ad Tironem, Etiam ſceleris condemnat generum ſuum. Idem ad Curionem, Quare ſi in me iniquus es iudex, condemnabo ego te eodem crimine. Plautus,Qui alterum incuſat probri,ipſum ſe intueri oportet. Terent.Si herũ inſimulabis auaritiæ,male audies.Hypſipyle Iaſoni,-Vtinã temeraria dicar Criminibus falſis inſimulaſſe virũ. Suet.in Cæſare, Conſularem & triumphalem virum repetundarũ poſtulauit. Similem his conſtructionem habet (abſoluo).Cicero ad Heren.Caius Cælius iudex abſoluit iniuriarũ eum,qui Luciliũ poetam in ſcena nominatim læſerat. Liuius, Latæ deinde leges,quæ cõſulẽ regni ſuſpicione abſoluerẽt. Sunt ex ijs & quæ Syncategorematicos conſtruantur.Gel. Quàm Timarchũ de pudicitia grauiter inſigniterque accuſauerit. Cicero ad Heren. Lex vetat eum,qui de pecunijs repetundis damnatus ſit, in concione orationem habere. His accedit &(multo).Quintus Curtius,Is quoque inſulas præſidijs occupat, pecunia multat. Sunt tamen certa nomina, vt rectè Laurentius notauit, quæ poſt huiuſmodi verba, non niſi in ablatiuo poni ſoleant, qualia ſunt huiuſmodi partitiua,Vterque,neuter,nullus,alter,alius,& ambo.Quibus fortaſſe accedant & ſuperlatiua:vt Accuſẽſne hunc furti,an ſacrilegij,an vtroque, vel ambobus,vel neutro?Item, Accuſẽſne hunc furti,an ſacrilegij, an inceſti, an omnibus, vel an nullo,vel an maximo ex ijs?

Cõſtructiones actiuorũ diabaticæ.

Ex quo apparet nõ inepta coniectura eorum, qui genitiuos post huiusmodi verba per eclipsin ablatiui alteri⁹ appellationis (crimine), vel similis cuiusquam pronuntiatos putant. Quædam in accusatiuũ & genitiuum transeunt: vt Admoneo, commoneo. Salustius, Sed quoniam tanti viri tempus admonuit. Quintilianus, Grammaticos sui officij commonemus. Admoneo verò, & cum præpositione συνκατηγορηματικῶς. Cicero in quarto epistolarũ, Putaui ea de re te esse admonendum. Quædam cum accusatiuo etiam datiuum recipiunt, sed eius rei quæ ad quæstionem (Cui), apte redditur: vt, Confero, comparo, do, reddo, impero, præcipio, veto, prohibeo, nũtio, indico, vindico, addico, mitto, remitto, oppono, obijcio, spondeo, promitto, submitto, subijcio, cum synonymis. Item, Dedo, deuoueo. Cæsar Cõment. Neque adhuc hominum memoria repertus est quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitiæ deuouisset, mori recusaret. Ouidius, Deuoueo caput tristia bella tuo. Et sine datiuo: Idem in Ibin, Illum ego deuoueo, quem mens intelligit Ibin. Præterea quæ à (præ) vel (ante) componuntur, vtique actiua: vt Præpono, antepono hunc illi. Idem faciunt & deponentia similis generis: vt Loquor, fatur, testificor, polliceor, gratificor hæc amicis. Etiã obsequor: vt Terentius, Cœpi his omnia facere, obsequi quæ vellet. Ex suprà dictis quædam pro datiuo accusatiuum cum (ad) recipiunt, Scribo, rescribo: Mitto, remitto.

SVNT quæ alterum recipiũt accusatiuum, cuiusmodi sunt hæc, Doceo, erudio, edoceo, peto, posco, reposco, postulo, rogo, oro, exoro, obsecro, precor, flagito, exigo, exuo, celo, induo, cingo, percontor, admoneo, hortor, moneo. vt Cicero ad Trebatiũ, Sitij caulam te docui. Statius Thebaid. Et quæ te leges præceptáque fortia belli Erudijt, genitrix nimium didicisse queretur. Gellius, Græcas literas eruditus. Salustius, Per legatos cũcta edoctus. Tacitus, Experimentis cognitum est Barbaros malle Romam petere reges, quàm habere. Plinius, Qui Lusitaniã & Taraconensem accolunt, iura Cordubam petunt. Virgilius, Pacem te poscimus omnes. Plautus, Quam tu virginẽ me reposcis? Cicero, Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Terẽtius, Primum hoc te oro. Plautus, Hanc veniam illis sine te exorem. Cicero, Hoc te obsecrat. Lucanus, Dux etiã votis hoc te fortuna precatur. Cicero pro Plancio, Dicendum est id, quod ille me flagitat. Idem de legibus, Te veritatem exigant. Virgilius, Troianos exue cestus. Ouidius, Hoc te celauimus vnũ. Hoc aliter quo-

que Cicero in epistolis, Bassus noster de hoc me celauit. Martialis, Dum mutat cultus, induitúrque togam. Virgilius, Et inutile ferrū Cingitur. Plautus, Sunt quæ te volumus percontari. Terentius, Ridiculum est te admonere me istud Clitipho. Cicero in Catilinam, Quod te iandudum hortor. Terentius, Ni metuā patrem, habeo pro illa re illum quod moneam probé. Sunt ex ijs non pauca, quæ pro altero accusatiuo ablatiuum cum præpositione recipiant. Cæsar de bello Gallico, Qui de suo aduētu doceant. De ijs, quibus peti aliquid significatur, mox plura.

ALTERVM etiam accusatiuum accipiunt & quæ vocandi actiua vocātur: vt Vocas me Didymum. Nomino te Iulium. Et cum his facio & præsto: vt Facio te arbitrum. Præsta te eum mihi, qui à teneris vnguiculis es cognitus. Sunt & quæ accusatiuum ablatiuo excipiant, qualia sunt, Spolio, priuo, emungo, viduo, sepono, onero, exonero, fraudo, leuo, vacuo, impertio, participo, impleo, compleo, expleo, imbuo, instruo, libero, munero siue muneror, dignor, afficio, prosequor, communico, expedio, oblector, delibuo, abdico, conficio & conficior. Virgilius, Postquam illum vita victor spoliauit Achilles. Cicero, Graui teste priuatus sum, patre tuo clarissimo viro. Horatius, Scimus inurbanum lepido seponere dicto. Terentius, Emunxi argento senes. Cicero in epistol. Homines nequissimi quibus te onerarunt mendacijs? Terentius, Hos quoque amicos eius exonerastis metu. Idem, Ego nunc mihi cesso; qui non humerum hunc onero pallio? Virgilius, Quem regno Hesperiæ fraudo, & fatalibus armis. Idem, Ego te hoc fasce leuabo. Terentius, Plurima salute Parmenonem summum suum impertit Gnato. Plautus, Nam ille non potuit, quin aliquam familiarem suo sermone participauerit. Hoc & in genitiuum. Idem, Paternū seruum sui participat consilij. Virgilius, Impleuítque mero pateram, pinguísque ferinæ. Idem, Vterúmque armato milite complent. Terētius, Atque animum eius expleam gaudio. Columella in x, Quibus liquoribus mundam lanā imbuere oportebit. Idem, Nōnulli strenue fabricant nauigia, nec consummata, proinde instruūt armamentis ministrísque. Horatius, Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu. Terētius, Obsecro te quàm primū hoc me miserū libera metu. Et cū præpositione. Cicero, Nihil antiquius fuit, quàm vt te à sceleratorum hominum calumnijs liberarem. Macrob. Regni eū societate munerauit. Cicero in OEcono. Homo ex eo numero hominū, qui apud nos hoc nomine di-

gnantur. Item Virgilius, Haud equidem tali me dignor honore. Cicero, Magno me dolore affeciſſent tuæ literæ. Hoc & abſolute legitur: vt, Hoc magis afficit. Sic & paſſiuum eius. Columel. Pulmo totus afficitur. Cicero in Ver. Iſte iratus hominē verbis vehemētioribus proſequitur. Plaut. Cōmunicabo te ſemper mēſa mea. Terent. Te hoc crimine expedi. Solinus, Vnguentis eum delibuit. Liuius, Dictator magiſtratu ſe abdicauit. Cicero, Plagis confectū ante oculos tuos cecidiſſe. Quædā ex ijs & cū genitiuo ſuper accuſatiuū conſtruuntur. Plaut. Hæ res vitæ me ſoror ſaturāt. Virg. Poſtquā dextra fuit cædis ſaturata. Liuiꝰ, Adoleſcentē ſuæ temeritatis implet. Plaut. Amph. Erroris ambo ego illos & dementiæ cōplebo. Cicero in Ver. Cōpletus iam mercatorū carcer eſſet. Virg. Implentur veteris Bacchi, pinguiſque ferinæ. In ablatiuū ſuper accuſatiuū ferūtur & quæ prælationē, exceſſúmve ſignificant, ſed eius rei quæ menſurā exceſſus demōſtrat: vt Præfero hunc multo. Paulo illum ſuperat. Aliquanto eū præcedit. Iuuenalis, Tota cohors pede non eſt altior vno. Item eius rei, in qua eſt prælatio vel exceſſus: vt Præcellit virtute. Valerius Maximus, Deforme exiſtimans, quos dignitate præſtaret, ab ijs virtute ſuperari. Nō deſunt ex actiuis & quæ præter accuſatiuum, ablatiuum quoque cum præpoſitione A vel ab συγκατηγορηματικῶς ſuſcipiant. Talia ſunt quæ ablationem, ſeparationémve ſignificant: vt Aufero, eripio, adimo, auello, furor à te. Idem ablatiuus & in datiuum mutari poteſt: vt Adimo tibi. Item quibus peti, interrogarive aliquid ſignificatur: quippe quæ pro altero accuſatiuorum ablatiuum cum præpoſitione nonnūquam recipiunt: vt Peto, poſco, poſtulo, rogo, oro, quæro, flagito, interrogo à te. Sicuti ex deponentibus, Sciſcitor & percontor à te. Cicero pro Sylla, Hanc à me orationē flagitaſſent. Plaut. in Bac. Ego quidē ab hoc certē exorabo. Virg. Veniámque oremus ab ipſo. Lucan. Vxor & à charo poſcet ſibi fata marito. Cicero de reſpon. Aruſp. Niſi à ſenatu præſidium poſtulaſſent. Fab. in IX, Quod precatus à dijs immortalibus ſum. Cicero rhetor. II, Ab aduerſarijs percontabitur accuſator. Idem ad Memmium, Nunc à te illud primum rogabo. Saluſt. in Iug. A Metello petendi conſulatum gratia, miſſionem rogat.

Caſum in diabaſi etiā paſſiuis cōmunem

EORVM quæ hactenus memorauimus actiuorū, exceptis ijs quæ vocādi dicuntur, cōmunis etiam paſſiuis eſt caſus, qui in diabaſi eſt poſitus. Accuſaris à me furti vel furto. Reddūtur nobis à te literæ. Doceor à te literas. Spolior à te veſte. Superaris

ab hoc multo. Aufertur à te veſtis. Cum ſcilicet ſignificatur alterum auferre à te veſtem. Induitur togam. Petor à te veniam, nõ autem Petitur à te veniam, propter cauſam alibi aſſignatam.

COMMVNES OMNIVM VERBORVM CONSTRVCTIONES.

QVAE DEINCEPS ſequuntur conſtructiones, omni verborum generi communes ſunt. Quippe omne verbum in datiuum ferri poteſt eius perſonæ, in cuius gratiam, vel commodum, vel horum cõtraria, verbi actio cedit. vt Virg. Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. Idem, Pòſt mihi nõ ſimili pœna commiſſa luetis. Ouidius, Diruta ſunt alijs, vni mihi pergama reſtãt. Iuuenalis, -Mœchis foliata parãtur, His emitur quicquid graciles huc mittitis Indi. Virg.- Tibi res antiquæ laudis, & artis Ingredior. Terẽtius, Siquid peccat Demea, mihi peccat. Itaque hunc datiuum veteres per (In gratiam, vel In detrimentum) ſæpe interpretantur. Cõmunes in datiuum.

OMNE PRAETEREA verborum genus ablatiuo iungi poteſt eius rei, quæ inſtrumenti rationem obtinet. Alo lacte. Cædo virgis. Placeo obſequo. Curro pedibus. Coerceor vinculis. Premor onere. Etiam alijs ſingulorum generum conſtructionibus adhibitis. Alo te lacte. Coerceor à te vinculis. Placui illis obſequio. Similiter eius rei, quæ cauſam ſignat, ob quam, ſiue propter quam verbum de nominatiuo dicitur: vt Verberat hunc, odio. Vituperat, inuidia. Non donat, penuria. Non prodit, pudore. Pulſus eſt vel exulat, inuidia. Qua fortaſſe ratione dicuntur illa Gaudeo, Lætor, Delector tuis commodis. Cõmunes in ablatiuum. In inſtrumentum.

IAM OMNE verborum genus ablatiuum ſibi ſubijcere poteſt eius rei, quæ pretij rationem obtinet, ſed ita ſi appellatiuum ſit: vt, Vendidit hic auro patriam. Horatius, Erítque tuus nummorum millibus octo. Liuius, Multo ſanguine ac vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit. Perſius, Et centum Græcos vno centuſſe licetur. Mart. Paruo cum pretio diu liceret. Pauci appellatiuorum genitiui ſunt, qui poſt non multa verba pretij rationem habent, Flocci, nauci, nihili, lucri, pili, aſſis, cũ verbo facio: vt Floccifacio, nihilifacio, lucrifacio. Plautus in Curcul. Reſpicio vos, nihili meã gratiam facere. Idem in Ruden. Minacias ego iſtas flocci non facio. Virgilius, Non aſſis faciunt. Catull. Nec pili facit. Legitur & in Plauto, Vt præter operam reſtim ſumpti fecerim. Et Terunci faciam. Simile accidit & verbo (pendo.) Terentius, Ego illum floccipendere. Idem (æſtimo) Catullus, In pretium.

Omnes vnius æstimemus assis. Ceterũ ex adiectiuis octo vel nouem maxime notauit Laurentius, quæ si secum appellatiuum adhibitum non habent, in genitiuo poni semper solent. Sunt autem simplicia quatuor, Tanti, quanti, pluris, minoris. Composita quinque, Quantiuis, quantilibet, quanticũque, tantiuis & tantidem, si modo postremum hoc, adiectiuum est: vt Res tanti valet, quanti vendi potest. Liuius, Mancipia minora annis viginti, quæ post proximum lustrum decem millibus æris, aut pluris venissent, ea quoque decem tanto pluris, quàm quanti essent, æstimarentur. Iuuenalis, Atque ideo pluris quàm Cossus agebat. Plinius XXXV, Neminem minoris docuit talento. Horatius, Quanti emptæ? Paruo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu! Iuuenalis, Tanti tibi non sit opaci omnis arena Tagi. Plinius tamen in XII. hoc in ablatiuo posuit, si rectè scriptum est, Tanto nobis deliciæ & fœminæ constant. Iuuenalis, Quãticunque domus cõstet. Quintilianus, In pastu cadauerum hoc vnum supererat, vt deuectum tantidem venderes. Cicero in Verrem, Aiebat te tantidem æstimasse, quanti sacerdotem. De (tanti) tamen non inutile notatu sit, quod aliquando non tam planè ad pretium referri videtur, quàm aliquid quod magni ponderis sit & æstimationis: vt in illo Didus ad AEneam, Non ego sum tanti, quod non mediteris inique, Vt pereas, dum me per freta longa fugis. &, Vix Priamus tanti, totáque Troia fuit. Plinius, Tu qui te deum credis aliquo successu tumens, tanti tamen perire potuisti. Sin eiusmodi adiectiua appellatiuum, quo pretium indicatur, secum habent, in ablatiuo vsurpentur, præter (tantidem) quod ablatiuo caret. Et itẽ (pluris) quod adhuc notarim. Liuius XXII, Hic miles magis placuit, cum pretio minore redimendi captiuos copia fieret. Iuuenalis, Quanto metiris pretio, quod ni tibi deditus essem, Deuotúsque cliẽs, vxor tibi virgo maneret. Nec obstat præcepto, vel quod Liuius XXXVII ait, Sed nequaquã tantum relictum est, quantæ summæ damnatus fuerat. vel Terentius in Andria, Cum faciem videas, videtur quantiuis pretij. vel Plautus in Epidico, Fateor me esse minimi pretij. Cum in illo Liuij non tam pretium, quàm multa significetur, vt etiã Laurentius monuit: in alijs appellatiuũ aliquod (homo) vel (res) subaudiatur, vt sit, Homo vel res minimi pretij: quale est illud, Agrum in his regionibus meliorem, nec pretij maioris habet nemo. pro neque agrum maioris pretij.

QVATVOR item adiectiua sunt, quorũ genitiui in pretio

ſignificãdo poſt duo illa (intereſt) & (refert) vſurpantur. Ea ſunt duo ex iam dictis, quantus & tantus, & cum his magnus & paruus. Cicero Tironi, Quãquam magni ad honorem noſtrum intereſt quàm primũ ad vrbem me venire. Terentius in Phorm. Quid tua, malùm, id refert? Magni. Ruſ9 duo hæc poſteriora cũ tribus ſuperlatiuis, Maximus, minimus, plurimus, aliis quoque verbis cuiuſmodi ſunt, Facio, æſtimo, pendo, puto, curo, in pretio indicando genitiuos ſuos ſubijciũt. AEmil. Prob. in vita Catonis, Magnique opera eius æſtimata eſt in prælio apud Senã, quo cecidit Haſdrubal frater Hannibalis. Terẽt. in Andr. Meritò ſemper te maximi feci Chreme. Idem Heaut. Tu illum nunquam oſtẽdiſti quãti penderes. Idem Adelp. Ego quoque à meis amari, & magni pendi poſtulo. Catul. Noli ſpernere, nec putare parui. Terentius, Tu fortaſſe quid de me fiat, parui pendis. Cicero in epiſtolis, A me minimi putabãtur. Duobus autem primis (intereſt) & (refert) apte (vt Laurẽtius vult) iungũtur, ſiue accuſatiuos, ſiue etiam aduerbia dicere manis, Multum, plus, plurimum, parum, paulum, pauxillũ, nihil, aliquid, & ſimilia: vt Multum refert. Plurimum intereſt. Plinius ad Pomp. Fal. Plurimum intereſt, quid eſſe Tribunum putes. Et in eadem, Plurimum intereſt, quid eſſe Tribunatum putes.

SANE pauca quædam notantur, quibus addere appellatiuum, vel demere pro arbitrio poſſis: Magnus, paruus, minimus, paululus, nimius. Terentius, Quid agas niſi vt te redimas captũ quàm queas Minimo? ſi nequeas paululo, at quãti queas. Virgilius, Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ. Horatius, Quanti emptæ? Paruo. Seneca, Conſtat paruo fames, magno faſtidium. Lucan. AEre merent paruo. Terentius Hecy. Quàm minimo pretio ſuam voluptatem expleat. Plautus, Paciſci cum illo paula pecunia potes. Valerius Maximus libro v, Magno vbique pretio virtus æſtimatur. Duo ſunt quibus addi appellatiua non ſolẽt (caro) & (vili.) Plautus in Epidico, Quãti eam emit? Vili. Declarat idem & vilipendo. Prioris loco, aduerbiũ legitur: vt in epiſtola Bruti ad Ciceronem, Valde care æſtimas tot annos: niſi caro ſcribendum eſt.

Rurſus quatuor ſunt comparatiua, quæ ad pretium demonſtrandũ ipſa nõ adhibẽtur, ſed loco ſuo aduerbia de ſe ſufficiũt: Carius, vilius, melius, peius. Martialis, Carius ergo cacas.

HVIC AFFINE præcepto eſt, quanquam non tam multorum verborum commune, Quòd poſt non pauca verba di- In pondus liquidive menſuram.

ctio qua pondus, liquidíve mensura significatur, in ablatiuo ponitur. Plinius naturali historia, Iocinori priuatim Teucria bibitur, recēs drachmis quatuor in poscæ hemina. Betonicæ in aqua calida cyathis tribus ad cordis vitia: in frigida, cyathis duobus. Idem, Agaricum victoriati pondere tritū, & in mulsa quinque cyathis datum. Idem, Aristolochia obolis ternis ex aqua calida, aut lacte asinæ pota.

In præpositionē cū suo casu

PRAEPOSITIO quoque cum suo casu omni verborū generi succedit: vt, Sū in agris. Iaceo ante pedes, & iuxta muros, & prope flumen. Dòceo & doceor in ludo, & cū alijs, & sub tecto. Occurri ante ædes, & circa meridiem. Lætor, iocor cū amicis, in festo, sine inuidia: & sic de alijs præpositionibus.

Communis in certas præpositiones.

PRIVATIM VERÒ quæ ex his præpositionib⁹ (A, ab, ad, con, de, è, ex, & in) cōponūtur, modò præpositiones ipsæ vim suā seruēt, pleraque similē omnino præpositionē cū suo casu recipiunt, & actiua quidem præter legitimum suum accusatiuū, vt in subiectis authorum exemplis videre licet.

Abstineo. Abstineo. Cicero in Salust. Facilius se à viris abstinuerunt.

Accommodo. Accommodo. Idem de Orat. Africano illi superiori coronā in conuiuio ad caput accommodant.

Addo. Addo. Idem ad Rufum, Etsi meo iudicio nihil ad tuū prouinciale officium addi potest.

Adijcio. Adijcio. Plautus Mercat. Ne ad illam me animum adiecisse aliqua sentiat.

Adhibeo. Adhibeo. Cicero in Tusculanis, Quòque vetat Chrysippus, ad recentes quasi tumores animi remedium adhibere, id nos fecimus.

Aduoco. Aduoco. Terentius, Amicos aduocabo ad rem hanc.

Adiungo. Adiungo. Cicero in Philip. Cæsar se ad neminem adiunxit.

Admoueo. Admoueo. Cæs. de bel. ciu. Ad turrim hostium admouent.

Adhortor. Adhortor. Cicero in Philip. Vt ad defendendam rempublicam te adhortarer.

Affero. Affero. Plautus Epidico, Non meministi me inaurem ad te afferre natali die?

Appello. Appello. Terentius, Poeta quum primum animum ad scribendum appulit.

Applico. Applico. Cicero de Oratore, Si se ad aliquem quasi patronum applicuisset.

Auerto. Auerto. Suet. in Ner. A philosophia eum mater auertit.

Impono. Impono. Pallad. Imponítque leues in stipite Phyllidis vm-

bras. Plaut. in Bacchid. In te ergo hoc onus omne impono.

Induco. Terentius, Isthuc in animum inducas tuum. Induco.

Includo. Cicero in Verrem, Includuntur in carcerem condemnati. Idem, In paucis villis inclusas esse videtis. Includo.

Inijcio. Terentius, Quæ sese in ignem inijcere voluit. Plautus, Tragulam inijcere in te adornat. Inijcio.

Expedio. Terentius in Hecyra, Qui te citius expedias ab ijs ærumnis. Expedio.

Expello. Cælius ad Ciceronem, Nam me cum expulisset ex Italia Pompeius. Expello.

Extraho. Terent. in Hecyra, Et quanta ærumna extraxeris. Extraho.

Exuo. Statius I X. Thebaidos, -Magnóque è vulnere telum Exuit ipse gemens. Exuo.

Exonero. Plautus, Atque ita profectò vt ex hoc exoneres agro. Deest autem accusatiuus. Exonero.

RELIQVA VERÒ ex iam dictis præpositionibus composita, quæ actiua non sunt, ipsam præpositionem cũ suo casu sine accusatiuo omnino recipiunt: vt

Absum. Cicero, Cum abessem ab Amano. Idem, Quomodo igitur iucunda vita potest esse, à qua absit prudentia, absit moderatio? Absum.

Adsum. Cato, Mulier ad rem diuinam adsiet. Adsum.

QVAEDAM VERÒ actiuorum non vtrunque pariter vt iam dicta verba, hoc est accusatiuum & casum cum præpositione, sed ex ijs alterum recipiunt.

Abhorreo. Suet. in Calig. Nec abhorret à veritate. Catullus, Sæuáque abhorrebas prisci præcepta Catonis. Abhorreo.

Adeo. Suetonius, Libera & fœderata oppida sine lictoribus adibat. Terentius, Edicit, ne vir quispiam ad eam adeat. Cicero in tertio epistolarum, Ad me adire quosdam memini. Adeo.

Aspicio. Virg. Iuppiter omnipotens precibus si flecteris vllis, Aspice nos. Plautus in Capt. Agedum aspice nos. Aspicio.

Euado. Suet. in Tiber. Carmilius me euasit. Cicero pro Sylla, Cum ex insidijs euaseris. Euado.

Exeo. Terentius, Cum limen exirem. Idem, Postquam excessit ex ephebis. Cicero epistolarum quarto, Ne aut tibi exire ex vrbe necesse sit. Exeo.

Intro. Suetonius in Vespasiano, AEdem Serapidis summotis omnibus solus intrasset. Cicero pro domo sua ad Pontifices, In Capitolium intrare. Intro.

Inuado. Inuado. Salustius in Catilin. Tanta vis morbi, vti tabes plerosque ciuium animos inuaserat. Cicero, Qui in fortunas huius inuaserant. Sic vsurpari posse videntur & composita ab (inter). Cicero, Magno me metu liberabis, dummodo inter me atque te murus intersit.

PRIVATIM ex ijs quæ de (Ad, con, & in) componuntur, tum actiuis, tum neutris, multa non modo præpositionem ipsam (vt dictum est) cum suo casu recipiunt, verùm etiam loco eius datiuum. vt,

Accedo. Accedo. Ouid. Tum verò postquam solitas accessit ad iras Causa recens. Idem, Accedit fatis matris miserabilis infans.

Accido. Accido. Terentius, Isthuc verbum verè in te accidit. Cicero in Lælio, Nihil mali accidisse Scipioni puto.

Accommodo. Accommodo. Quintilianus, Auribus accommodent curam. De accusatiuo cũ præpositione suprà dictũ est exemplũ: itaque nec repeto, sicut nec in subiectorum quibusdam.

Adhæreo. Adhæreo. Plaut. in Penul. Ne ad fundas viscus adhæresceret. Apuleius, Quæ claustris adhærent.

Adhibeo. Adhibeo. Virg. in VIII, Hos castris adhibe socios.

Adijcio. Adijcio. Ouid. Adijce præceptis hoc quoque Naso tuis.

Adiungo. Adiungo. Virgilius, -Vlmísque adiungere vites Cõueniat.

Addo. Addo. Ouidius in quarto Metam. Additur his Niseus.

Admoueo. Admoueo. Valerius VII, Qui in equæ genitalẽ partẽ manũ missam cum in eum locum ventum esset, naribus equi admouit.

Adesse. Adesse. Virgilius, -Cum creber ad aures Visus adesse pedum sonitus. Cæsar, Omnibus his pugnis Dolabella affuit. Hoc & ablatiuo cum (in) iungitur. Cicero de Oratore, In Pauli pugna non affuerat.

Affero. Affero, Plautus in Epid. Affer domum auxilium mihi.

Appropinquo Appropinquo. Hircius libro V, Donec ad ipsas portas ac murum appropinquaret. Cæsar de bello Gallico, Cum iam muro appropinquassent.

Adscribo. Adscribo. Horat. Et adscribi quietis ordinibus patiar deorum. Hoc & cum (in) iungitur. vt Cicero in Philip. Tu verò adscribe me talem in numerum.

Assuesco. Assuesco. Cæsar libro VI, Sed assuescere ad homines & mãsuefieri ne paruuli quidem excepti possunt. Virgil. -Vbi libera colla, Seruitio assuerint.

Comparo. Comparo. Valerius libro VII, Quàm porro subtiliter Anacharsis leges aranearum telis comparabat.

Confero. Cicero pro lege Corn. Cum legibus conferemus. Iuuenalis, Confer & his, veteris qui tollunt grandia templi Pocula. Cęcilius Plinius, Quis ex istis, qui tota vita literis assident, collatus illi, &c. Aliter quoque (confert) pro vtile est, vel auxilio est, vel addit. Fabius libro tertio, Interim confert admirationi multum etiam infirmitas. Idem, Scio quæri etiam, naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina. Confero.

Immineo. Cicero in Philippica septima, Qui in Gallia delectus habent? qui in nostras fortunas imminent? Ouidius, Imminet his aer. Immineo.

Incedo. Terentius, Noua nunc relligio vnde in te isthæc incessit, cedo? Virgilius, Regibus incessit magno discordia motu. Incedo.

Includo. Cicero ad Atticum, Topothesiam quam postulas Miseni & Puteolorum, includam orationi meæ. Includo.

Impono. Iuuen. Imponit finem sapiens & rebus honestis. Impono.

Insideo. Virgilius, Insideat quantus miserę deus! Cicero pro lege Corn. Sed in animis omnium penitus insideat. Insideo.

Incumbo. Cicero epistolarum decimo, Vt in rempublicam cogitatione, curáque incumberes. Idem, Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. Virgilius, Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ. Plinius naturali historia, Nanque in illo caua in se cõuexitas vergit, & cardini suo. hoc est vndique terræ incumbit. Incumbo.

Insilio. Plautus in Rud. Ambæ in scapham insiluimus. Lucanus, -Sed cæca nocte carinis Insiluit Cæsar. Insilio.

Insum. Terentius, In amore hæc omnia insunt vitia. Suetonius in Tito, Cui non minus authoritatis inesset. Insum.

Illabor. Virgilius, Mediáque minans illabitur vrbi. Idem, Sensit medios illapsus in hostes. Illabor.

Insisto. Plautus in Milite, Age nunc iam insiste in dolos. Fabius, Simul ne vulgarem viam ingressus, alienis demum vestigijs insisterem. Terentius, Quam insistam viam. vbi legitur, qua insistam via, vt dubitari possit de illo (alienis vestigijs) datiuíne sit, an ablatiui. Idem accidit aliquando & (de) præpositioni. Insisto.

Detraho. Ouidius de Tristibus, Detrahat authori multum fortuna licebit. Et fine accusatiuo eclipticos. Cicero ad Appium, Ego si in prouincia detrahere de tua fama vnquam cogitassem, Idem de responsis Arusp. Qui in concione detrahat de Põpeio. Detraho.

EX IIS verò quæ de (Ab, à, de, ex) componuntur, non pauca ablatiuum citra præpositionem accipiunt.

Abstineo. Cicero, Qui me ostreis & murenis abstinebam, à Abstineo.

beta & malua captus sum.

Auerto. Auerto. Virg. Nec posse Italia Teucrorum auertere regem?

Auello. Auello. Idē, Fatale aggressi sacrato auellere tēplo Palladiū.

Absum. Absum. Suetonius in Cæsare, Italia abesset.

Amolior. Amolior. Lucan. -Humeris iā pōdere fessis Amolit onus.

Detrudo. Detrudo. Virgilius, Detrudunt naues scopulo.

Desisto. Desisto. Idem, Méne incœpto desistere victam?

Deijcio. Deijcio. Cæsar, Heluetij ea spe deiecti.

Emoueo. Emoueo. Virgilius, Emoti procumbunt cardine postes.

Egredior. Egredior. Idem, Est vrbe egressis tumulus.

Exire. Exire. Idem, Neque seruitio me exire licebat.

Exigo. Exigo. Italia exigitur.

SIMILEM constructionē habēt, quāquā non ex similibus præpositionibus cōposita, Arceo, Sepono, Summoueo, Pello: vt Italia pellerētur. Italia summouit. Virgilius, Arcebat longe Latio. Suetonius Domit. Philosophos omnes vrbe Italiáque summouit. Horatius, Scimus inurbanū lepido seponere dicto. Sicuti quæ ex (Ad, con, in, & per) componuntur, etiam harum præpositionum qualibet non adhibita, casum tamen eius admittunt: vt,

Aduenio. Aduenio. Virgilius, Tyriam qui adueneris vrbem.

Accedo. Accedo. Idem, Quas vento accesserat oras.

Concludo. Concludo. Terentius, Vt ab illa excludar, hac concludar.

Infigo. Infigo. Virgilius, Hærent infixi pectore vultus.

Perlabor. Perlabor. Idē, Atq; rotis summas leuibus perlabitur vndas.

HAC maxime ratione videntur (exulo & expedio) ablatiuum sibi subijcere.

Expedio. Expedio. Terentius in Hecyra, Téque hoc crimine expedi.

Exulo. Exulo. Cicero in Tusculanis, Telamonem pulsum, patriáque exulantem. Terentius, Domo exulo.

Communis in vrbem oppidúmve. PRIVATIM quoque vrbium & oppidorum propria, post quoduis accommodatū verbum succedere citra præpositionem possunt. Vtique quod tanquam ad locum significat, vel quod ad quæstionem factam per (Quò) redditur, in accusatiuo: vt Eo Romam, Tarentum, Carthaginem. Quorum naturam duo etiam appellatiua imitantur, rus & domus. Terentius, Ego rus ibo. Ouidius, Quò ruitis? vestras quisque redite domos. Virgilius, Ite domum saturæ, venit hesperus, ite capellæ. Quod verò veluti à loco significat, vel ad quæstionem (Vnde) respondetur: in ablatiuo. Veni Roma, Tarento, Thebis. Adde etiam rure & domo. Eodem casu vsurpantur nonnunquam & quæ veluti per lo-

cum ſignificant, ſiue quæ percontanti (Qua) reddas: vt Tranſiui Roma, Tarento, Rure, Domo. Hoc tamen modo loquendi vtimur & in alijs quàm vrbium nominibus. vt Horatius, Ibam forte via quadam, ſicut meus eſt mos. Aliquādo etiam præpoſitione cum vrbium nominibus addita. vt Hircius de bello Hiſpanico, Et ad Cordubam ſe recepit.

At quæ in loco ſignificant, vel ad quæſtionem (Vbi) referuntur, ſi primæ nominum declinationis, vel ſecundæ ſint, & ſingularis numeri, in genitiuo verba ſequi ſolent: vt Fui Romæ, Tarenti, vel Londini. Quorum naturam appellatiuā quatuor imitātur, Domi, militiæ, belli, humi. Horatius, Me primis vrbis belli placuiſſe domíque. Cicero Officiorum ſecundo, Præterea quibuſcunque rebus vel belli vel domi poterunt, rempublicam augeant. Saluſtius, Sed mihi multa legenti, multa audienti, quæ populus Romanus domi militiæque mari atque terra præclara facinora fecit. Liuius, Quibus artibus domi militiæque & partum, & auctum imperium ſit. (Humi) quoque ad imitationē horum vſurpatum eſt, non tamen eodem omnino ſignificato, cum aliàs ſuper humum ſignificare videatur. vt Virgilius, Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga. Horatius, Serpit humi, tutus nimiū, timidúſque procellæ. Aliàs in humum, vel ad humum. vt Idem, Procumbit humi bos. Statius, Sternet humi populos, miſerúmque exhauriet orbem. Comprobat hanc interpretationem, quòd etiam authores ſic loquantur. Curtius, Plura in humum innoxia cadebant. Tacitus, Proiectus in humum. Ouidius, Vipereos dentes in humum pro ſemine iactos. Aliàs intra humū. Columella, Cumulíſque exaggeruntur, vt latius ſeſe frutex humi diffundat. Sin vel pluralis numeri ſint, vel genitiuum in is mittant, proſa ſcribentibus, vt Seruius obſeruat, in datiuo verbis ſuccedunt. Plinius, Cum ſpectare antiqui moris ſupplicium Tiburi concupiſceret. Suetonius, Lentulus Getulicus Tiburi genitum ſcribit. Cicero ad Atticum, Conuēto Antonio Tiburi. Idem ad eūdem, Sextū nuntiauit cum vna ſola legione fuiſſe Carthagini. Liuius, Neglectum Auxuri præſidium. Simili modo (ruri.) Columella, Ruri moretur. Terētius (vt cuius, quanquam poetæ, proſæ quàm verſui propior ſit oratio.) Ruri ferè ſe continet. In quo Feſtus ſentire cum Seruio videtur. Eius verba ſunt, Ruri eſſe, non rure eſſe dicendū, teſtis eſt Terētius in Phormione, cum ait, Ruri ferè ſe continebat, vbi agrum de noſtro patre colendū habebat. Poetis verò in ablatiuo. Horatius, Romæ Tibur amem, ventoſus

Tibure Romam. Idem, Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum. Virg. in quarto, -Tyria Carthagine qui nunc Expectat. Persius, -Rure paterno Est tibi far modicũ. Iuuenalis, Magna tamen fama est cuiusdã rure paterno Viuentis. Priscianus sine exceptione tum versu, tum prosa scribẽtibus, in ablatiuo ponenda censet: sed quàm verè, facile existimari ex propositis licet. Cæterum non infrequens est eorum in ablatiuo vsus etiam apud oratores. Cicero in Philippicis, Cum tu Narbone mensas hospitum conuomeres. Idem de natura deorum, Sepultus esse dicitur Lacedæmone. Idem ad Seruium Sulpitium, Commendo tibi domum eius, quæ est Sicyone. Plinius naturali historia, Effectum Sicyone primum, deinde in tota Græcia. Non est ignorandum, quòd eorum de quibus egimus, genitiuus (domi) quinque tantũ pronomina, Meæ, tuæ, suæ, nostræ, & vestræ, & vnum nomen (alienæ) iungi secũ patitur: vt Domi meę, tuæ, suæ. Domi alienę.

Communis in datiuum gratiæ.

OMNE præterea verbum in datiuum ferri potest eius personæ, in cuius gratiam vel detrimentũ actio verbi cedit. vt Virgilius, Cui pẽdere sua patereris in arbore poma. Idem in Georgicis, Cuncta mihi Alpheũ linquens, lucósque Molorchi. significatur enim, In cuius gratiam. In meam gratiam, vel honorem.

Communis in tempus.

DICTIO præterea qua tempus rei gerendæ significatur, si veluti ad quæstionem (Quandiu) redditum ponitur, cuicunque verbo succedit, & continuatũ aliquod tempus necessariò significare videtur, & per accusatiuum vel ablatiuum efferri potest. Virgilius, Hic iam ter centum totos regnabitur annos. Cicero pro reditu suo, Qui totos dies de officio, & de virtute disserunt. Suetonius in Augusto, In lectum deinde transgressus, non amplius cum plurimum, quàm septem horas dormiebat, & ne eas quidem continuas, sed vt in illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Plinius naturali historia, Sub arctico vertice, nemo sex mensibus videt solem. Suetonius in Calig. Vixit annis XXIX. imperauit triennio & decem mensibus, diebúsque octo.

At si veluti ad quæstionem (Quãdo) redditur, in ablatiuo plurimum vsurpabitur: vt Veni hora prima. Cicero, Superioribus diebus veni in Cumanum. Idem pro Roscio, Criminatio tua, quæ est, Roscium cum Flauio pro societate decidisse. Quo tempore? Abhinc annis quindecim. Dicimus tamen tanquam eiusmodi quæstioni reddentes, etiam præpositione adhibita, Veni ad diem statutum, & in ipso tempore. Et in epistola Ciceronis ad Terentiam, Athenis ad quintumdecimũ Calendas Nouembris.

Rarum omnino in accusatiuo. vt Plinius ad Cannium Rufum, In hac tamen tranquillitate annum quintum & sexagesimũ excessit. Cicero pro Milone, Profectus est id tempus, cum iam Clodius, siquidem eo die Romam venturus erat, &c. Sed hic Græca videtur Eclipsis. Si tamen alicuius harum, Ante, post, intra, vel circiter, circunstantia in eiusmodi sermone est explicanda, ipsis præpositionibus omnino positis vtẽdum: vt Veni post, vel ante festum, & circiter Calendas. Absoluam opus intra paucos dies. Hoc tamen vltimum & per ablatiuum honeste sæpe interpretamur. Terentius, Paucis diebus, quibus hæc acta sunt, Chrysis vicina hæc moritur. Plinius, Filix biennio moritur, si frondẽ agere non patiaris. Cicero, Qui his paucis diebus factus est pontifex. Idem, Triduo aut ad summum quatriduo periturum. Sic dicitur Memoria nostra, & memoria patrum nostrorum. Cæsar, Hic pagus vnus cum domo exisset, patrum nostrorum memoria L. Crassum consulem interfecerat. pro intra memoriam. Videtur & præpositionem (post) cum suo accusatiuo per ablatiuum interpretatus Cicero ad Cassium, cum dicit, Vt te quem iam diu plurimi facio, tanto interuallo viderem. id est (vt mihi videtur) post tantum interuallum.

NVLLVM præterea verbum est, quod sensum (vt) coniunctioni subiectum telicos admittere post se non possit: Doceo grammaticam, vt alij discant. Doceor grammaticam, vt emendate loquar. Adsum vt doleas. Surgo vt sedeas. Ipse seruio, vt tu sis liber. Hunc sensum poetæ interdum per infinitum modum Græco more interpretãtur, vt in Hellenismis dicetur. Virgilius, -Hoc regnum dea gẽtibus esse, Siqua fata sinant, iam tum tenditque, fouétque. Communis in vt telicon.

Quinque numero defectiua notantur, quæ impersonalia vulgo grammaticorum dicuntur, Pœnitet, tædet, miseret, piget, pudet. Hæc quoties infinita verborum adiuncta non habent, in genitiuum & accusatiuum ferũtur: vt, Miseret me fratris, Piget me laboris, Pœnitet illum impendij. Cum verò infinitum adnexum habent, siquid post se recipiunt, in accusatiuo ponetur, infinito ipso nominatiui locum supplente: vt Pœnitet nos, te non affuisse. nisi quis infinitum hoc, genitiuum esse contẽdat: sic, Pœnitet nos huius rei. Cuius? Nempe te non affuisse. Quod vtique à resolutione horum verborum, quam Priscianus affert, alienum nõ est. Sic enim resoluit, Pœnitet, tædet, pudet, miseret me tui: Pœnitẽtia, pudor, tædium, misericordia habet me tui. Additur mi- Constructio pœnitet, tædet &c.

ſereſcit, quod horum naturam imitatur. Terentius in Heauton. Inopis te nunc miſereſcat mei. Item veritum eſt, pro puduit vel puditum eſt. Cicero de Finibus, Primum Ariſtippi Cyrenaicorúmque omnium, quos non eſt veritum in ea voluptate, quæ maxima dulcedine ſenſum moueret, ſummum bonum ponere. Item in præſenti, ſed apud Accium ex Nonio, Veretur te progenitoris. Leguntur tamen & cum nominatiuis aliqua horum intrãſitiue coniuncta. Martialis, Nulli Thai negas: ſed ſi te non pudet iſtud, Hoc ſaltẽ pudeat Thai negare nihil. Terentius in Adelphis, Hei mihi, non te hæc pudent? Lucanus octauo, Semper metuit, quem ſæua pudebũt Supplicia. Plaut. Neminis miſereri certum eſt, quia nemo miſeret mei. Terẽtius, Neque ſe id pigere. Vbi circa infinitum duo ſunt accuſatiui, quorum prior agentis eſt perſonæ. Cicero Rhet. 11, Deinde vtrum facinus ſit, quod pœnitere fuerit neceſſe. Et in alio ſignificato, nẽpe pro (parum eſt) vel (videtur,) vt Gellius & Donatus interpretantur. Terentius, Me quantum hîc operis fiat, pœnitet. Idem, An pœnitebat flagitij, te authore quod feciſſet Adoleſcens, ni miſerum inſuper etiã patri indicares? Cicero, Nec pœnitet me quantum profecerim. Mœrorem minui, dolorem nec potui, nec ſi poſſem, vellem. Item pro pudet. Virgilius, Nec te pœniteat calamo triuiſſe labellum. Liuius, Nec me eorum ſententia eſſe pœnitet. Vel pro tædet. Cicero in Catone, Num igitur ſi centeſimum vixiſſet annum, ſenectutis eum ſuæ pœniteret? Non ignorandum quibuſdam ex ijs duplicia pręterita dari. Legimus enim puduit, & puditum eſt. Sillius decimo, Mens abijt, puduítque fugæ. Plautus, Neque me, neque te tuis intus puditum eſt factis. Statius ſeptimo, Nec pigitum, paruóſque lares, humiléſque ſubire. Quibuſdam vnicum & paſſiuæ vocis. A (miſeret) enim miſertũ eſt, Et à (tædet) vel poti⁹ pertædet, pertæſum eſt. Terẽtius in Heauton. Sic me dij amabunt, vt tuarum miſertum eſt fortunarum. Virgilius, Si nõ pertæſum thalami, tedǽque fuiſſet. A (miſeret) & tertij ordinis paſſiuum legitur. Cicero pro Ligario, Caue te fratrum pro fratris ſalute obſecrantium miſereat.

Notantur & ſex tertiæ verborũ perſonæ, quæ quoties infinitis vocatorum imperſonalium, aut etiam tertij generis paſſiuorum iunguntur, abſolutorum formam ſuſcipiunt. Ea ſunt hæc, Incipit, Cœpit, Deſinit, Debet, Solet & Poteſt. vt Quintilianus in ſexto, Vbi primum cœperat non cõueniri, quæſtio oriebatur. Idem, Sed vt peruenìri ad ſummã, niſi ex principijs non poteſt.

Idem, Mihi quoque profectò poterit ignosci. Tædere solet auaros impēdij. Solet quæri à multis. Debet stari ante hostiū Thaidis. Cicero, Non potest iucunde viui, nisi cum virtute viuatur.

VERBORVM IDIOMATA.

NVNC quæ promisimus certorum verborum, quæ varijs casibus iunguntur, idiomata quædam, id est priuatas quasdā rationes aggrediemur. Ea igitur in duplex genus diducim⁹. Alia enim pro diuersa significatione in varios casus feruntur, alia ex vsu tantum authorum. Quorum generū nonnulla quæ reperiūtur communia sparsim in ijs duobus prout alterutrius magis visa erunt, tractabuntur, seruato in generibus literarum ordine. Ergo quæ pro diuerso authorū vsu, in varios feruntur casus, talia sunt.

ABSTINEO genitiuo. Horatius, Abstineo, dixit, irarum calidæque rixæ. Et ablatiuo. Ouidius, Est virtus placidis abstinuisse bonis. Iustinus, Contenti victoria, imperio abstinebant. Ablatiuo & accusatiuo. Liuius, Romano bello fortuna Alexandrum magnum abstinuit. Ablatiuo cum præpositione. Lucanus, A trepido vix abstinet ira magistro. Et cum accusatiuo adiūcto. Liuius, Bellū ab innoxio populo abstineat. Et datiuo, loco ablatiui cum præpositione. Plautus, Abstine isti hanc tu manum. Abstineo.

Admoneo in genitiuum. Salustius in Iugurtha, Sed quoniā tāti viri tempus admonuit. Ouidius de Tristibus, Otia delectēt, admoneántque mei. In accusatiuum. Cicero ad Treb. Sed vt ego quoque te aliquid admoneam. Terentius, Ridiculum est te istud me admonere. In ablatiuū cum præpositione (de.) Cicero Epistolarū libro quarto, Putaui ea de re te esse admonendū. Idem pro lege Manilia, De quo vos paulò antè admonui. Admoneo.

Antecedo in datiuum. Cicero in Officijs, Quantum natura hominis pecudibus, reliquisque bestijs antecedat. In accusatiuū. Suetonius in Augusto, Et magnificentia omnes antecessit. Antecedo.

Anteeo in datiuum. Plautus in Amphitryone, Virtus omnibus rebus anteit profectò. In accusatiuū. Salustius in Iugurtha, Et cum omnes gloria anteiret. Anteeo.

Antestat in datiuum. Gellius, Qui gestus & vocis claritudine & venustate cæteris antestabat. In accusatiuum. Apuleius, Tunc inter eos vnus, qui robore cæteros antestabat. Antestat.

Attendo in datiuū. Suetonius in Galb. Inter liberales disciplinas attendit & iuri. In accusatiuū. Cicero pro Archia, Quoniam me in hoc nouo genere dicendi tam diligenter attenditis, Attendo.

Affluo. Affluo in ablatiuum. Plautus, Atque adeò vt frumento affluam. In datiuum. Ouidius, Affluit incautis desidiosus amor.

Adscribo. Adscribo datiuo. Horatius, Adscribi quietis ordinibus patiar deorum. Et accusatiuo cum (in.) Cicero in Philip. Tu verò adscribe me in talem numerum.

Assentio. Assentio & assentior datiuo. Cicero, Senatus mihi assensus est. Et datiuo cum accusatiuo. Idem de Oratore, Cætera assentior Crasso. Idem, Nam neque ego assentior illud Theophrasto.

Celo. CELO ET CELOR in accusatiuum. Ouidius in epistola Canaces, Hoc te celauimus vnum. In ablatiuum cum præpositione. vt Cicero pro Deiotaro, De armis, de ferro, de insidijs celare te voluit. Idem in epistola ad Metellum, Debes existimare te maximis de rebus, à fratre esse celatum. In datiuum. Terentius in Phormione, Si hoc celetur patri, in metu sum. AEmilius Probus, Id Alcibiadi celari diutius non potuit.

Confido. Confido in datiuum. Cæsar de bello Ciuili, Cui maxime cõfidebat. In ablatiuum. Idem de bello Gallico, Multum natura loci confidebant.

Conduco. Conduco in datiuum. Columella, Id minime conducit agricolæ. Cicero Lentulo, Id reipublicæ rationibus putem conducere. In accusatiuũ cum (ad.) Plautus Capt. Ad victum conducũt. Item in accusatiuum cum (in.) Plautus Cistell. Quod tuam in rem bene conducat. In accusatiuum, sed alia significatione. Iuuenalis, Conducunt foricas.

Compleo. Compleo in genitiuum. Cicero in Verrem, Completus iam mercatorum carcer esset. In ablatiuum. Virgilius, Vterúmque armato milite complent.

Conqueror. Conqueror accusatiuo. Suetonius in Augusto, Vicem suam conquestus est. Idem in Claudio, accusatiuo cum (ob:) Ipse quodam libello conqueritur ob hanc eandem valetudinem. Ablatiuo cum (de.) Idem in Augusto, Tiberio quoque de eadem re sedulò violentius apud se per epistolam conquerẽti, ita rescripsit.

Decet. DECET datiuo. Tacitus, Decere nobis terram. Cicero de Oratore, Quandoque id deceat prudentiæ tuæ. Accusatiuo. Ouidius, Lude, decẽt animos mollia regna tuos. Huius compositum dedecet, & accusatiuo cum præpositione. vt Cicero in Officijs, Vt siquid dedeceat in illos, vitemus ipsi.

Discrucior. Discrucior in genitiuum. Plautus in Aulularia, Discrucior animi. In accusatiuum & ablatiuum, vt Diomedes ait, Discrucior animum & animo.

Do accusatiuo & datiuo simul. Plautus in Trinum. Est ager sub vrbe hic nobis, eum dabo dotem sorori. Virgilius, Dono mi hi quam dedit olim. Item accusatiuo cum (in.) Terentius, Me præcipitem in pistrinũ dabit. Idem, Vtinam mihi esset aliquid hîc, quò me præcipitem darem. pro in quod. Do.

Doleo in accusatiuum. Ouidius de Tristibus, Tu verò tua damna dole. Statius in Theb. Bellorum extrema dolemus. Suetonius, Se quoque respõdit vicem eorum dolere. Hoc tamen Priscianus pro inuicem exponit. In ablatiuum. Virgilius, Et nostro doluisti sæpe dolore. In accusatiuum cum (propter) in eodem significato. Quintilianus in nono, Nec potest ei credere aut propter eum dolere & irasci iudex, cui putat hoc vacare. In datiuũ. Terentius, Aut hoc tibi doleret itidem vt mihi dolet. In ablatiuum cum (de,) sed in significato (propter.) Ouidius, Sum miser, & de me quòd doluere nihil. Doleo.

Dissentio tibi, & à te. Quintilianus Institutionib⁹, Huic opinioni neque omnino accedo, neque planè dissentio. Columella, Sed ego plurimorum opinioni dissentiens, pretiosum vinitorem in primis esse censeo. Cicero M. Marcello, Non quin ab eo ipso dissentiam, sed quòd ea te sapientia esse iudicem, vt meum consilium non anteponam tuo. Dissentio.

Dico in Epexegesi quiddam peculiare habet. Nam & in accusatiuo vsurpatur. Cicero ad Atticum, Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbum. Idem, Itaque Cæsaris amici, me dico & Oppium, disrumparis licet. Et in aliis casibus. Quintilianus, Incipiamus ab eo, qui cum frequentissimus est, tum longe pulcherrimus, translatione dico. Horatius Sermonibus, Tutior at quanto merx est in classe secunda, Libertinarum dico. Dico.

FACIO genitiuo. Cicero ad Atticum, Tranquillissimus autem animus meus, qui totum istud æqui boni facit. Item infinito. Idem in Philippicis, Facite hoc meum cõsilium, legiones nouas non improbare. In subiunctiuum cum (vt,) cum veluti periphrasis alterius est verbi. Cicero ad Atticũ, Non faciam vt enumerem miserias omnes, in quas incidi per summam iniuriam. Terentius, Ne faceres idem quod vulgus seruorum solet, dolis vt me deluderes. Cæsar in Commẽtariis, Omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Heluetii fecerunt, vt domo emigrent. Columella, Hoc enim & salubrius, & elegantius est, quàm illud quod quidam faciunt, vt palis in parietes vehementer actis vimineos quallos superimponant. pro Non enumerabo, Emigrandum est, Facio.

Superimponere. Simili ratione vſurpatur huius verbi paſſiuum (fio.) Iuuenalis, Vnde fit vt malim fraterculus eſſe gigantũ. Horatius, Inde fit vt raro, qui ſe vixiſſe beatũ Dicat, & exacto contentus tẽpore vitæ Cedat, vti cõuiua ſatur, reperire queamus. Significat enim, Vnde malo, Vnde raro reperire quimus. Similis periphraſis & per verbũ (eſt) inuenitur. vt Terẽtius in Phor. Si eſt patrue, culpã vt Antipho in ſe admiſerit, Ex qua re minꝰ rei foret, aut famæ temperãs. Idem, Si vis mihi vxorẽ dare, quam deſpõdiſti, ducã. Sin eſt vt velis manere illã apud te, dos hic omnis maneat Demipho. pro, Si admiſit, Sin vis. Nõ diſſimilis periphraſis eſt & in illo Catonis, Eſt interdũ pręſtare populo, mercaturis rem quærere, ni tã periculoſum ſiet. pro Præſtat interdũ.

Fido. Fido in datiuum. Virgil. I x, Et fidere nocti. Et in ablatiuũ. Idem in ſeptimo, Moliri iam tecta videt, iam fidere terra.

Faſtidio. Faſtidio in genitiuum. Plautus in Aulularia, Abijt, neque me certiorem fecit, faſtidit mei. In accuſatiuum. Virgilius in Bucolicis, Inuenies alium, ſi te hic faſtidit Alexis.

Fungor. Fungor in accuſatiuum. Suetonius in Auguſto, Qui ſuam vicem præſidendo fungerentur. Idem, Senatoria munera fungeretur. Terentius in Adelphis, Liberalis functus eſt officium viri. In ablatiuum. Idem, Et tuo officio fueris functus.

Gaudeo. GAVDEO in datiuum. Cicero ad Baſil. Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor. In ablatiuum cum præpoſitione. Terentius in Hecyra, Vt tacita mecum gaudeam. In ablatiuum. Idem in Andria, Vt malis gaudeat, atque ex incommodis alterius, ſua vt comparet commoda. In ablatiuum cum (de.) Cicero ad Marium, De Burſa te gaudere certo ſcio. In accuſatiuum cum (propter.) Idem de finibus, Eſt autem à te ſemper dictum, nec gaudere quenquam niſi propter corpus, nec dolere. Et ibidem, Vt is qui propter me aliquid gaudeat. In accuſatiuum. Idem de claris oratoribus, Simul illud gaudeo, quod & æqualitas veſtra, &c. Plautus in Moſtel. Hæc qui gaudent, gaudeant perpetuo ſuo ſemper bono. Cælius Ciceroni nono epiſtolarum, In theatrum Curionis Hortenſius introijt, puto vt ſuum gaudium gauderemus. Terentius in Andria, Hunc ſcio mea ſolide ſolum gauiſurum gaudia.

Grauor. Grauor in accuſatiuum. Suetonius in Auguſto, Ampla & operoſa prætoria grauabatur. In ablatiuũ. Virgilius, Pluuia cum fortè grauantur. Seruius, Grauor, grauiter fero.

Habito. HABITO in ablatiuum cum (in.) Terentius, In hac habi-

taſſe platea dictum eſt Chryſidis patrem. In ablatiuũ. Virgilius, Habitabant vallibus imis. Propertius, & ipſe Straminea poſſet dux habitare caſa. Virgilius, Lucis habitamus opacis. In accuſatiuum. Idem, Habitarunt dij quoque ſyluas.

INCIDO in æs & ære. Liuius tertio ab vrbe cond. Leges in æs inciſas in publico propoſuerunt. Cicero in Verrem, Inciſum in ære nobis tradiderunt. Cæcilius Plinius in Panegy. Incidenda in ære cenſuiſtis. Frequentior eſt tamen accuſatiui vſus. Incido.

Inceſſit in datiuum. Virgilius in Georgicis, Regibus inceſſit magno diſcordia motu. Liuius, Grauior cura patribus inceſſit. Valerius Maximus, Nec mihi cuncta complectendi cupido inceſſit. Et in accuſatiuum. Liuius, Magnus plebem metus inceſſit. Idem, Timor deinde patres inceſſit. Curtius, Nõ mediocres omnium animos formido inceſſerat. Et cum (in) præpoſitione. Terentius, Noua nunc relligio vnde in te iſthæc inceſſit, cedo? Inceſſit.

Illudo in datiuum. Virgilius, Certántque illudere capto. In accuſatiuum. Idem alibi, Verbis virtutem illude ſuperbis. Illudo.

Inſulto in accuſatiuum. Saluſtius, Multos à pueritia bonos inſultauerat. In datiuum. Suetonius in Cæſare, Ex eo inſultaturum omniũ capitibus. Et abſolute. Virgilius, Cernis vt inſultẽt Rutuli? id eſt per cauillationẽ irrideãt, vt Seruius interpretatur. Inſulto.

Inuado in datiuũ. Varro, Tanta porro inuaſit cupiditas bonorum pleriſque. Et accuſatiuo. Saluſtius in Iugurthi. Milites Iugurthini ſigno dato caſtra hoſtium inuadunt. Virgilius, Inuadunt vrbem ſomno vinóque ſepultam. Etiam cum præpoſitione (in.) Cicero, Non potui magis in arcem illius cauſæ inuadere. Idẽ, Accuſant hi, qui in fortunas huius inuaſerũt. Saluſtius in Catil. Tanta vis auaritiæ in animos eorum, veluti tabes inuaſerat. Inuado.

Inuideo in genitiuum. Plautus in Moſtel. Qui inuídent, ne vnquam eorum quiſquam inuideat prorſus commodi. In accuſatiuum & datiuum. Virgilius, Liber pampíneas inuidit collibus vuas. Cicero, Optimam nobis naturam inuidiſſe videantur. Plinius, Neque vt multi, inuideo alijs bonum, quo ipſe careo. In ablatiuum. Lucanus, Inuidet igni rogi miſeris. In ablatiuũ cum (in.) Cicero pro Lucio Flacco, Purpuream tyriam, in qua tibi inuideo. Huius etiam paſſiuum legitur. Plinius, Nónne ſi inuíderis, maior es eo qui inuidet? Horatius, ego cur, acquirere pauca Si poſſum, inuideor? Inuideo.

Impleo in genitiuum. Liuius, Adoleſcentem ſuæ temeritatis impleuit. Virgilius, Implẽtur veteris Bacchi pinguíſque ferinæ. Impleo.

In ablatiuum. Idem, Impleuítque mero pateram. Lucanus, Implentur valido tyrone cohortes. In ablatiuum cum (de.) Martialis, Hos nisi de flaua loculos implere moneta Non decet: argentum vilia ligna ferant.

Interdico. Interdico cum datiuo & ablatiuo. Suetonius in Augusto, Alteri ob ingratum & maleuolum animum domo, & prouincijs interdixit. Et passiue. Cicero in Catone, Male rem gerentibus, patrijs bonis interdici solet. Cæcilius Plinius, Prisco in biennium Italia interdictum. Et ablatiuo sine datiuo: vt Interdicunt aqua & igne. Et datiuo sine ablatiuo. Cicero ad Pontifices pro domo sua, Veluti iubeatis, vt M. Tullio aqua & ignis interdicatur. Suetonius Claudio, Hi, quibus magistratus interdicerētur. Actiuum verò & accusatiuo cum datiuo. Suetonius Domit. Interdixit histrionibus Scenam. Liuius trigesimoquarto, Fœminis duntaxat vsum purpuræ interdicemus. Iustin. Cui paulo antè omnem humanam opem interdixerant. Ouidius, Cui quondam regia coniunx orbem interdixit. Item accusatiuo cum ablatiuo. Cæsar de bello Gallico, Omni Gallia Romanos interdixisset. Et datiuo soli. Cicero in Verrem, Pater improbus, cui nemo interdicere posset. Sed hic pro obsistere, vel obstare ponitur.

Impertio. Impertio & impertior in accusatiuū & ablatiuū. Terentius in Adelphis, Sed cesso herā his malis impertiri? Idem in Eunucho, Plurima salute suū summū Parmenonē impertit Gnato. Et accusatiuo cum datiuo. Cicero, Huic rei aliquid temporis impertias. Itē datiuo cū ablatiuo & (de.) Cicero in Officijs, Sæpe idoneis hominibus, & indigētibus de re familiari impertiendū est.

Iubeo. Iubeo accusatiuo. Terentius in Heauton. Imò filium potius iube. Plautus, Si respexeris, donec ego te iussero. Et absolute: vt Populus iussit. pro decreuit. In hoc tamen aliquid subaudiri videtur. Et infinito. Virgilius, Infandum regina iubes renouare dolorem. Et datiuo. Macrobius Saturn. Sacrorū custodibus iussit, ne mulierem interesse permitterent.

Loquor. LOQVOR, datiuo & accusatiuo. Ouidius, Nec dubites illi verba secunda loqui. Accusatiuo & ablatiuo, intercedēte (cum.) Idem, Et modo cum chara cōiuge multa loquor. Et ablatiuo per se. Suetonius Claud. Etiam heroicis loquutus est versibus. Et altero accusatiuo cum præpositione (ad.) Plautus Merc. Decide caput, si falsum ad te loquor.

Ludo. Ludo in accusatiuum. Suetonius in Cæsare, Troiam lusit turba duplex maiorū minorúmque puerorū. Idem Aug. Aliquan-

do vt vincat, ludit assidue aleam. In ablatiuum. Idem, Vel talis, vel par impar ludere. Idem Claud. Alea studiosissime lusit. Plautus in Mostel. Scis solere illac ætate tali ludo ludere.

MIROR in accusatiuum. Virgilius, Miratur portas. In genitiuum. Idem, Iustitiæne prius mirer, bellíne laborum? Miror.

Misceo datiuo. Lucanus sexto, Turbæ sed mistus inerti. Et ablatiuo, interposito (cum.) Columella, Nõnulli pellem serpentis obrutam cum vino miscent. Et interposito (in.) Virgilius, -Crassúmque cruorem Ore reiectãtem, mistósque in sanguine dẽtes. Et sine præpositione. Ouidi⁹, -Quæ sanguine mista recenti Coxerat ære cauo. Misceo.

Moderor in accusatiuum. Suetonius in Augusto, Nec successum victoriæ moderatus est. In datiuum. Salustius in Catil. Fortuna, cuius libido gentibus moderatur. Cicero pro Cælio, Quod & pudor tuus moderatur orationi meæ. Lucilius, Syderibus quæ sola fuga moderantur Olympi. Moderor.

Misereor in genitiuum. Virgilius, Nil nostri miserere, mori me denique cogis. In datiuũ rarissime. Cicero in Tusculanis, Perge, aude, nate illachryma, patris pestibus miserere. Misereor.

NITOR in ablatiuum. Virgilius, Ille (vides) pura iuuenis qui nititur hasta. In accusatiuum cum (ad.) Quintilianus, Altius tamen ibunt, qui ad summa nitentur. Nitor.

OBLIVISCOR accusatiuo. Cicero ad Atticum, Suauissimam habui recordationẽ clarissimi iuris iurandi, quod ego non eram oblitus. Virgilius, Hinc iam obliuiscere Graios. Cicero ad Atticum, Quod laudas, quia obliuisci me scripsi antefacta & dicta nostri amici. Ego verò ita facio. In genitiuum. Virgilius, Oblitúsque sui est Ithacus. Obliuiscor.

Obtrecto in datiuum. Suetonius in Tib. Germanico vsque adeò obtrectauit. Cicero pro lege Manilia, Qui huic obtrectant legi. In accusatiuũ. Valerius Maximus libro septimo, Quod stultum & inutile sit eas obtrectare vires, quas ipse foueris. Obtrecto.

Occumbo in datiuum. Virgilius, Seu certè occũbere morti. In accusatiuũ. Suetonius in Aug. Volũtariã occubuisset necem. Occumbo.

Oleo in accusatiuum. Cicero in Antonium, Vinum redolentibus. Plautus in Mostel. Metuo ne oleant argentum manus. In ablatiuum. Ouidius, Per lucos sacros, & olentia sulphure fertur. Virgilius, Redoléntque thymo fragrantia mella. Oleo.

PALPO ET PALPOR in accusatiuũ. Iuuenalis, -Quẽ munere palpat Charus. In datiuum. Plautus in Amphitryone, Palpo & palpor.

Obſeruatote quàm blande mulieri palpabitur.

Pertæſus. Pertæſus in genitiuum. Macrobius, Pertæſus neceſſitatis. Virgilius, Si non pertæſum thalami, tedæque fuiſſet. In accuſatiuum. Suetonius in Auguſto, Pertæſus, vt ſcribit, morũ peruerſitatem eius. Et in Cæſare, Quaſi pertæſus ignauiam ſuam.

Potior. Potior genitiuo. Cicero, Illius regni potiri. Salluſtius in Iugurthi. Prius quàm legatos conueniret, Adherbalis potiretur. Idem, Romani ſignorum & armorũ potiti ſunt. Ablatiuo. Virgilius, Egreſſi optata potiuntur Troes arena. Ouidius, Túque tuis armis, nos te potiremur Achille. Accuſatiuo, ſed antique: Hic potitur gaudia.

Præire. Præire in datiuũ. Cicero pro Milone, Incitati ſunt, vt vobis voce præirẽt. Quintil. Doctores non poſſe ſemper præire ſingulis legẽtibus. In accuſatiuũ. Liuius, Agedum pontifex publicus populi Romani præi verba, quibus me pro legionibus deuoueã.

Præſtolor. Præſtolor in accuſatiuũ. Terentius in Eunucho, Quem præſtolare Parmeno? Plautus in Caſina, Te ecaſtor præſtolabor. In datiuum. Cicero libro primo Inuect. Qui tibi ad forum Aurelium præſtolarentur.

Recordor. RECORDOR in accuſatiuum. Cicero in Philippicis, Recordare igitur diem M. Antoni illum quo dictaturam ſuſtuliſti. In ablatiuũ cum (de.) Idem pro Plãcio, Quin iſtis veſtris lachrymis de illis recordor, quas pro me ſæpe, & multum profudiſtis.

Refercio. Refercio genitiuo. Cicero, Referto prædonum mari. Et ablatiuo cum (de.) Idem, De nugis referti libri.

Saturo. SATVRO in genitiuum. Plautus in Sticho, Hæ res vitę me ſoror saturãt. Et ablatiuum. Varro de re ruſtica, Dum agnoſcãt matrem agni & pabulo ſe ſaturant.

Subeo. Subeo in datiuum. Virgilius, Iámque propinquabant tectis, muróque ſubibant. In accuſatiuum. Idem, -Hæc, inquit, limina victor Alcídes ſubijt. In accuſatiuum cum (ad:) Ad tecta ſubibant pauperis Euandri.

Satiſfacio. Satiſfacio in datiuum & accuſatiuũ: vt Satiſfaciet tibi hæc. Et accuſatiuo per ſe. Cato de re ruſtica, Quin pecuniam ſatiſfaceret. In datiuum quoque & ablatiuum cum (de.) Seneca, Lachrymas ſollicita mater abſtergit, cui de pædagogo ſatiſfactum eſt.

Vtor. VTOR hac re, & hanc rem. Cicero, Præpoſteris vtimur cõſilijs. Terentius, Mea bona vtantur.

Vlciſcor. Vlciſcor accuſatiuo. Cicero, Sed illum vlciſcẽtur mores ſui. Terentius, Vt te vlciſcar ſcelus.

IN SECVNDO genere ex multis hæc annotauimus.

AVSCVLTO pro obtempero, datiuo. Terentius, Pamphilúmne adiutem, an auscultem seni. Et datiuo vel accusatiuo pro audio. vt Idem, Ausculta pauca. Ausculto.

ACCEDO pro aduenio, vel adeo, accusatiuo cum præpositione. Terentius, Accedo ad pedissequas. Et sine præpositione. Virgilius, Vos & Scylleam rabiem, penitúsque sonantes Accestis scopulos. Pro addor vel adiungor, datiuo vel accusatiuo cum præpositione (ad.) Ouidius, Postquam solitas accessit ad iras Ira recens. Aliquando datiuo & ablatiuo cum præpositione (à) vel (ab.) Liuius, Hæc tibi à me dotalia dona accedent. Pro assentior, datiuo tantum. Fabius, Nec Celso accedo. Accedo.

Animaduerto pro obseruo vel aduerto, in accusatiuum. Cato de re rustica, Vicini quo pacto niteant, id animaduertito. Pro punio, accusatiuo cum (in.) Suetonius in Augusto, Perusia capta in plurimos animaduertit. Animaduerto

CAVEO pro prouideo datiuo. Cicero ad Appium, Melius enim ei cauere volo, quàm ipse alijs solet. Et accusatiuo, pro Vito vel declino. Suetonius in Galba, Caueret periculum. Ablatiuo cum præpositione, pro defendere vel munire se. Idem in Calig. Vt à Cassio caueret. Ablatiuo cum (de) pro meminit ad cautionem. Idem in Augusto, Cum de numero, & de conditione ac differentia eorum, qui manumitterentur, curiose cauisset. Et in Tiberio, Quod nihil de ijs Augustus testamento cauisset. Caueo.

CEDO pro discedo ablatiuo. vt Cede bonis, & Cedo iure. Et datiuo cum ablatiuo: vt Cedo tibi bonis. Hic ablatiuus in accusatiuum verti potest: vt Virgilius, Cedat ius proprium regi. Papinius, Hortantur, cedúntque locum. Sed tum pro cōcedo ponitur. Item pro discedo vel abeo, ablatiuo cum (ex.) Lucil. Quandoque pudor ex pectore cessit. Pro contingit, tantū datiuo. Virgilius, Cesserit Ausonio si fors victoria Turno. Item pro dare locum, vel parere. Virgilius, Cede deo. Pro loco alicuius esse, ablatiuo cum (pro.) Columella duodecimo, Nam pro pulmētario cedit sicuti ficus. Diuersum omnino ab hoc verbum est, quod pro Dic, vel Da legitur. vt Terentius, Cedo, cuium puerū hic apposuisti? &, Quin tu mihi argentū cedo? Non dissimile est & illud eiusdē in Heauton. Dum nos sermones cedim⁹, illæ sunt relictæ. Cedo.

Cōsulo te illud, & de illo, pro peto consiliū. Plautus in Menæch. Ibo & consulā hanc rem amicos, quid faciēdum censeant. Lucan. in octauo, Rectorémque ratis de cunctis consulit astris. Consulo.

Iz.iiij.

Consulo huic rei, pro prouideo vel prospicio. Idem in quarto, Consulite externis augusto in tempore rebus. Consulo in te isthuc, pro statuo vel instituo. Terêtius, Pessime isthuc in te atque in illum consulis. Consulo boni, pro in bonam partem accipio. Plinius, Quærebat argentum auaritia, boni consuluit interim inuenisse minium, rubentísque terræ excogitauit vsum.

Conduco. Conduco hoc, pro eo quod est, pretio ad tempus accipio. Iuuenalis, Conducūt foricas. Conducit huic vel in hoc, pro vtile esse. Cicero ad Lentulū, Id reipublicæ rationibus putem conducere. Plautus in Capt. Vt potissimum quod in rem rectè conducat tuam, id petam.

Contingere. Contingere tibi vel in te, pro accidere. Virgilius, Quis ante ora patrum Troiæ sub mœnibus altis Contigit oppetere. Cicero, Atque in magnis animis ingeniísque id plærunque contingit. Cōtingere hoc, pro tangere. Virgilius, Funémque manu contingere gaudent.

Conuenit. Conuenit pro cōueniens vel aptum est, datiuo. Ouidius, Conuenit illa tibi, conuenit illa mihi. Datiuo & accusatiuo cum (inter) pro conuenientia vel cōcordiā est. vt Iuuenalis, Sæuis inter se conuenit vrsis. Et datiuo cum ablatiuo præposita præpositione (cum) ferè eodem significato, pro consentiens est. Terêtius in Adelphis, Hæc fratri mecū non cōueniūt. Et ablatiuo cum præpositione (de.) Quintilianus, Quanquā de hoc parum conuenit.

Deficit. DEFICIT tibi, pro deest. Virgilius, Cum iam glādes atque arbuta sacræ Deficerent syluæ. Deficit te aliquid, pro destituit. Cicero pro Roscio, Tēpus te citius quàm oratio deficeret. Et passiuè. Columella, Quibus si deficitur agricola. Deficio à te ad hūc, pro eo quod est, à partibus tuis discedo. Suetonius, Prius à Galba ad senatum defecerat.

Differt. Differt pro dissidet vel aliud est, ablatiuo cū præpositione (ab) cuius passim sunt exemplā. Et datiuo. Horatius, Nisi quod pede certo Differt sermoni sermo verus.

Euado. EVADO hunc & ex hoc, pro effugio. Suetoni⁹ in Tiberio, Carmilius me euasit. Cicero pro Sylla, Cui⁹ ex insidijs euaseris. Euado gradus vel ad gradus, pro ascendo. Virgilius, Sic fata, gradus euaserat altos. Idem alibi, Euado ad summi fastigia templi.

Impono. IMPONO tibi & in te aliquid, pro superpono vel do. Virgilius, Vidit thuricremis cum dona imponeret aris. Idē, Finémque imponere curis. Plautus in Bacch. In tè ergo hoc onus omne impono Lyde. Impono huic nomen. Tacitus, Vt degeneri

Pseudophilippi nomen impositum. Impono tibi, pro decipio. Quintilianus, Spes tibi perpetuæ laudis imposuit.

Incumbo pro inhæreo & innitor, datiuo. Virgilius, Incumbens tereti Damon sic cœpit oliuæ. Idē, Validis incūbite remis. non autem in remos, vel ad remos, authore Valla. Et pro obnixè operam do, vel impense me comparo, accusatiuo cum (ad). Cicero, Mi Plance incumbe toto pectore ad laudem. Idem, Ad illud bellum incumbite. Idem, Quare incumbamus ô noster Tite ad illa præclara studia. Accusatiuo cum (in) non multū diuerso significato à iam dicto. Cicero, Vt in rempublicam omni cogitatione, curáque incumberes. Item, Incumbe per deos immortales in eam curam & cogitationem, quæ tibi laudem & dignitatem afferant. Idem, Pergite adolescētes, & in hæc studia in quibus estis, incumbite. Et in malam partem. Idem Marco Catoni, Incumbit in eius perniciem. Item accusatiuo cum (in) pro violenter incidere vel irruere. Quintilianus, Magna vis vēti in mari incubuit. Et datiuo. Virgilius, Incumbere mari. Eidem casui iungitur & pro superiaceo. Virgilius, Incubuítque thoro, dixítque nouissima verba. Incumbo.

Interest pro in re est, vel vtile est, genitiuo rei animatæ. vt Cicero, Interest omnium rectè agere. Idem ad Curionem, Quod nostra aut ipsorum interesset. Plinius, Nec interest hominū, nec capit humanæ coniectura mentis. Et genitiuo mensuræ, vel pretij. Cicero, Permagni interest, quo tēpore hæc epistola tibi reddita sit. Accusatiuo cum (ad). Idem ad Luceium, Equidem ad nostram laudem nō multum video interesse, sed ad properationem meam interest, non te expectare dum ad locum venias. Et absolutè. Plinius, Seri etiam radices illitas fimo interest. Interest verò ab inter & sum, cū præsens esse significat, datiuo. Cicero Bruto, Qui nostro sermoni interfuit. Et ablatiuo cum præpositione (in). Idem ad Plancum, Siquid erit, in quo me interesse necesse sit, nunquā deero. Et accusatiuo cū præpositione. Cicero in Rhetoricis, Siquo die Romę ista cædes facta est, ego Athenis eo die fui, interesse in cædem non potui. Et pro interponi, absolute. Liuius, Id morari victoriam rati, quòd interesset amnis. Præterea pro differētia est, accusatiuo cū (inter). Cicero, Inter hominē & belluam hoc maxime interest. Aliquando sine (inter). Seneca, Nihil interest hos & illa. nisi diuisim legas. Item pro differt, datiuo. Terentius, Stulto intelligens quid interest? Et cum ablatiuo. Idem, Hoc pater ac dominus interest. Et cū genitiuo. Interest.

Cicero Attico, Quoniam πεμιστὰν interest τῶ φθονεῖν.

Laboro. LABORO de ijs, pro sollicitus vel anxius sum, vel curo. Cicero pro Deiot. Sed cum de illo laboro, tũ de multis amplissimis viris. Laboro ex hoc, pro æger sum. Idem ad Papir. Petũ, Quòd ex pedibus laborares. Terentius, Laborat è dolore.

Maneo. MANEO ablatiuo. Virgilius, Tu modo promissis maneas, seruatáque serues Troia fidem. Et datiuo. Idẽ, Parce metu Cytherea, manẽt immota tuorum Fata tibi. Et accusatiuo. Idẽ, Maneat nostros ea cura nepotes. Tibul. At te pœna manet, nisi desinis esse superba.

Metuo. Metuo te & à te, pro timeo. Terẽt. Hei mihi metui à Chryside. Idem, Metuebant omnes iam me. Metuo tibi, id est in commodum vel vtilitatem tuam, vel sollicitus sum de te.

Opus esse. OPVS esse, pro carere vel indigere, ablatiuo & datiuo. Cicero in epistolis, Authoritate tua nobis opus est. Itẽ ablatiuo & accusatiuo cũ præpositione (ad) datiui loco. Terẽt. Nihil isthac opus est arte ad hãc rẽ quã paro. Et ablatiuo tantũ. Idẽ, Quid verbis opus est? Et datiuo cum ablatiuo sub præpositione (in), si locus rectè est scriptus. Cicero, Siqua in re opus ei fuerit, iuueris. Aliquando pro (necessarius) accipitur, & post verbum intelligitur, alio nominatiuo vel accusatiuo numerũ verbo cõferente. Cicero, Dux nobis & author opus est. Terentius, Alia quæ opus sunt comparet. Cicero ad Terentiã, Siquid opus erit, siquid acciderit noui, facies vt sciã. Liuius, Ad comparãda ea quæ opus erant. Cicero ad Atticũ, Video mihi opus esse viaticũ. Idem, Dices nũmos mihi opus esse ad apparatum triumphi. Potéstque altera ratio mutari in alteram: sic, Dices mihi opus esse nũmis: & Video opus esse viatico: &, Ad hanc rem nihil opus est ars.

Parco. PARCO pro remitto, condono, vel ignosco, datiuo. Virgilius, Parcere subiectis, & debellare superbos. Item pro abstineo. Suet. in Tiber. Neque tormentis, neque supplicio cuiusquam pepercit. Virgilius, Parce metu Cytherea. Pro seruo autem, accusatiuo & datiuo. Virgilius, Argenti atque auri memoras quæ multa talenta, Gnatis parce tuis.

Pepigi. Pepigi tibi & tecum, pro pactum feci, vel pacto promisi. Suetonius in Cæsare, E competitoribus non alios adiuuare, aut ad honorẽ pati peruenire, quàm qui sibi pepigissent propugnaturos absentiam suam. Idem in eodem, Cum aduersarijs autem pepigit vt dimissis octo legionibus, &c.

Pergo. Pergo accusatiuo. Cicero ad Atticum, Sed pergo præterita:

pro prætereo. Et infinito. Terẽtius, Tu tamen idem has nuptias perge facere ita vt facis.

Præſtat cæteris & cæteros, pro præualet. Cicero de Oratore, Multũ cæteris hominibus omniũ gentiũ præſtiterunt. Quintil. Præſtat tamen ingenio alius aliũ. Et pro melius eſt, abſolute. Virg. Sed motos præſtat cõponere fluctus. Præſto me talem, pro exhibeo vel præbeo. Cicero Lẽt. Sed præſta te eũ, qui mihi à teneris (vt Græci dicũt) vnguiculis es cognitus. Præſto hæc, pro cõfero. Cæcil. Plin. Plura hic mihi præſtitit, quàm parẽtes. Et Præſto vitiũ, pro eo quod eſt prohibere, ne cui ex vitio rei acceptæ fiat damnum. Et abſolute, pro caueri & prohiberi. vt Cicero in Tuſc. Cum id quod ab homine non potuerit præſtari, euenerit. Præſtat.

RECIPIO me ad vrbem, vel ad meos, vel in caſtra, vel proximo caſtello: alibi pro fero, alibi pro colloco. Hircius de bel. Alexandr. Victor ſe Brunduſium incolumi exercitu & claſſe recepit. Idẽ de bel. Hiſpan. Et ad Cordubã ſe recepit. Et ibidem, Proximo ſe recepit caſtello. Idem de bel. Afric. Se ad ſuos recepit. Et ibidem, Se recepit in caſtra. Aliter verò conſtruitur, cum vel promittere, vel quaſi cum fideiuſſione promittere ſignificat. Cicero ad Craſſum, Quæ tibi promitto, ac recipio ſanctiſſime eſſe obſeruaturum. Et ad Brut. In ea cauſa exponenda ſatis etiam de probitate dixi, ſed tamen ſeparatim ex me recipio fore eum tibi & voluptati & vſui. Recipio.

Renuntio datiuo & accuſatiuo, pro aperte nũtio & oſtendo. Terent. Quaſi nõ tibi renuntiata ſint hæc ſic fore. Et accuſatiuo per ſe, pro declaro. Cicero pro lege Manil. Nam cũ propter dilationẽ comitiorũ ter prætor primus centurijs cunctis renuntiatus ſum. Et datiuo per ſe, pro recuſo vel renuo: vt Renuntio liti. Renuntio.

Reſpondere pro dicere quod rogatur, & pro conſentire & parem eſſe, datiuo vel accuſatiuo cum (ad). Terentius, Iã tu hoc reſponde mihi. Cæcil. Plin Cũ ad eos breuiſſime reſpondiſſem. Plinius natur. hiſtor. Structuram ad normam & libellam & ad perpendiculum reſpondere. Virgilius, Dictis reſpondent cætera matris. Cicero Tuſc. Nec tamẽ ſiqui magnis ingenijs in eo genere extiterunt, non ſatis Græcorum gloriæ reſponderunt. Virgilius, Illa ſeges demũ votis reſpondet auari Agricolæ. Aliter quoque & abſolute. Idem, Contra clata mari reſpondet Gnoſia tellus. pro offert, vel oſtendit ſe, vel obijcitur. Reſpondere.

SAPIO & abſolute legitur, quaſi ſapiẽs vel intelligẽs ſum. Sapio.
Mart. Nubere vis Priſco, non miror Galla, ſapiſti. Et tranſitiue,

pro intelligo. Plautus in Pseud. Ego meã rem sapio. Aliter quoque, vt in talibus, Sapit mel, Sapit demorsos vngues. pro saporẽ habet vel repræsentat.

Sufficio. Sufficio pro satis sum, datiuo. Virgilius, Nec sufficit vmbo Ictibus. Lucanus, Suffecítque omnibus vnda. Et modo infinito. Virgilius, Nec nos obniti contrà, nec tẽdere tantũ Sufficimus. Item accusatiuo cum præpositione. Quintil. Ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipsa sufficiat. Pro subministro, datiuo & accusatiuo. Virgilius, Ipse pater Danais animos, virésque secundas Sufficit, atque deos in Dardana suscitat arma. Idem, Ipsa satis tellus cum dente recluditur vnco, Sufficit humorem. Pro substituo verò, accusatiuo dúntaxat. Virgilius in Georg. Atque aliam ex alia generando suffice prolem.

Superesse. Superesse pro reliquum esse vel restare, datiuo. Ennius, Inde sibi memorat vnum superesse laborem. Aliter quoque: vt Plautus in Asinaria, Sicut tuũ vis vnicũ gnatũ tuæ Superesse vitæ sospitem atque superstitem. Et pro vincere. Virgilius, Ferrea, quæ blando nequeant superesse labori. Et pro adesse: vt Ego illi supersum. Pro abunde esse vel abundare, absolute. Virgilius, Auxilio vrbes Italæ populíque supersunt. Nam datiuus ille (auxilio) alterius est rationis & multorum verborũ communis: vt Sũ auxilio, Venit auxilio. Et pro durare. Virgilius, Primus ego in patriam, mecum modò vita supersit.

Sto. Sto ablatiuo. Virgilius, Omnis spes Danaûm, & cœpti fiducia belli, Palladis auxilijs semper stetit. Item cum (per) pro impedimento esse. Cæsar Comment. Vbi cognouit per Afranium stare, quò minus prælio dimicaretur. Liuius ab vrbe cond. Per duces non per milites stetisse, ne vincerent.

Studeo. Studeo pro do operam & faueo, datiuo. Quintilianus, Abdicatus medicinæ studuit. Ouidius, Cui studeat, deus omnis habet. Item ablatiuo cũ (in). Gellius, Siquis in ea re studebat. Item accusatiuo cum (in). Quintilianus, Poetæ vt pictores in id solum student, vt describere fabulas mensuris ac lineis sciant. Pro cupio, volo vel affecto, accusatiuo. Terentius, Vt omnes mulieres æque studeant, ac velint omnia. Cicero Philip. Vnum sentitis, vnum omnes studetis. Terentius, Horum ille nihil egregie præter cætera studebat.

Timeo. TIMEO hunc vt inimicum. Virgilius, Timeo Danaos & dona ferentes. Timeo tibi, vt amico. Terẽtius, Syre tibi male timui. Timeo de te, vtroque modo. Cicero ad Trebatiũ, Valde me

hercle de te timueram. Lucanus, De superis ingrate times.

Tollo sustuli, pro aufero & accipio & nutrio in accusatiuū: vt Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem. Horatius, Cum flueret, lutulentus erat, quod tollere velles. Terentius, Quicquid peperisset, decreuerūt tollere. Pro aufero verò, & in ablatiuum cū (de). Cicero in Lælio, Solē enim de mundo tollere vidētur, qui amicitiam è vita tollunt. Pro suscipio vel accipio, in ablatiuū cū (ex.) vt Suet. Decessítque Pyrgis, morbo aquę intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina germanici genito. Tollo.

VACO in hoc & ad hoc, pro do operam, vel potius otium habeo. Ouidius de Ponto, In nullum mea mens grande vacabat opus. Et in eodem, Corporis ad cultum vix vacat illa sui. Seneca in primo epistol. Non vaco ad istas ineptias. Vaco culpa & à culpa, pro vacuus sum. Cicero, Nullum est tempus, quod iustitia vacare debet. Seneca epistola XCVIII, Nulla ætas vacauit à culpa. Etiam absolute, pro vacuus sum. Cæsar in Commēt. Id ea maxime ratione fecit, quòd noluit eū locum, vnde Heluetij discesserant, vacare. Et sine vllo nominatiuo pro otium est. vt Iuuenalis, Si vacat, & placidi rationē admittitis, ædā. Sic & infinito iungitur. Virgil. Et vacat annales nostrorum audire laborum. Vaco.

Valeo viribus, pro potens sum. Cicero, Alios videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere. Valet tanti, vel minimo, pretium significat. Paulus, Sed æstimandum fundum quanti valet. Vlp. Quasi minimo valeret hæreditas. Varro tamen in pretij significatione accusatiuo iunxit, dicens, Denarij, quòd denos æris valebant: Quinarij, quòd quinos. Valeo.

Sæpe etiam per Metalepsin verba constructionem mutant, vt Virgilius, Nam me decedere fleuit: pro doluit. est enim natura absolutum. Et per Enallagen appellatiui pro adiectiuo. vt si dicas, Da te mihi virum, Præsta te mihi virum. pro eo quod est fortem. Non enim accipiunt hæc duplicē accusatiuū natura.

RELIQVORVM AB INDICATIVO modorum & participiorum ac participialium constructio.

INDICATIVI transitionem, reliqui etiam verbi modi sibi vendicant. Itémque participia proprie dicta, & participialia verba, siue gerundi modus, quem etiam participijs annumeramus. Itaque si quædā participia pro verborum constructione confirmanda aliquando citauimus, ni-

hil ſit miri. Cæterũ participia vtranque ſibi conſtructionẽ defendunt, Tautoproſopicẽ, ſiue Ametabaton: vt Mecœnas atauis edite regibus: Et Res audita mihi, non credita. Et Metabaticen, Amans virtutem. Superaturus hoſtẽ. Auditus & audiendus à me & mihi, paratus decernere, volens abire, vadens viſum.

EST participijs alia quoque intranſitiua conſtructio, adeò propria, vt niſi ipſo poſito vel ſubaudito, cõſtare non poſſit, nẽpe ablatiui cõſequentię: quod nomẽ ex eo videtur ſortitus, quòd ſemper intranſitiuam primam, quæ tamen ſit ex nominatiuo & verbo finito, ſibi reddi poſtulat. hoc præterea obſeruato, vt eiuſmodi nominatiuus diuerſæ omnino rei ſit, quàm cuius eſt ablatiuus, niſi Græco more loquare, vt alibi dicetur. Et participio quidẽ poſito: vt Henrico octauo Anglos regẽte, hæc ſcripſimus. Subaudito verò, vt Henrico rege hæc prodidi. Aliquando ſolum participium in conſequẽtiæ ablatiuo legitur, ſed in præterito & in neutro genere. Plinius, De ſatu arborũ abunde mõſtrato. Idem alibi, Cerebro veneficium eſſe Hiſpaniæ credunt, occiſorum in ſpectaculis capita cremant, teſtato, quoniam potum in vrſinam rabiem agat. Quintilianus, Excepto, quod pedes mihi triſyllabos non videtur excedere. Saluſtius, Audito regem in Siciliam tendere. Quãquam in his poſterioribus exemplis, ſenſus qui participia ſequuntur, nominũ vicem ſupplere videntur. Obſeruat Laurẽtius præſentis participiũ ſub hoc caſu per E, quàm per I, potius eſſe proferendũ. Soluitur hic ablatiuus varijs modis, per (Cum.) vt Iuuenal. -animãte tuba galeatum ſero duelli Pœnitet. pro Cũ animat tuba. Per (Dum:) vt Iuuenal. Ad cœnã ſi inteſtatus eas, adeò tot fata, quot illa Nocte patent vigiles te prætereunte feneſtræ. pro dum præteris. Aliquãdo per (Si.) vt Iuſtinianus, Sperans vt aut cõcordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut diſcordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. pro ſi concordaret, et ſi facta eſſet. Ouidius, Proximus ad dominam nullo prohibente ſedeto.

MODO per Quanquam, vel Quanuis. Plinius de viris illuſtribus, Lex reſiſtente Appio Claudio tamen lata eſt. pro quanuis reſiſteret. Cicero pro Milone, Qui nondum libera ciuitate, tamen populi Romani comitijs liberatus eſt. pro quãuis nondũ libera eſſet ciuitas.

MODO per Poſtquã, vel Cũ pro poſtquã, præcipue in præterito. vt Cicero ad Atticũ, Etſi mihi videtur iſte qui vmbras timet, ad cædẽ ſpectare, tamẽ niſi explicata ſolutione nõ ſũ diſceſ-

ſurus.pro poſtquã explicuero.Et Plin.Etenim prædicta ratione ventorũ,ne ſæpius eadẽ dicãtur, tranſire cõuenit ad reliqua tem peſtatum præſagia.id eſt poſtquam prædicta eſt.Ouidius,Nunc mihi naufragio qd prodeſt dicere facto, Qua mea debuerat cur rere cymba via?pro Poſtquam factum eſt naufragium.

QVOD AVTEM ad participiorum Metabaſin attinet, ſunt quædam præterita, quæ in accuſatiuũ feruntur,Exoſus,peroſus,pertæſus. Virg.Iuppiter omnipotens,ſi non exoſus ad vnũ Troianos. Sueton.in Cæſare,Et quaſi pertæſus ignauiam ſuam. Columel. I X, Neque ea curatorem fraudulẽtum tãtum,ſed etiã immundam ſegnitiem peroſa eſt. Sueton.in Auguſt.Pertæſus,vt ſcribit,morum peruerſitatem eius.Horum duo & cũ datiuo leguntur,Peroſus & exoſus.Suetonius in Tiber. Deos obſecro,vt te nobis conſeruent, vt valere nunc & ſemper patiantur, ſi non populo Rom. peroſi ſunt. Gellius I I,Nõ omnes modo dijs exoſos nos eſſe. Sunt rurſus alia, quæ in ablatiuum ſine præpoſitionibus his (A)vel(Ex)Græco more tranſeunt.Ea ſunt,Natus, Prognatus, Satus, Cretus, Creatus, Ortus, Editus. Plin. X I I, Reſtant terra edita. Terentius, Bonam bonis prognatam. Virgilius,Sate ſanguine diuûm. Idem,Quo ſanguine cretus. Ouid. Venus orta mari, mare præſtet eunti.

Pręterita quędam in accuſatiuum.

NON eſt hoc loco prætereundum compendium quod affert orationi participium, cum duo,quorum alterum tempore præcedit quæ aliàs per duo verba & coniunctionẽ ſunt dicenda, ipſum multo aptius ſine copulatiua interpretatur.Saluſt.in Iugurthi. In primis Adherbalem cruciatũ necat. pro eo quod cruciat & necat. Aliter etiam copulatiuæ vicem ſupplet,vt in ea figura quam Laurentius notauit. Circundedimus caſtris foſſam & vallum,ne veniẽtes hoſtes nos opprimant.quod aptius eſt quàm vt vulgus loquitur,Veniant & opprimant.

PARTICIPIALIA verba(quæ etiam gerundi modum & ſupina veteribus appellari alibi diximus)quæcunque à verbis ducuntur non paſſiuis, ſeu malis,paſſiuam ſignificationem non habentibus,verborum ſuorum conſtructiones(vt dictum eſt)ſeruant.Hoc illuſtrius fiet ijs,quæ ſubijciuntur,exemplis.

Participialiũ actiuorum cõſtructio.

Genitiuus, qui poſt appellatiua & quædam adiectiua ſuccedit.vt Cicero,Equidem efferor ſtudio patres veſtros, quos colui & dilexi, videndi.Idem,Hic dies attulit initium dicẽdi quæ vellem.Virgilius,Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa vidẽdi? Plinius,Oues lauandi,hoc idem tempus. Huius participialis loco;

infinitus nonnũquam ponitur modus. vt Virgilius, Et iam tempus equûm fumantia ſoluere colla. Idem, Studium quibus arua tueri. Cæſar Commentar. Poſtero die conſilium ceperunt ex oppido profugere.

Datiuus: vt Quintil. declam. Placeamus licet nobis fortuna noſtra pater, pauperi ſoluendo non ſumus. Idem, Maximi tamẽ virorum, & quibus artis ſuæ ſoluendo non ſit humanitas. Et ſine tranſitione. Cicero Philip. Nec tu ſoluendo eras. Idem de Orat. Cum eſt inficiando reus. Apul. Cum Charite nubendo maturuiſſet. Dubitari poſſit, inquit Laurentius, an hæc dandi caſus ſint, an auferẽdi. Cæterum paſſiua interpretatio per participiũ, declarat datiui potius eſſe. Corn. Celſ. Et tranſeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo ſunt. Et Liuius, Portorijs quoque & tributo plebe liberata, vt diuites conferrent, qui oneri ferũdo eſſent. Plinius, Telum verò perfodiẽdo tergori, quo ſpiculauit ingenioſ Atque vt in capaci, cum cerni non poſſit exilitas, ita reciproca generauit arte, vt fodiendo acuminatum pariter, ſorbendóque fiſtuloſum eſſet. Columella, Mediaſtinus qualiſcunque ſtatus poſſit eſſe, dummodo perpetiendo labori ſit idoneus. In his, Mouendo, ferundo, perfodiendo, & perpetiendo, paſſiua participia dandi caſus ſunt, ſimili planè figura cum prædictis enuntiata. Imò verò illa Soluendo & Inficiando non minus fortaſſe paſſiua ſunt per duplicẽ eclipſim dicta, ſicut in figuris indicabimus, vt ex omnibus quæ dicta ſunt, forte illud tãtum Nubendo participiale ſit. Quod etiã datiui eſſe caſus, videtur ex illa non omnino diſſimili conſtructione. Plin. Ita enim vocatur, prius quàm cibo matura ſit. Quæ ſimiliter (vt mihi videtur) figurari potuiſſet: ſic, Prius quàm comedendo matura ſit.

Accuſatiui, cum præpoſitioni ſubijcitur, tranſitio rara reperitur, propterea quòd libentius id in paſſiuum participium, præſertim vbi in accuſatiuum foret tranſitus, authores vertunt. Succedit hic caſus quatuor præpoſitionibus. Ad: vt Cicero, Hic autem locus ad agendum ampliſſimus, ad dicendum ornatiſſimus eſt viſus. Inter: vt Virgil.-Et inter agẽdum Occurſare capro (cornu ferit ille) caueto. Verũ poſt hanc præpoſitionẽ, aliquando participiale hoc tranſitum in aliud facit, propterea quòd in paſſiuum participiũ mutari raro ſolet. Liuius, Et ipſe inter ſpoliandum corpus hoſtis, veruto percuſſus. Idem, Inter accipiendum de ſuis cõmodis rationes. Ob: vt Cicero in primo Verrin. A quo pecuniam ob abſoluendum hoc acceperas. Iure conſul.

XLVIII.Dig. Lege Iulia repetundarum tenentur,qui cum ali quam poteſtatem haberent,pecuniam ob iudicandum,vel nō iudicandum decernēdúmve acceperint. Ante: vt Virgilius,-nanque ante domandum Ingentes tollent animos.

ALTERIVS generis in dum finiti duplex eſt tranſitio. Altera in datiuum à quocunque verbo genus hoc ſit deductum: vt Vigilandum eſt nobis.Seruiendum eſt mihi.Gaudendum eſt illis. Altera verbi,à quo ducitur propria:vt Seruiendum eſt mihi amicis. Gaudendum eſt nobis hac re. Vtendum eſt mihi hac veſte. Hanc tranſitionem, quæ ab actiuis trahuntur, rarius admittunt. Sed mutat potius eam authorum vſus in participium paſſiuum, pro Alendum eſt canes, Alendi ſunt canes: dicentes rariſſime aliter.

ABLATIVVS in do, verbi ſui caſum ſubijcit ad hunc modum, Hos accuſando,illos occidendo,totam ciuitatem labefactaſti. Hic multis præpoſitionibus ſubijcitur. In: vt In denegando.Cicero pro Mil. Huius interfector ſi eſſet in confitendo. Et cum tranſitione: In tribuendo ſuum cuique. De: Cicero ad Atticum, Tu quid cogites de tranſeundo in Epirum, ſcire ſanè velim.E,vel Ex: vt,Ex defendendo,quàm ex accuſando vberior gloria comparatur. A,vel ab. Cicero,Ex quo ardeſcit ſiue amor ſiue amicitia:vtrunque enim dictum eſt ab amando. Et alibi,In quo iſti nos iureconſulti impediunt, à diſcendóque deterrent. Cum: vt Quintilianus,Sed ratio rectè ſcribendi iuncta cum loquendo eſt.Pro:vt Plautus in Aul.Heu ſenex,pro vapulādo hercle ego abs te mercedem petam.

ITEM accuſatiuus in tum vel ſum, qui poſt verba motus adhibetur.vt Virg.Aut Graijs ſeruitū matribus ibo. Terēt.Cur te is perditum?Virg. Suſpenſi Eurypilū ſcitatum oracula Phœbi Mittimus. In illis enim,Do venum,Do nuptum filiam,& ſimilibus,latens ſubeſt motus.vt Horatius,Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?Plautus in Aul.Coctum ego,non vapulatum dudum conductus ſum.Hoc participiale & per participium in rus nonnunquam Græco more effertur: vt Venio petiturus, Venio oraturus.Et per participiale in Dum,Venio ad orandum. Accuſatiui in tum vel ſum conſtructio.

Ablatiuus autem in tu vel ſu actiuus, à quo ſcilicet futurum participium trahitur, raro aliàs in vſu,abſolute tantum legitur.vt Cato de re ruſtica, Primus cubitu ſurgat,poſtremus cubitū eat. Plautus in Menæch. Obſonatu redeo. Statius in Achil. Quem nunc venatu rediturum in limine primo. Ablatiui in tu vel ſu conſtructio.

Participialiũ passiuorum constructio.

AT QVAE à passiuis participialia ducũtur, omnia (quod sciam) absolute leguntur. Subiungitur autem quod in Di finitur, nominibus. Iustinus, Quod ad te imperator Antonine non tam cognoscendi, quàm emendandi causa transmisi. Idem, Athenas quoque erudiendi gratia missus. pro Vt emendaretur, Vt erudiretur. Rarum tamẽ hoc aliàs inuẽtu, nisi illud Ciceronis in Officijs eiusmodi est, Ad rem autem gerendã qui accedit, caueat ne id modo cõsyderet quàm illa res honesta sit, sed etiam vt habeat efficiendi facultatem. Vbi videtur (efficiendi) passiue dictum, atque ad rem gerendam referri, pro Vt efficiatur, vel effici possit. Cũ si ad hominẽ referas, videatur desyderari pronomen (ipse:) & aliàs nisi (vt) pro (Quemadmodum) accipiatur, non commode succedet verbo (consydero.) Iam quæ sub illa figura prolata sunt, qualis est Plauti, Nominandi tibi istorum magis erit, quàm edundi copia. Et Ciceronis, Dolebas tantã Stoicos nostros Epicureis irridendi sui facultatem dedisse. Et Cæsaris de bello Gallico, Vsque eo vt qui sub valle tenderent, mercatores recipiendi sui non haberent potestatem. Terentius, Date crescendi copiam nouarum. Liuius, Non vereor, ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet, ipsum aliter animo affectũ esse. Quis non videt passiuæ significationis gerundi, & pro veterum sententia incerti generis & numeri esse?

Accusatiuus in dum, qui post adiectiua locum habet, & post præpositionem (Ad) vsurpatur, etiam absolute legitur. Salustius in Iugurtha, Pauca suprà repetam, quo ad cognoscendum, omnia illustria magis, magísque in aperto sint. pro Vt cognoscantur. Item ablatiuus in Do, qui verba sequi citra præpositionẽ solet. vt Virgilius, Alitur vitium, crescítque tegendo. Idem, AEgrescítque medẽdo. Idẽ, Vritque videndo Fœmina. Idẽ, Cantando rumpitur anguis. Idem, Lentescit habendo. Quintil. Sed memoria excolẽdo, sicut alia omnia, augetur. pro Cum vel dum tegitur vitium, Cum curatur æger, Cum videtur fœmina, Cum cantatur, Cum habetur, Cum excolitur. Varro tamen de re rustica videtur præpositionem addidisse in illo, Quàm paucissimos reliqueris, tam optimi in alendo fiunt propter copiam lactis. Et Columella, Atque ita cum suo cespite planta eruatur, qui cespes in eximendo ne soluatur.

Accusatiuus in Tum vel Sum, passiuè non legitur, nisi fortasse aut à talibus verbis, cuiusmodi est Vapulo, vt in suprà posito Plauti exemplo, Coctum ego, non vapulatum dudum con-

ductus sum. Aut ante infinitum (iri) in talibus, quale est illud Terentij, Qui postquam audierat nō datum iri filio vxorem suo. Et Quintilianus, Reus parricidij, quod fratrem occidisset, damnatum iri videbatur.

At ablatiuus in Tu vel Su, ferè semper passiuè accipitur, ac nomina sequitur: vt Res digna memoratu. Virgilius, Nec visu facilis, nec dictu affabilis vlli. Salustius, Optimū factu ratus fortunam bello tentare. pro Quæ memoretur, qui videatur, quod fiat. Etsi rectè scriptū est dictu affabilis, non dicto. pro Qui conueniatur, siue affetur communi genere.

Participiale verò nomen, quod per Dus finitur, datiuū agentis personæ plærunque postulat: vt Frater est expectandus mihi. Et restat Chremes, qui mihi exorandus est. Raro ablatiuū cū præpositione. vt Cicero, Neque enim quæ tu propter magnitudinem & animi & ingenij moderate fers, à te nō vlciscēda sunt etiam, si non sint dolenda.

Thomæ Linacri Angli DE EMENDATA STRVctura liber quintus, siue de non declinatarum constructione.

N EC INDECLINABILES partes, vtcunque fors tulit, in seriē orationis dispensantur, sed earum quoque nō paucis legitima quædam (quam Syncategorematicē appellauimus) debetur cum alijs constructio. Nam sunt ex ijs, quæ promiscue coniungi cum multis possunt. Quædam cum certis maritari recusant. Quæcunque enim in sua significatione constructionis accidentium cuiusquam vim aliquam præferunt, declinatarum vocum quibus eiusmodi accidentia varijs vocibus significantur, eas duntaxat iungi sibi patiuntur, quibus maxime consimile aliquid adsignificatur, vt quibus si dissimilē addas, ea statim à simili sit redarguenda. Rursus quæ nullius eiusmodi accidentis vim aliquam in sua significatione subindicant, hæc nullius vocis societatē, ea scilicet ratione, recusant, sed omnibus iungi citra vitium possunt. Sed hæc quando generatim sic tradita,

ſicut omnia quæ in vniuerſum ſunt præcepta, confuſiora obſcurioráque ſint neceſſe eſt, age membratim ea clarius explicemus. (Heri) nãque & (vtinam) aduerbia ſunt, quorum alterum, quòd præteritum tempus ſua ſignificatione definit, præteritis tantum verborum iungitur, Heri ſcripſi. alijs temporibus non iungitur. non enim heri ſcribo, aut ſcribam dicas. Alterum quoniam optantis eſt aduerbium, ac certam modi differentiam ſuo ſignificato repræſentat, ex modis admittere niſi optatiuum non poteſt. Vtinam ſis, vtinam velis. Non autem vtinam ſum, aut volo. Rurſus hoc, quia nullam temporis differentiam ſua ſignificatione præſcribit, ex temporibus nullum reſpuit. Vtinam velim, vellem, voluerim, voluiſſem. Illud cum nullius quatuor ſaltem modorum vim vllam ſubindicet, omnibus illis aſtrui tranſlatitie poteſt. Heri feci, vtinam heri feciſſem, cum heri feciſſem, heri feciſſe. Imperatiuos, propterea quòd diuerſam ab ipſo naturam omnino habent, addi ſibi non patitur. Nemo enim heri lege, legátve dixerit. Spectant enim in futurum Imperatiui omnes: quo factum eſt, vt futurum his ex temporibus non detur, ſicut alibi docuimus. Vtrunque horum aduerbiorum, quoniam nullius numeri, perſonæ, generíſve diſcrimen ſua ſignificatione inſinuat, omnibus iungi numeris & perſonis rectè poteſt. Heri feci, feciſti, & fecit. Sed & fecimus, feciſtis, & fecerunt. Vtinam videam, videas, videat. Vtinam videamus, videatis, videant. Iam qualitatis & quãtitatis aduerbia quando nullius modi, temporis, perſonæ, generis, numeríve differentiam agnoſcunt, omnibus iungi modis, temporibus, perſonis, generibus, & numeris indifferenter poſſunt. Bene vel ſatis habeo, habebã, habebo. Item, bene vel ſatis habeto, vtinam bene vel ſatis habeas. Cum bene vel ſatis habeas. Bene vel ſatis habere. Præterea bene vel ſatis exercitat, vel exercitatur. Habitus eſt, & habiti ſunt. Habita eſt, & habitæ ſunt. Eandem rationem in declinatis quoque partibus ſeruari deprehēdet, quiſquis ritè eam in ijs examinabit. (Ego) nanque pronomen, quoniam primæ tantum perſonæ eſt, primis demum perſonis verborum additur, Ego ſcribo. Idem pronomen quum nullum generis diſcrimen ſignificatione ſua determinat, cum omnium generum vocibus coniungi poteſt. Ego æger, ego ægra, ego ægrum. Si per proſopopœiam, neutrum aliquod fingatur loqui. Rurſus (ſui) cũ nec generis, nec numeri differentiam vllã in ſignificato præferat, vtriuſque numeri & omnis generis voces ſecum admittit. Sui ipſius, & ſui ipſorũ,

vel ipsarum, seipsum vel seipsam, & seipsos vel seipsas. Ex nominibus quoque (Centum) cum pluralis sit tantum numeri, solis pluralibus iungitur. Cum omnis sit generis, nullum meritò genus respuit: Centum viri. Centum oues. Centum iumenta. Idē contemplari in participijs licet. Arās enim quoniam omnis est generis, & numeri tantū singularis, omnibus addi generibus potest, sed duntaxat singularibus: Vir arans. Mulier arans. Iumentum arans. Atque his iam puto clarescit, quod obscurius esse suprà est propositum. Nunc ad singularum indeclinabilium partium constructionem propius accedamus.

PRAEPOSITIONVM CONSTRVCTIO.

PRAEPOSITIONES cum verbis vel aduerbijs se coniungi nisi in compositione non patiuntur, authore Donato, qui derepente, exaduersum, deinde, cum similibus, cuiusmodi sunt, insuper, desuper, circumsecus, aforis, compositiones censet. Et Prisciano, qui præpositiones, quoties casu carentibus iunguntur, dictionis vim amittere ait. Cōtrà cum solis casualibus iunctas, dictionis vim seruare. Nos rarò id quidem, sed tamen aliter esse deprehendimus. nisi quis ad pridie, ad postridie & in ante (de quibus alibi præcipiemus) compositas voces putabit.

Præpositiones quæ accusandi casum exigunt, etiam quocunque significato accipiantur, modo præpositionis vim seruent, hæ sunt, Ad, apud, ante, aduersus vel aduersum, cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, intra, inter, infra, iuxta, ob, penes, per, pone, post, prope, propter, præter, secundum, supra, secus, trans, vltra, versus. Annumeretur his & (vsque.) vt Celsus, Itaque si qua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt, optimum est, ea dum ægrotant, eorū notitiæ subtrahere: si id fieri non potest, sustinere tamen post cibum vsque somni tempus. Idem, Sed ieiunis etiam vsque sudorem. Quorum exempla, etiam dictis authorum confirmata, ex præcedente libro, vbi significata earum collegimus, petentur. Quæ verò auferendi casum volunt, hæ sunt, A, ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, pro, præ, palam, sine, tenus. Quæ reliquæ sunt & modò accusatiuum, modò ablatiuum pro vario significato volunt, in hunc locum tractandas seruauimus. Sunt autem hæ, In, sub, super, subter, clam, & tenus. Quarum In, accusandi casum tum petit, cum per eam transitus vel mutatio in aliquid significatur. Virgilius, An, quò via ducit, in vrbem? Plautus, Dabo te in caueam. Terentius, Dic

Præpositiones accusatiui.

Præpositiones ablatiui.

Præpositiones vtriusque casus.

In.

quid velis tibi dari in manum, vt herus his desistat litibus. Plautus, E manibus dedit ipse mihi in manus. Martialis, Dicas in aurem. Differt ab (ad) quòd hæc ingressum termini significat (Ad) tantum ad hunc accessum. Huc esse talia referenda liquet, qualia sunt Rediit in gratiam. Et Ouidius, In noua fert animus mutatas dicere formas, Corpora. Idē, Versa est in cineres sospite Troia viro. Et versa in Latinam linguam. Et, Scinditur incertum studia in contraria vulgus. Et, Sectus in minima, cum similibus. ET cum verba sequitur, quorum actio in futurum spectat. Liuius, Bellum in trigesimum diem indixerunt. Idem, Designati consules in eum annum fuerant. Terentius, Olimque in hunc diem sunt constitutæ nuptiæ. Plautus Stich. Alium conuiuam quærito in hunc diem. CVM (ad) vel (pro) significat. Plinius, Multis fortuna parcit in pœnam. Item Catullus, In bonam accipias partem rogamus. Cæcilius Plin. Sed annuos in alimenta ingenuorū pollicebamur. Terentius, Et aduersarios rapere in peiorem partem. Plinius naturali histor. Pars quædam AEthiopum locustis tantum viuit, fumo & sale duratis in annua alimenta. Terentius, Emptos obolo in cœnā seni. Columella, Cratibus in hoc factis. Plinius de Ladano, Pretia sunt laudatissimo in libras, asses quadraginta. Idem de Serichato, Permutatur in libras X V I. Item de Hammoniaco, Pretium optimi in libras, asses X L. Varro de re rustica, Alij pretia faciūt in singula capita canum. Idem, Numerus de tauris & vaccis sic habēdus, vt in sexaginta vnus sit anniculus, alter bimus. CVM (erga) significat vel (versus.) Virgilius, Accipit in Teucros animum regina benignum. Celsus, Ante aduersam autem valetudinem quædam notæ oriuntur, quarum omnium est commune, Aliter se corpus habere atque consueuit, neque in peius tantum, sed etiam in melius. CVM (apud). Cicero Parad. Non probantur in vulgus. Tacit. Celebrata in vulgus Celsi laus. Cicero Attico, Alter religiosus nunc dies, alter in vulgus ignotus.

CVM (contra). Virgilius, Quid meus AEneas in te cōmittere tantū? Quid Troes potuere? Sic dicitur, Inuectus in illum. Quintil. Nam quidā vehementer in eā inuehi solent. Cicero in Salust. Nam quòd ista inusitata rabie petulanter in vxorem & filiam meam inuasisti. CVM quasi (loco vel vice) significat, quod tamen frequens non est. vt Plin. de vrticis, Ora ei in radices esse tradūtur. Quintil. Curt. Igitur rex Babyloniæ Agaticem in præsidem esse iussit. CVM (ad similitudinē vel in formā)

significat. Virgil. Portus ab Eoo fluctu curuatus in antrum. Idẽ, Tum verò in numerũ Faunósque ferásque videres. pro in similitudinẽ vel formã antri, & similitudinẽ numeri, id est rhythmi vt Seruio placet. Apul. Lapis parius in Dianã factus. Virg. Continuo in syluis magna vi flexa domatur In burim, & curui formam accipit vlmus aratri. CVM (vsque ad). Varro, Pleræque pariunt in decem annos, quædam etiam in plures. Mart. In lucem semper Acerra bibit. CVM (ante) significat: Terẽtius, Vereor te in ós laudare. Hoc tamen & per ablatiuum effertur. Curt. In oculis maiora duo omnium nauigia submersa sunt.

CVM (super) significat: vt Dormit in aurem. Et Varro, Qui onera extollere in iumenta possit. Simili modo cum ad interpretamenta refertur. vt Donatus in Terentiũ, Seruius in Virgilium. Si modò hæc loquendi ratio apud probatos inuenitur.

AT ablatiuo iungitur, cum pro (inter) accipitur. Vt Salust. Igitur imperator omnes res ferè asperas per Iugurthã agere, in amicis habere. Quintilianus, Neque Tiburcinabundũ iã in nobis quisquã dixerit. pro inter. In hac tamen significatione & in accusatiuo legitur. Cicero de nat. deorũ, Homines morte deletos reponere in deos. ITEM cum (intra locũ vel rem, consistere vel agi aliquid) significat. vt Virg. Lucus in vrbe fuit media lætissimus vmbra. Idem, Tũ cornix plena pluuiã vocat improba voce, Et sola in sicca secũ spatiatur arena. Ad hũc modũ dicimus, Terẽtius in Andria, Virgilius in AEneide. Et, Venisti in ipso tẽpore. Aliter quoque. vt Plin. Alterutrũ quidẽ fore in causa, hoc est pleniluniũ aut interlunium, non erit dubiũ. Vbi significatur vel pro causa, vel planè causam in accusatiuo.

SVB, accusatiuo iungitur, cum vel (paulo ante vel circa) significat. Cæsar, Dies continuos triginta sub brumã esse noctem. Sueton. in August. Sub horã pugnæ tã arcto repente somno deuinctus, vt ad dandũ signũ ab amicis excitaretur. Liuius, Vtrinque legati forte sub idem tẽpus ad res repetendas missi. Hoc modo & cũ ablatiuo legitur. Plinius de ceruis, Cornua soli animalium omnibus annis stato veris tempore amittunt: ideò sub ipsa die quàm maxime inuia petunt. Sub.

ITEM cum (paulo post) significat. Cicero ad Plancum, Cũ his frigidas sanè & inconstantes recitasset literas Lepidi, sub eas statim recitatæ sunt tuæ. Et cũ (per). Virgilius, Et simulachra modis pallẽtia miris Visa sub obscurũ noctis. Idem, Et sub noctem cura recurrit. Et cum pro (in). Idem, Nanque sub ingenti,

luſtrat dum ſingula templo. Item cum pro(ὑπὸ ſiue ſubter)ponitur: ſed cum motu ad id cui præponitur. vt Virgilius, -Poſtéſque ſub ipſos Nituntur gradibus. Nam ſine tali motu ablatiuum vult. Virgilius, -At illũ Sub pedibus Styx atra videt manéſque profundi. Horatius, Et adhuc ſub iudice lis eſt. Videri poteſt & cum motus aliquis intelligitur, ablatiuo coniungi. Vt, Arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu. In illis autem, Sub die, ſub manu, neſcio an pro(intra)interpretere. Seneca ad Lucilium, Conſilium naſci ſub die debet. Hoc quoque tardum eſt nimis. Sub manu quoque quod aiunt, conſilium naſcatur. Suetonius in Auguſt. Et quò celerius ac ſub manu annuntiari cognoſcíque poſſet.

Super. SVPER cum(ſubter)præpoſitionis contrarium ſignificat, item cum (pro, vel de, vel ob, vel poſt) ſignificat, ablatiuo iunctum reperitur. Virgilius, Fronde ſuper viridi: ſunt nobis mitia poma. Idem, Nec ſuper ipſe ſua molitur laude laborem. id eſt pro ſua laude. Idem, Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa. pro de Priamo. Cicero Attico, Hac ſuper re ſcribã ad te. Idem, Hac ſuper re ſcripſi ad te. Tacitus, Multus ea ſuper re variúſque rumor. Quo modo Gellius ferè loquitur. Virgili⁹, His accẽſa ſuper iactatos æquore toto, Troas relliquias Danaûm, &c. id eſt, Ob hæc vel poſt hæc. Accuſatiuo verò cũ(prope) ſignificat. vt Liuius, Situs eſt, quencunque eum dici ius fáſque eſt, ſuper Numicum amnem. Et pro(in)vt ad interpretationem refertur, vt cum dicimus, Seruius ſuper Virgilium. Et cum (vltra)ſignificat, vel(inter,)quaſi in tẽpore. Virgilius, Saturno quondam, ſuper & Garamantas & Indos Proferet imperium. Liuius, Super ripas Tiberis effuſus. pro vltra vtrobique. Suetonius in Cæſare, Pridie quàm occideretur, in ſermone nato ſuper cœnam apud Marcum Lepidum, quiſnam eſſet finis vitæ cõmodiſſimus, repentinum inopinatúmque prætulerat. Aliquando tamen ablatiuo pro (vltra)iungitur: vt Nocte ſuper media. Sicuti rurſus in prima & propria ſignificatione, nempe vt eſt contrarium (ſubter)interdũ accuſatiuo. Virgilius, -Furor impius intus Sæua ſedens ſuper arma.

Subter. SVBTER, vno ſignificato modò accuſatiuo iungitur apud authores, modò ablatiuo. Liuius, Pugnatum eſt ſuper, ſubtérque terram. Statius, Deſilit in campos, qui ſubter mœnia nudos Aſſeruat manes. Virgilius, -Cum tamen omnes Ferre libet ſubter denſa teſtudine caſus.

Similiter (clam) accusatiuo. vt Cicero, Timens ne facinora eius clam vos essent. Plautus in Mercatore, Ratus clam patrem meum posse habere. Ablatiuo. Idem, Is amare occœpit Alcume nam clam viro. Cicero Attico, Quinetiã paulo clã ijs eam vidi. Clam.

TENVS ablatiuum post se tum singularem, tum pluralem recipit: vt Pube tenus. Pectoribus tenus. Genitiuum verò tantum pluralem : vt Crurum tenus. Sic tamen Seruio præpositio non est, sed aduerbium. Tenus.

Priuatim (tenus & versus) præter reliquarum naturam, sequuntur dictiones, quibus inseruiunt: vt Romam versus. Pube tenus. Earúmque naturam & (Cum) imitatur post prouocabulũ & quædam pronomina: vt Quicum, quocum, quibuscũ, mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum. Sunt qui ijs addant (procul) quod tum ablatiuo iungitur, ídque frequẽtius. Tacitus, Nec procul cæde aberam. Tum accusatiuo. Plinius naturali historia, Villa est Campaniæ haud procul Neapolim. Liuius, Locus procul muros satis æquus agendis vineis fuit.

ADVERBIORVM CONSTRVCTIO.

ADVERBIA quoque partim in quosdam casus, partim verborum modos temporáve, partim in quædam priuatim nomina ius habent, vt per species contemplari licebit.

Ex ijs igitur quæ loci esse diximus, genitiuis iũcta legimus: Vbi, vbinam, nusquam, eo, & longe: vt Vbi gentium, vbinam gentium, nusquã gentium, longe gentium. Cicero ad Atticum, Tu autẽ longe gentium. Eo loci. De (procul) verò siue præpositio sit, siue aduerbium, mox dictum est. (Vsque) quod tum loci, tum temporis aduerbium est, his præpositionibus coniunctum legitur. Ab, vt Siculo prospexit ab vsque Pachino. Ad, vt Hinc vsque ad sydera notus. Ex, vt Ex AEthiopia est vsque hæc. In, vt Vsque in flumen. Sub, vt Vsque sub obscurum noctis. Aduerbia in genitiuum.

Item ex his quæ tempus significãt, genitiuo iunguntur: Tunc, interea, pridie, postridie: vt Tunc temporis, interea loci. nisi hoc compositum dicas. Pridie eius diei. Iustinus, Tunc temporis Persarum Cambysi mediocri viro. Idem in AEmilio Probo legitur, sed locus non succurrit. Terentius, Te interea loci cognoui. Cicero ad Lentulum, Quòd iam illam sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fregeramus. Cæsar de bello Gallico, Postridie eius diei Cæsar præsidium vtrisque castris, quod satis esse visum est, reliquit. Nam quòd hæc posteriora cum accu-

satiuis leguntur, vel enallage est. Cicero ad Atticum, Tu pridie compitalia memento, balneum calefieri iubebo. Liuius, Etiam postridie Idus rebus diuinis supersederi iussum est. Vel eclipsis præpositionum (ante & post.)

Aduerbia iuncta præteritis.

DVDVM, pridem, & nuper præteritis verborum iungi postulant. Terentius, Narro huic, quæ tu dudum narrasti mihi. Plinius in naturali historia, Ipsi verò pridem vidimus eadem ferme omnia, præter pubertatẽ in filio Cornelij Taciti equitis Romani. Cicero, Neque enim assentior his, qui nuper hæc disserere cœperũt. Hoc tamen & cum præsenti iunxit. Terẽtius in Heaut. Quanquam hæc nuper inter nos notitia admodum est.

Iamdudum. Iampridem.

Iamdudum & iampridẽ præsens magis volunt: sed vbi manere adhuc actio, non cessasse intelligitur. Terẽtius, Iamdudum animus est in patinis. Virgilius, Iampridem nobis cæli te regia Cæsar Inuidet. Idem, Iampridem à me illos abducere Thestilis orat. Sed nonnunquam & præteritum admittunt. vt Plautus, Iamdudũ mulier tibi non imprudens aduersabar. Plinius, Iamdudum ex eadem Hispania Zoeliton venit in Italiã plagis vtilissimum. Idem, Quod maiores nostros iampridem fecisse manifestum est. Salustius, Iampridem equidem nos vera vocabula rerum amisimus. Iamdudum verò pro continuo vel quamprimũ, omnibus modis & temporibus iungi potest. Similem his constructionem habet (iam olim.)

Iam olim.

Quintilianus, Olim iam imperator inter fulgentes virtutes suas liuor locum quærit. pro iam longo tempore. Virgilius, At iam olim seras posuit cum vinea frondes.

Donec.

Donec pro (quandiu) finitiuos verborum adsciscit modos Ouidius, Donec erã sospes. Et pro (quoad vel quousque) modos item finitiuos. Liuius, Donec ad hæc tempora, quibus nec vitia nostra, nec remedia pati possumus, peruẽtum est. Virgilius, -Donec regina sacerdos Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem. Idem, Cogere donec oues stabulis numerúmque referre Iussit. Modos subiunctiuos. Columella, Donec ea aqua, quam adieceris, decocta sit.

Dum.

DVM de re præsenti non perfecta, fatendi modo iungitur. Terentius, Dum apparatur virgo in conclaui. Idem, Dum hæc mecum reputo. Etiam pro donec. Virgilius, Tityre dum redeo (breuis est via) pasce capellas. Cicero, Ego in arcano operior, dũ ista cognosco. Idem Attico, Quod si totum tibi persuadere non possum, saltem dum quid de Hispanis agamus, scitur, expecta. Et pro (quandiu.) Terẽtius, Ego te meum dici tantisper volo, dum

quod te dignum eſt,facis. Pro (dummodo) verò aliàs potentiali. Idem, Dum id efficias, quod cupis, Neque modũ benignitatis, neque, quid me ores, cogitas. Idem, Dum proſim tibi. Saluſtius, Neque id quibus artibus aſſequeretur, dum ſibi regnũ pararet, quicquam penſi habebat. Aliàs ſubiunctiuo. Terẽtius, Dum ne ab hoc me falli comperiam Chreme. Et pro donec ſubiunctiuo. Virgilius, Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.

QVOAD pro quandiu, indicatiuis. Terentius Phormione, Quid ſenem quoad expectatis veſtrum? Et ſubiunctiuis. Cicero, Vt quoad poſſem & liceret, ab eius latere nunquam diſcederem. Pro (donec) ſubiũctiuis. Plancus Ciceroni, Omnia vt integra ſeruem, dabo operam, quoad exercitus ſummittatis. Quoad.

EX negandi aduerbijs (Non) omnibus modis præter imperatiuum iungi poteſt: vt Non facio, vtinam non faciam, non feciſſem, cum non facerem, non facere. Non.

NE verò prohibendi aduerbium ſecundis perſonis non ſolum ſubiunctiuorũ, vt Seruius præcipit, ſed etiã imperatiuorũ. Et horũ quidẽ, vt Virgilius, Ne ſæui magna ſacerdos. Idem, Ne pete cõnubijs. Idem, Ne fugite hoſpitiũ, néve ignorate Latinos. Liuius, Craſtino die oriente ſole in aciem redite, erit pugnãdi copia, ne timete. Subiũctiuorũ verò. vt Terẽtius, Ego quoque vnà pereo, quod mihi eſt charius, Ne iſthuc tam iniquo patiare animo. Plinius ad Suetoniũ, Aut ſi tutius putas illud, cautiſſimi cuiuſque præceptũ quod dubites, ne feceris, id ipſum reſcribe. Terentius, Hic, nebulo magnus eſt, ne metuas. Ne tamen pro non, etiam alijs modis & perſonis meritò adiũgitur. Optatiuo. vt Cicero, Sed ne viuam, ſi tibi concedo. Martialis, Ne valeam, ſi non multo ſapit altius iſtud. Terentius, Quod vtinam ne Phormioni id ſuadere, in mentem veniſſet. Subinnctiuo. vt Terentius, Hoc modo te obſecro, vt ne credas à me allegatum hunc ſenem. Ne.

EQVIDEM (vt Seruius notat) cum non ſolum pro (Ego quidem,) vt apud Virgilium vbique, ſed etiã pro (quidem) accipiatur, non immeritò diuerſis perſonis iũgitur. Virgili9, Equidem per littora certos Dimittam. Perſius, Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo Conſentire deos. Idem, Per me equidem ſint omnia protinus alba. Cicero Attico, Equidem id erat primum & maximum Clodiæ. Equidem.

Iurandi aduerbijs finiendi modus, vel potentialis maxime conuenit. Terentius, Perecaſtor ſcitus puer natus eſt è Pamphilo. Et, Non hercle feciſſem. Iurandi aduerbia.

Hortandi. QVAE verò hortandi vocãtur, imperatiuos omnia poſcũt: vt Dic ſodes, Vide ſis. Quædam tamen cum diſcretione. Nam (age) ſingularẽ ferè poſtulat. Terẽtius, Age ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte, inſtiga. Rarius plurali iungitur. vt Valerius Flaccus, Vos age funereas ad littora voluite ſyluas. Plautus, Age lice mini. Age ſultis. (Agite) plurali. Virgili⁹, Quare agite ô tectis iuuenes ſuccedite noſtris. (Agedũ) vtrique. Plautus in Aſinaria, Agedum iſtum oſtende, quem conſcripſiſti ſyngraphum. Cicero, Sic agedum conferte nunc cum alijs vitam Publij Syllæ vobis populóque Romano notiſſimam. Quintilianus, Agedum ſi videtur, extra portas proſpicite. (Agitedum) plurali. Liuius, Agitedum ite mecum.

Vocandi. Vocandi aduerbia nominum iungũtur vocatiuis: vt O Melibœe, O ſceleſte. Amabo & amabote ſiue aduerbia ſunt hortantis, ſiue interiectiones blandientis, licet ſingulariũ ſpeciem præbeant, tamen ſingularibus & pluralibus accommodantur. Singularibus: vt Cicero ad Quintum fratrem, Amabote aduola, conſolabor te. Pluralibus: Plautus in Truculento, Properate, afferte menſam amabo. Idem Rud. Quo amabo ibimus? Idem, Ite, inquam, domum amabo.

Optandi. Optandi aduerbia vt optatiuorum ſunt propria, ita meritò ijs ſolis iunguntur. Terentius, Vtinam ſic ſint, qui mihi male volunt. Virgilius, O ſi remeaſſet in vrbem. Idem, Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus Oſtendat. Idem, O tãtum libeat mecum tibi ſordida rura, Atque humiles habitare caſas.

Quantitatis. Quantitatis aduerbia genitiuos poſt ſe recipiunt: vt Satis ſapientiæ, Parum animi. Præterea, multum, paulum & paululum, ſi modo aduerbia ſunt: vt Multum eruditionis, Paulum otij.

Diuerſitatis. QVAE diuerſitatis appellauimus, nempe (aliter & ſecus) in ablatiuum generalis qualitatis feruntur: Multo aliter, Paulo ſecus. Quorum naturã duo illa temporis imitãtur (Ante) & (poſt:) vt Multo antè, Paulo poſt. Varro de re ruſtica, Præterea habenda ratio, quanto antè, quàm incipiat admiſſura fieri, mares à fœminis ſecretos habeant. Quibus addi, vt videtur, poteſt (Clam.) vt Cicero Attico, Quinetiam paulo clam ijseam vidi.

Comparatiui & ſuperlatiui gradus aduerbia. Quæ cõparatiui & ſuperlatiui gradus ſunt, nominibus his, à quibus proximè ducuntur, ſimilem conſtructionem habent: vt Doctius illo, & doctiſſime omnium. Propius illo, proxime omnium. Propius verò & cum datiuo legitur. Virgilius, Propius ſtabulis armẽta tenebat. Vtrunque verò tam propius, quàm pro-

xime, accusatiuo, sicut prima eorum origo, iunctum reperitur. Cicero ad Octauium, Cur medio castra itinere lõgius aduersariorum castris, & propius vrbem mouetur? Idem pro Milone, Proxime deos accessit. Idem Attico, Officium meum esse putaui quàm proxime hostem esse. Hircius, Cum propius hostem accessisset. Legimus & propius ad deos, & propius à terris. Cicero pro Ligario, Homines enim ad deos nulla re propius accedere, quàm salutem hominibus dando. Idem de natura deorum, Infra autem hanc propius à terra Iouis stella fertur.

HAEC intẽtionis aduerbia (per) & (quàm) illud Latinæ constructionis ius proprium habent, quòd (per) absolutis iunctum legitur. Terentius, Perpulchra credo dona, haud nostris similia. Intentionis. Per.

Item quibusdam verbis: vt Peruelim, perplacet. Rarissime superlatiuis. vt Columella, Adhuc perpaucissimis contigit agricolis. (Quàm) verò superlatiuis. Terentius, Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quàm plurimis. Quintilianus, Vt in manus hominum quàm emendatissimi veniant. Rarissime aliter: vt Plinius, Quare quæso, nisi vt quàm multi eas conserui inferret? Sed cum talia rarissima sint (quod dicendum semel fuerit) qui similiter veteribus loqui studebit, non committet vt ea frequentet, in quibus, si non per incuriam sunt admissa, certè illi fuere parcissimi. (Quàm) pro quantum positiuis iungitur, siue infinitè legatur. vt Cicero, Videte quàm valde malitiæ suæ confidat. Siue interrogatiue. vt Terentius, Reiecit se in eum flens quàm familiariter. Quibusdam tamẽ interpositis verbis, cuiusmodi sunt possum, valeo, & synonyma, tum superlatiuis, tum positiuis additur. Et superlatiuis. vt Salustius, Iugurtha quàm maximas potest copias armat. Cæsar in Commentarijs, Iraque re frumentaria quàm celerrime potuit cõparata. Positiuis. vt Cicero in Philippicis, Sed reliquum cursum vitæ, quàm quidem possum breuiter perstringam. Cum iisdem verbis & (vt) pro quàm vel quantum subinde positum legas. Cicero de Oratore, Hæc vt breuissime dici potuere, ita à me dicta sunt. Quàm. Vt.

ETIAM non minus eleganter nomen ipsum (Quantum.) vt Cicero de amicitia, Tanta est inter eos, quãta maxima potest, morum studiorúmque distantia. Quintilianus, Cum aliquid adhibitáque quanta maxima potest cura, diligenter elimauerit. Quantum.

EX aduerbijs ijs, quę rei non planè peractæ appellauimus, (Ferè) & cum vniuersali signo & apposito & omisso, idem subinde valet: vt, In festis ferè hac vtor veste. pro ferè semper, Et, Rei non peractæ aduerb.

Sic ferè viuitur. pro vbique, vel ab omnibus. Et, Romani ferè orbem subegerunt. pro ferè totum orbem. Cicero, Neganda ferè sunt omnia. Quintilianus, Nam in omnibus ferè minus valent præcepta, quàm experimenta. Idem, His ferè veteres facultatem dicendi exercuerunt. pro veteres omnes.

Perquā, sanequam, valdequam, & alia.

ILLA verò complexa perquam, sanequam, valdequam, admodumquam, minusquam, oppidoquam, & oppido perquam absolutis nominū maxime iunguntur, & quibusdam verbis. Seruius Sulpitius ad Ciceronem, Sanequā pro eo ac debui, grauiter molestéque tuli. Decius Brutus ad Ciceronē, Nam suos valdequam paucos habet. Titus Liuius, Nec enim multa solum, sed etiam plæraque oppidoquā parua erant. Cæsar in Cōmentarijs, Quibus rebus oppido perquā pauci sub pellibus acquiescebant. Cicero ad Quintū fratrē, Sanequā refrixit. Cælius ad Ciceronē, Sanequam literis C. Cæsaris sumus commoti. Plinius ad Suram, Perquam velim scire esse phantasmata, seu habere propriam figuram, numénque aliquod putes. Rarissime autem iunguntur superlatiuis. vt Curtius, Bessum quoque Bactrianorū ducem perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Pomp. de origine iuris, Nam ante eum Seruius duos libros ad Brutum perquam breuissimos ad edictum subscriptos reliquit. Similem his & illa naturam habent, In primis, in paucis, cum paucis, inter primos, inter paucos, super omnes, ante alios, præter cæteros, vt quæ absolutis frequenter iungantur. Salustius, Tamen in primis arduum videtur res gestas scribere. Idem, Id facinus ego in primis memorabile existimo. Superlatiuis rarò iuncta legas. Sicut in illo Ciceronis in Verrem, Homini in primis gloriosissimo respondet. Et Plinius de absynthio, Conuenit dicere herbæ facillimæ, atque inter paucas vtilissimæ. Et Virgilius, Petit ante alios pulcherrimus omnes Turnus. Rarò etiam comparatiuis. vt in illo Virgilij, Scelere ante alios immanior omnes. Et Suetonius in Galba, Præter cæteras altiorem & dealbatam crucem statui iussit.

Longè.

LONGE verò pro valde, comparatiuis additur & superlatiuis. Quintilianus, Longe omnium quos quidē mihi videre contigit, præstantissimus Domitius Afer. Virgilius, At pedibus longe melior Lycus. Præterea his, quibus diuersitas significatur, partim aduerbijs, cuiusmodi sunt, Secus, aliter: vt Longe aliter, Lōge secus. Cicero de Amicitia, Quod longe secus est. Partim nominibus: vt Alius, diuersus, dissimilis, alienus. Salustius, Longe

mihi alia mens est Patres conscripti. Pari modo ijs, quæ superlationem quandam importāt, siue ea verba sint: vt Vinco, supero. & quæ ex præ, post, & ante componuntur: vt Præcello, præsto, posthabeo, antecello. Quintilianus, Sed cum longe præcedūt ingenia viuentium. Siue nomina sint: vt Princeps, præcipuus, primus. Idem Quintilianus, Nouem verò Lyricorum longe Pindarus princeps. Cum his autem proximis nominibus, & generaliter superlatiuis, etiam (Facile) pro haud dubie sæpe iungitur. Cicero pro Rabirio, Virum vnum totius Græciæ facile doctissimum Platonē. Idem pro Rosc. Non solum municipij Larinatis, ex quo erat, sed etiam regionis illius & vicinitatis virtute, existimatione, nobilitate facile princeps. Quintil. de Euripide, In affectibus tum omnibus, tum in ijs, quæ miseratione constant, facile præcipuus & admirandus maxime est. Dicimus etiā facile secūdus, sed pari modo ad dignitatem referentes magis, quàm ordinem. Alia quoque, quæ ad intentionem referuntur, superlatiuis iunguntur: vt Eximie, Egregie. Columel. Stagnum censemus eximie optimum, quod sic positum est. Facile. Eximie. Egregie.

EX SIMILITVDINIS aduerbijs, quæ imaginem potius innuunt, verbi quidem subsistendi subiunctiuis iunguntur, feréque si præsens præcedit, præterito imperfecto: vt Incedis, veluti rex esses. Aliorū verò verborum, potētialibus potius: Incedis, veluti rex incederet. Et, Facis, veluti vir probus faceret. Minaris, quasi lædere possis. Plinius in naturali historia, Tanquam nesciamus hanc esse solam, quæ nunquam irascatur. Quæ verò similitudinem significant, indicatiuis: vt Fremis, sicut vel sicuti leo fremit, vel fremere solet. In hoc genere sunt, quæ inter se natura præcedant & sequantur. Præcedunt, Sic, ita, & itidem. Sequuntur, Vt, vti, sicut, sicuti. Suet. Centuriones statione deserta, itidem vt manipulares capitali animaduersione puniuit. De Sic adiurantis alibi dicetur. Similitudinis aduerbijs.

Ex his duo (Vt) atque (Ita) superlatiuis sæpe iungi solēt, & paria esse volunt. Nam si prius superlatiuum sortiatur, reliquū quoque superlatiuum postulat. Cicero de Oratore, Vt enim quisque optime dicit, ita maxime dicendi difficultatem, variósque euentus orationis, expectationémque hominū pertimescit. Idē de Officijs, Vt quisque animi magnitudine maxime excellit, ita maxime vult princeps omnium, vel potius solus esse. Quintilianus, Quod vt longe optimum, ita difficillimum est: Similē his naturā habent (Tam & Quàm) siue pro iam dictis accipiantur. Vt, Ita. Tam & quā.

vt Salustius, Quàm quisque pessime fecit, tam maxime tutus est. Terentius, Nanque adolescens quàm minima in spe situs erit, Tam facillime patris pacem in leges conficiet suas. Siue pro tantum & quantum accipias, maxime præcedente Tam: vt Hic est tam omnium optimus, quàm nobilissimus. Sic tamē etiam comparatiuos, tametsi raro, admittunt. Virgilius, Tam magis illa fremens & tristibus effera flammis, Quàm magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. id est tanto magis, quanto magis. Nam quod absoluta hoc significato recipiūt, sicuti tantum & quantū, quorum vicem explent, nemo dubitet. Non sit hoc loco inutile monitu, quædam ex similitudinis aduerbijs sæpe amphibologiam in oratione creare, quæ aliter quàm ex circumpositis discuti vix possit. Sicuti (quemadmodū & quomodo,) vt in illo Quintiliani cum similibus, Lumina non inter vmbras quemadmodū Cicero dicit, sed planè in tenebris clariora sunt. Incertum enim est, ex ipsa dictione quid affirmare Ciceronē Quintilian⁹ velit.

Demonstrādi Demonstrandi aduerbia nominatiuis frequentius iunguntur. Quintilianus, En improbitas. Virgilius, En Priamus. Cicero, Ecce tibi status noster. Idem ad Atticum, Ecce tibi nūtius pueros venisse Romam. Rarius accusatiuis. Plautus in Bacch. Opúsne erit tibi aduocato tristi, iracundo? Ecce me. Iuuenalis, En habitū. Prisci ex his aduerbialia nomina declinarunt, Eccus, ca, cum, quod ecce hic significat. Et ellus, la, lum, quod ecce illic significat. Construitur autem vtrunque intransitiuè cum eo quod demonstratur. Terentius, Eccum Parmenonem. Idem, Sed ecca ipsa egreditur. Idem, -ellum, confidens, catus: Cum faciē videas, videtur quantiuis pretij. pro ecce illic virū. hoc enim subintelligitur.

Negatæ solitudinis. QVAE negatæ solitudinis siue congregādi diximus: vt Nō solum, non modo, non tantum, nedum, ea duos sensus ferè postulant. Quorum secundus, si horum aliquod sine altera negatione priorē occupat, per (sed etiam) vel (verum etiam) vel (sed ne) vel (sed nec) redditur. vt Cornelius Balbus Ciceroni, Nedum hominum humilium, vt nos sumus, sed etiam amplissimorū virorum consilia ex euentu, non ex voluntate, à plerisque probari solent. At si additur illis alia negatio, succedunt ferè (sed nec,) vel (sed ne quidem.) Cicero Attico, Horum ego summorum imperatorū non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidē ipsam, qua illi florentissima, nos duriori conflictati sumus. Aliquando tamen sic quoque succedit (sed etiam.) Cicero Dolabel. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, vt summa seueri-

tas animaduerſionis nō modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet. Dixi ſuprà, duos hæc ſenſus fere poſtulare propter elegantem illam figuram, qua vtitur Quintilianus, Primi, quorum quidem opera non vetuſtatis modo gratia viſenda ſunt, clari pictores fuiſſe dicuntur Polygnotus, atque Aglaophon. Idem, Et Quinti Hortēſij filiæ oratio apud Triumuiros habita, legitur nō tantum in ſexus honorem.

Horum aduerbiorum peculiaris quidem authorum vſus à Laurentio obſeruatur. Nedum enim cum poſteriorem clauſulā tenet, in affirmatione minoris momenti rei iungitur. vt Effunderem pro te ſanguinem, nedum pecuniam. In negatione contrà, Non effunderem pro te pecuniam, nedum ſanguinem. Reliquorum contrarium huic notat vſum, vt & priorē ſenſum occupent, & clauſulas, quæ res tum imparis, tum paris momenti ſunt, coniungant: & quæ impares ſunt, contrario ordine committant: vt Non ſolum, vel non tantum, vel non modò pecuniam pro te effunderem, ſed etiam ſanguinem, vel ſed etiam mortem oppeterem. Et negatiue, Non ſolum non moriar pro te, ſed nec effundam pecuniam. In rebus paribus, Non ſolum veſtes à me accipies, ſed etiam libros. Videtur tamen hic horum aduerbiorum vſus nonnunquā confundi. Nam & (nedum) in priore clauſula pro non ſolum, vel non tantum, legimus. vt Cicero Att. Tu quoniam quartana cares, & nedum morbum remouiſti, ſed etiā grauedinem, te vegetum nobis in Græcia ſiſte. Et (nō modo) ſecundo loco poſitum pro nedum. Plinius in naturali hiſtoria, Cū res inter ruſticos geratur literarum expertes, non modo ſyderū. Eſt enim tanto maius eſſe literarum expertes quàm ſyderum, quanto ad earum peritiam facilius peruenitur. Trebonius Ciceroni, Non enim neſcis, quanti te faciam, & quàm pro noſtro veterrimo veriſſimoque amore omnibus tuis etiam minimis cōmodis, non modò tam magno gaudeam. Hoc verò & inter paria, vt Idem notat, in ſecundo loco legitur. Cicero, Ad quod eſt adhibenda actio quædam, non ſolum mentis agitatio. Quanquam poteſt in his intelligi imparitas. (Non ſolum) verò inter paria & in poſteriore loco inuenitur. vt Cicero ad Atticū, Veſtrum iam conſilium eſt, non ſolum meum, quid ſit vobis faciendum.

Obſeruatio de nedum.

VT (quod Græci apoſtaticon vocant) hæc fere ſequitur, Tā, talis, tantus, tot, adeò, ſic, ita. Et ſubiunctiuum poſtulat verbi, quod ferè, tum à ſuperiore eſt diuerſum, tum eius intentionem

Vt apoſtaticon.

declarat. Vnde fortaſſe Apoſtaticon eſt dictum, quòd eiuſmodi digreſſum ad aliud verbum facit. Quintilianus, Nunquam adeò pro nobis ſolicita lex eſt, vt quod præſtet, extorqueat. Plinius, Signis quæ vocãt Corinthia, plærique in tãtum capiuntur, vt ſecum circunferant. Idem, Nullum eſt tam impudens mẽdacium, vt teſte careat. Cicero, Cum ita ieiunus fuiſſem, vt ne aquã quidem guſtaſſem. Idem de Senectute, Senectus plæriſque ſic odioſa eſt, vt onus ſe AEtna grauius dicant ſuſtinere. Huc ſpectãt & elocutiones illæ, quæ per (tantũ abeſt), & (adeò non) figurãtur.

INTERIECTIONVM CONSTRVCTIO.

INTERIECTIONEM verbis cohærere non poſſe affirmat Seruius, atque inde adeò factum, vt diuerſa pars ab aduerbijs conſtituta ſit. Sunt tamen quæ nominum varios exigunt caſus. Hei nanque & veh datiuis hærent,

Hei, Veh. Virgilius, Hei mihi qualis erat. Mart. Veh tibi cauſidice. Terẽtius, Veh capiti tuo. Hei verò & nominatiuo. Idem, Hei miſera.

Heu, Proh. Heu & proh modo accuſatiuis. vt Virgilius, Heu ſtirpem inuiſam. Terentius, Proh deûm atque hominum fidem. Modo nominatiuis. Virgil. Heu pietas, heu priſca fides. Plinius, Heu dementia, allatoris aduentus ſemper eſt gratus. Terentius, Proh Iuppiter nunc eſt tempus profecto interfici me.

O. O quoque modo accuſatiuis iungitur. Cicero, O te fœlicem Marce Porci. Virgilius, O fortunatos nimium, ſua ſi bona norint, Agricolas. Modo nominatiuis. Idem, O fortunati, quorum iam mœnia ſurgunt. Seneca, O paupertas fœlix, quæ tanto titulo locum fecit. Terẽt. in Phormione, O vir fortis atque amicus. Modo vocatiuis. Cicero, O nox illa, quæ tenebras attuliſti. Minime ignorandum tamen eaſdem in oratione abſolutè quoque poſſe interſeri. Virgilius, Spem gregis, ah ſilice in nuda connixa reliquit.

CONIVNCTIONVM CONSTRVCTIO.

CONIVNCTIONIS præcipua vis in iungendis longioris ſermonis ſenſibus eſt. Itaque nullam conſtructionis ſpeciem efficit, qualem hactenus tractatæ partes inter ſe conſtructæ. Sed eſt & alia vis eius, qua nimirum in verba ius habet, vt quorum modum nonnunquam mutet. In alias partes ſola fortaſſis opinione, quã ſcilicet videtur etiam caſus, generis, numeri, & temporis rationes attingere. Quorum tamen leges ex alijs ſiquis penitus inſpiciat, omnino pẽdẽre de-

prehēdet. Prior eius vis ex definitionibus specierum fere patet. Alteram hoc loco tractabimus adiectis nōnullis, quæ ad Latini sermonis proprietatem pertinent.

Copulatiuæ igitur & disiunctiuæ casualium dictionū, quæcunque ad vnum referuntur verbum, similes omnino casus nectunt. Xenophon & Plato fuere æquales. Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Nisi obstet ipsius casualis dictionis ratio vlla priuata. vt in his, Emi equum centum nummis, & pluris. Fui Romæ & Thebis. Horatius in Arte poet. In Meti descēdat iudicis aures, Et patris & nostras. Aut in illa discēdi figura, qualis est Plinij in VII, Choromandorum gentem vocant Tauroni, syluestrem, sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Qua figura Columella non semel vtitur. Nec si copulatiua particula hîc desyderatur, quicquam id refert, cum necessario subaudiatur. Parem his vim & illa quatuor habent, Quàm, nisi, an, præterquam: vt Alterum vides, an vtrūque? Est minor natu quàm tu. Nemini placet nisi sibi, vel præterquam sibi. Eædem copulatiuæ & disiunctiuæ in adiectiuis præter casum, generis quoque & numeri similitudinem exigunt: vt Socrates fuit modestus & grauis. Idem nonnulli grammatici de modo & tempore in verbis præsertim diuersis censent: vt Sedeo & scribo. Sed aliter sæpe deprehendas. vt Terentius, Nisi me lactasses amantē, & falsa spe produceres. Idem in Eunucho, Et habetur & referetur à me Thais, ita vti merita es, gratia. Cicero ad Atticum, Confidebam, ac mihi persuaseram fore, vt omnia placarentur inter vos. Cicero Trebatio, Ex tuis literis & Quinto fratri gratias egi, & te aliquando collaudare possum. De quatuor tamen additis, (Quàm) alijs interdū modis reddit indicatiuū: vt Vtinam cautior sis, quàm ille fuit. Quā uis cautior sis, quàm ille erat. Priuatim quædam copulatiuæ, sicuti (&) cum synonymis, appellatiuis & proprijs, quæ coniungunt, pluralis numeri vim aliquando conferunt: quæ tamē alias solui in singulares possunt: vt Consules erant Cæsar & Bibulus: Consul erat Cæsar, & consul erat Bibulus. Aliàs nō possunt, nisi falsum efficiant sensum: vt Duo & tria efficiunt quinque. Nō enim ita soluas, Duo faciunt quinque, & tria faciunt quinque. Et Syrus & Dromo possunt ferre tot pondo. Non tamen statim Syrus potest ferre tot pondo, & Dromo tot pondo. Item Animal diuiditur in rationale & irrationale. Non tamen Animal diuiditur in rationale, & animal diuiditur in irrationale.

Copulatiuæ & disiūctiuæ.

Itaque Dialectici hæc nisi in sensu cõposito non concedũt. Plu-
Neque. ralis vim his, quæ cõiungit, cõfert interdũ, & (neque) geminata. vt apud Terẽtiũ, Hæc si neque ego, neque tu fecim⁹. Corn. Cels. Eóque ex toto neque vinum, neque aqua semper vtilia sunt.

Discretiuæ. EX ijs quas discretiuas appellauimus, (Autem) & (verò) non eadem indeclinabilia secum iungi patiuntur. (Verò) enim ijs iũgi solet, Neque, nec, tum, age, sanè, iam, enim, at, quasi, ceu, nunc: vt Neque verò, Nec verò, Tum verò, Age verò, Sanè verò, Iam verò, Enim verò, At verò, Quasi verò, Ceu verò. Raro cum his iungitur (autem).

Verò. (VERÒ) quoque cum pronomine Ego, non tam discretionem interim significat, quàm (vt Hermolao placet) confirmationem, pro quinetiam, vel etiam. Plinius, Proinde occupantibus locum faueo, ego verò & posteris. Quod etiam confirmare videtur Cicero ad Atticũ, qui (etiam) simili ratione vtitur, sic scribens ad Dolabellam, Quemadmodum tibi dicis placere, scripsi diligenter. Ego etiam ad Sicam, Sæpe veluti in respõdendo adhibetur, significátque profectò, vel certe, vel potius γὲ Græcum. Cicero ad Atticum, Nam quod scribis te audire, me etiam mentis errore & dolore affici. Mihi verò mens integra est. Idem, Quod laudas, quia obliuisci me scripsi ante facta & dicta nostri amici. Ego verò ita facio. Seneca, Socratem cum Platone & Zenonem & Cleantem in animum meum sine dignatione recipiam? Ego verò illos veneror, & tãtis nominibus semper assurgo. Cæcilius Plinius ad Fabatum, Adijcis posse eos nongentis millibus venire, ac tãto magis quæris, an quod gessit, ratũ seruem. Ego verò seruo. Idem ad Gallum, Quare ego verò Coreliæ adero prõptissime. Similem vsum habet & cum (Tu) pronomine. Terentius, Quem tu verò videre velles Phædria. Et cum (Ille) pronomine. Cicero ad Atticũ, De Lepido verò & Tullio quod quæris, illi verò non dubitant, quin Cæsari præsto futuri, in Senatúmque venturi sint. Legitur & cum nominibus. Terẽtius, Illa ilico vbi me accepit, læta verò ad se abduxit domum. (Autem) negationis (Non & porrò), propria videtur: vt Non autem, Porrò autem. Rarissime enim legitur Non verò. vt Cicero de Senectute, At ij quidem iam mortui sunt. Non verò tam

Sed. isti, quàm tu ipse nugator, &c. SED quoque cum (Ita), vel (tamen) videtur conditionẽ aliquam innuere. Cicero ad Atticum, Scribis enim in cælum ferri profectionem meam: sed ita, si ante Calẽdas Ianuarias redeam. Celsus, Si id nimiũ supercreuit,

tentanda squama æris est,quæ leuissima est ex adurentibus,eatenus ne quid eminere patiatur:sed ita si nihil exacerbauit.

DISIVNCTIVAE autem in numerum propè nullũ ius habẽt,simile copulatiuis,nisi negatiuis particulis succedãt, sicut (Neque)&(Minime).qua ratione cum pluratiuis legũtur. vt aapud Virgiliũ,Nec tiliæ leues,aut torno rasile buxũ, Non formã accipiunt,ferróque cauãtur acuto.Et Cor.Cel.in primo,Minime aut frigus aut calor tuta sunt,vbi subita insuetis sunt. Disiunctiuæ.

EX rationis redditiuis(Quippe)&(Vtpote)illud prẹter alias sui generis proprium habent,quod nonnunquam (Qui) & (Cũ)sibi comites adiungũt.(Quippe)vt in illo antiquo,Quippe qui vesicam plenã vini habeant.Et Columel.in XII,de cappari, Quippe quæ res etiam in desertis agris citra rustici operã conualescit. Cicero in Philip. L.quidem frater eius, vtpote qui peregre depugnauit,familiam ducit.Salust.Antonius procul aberat, vtpote qui magno exercitu locis æquioribus expeditos in fugam sequeretur.Cicero Att.Me & incommoda valetudo,qua iam emerseram, vtpote cum sine febri laborassem, tenuit. Dixi admittunt.nam Quippe sine his frequẽtiori est in vsu.vt Quintilianus,Quippe id est homini naturale. Virgilius, Quippe domum timet ambiguam.(Quippe)verò etiam(vbi)sibi subijcit. Idem, Quippe vbi fas versum atque nefas tot bella per orbem. (Vtpote) verò & sine vllo verbo legitur.vt Claudus est altero crure,vtpote curto.Sed sic rationalis nõ videtur, sed potius aduerbium pro ceu vel tanquam. (Vt) quoque,de quo alibi locuti sumus, à quo hæc ducitur, sic positum sæpe legimus,sed semper cum subiunctiui voce. Quintil.Et omnia noua offendit, vt qui solus didicerit,quod inter multos faciendum est.Idem,Nec ignoro igitur, quos transeo, nec vtique damno, vt qui dixerim in omnibus esse vtilitatis aliquid.Vix cum alio modo. vt Quintilianus, Cum me,vt cuius interiecto mari non fortunam quisque nosse, non natales, non patrem poterat. Nisi quis hic eradendam(vt)dicat. Rationis redditiuæ.

HVIVS generis (Nam)non tã causam aliquando reddit, quàm ingressũ rei signat.vt Terẽtius, rẽ omnẽ à principio audies: Eo pacto & gnati vitã,& cõsiliũ meũ Cognosces,& quid facere in hac re te velim. Nã is postquam excessit ex ephebis. Nam.

ERGO & Igitur breuioribus conclusionibus competũt.Cicero in Philippica I,Quis enim aut accusator tam amens reperitur,qui reo condemnato obijci se multitudini conductę velit: Ergo. Igitur.

aut iudex, qui reum damnare audeat, vt ipse ad operas mercenarias statim protrahatur? Non igitur prouocatio ista lege datur. Virgil. Huc se prouecti deserto in littore condunt, Nos abijsse rati, & vento petijsse Mycenas. Ergo omnis lõgo soluitse Teucria luctu. Terẽtius, Ergo pretium ob stultitiã fero. (Quare) & (quamobrẽ) longioribus duntaxat cũ coniunctiones sunt: nam aduerbia & interrogatiue accipi, & infinite possũt: vt Quare inuides? Scio quare inuideas. Scire tamen licet (Ergo) & (igitur) ingressum quendam materiæ nonnunquam significare. vt Virgilius, Et certamen erat Corydon cum Thyrside magnum: Alternis igitur contendere versibus ambo Cœperunt.

Aduersatiuæ. Aduersatiuarum Etsi, tametsi, etiamsi, & quanquam, cũ verbis hærent, & orationem inchoant, indicatiuos magis postulãt. Cicero pro Milone, Etsi vereor iudices. Idem, Tametsi iactat ille quidem illud suum arbitriũ. Salustius, Quæ tametsi animus aspernabatur. Cicero Attico, Quam tibi, etiamsi non desyderas, tamen mittam. Quanuis & licet subiunctiuos sæpius. Virgilius, Quanuis multa meis exiret victima septis. Idem, Quanuis Elysios miretur Græcia campos. Iuuenalis, Molles quod in aure fenestræ Arguerint, licet ipse negem. Virgilius, Fixerit æri pedem ceruam licet, aut Erymanti. Iunguntur tamen interim tum illæ subiunctiuis, tum hæ finitiuis, præsertim orationem non inchoantes. Cicero Lentulo, Quanquam aperte Volcatio assentirentur. Idem ad Atticum, Quanquam à meipso nõ diuellerentur. Quintilianus, Cædi verò discipulos, quanquam illud receptum sit, & Chrysippus non improbet. Cicero ad Atticum, Rhodum volo puerorum causa, inde quamprimũ Athenas, etsi Etesiæ valde reflauerint. Idem rursum, At primum illud, in quo de Dicæarcho mihi assentire negas, etsi cupidissime expressum & expeditum à me sit, &c. Hæc postrema etiam futuro absoluto iungitur, cuiuscunque id modi cẽseas. Cicero ad Atticũ, Quare velim, etsi (vt spero) te hæc legente aliquantulum tũ viæ processero, tamen obuias mihi literas quàm argutissimas de omnibus rebus crebro mittas. His omnibus cum priorem sensum tenent, reddi solet (tamẽ). vt Quanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est, inde adeò quòd agrũ hîc in proximo mercatus es, tamen vel virtus tua me, vel vicinitas, &c. Hæc etiam interdum sine illis ponitur, quasi in correctione eius quod dixeris, & cum (si). vt Ouidius de Tristibus, Nunc incorrectum populi peruenit in ora, In populi quicquam si tamen ore mei est.

Sed & aliter quoque, vt in figuris docebitur.

(CVM) & coniunctio est continuatiua, aliàs pro postquã, aliàs pro quoniam vel quandoquidem: & copulatiua pro &, sed sequente tum: & aduersatiua pro quanuis: & temporis aduerbium. Poscit autem ex modis cum temporis est aduerbium vel indicatiuum. vt Virgilius, Cum venit, aulæis iam se regina superbis Composuit. Cicero, Tantum profectò cũ à te consulatum reppuli, profeci. Virgilius, Cũ dabit amplexus, atque oscula dulcia figet. Vel subiunctiuum. vt Cicero, Quintus igitur Ligarius cum esset adhuc nulla belli suspicio, legatus in Africam cũ consule Considio est profectus. Virgilius, nuper me in littore vidi, Cum placidum ventis staret mare. Quum aduersatiua est, subiunctiuum. vt Cicero, Satisne constanter facere videamur, qui cum præcipi nihil posse dicamus, tamen alijs de rebus differere soleamus, & hoc ipso tempore præcepta officij prosequamur. Cum copulatiua est, & comitem habet (Tum) pro &, vel minus quiddam, vel magis generale proponit: Tum verò maius vel minus generale: finitiuo ferè iungitur. Cicero de natura deorum, Cum multæ res in philosophia nequaquã adhuc explicatæ sunt, tum perdifficilis Brute (quod tu minime ignoras) quæstio est de natura deorum. Sed hic duplex est verbum. Aliquãdo vnum tãtum est, & cui adhæreat (cum). vt Idem in Tuscul. Cum multis locis nostrorum hominum ingenia virtutésque Brute soleo mirari, tum maxime in his studijs, quæ sero admodum expetita in hanc ciuitatem è Græcia transtulerunt. Aliquando tamen & subiunctiuo modo iunguntur. vt Cicero ad Atticum, Nos cũ multum literæ, tum non minimũ Idus Martiæ consolentur. Aliquando hæc nulli verbo adhærent, vt in subiectis exẽplis. Quintilianus, Quod opus Marcelle Victori tibi dicamus, quem cum amicissimum nobis, tum eximio literarum amore flagrantem, dignissimũ hoc mutuæ inter nos charitatis pignore iudicabamus. Cic. Curioni, Qui cum suis laudibus, tum verò te filio superasset omniũ fortunam, si ei cõtigisset vt te antè videret, quàm è vita discederet. Idẽ in Verrem, Factũ est, vti cũ summũ in veteribus patronis multis, tũ nonnullũ etiã in me præsidiũ suis fortunis constitutum esse arbitrarentur. Pro quoniã vel quandoquidem semper subiũctiuũ petit. Cicero pro lege Manil. Quis nauigauit, qui nõ se aut mortis, aut seruitutis periculo committeret, cum aut hyeme aut referto prædonũ mari nauigaretur? Ouidius, Cũ sis officijs Gradiue virilibus aptus, Dic mihi matronæ

Cum.

cur tua festa colant. Pro postquam, tum subiunctiuo. vt Cicero, Cum ille homo audacissimus conscientia conuictus reticuisset, postremo patefecit. Tum indicatiuo. Idem pro Deiot. Deinde etiam impunius fit, quòd cum est factum, negare potest. Quintilianus, Non inutilem scio à præceptoribus meis seruatum morem, qui cum pueros in classes distribuerāt, ordinem dicendi secundum vires ingenij dabant.

Si. DE (Si) Diomedes præcipit diminutè, vt arbitror, non secus ac de (Cum:) quippe quo authore finitiuis iungitur, quoties res facta significatur. vt Cicero, Si illustrantur, si erumpunt omnia. Nec enim dubitat, an illustrentur: sed quia illustrātur, suadet vt mutet Catilina mentē. Et Virgilius, Si te fata vocant. Itē, Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus. Affirmat enim potuisse. Subiunctiuis verò quoties conditionalis & incertus est sermo, veluti, Si facias, Si faceres. Qui enim sic loquitur, nō factum interim declarat. Sic Diomedes. Ego tamen finitiuis iunctam in conditione subinde lego. vt Terentius, Si illum relinquo, eius vitæ timeo: sin opitulor, huius minas. Idem, Pamphile si id facis, hodie me postremum vides. Quintilianus, Iam si minor in eligendis custodum & præceptorum moribus fuit cura, pudet dicere, in quæ probra nefandi homines isto cædendi iure abutantur. Salustius, Equidem ego vobis regnum trado firmum, si boni eritis: si mali, imbecillum.

Num igitur ita potius præcipiendum? Cum res facta significatur, finitiuis adijci, vt in memoratis exemplis. Cum potētialis in apodosi, id est reddita eius subijcitur, potentiali vel subiunctiuo iungitur. Quintilianus, Nec si rationem syderum ignoret, poetas intelligat. Cicero, Si esset in his fides, in quibus summa esse debebat, non laboraremus. Aliter verò nisi pro quanuis accipiatur, finitiuis subiunctiuísque indifferenter, ídque merito, cum duarum Græcarum εἰ & ἐὰν apud nos locum expleat, quarū altera sæpe finitiuis, altera subiunctiuis astruitur. Cicero, Si vales, bene est. Terentius, Orare iussit hera, si se ames, iā vt ad sese venias. Pro (quanuis) verò, subiunctiuis iungitur. Terentius, Nō si capiundos mihi omnes homines inimicos sciam. Idem, Redeam? non, si me obsecret. (Si) tamen cum (quis) indicatiuo ferè iūgitur. Quintilianus Institut. Deinde quòd si cui est mēs tā illiberalis, vt obiurgatione non corrigatur, is etiā ad plagas, vt pessima quæque mancipia, durabitur. Et, Siquis in hoc artem populo non nouit amandi. Huic nonnunquam subijcitur (Sin) quum

dictorũ ferè est oppositio. vt in suprà dicto exẽplo, Si illum relinquo, eius vitæ timeo: sin opitulor, huius minas. Et longiore aliquando interuallo, sicut in illo eiusdem, Si propter amorẽ vxorẽ nolit ducere, Ea primùm ab illo animaduertẽda iniuria est. Et nũc id operã do, vt per falsas nuptias Vera obiurgãdi causa sit, si deneget: Smul sceleratus Dauus siquid consili Habet, vt cõsumat nũc, cum nihil obsint doli. Quem ego credo manibus pedibúsque obnixè omnia Facturũ, magis id adeò, mihi vt incõmodet, Quàm vt obsequatur gnato. SO. quapropter? SI. rogas? Mala mẽs, malus anim⁹. quẽ quidẽ ego si sensero. Sed qd opus est verbis? Sin eueniat (quod volo) In Pãphilo vt nihil sit moræ. Nam ita rectissime, vt mihi videtur, Grocinus locũ correxit. Significat autem (Sin) si vero, vel sed si. Adhibetur & vbi nõ tam liquido cernitur dictorũ oppositio. vt in illo Ciceronis ad Atticum, Tu si modo es Romæ (vix enim puto) sin es, hoc vehementer aduertas velim. Ponitur aliquando & (Sin) sine (si). vt Terentius Adelph. Hoc reliquum est: sin inficias ibit, testis mecum est anulus, quem ipse amiserat.

NI ET NISI tum præcedentes, tum sequentes, finitiuis & subiunctiuis iungi possunt. Terentius, Pamphilam ergo huc redde, nisi vi mauis eripi. Idem, nonne tibi satis est hoc solidũ visum gaudium, Nisi me lactasses amantẽ, & falsa spe produceres? Etiam potentiali siue optatiuo, si vtique verbum quod in apodosi redditur, potentialis sit modi. Virgilius, Ni faciat, maria ac terras cælúmque profudum, Quippe ferãt rapidi. Terẽtius, Dic mihi si omnes hunc coniectum in nuptias inimici vellent, quod, nisi hoc consilium darent? In ea tamen figura, quam exemplis subijciemus, indicatiuis semper iunguntur. Terentius, Hac nõ successit, alia aggrediemur via: Nisi id putas, quia primo processit parũ, Non posse iam ad salutem cõuerti hoc malũ. Cicero pro Milone, Vobis illæ vobis, vestro in conspectu ferẽ, sed iustæ tamẽ & debitæ pœnæ solutæ sunt. nisi forte hoc etiã casu factũ esse dicimus. Salust. Frustra autẽ niti, neque aliud se fatigando nisi odiũ quærere, extremæ dementiæ est: nisi forte quẽ inhonesta & perniciosa libido tenet, potentiæ paucorum decus atque libertatem gratificari suam. Ni. Nisi.

SIVE cum ex (si) & (ve) compositum sit, duorum generum vim simul obtinere videtur. Itaque cum orationem inchoat, minime mirum est, si præter morem aliarum coniunctionum tres minimum sensus postulat, cum & (si) continuatiua suam apodo-

sin,&(ve)alteram disiunctiuam exigat: vt, Siue me amas, siue odisti, non magni æstimo. Aliquando quatuor. Ouidius, Siue quis Antilochũ narrabat ab Hectore victũ, Antilochus nostri causa timoris erat. Siue Menœtiaden falsis cecidisse sub armis, Flebam successu posse carere dolos. In qua figura notandum est solere eleganter cum protasibus apodoses misceri.

Postquam. Postquã Diomede authore non diuisa finitiuis iungitur. vt Terentius, Postquã amans accessit, vnus & itẽ alter, Et, Postquã excessit ex ephebis. Virg. Postquã te fata tulere. Diuisa, subiunctiuis. Cicero, Postea quàm maximas exædificasset, exornassétque classes. Cæterũ legitur, arbitror, & cũ subiunctiuis non diuisa. vt Plin. natur. histor. Sed siue antè quàm ver præuenerit, siue postquã hyemarit, post eam diẽ, inquam, innumera rusticos cura distringat. Et diuisa cum indicatiuis. vt Cicero Appio, Postea verò quàm ita cœpi. Idem Planco, Et absui proficiscẽs in Græciam, & postea quàm de meo cursu, reipub. sum voce reuocatus, nũquam per M. Antonium quietus fui. Legitur autẽ in diuisione non solum interposito pronomine (ea), sed etiam alijs, nec sine gratia, ídque siue (post) aduerbiũ sit, siue præpositio relata ad tempus. vt Hircius siue Pansa in comment. Post diem tertium quàm Africam attigit. Cato de re rust. Postridie aut post diem tertium quàm lecta erit. Cicero Attico, Quatuordecim annis pòst prætor est factus Tuditanus quàm consul Minutius.

Vbi. VBI quoque cum synonymos huius est, tum indicatiuis iungitur. Virgilius, Hæc vbi dicta dedit. Tum subiunctiuis. vt Idem, Ille vbi nascentem maculis variauerit orbem. Nisi id futurum absolutum dicas. vt in illo Terentij, Vbi nos lauerimus, si voles, lauato.

Antequam. Rursus Antequam (vt idem Diomedes inquit) cum indiuisa legitur, subiunctiuis iungitur. vt Cicero, Antequam de repub. Patres Cõscripti dicã. Diuisa, finitiuis. Virgilius, Antè pudor quàm te violo. At ego tum diuisam, tum coniunctã vtrique modo additam lego. Cicero, Antequam proxime discessi. Idem Attico, Si quenquã nactus fueris, qui perferat literas, des antequam discedimus. Idem ad eundem, Quod putasti fore, vt antequam isthuc venirem, Pompeium viderem, factũ ita est. Rursum diuisa subiunctiuis. Virgilius, Neque antè falcem maturis quisquã supponat aristis, Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu Det motus incompositos, & carmina dicat. Idem, Antè nouis rubeant quàm prata coloribus.

Priusquam tum subiunctiuos subijcit sibi. vt Salustius, Priusquam incipias, consulto: & vbi consulueris, maturè facto opus est. Tum indicatiuos. Cicero Philipp. Priusquam de repub. dicere incipio, pauca querar de hesterna M. Antonij iniuria. Terentius, Priusquam pereo. Priusquam.

QVÒD causalis pro quia, frequētius subiunctiuū sibi subijcit. Cicero Attico, Et accersam, sed prohibebo, quòd intelligā multo magis interesse tua, te agere quod agendum esset hoc tempore, quàm mea, te adesse comitijs. Idem, Mihi quòd defendissem, leuiter succensuit. Sed & indicatiuum. Idem, Quòd nō tam interfuit mea. Neque enim illæ res, &c. quàm reipub. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pōpeio ex illarum rerum dissensione arbitrarentur. Idem, Senatusconsulta duo facta sunt odiosa, quòd in consulem facta putantur Catone & Domitio postulante. De (quòd) formali diximus nōnihil in constructione verbi. Quòd causalis

ILLVD tamen hoc loco addendum non frustra videtur, quòd quāuis ibi sub authore Laurētio dixerimus post quoddam verborum genus infinitū per (quòd) solui, & sequens verbū vel indicatiuum vel subiunctiuum: vt Gaudeo quòd scribis & scribas: non tamen videtur id in omnibus seruari temporibus. nam vt Gaudeo quòd scribis & scribas, recte dixeris: ita nescio an Gaudeo quòd scribebas & scriberes, dixeris, præsertim subiūctiuè. nam potentialiter sic dici dubium non est. Dubito non minus, an Gaudeo quòd scribes & scripseris, subiunctiuè dixeris. Absoluto verò futuro sic dici, dubitari non potest.

(Quàm) electiua subiunctiuo iungitur: vt Aliud honestum iudicas quàm philosophi statuāt. Sed & indicatiuo. Cicero Att. Quē iam etiā grauius accusas, quàm patitur tua cōsuetudo. Hæc cū duobus (Ac) & (atque) varijs particulis pro varijs significatis succedūt. Nā & cōparatiuis. vt Plaut. Mer. Amicior mihi nullus viuit, atque is est. Terent. Nō Apollinis magis verum, atque hoc responsum est. Et verbis, cuiusmodi sunt Præsto, Præualeo: vt Præstat honeste mori, quàm inhoneste viuere. Item post (alius) & (diuersus). Terētius in Andria, Alium censes nunc me, atque olim cum dabam? Idem, Aliud mihi respōdes ac rogo. Quintil. Instit. Pransus quoque ac potus diuersum valent quàm indicāt. Post Secus, Aliter, Contrà, & Suprà. Virg. Haud secus ac iussi faciūt. Cicero de Orat. Quoniā cœpi secus agere, atque initio dixeram. Idē in Verr. Quod iste aliter, atque vt edixerat, decreuisset. Quàm electiua.

Vbi signandum particulam(atque)etiam(vt)secum accipere,vt exemplum docet. Salustius, Vbi videt Catilinam contrà ac ratus erat,contendere.Idem, Suprà quàm cuiquam credibile est. Pòst similiter,item æque,perinde, pariter,& iuxta, sed sic propositæ tres particulæ pro (vt)vel (sicut)aduerbijs accipiũtur. Cicero Phil.Neque enim illũ similiter atquè ipse eram, commotum vidi. Varro de lingua Latina, Analogia non item ea definienda, quæ dirigitur ad naturam verborum,atque illa quæ ad vsum loquendi. Terentius Andria, Miser æque atquè ego. Cicero Curioni, Cui charus æque sis ac iucundus, ac fuisti patri. Plautus, Aulul. Nunquam æque patri nuntium lepidum attulit,quàm ego nunc meæ heræ nuntiabo. Titus Liuius,Perinde ac vrbe capta. Huic redditur & (quasi.)vt Idem,Perinde quasi exitus rerum, non hominum consilia legibus vindicentur. Plautus Menæh.Pariter hoc atque alias res soles.Salusti⁹ Iugurth.Præterea transuersis itineribus quotidie castra mouere, iuxta acsi hostes adessent. Titus Liuius, Trucidant inermes iuxta atque armatos. Post nomina similis,dissimilis,par, & vnum pronomẽ (idem),sed eiusmodi particulis pro(qualis)acceptis. Terentius Phormione, Ne simili vtamur fortuna , atque vsi sumus. Cæsar Commentar. Hortatur eos vt simili ratione atque ipse fecerit, suas iniurias persequantur.Cicero Attico,Aut quiescendũ,quod nõ dissimile est atque ire Solonium aut Antium.pro simile quale.Cicero de natura deorum,Neque mihi par ratio cum Lucilio est,ac tecũ fuit. Sed hic particulam(ac)per copulatiuã,interpretari licet,sicut in illo Titi Liuij, Ipsa re intelligetis nequaquam idem esse Syracusas ac Leontinos oppugnare. Cato de re rustica, Pomarium seminarium ad eũdem modum atque oleaginum facito.Hic(atque)vel per(Et)vel per(Quò)interpretandum.Legitur etiam(pro eo ac,& pro eo atque)pro ita vt,pro sic vt,vel perinde vt. Seruius Sulpitius Ciceroni,Sanequam pro eo ac debui,grauiter molestéque tuli.Et Vlpianus Iurisconsultus,Siquis ex testibus nomen suum non ascripserit , veruntamen signarit, pro eo est acsi adhibitus non esset. Idem,Pro eo habendum est, atque si nullo iure factum esset.

Dubitatiuæ cõiunctiones. Dubitatiuæ coniunctiones (An) & (ne) & indicatiuis iunguntur:vt Estne ea intus? Et,An in astu venit?Aliud ex alio malum. Virgilius IIII, Veràne te facies, verus mihi nuntius affers?Et potẽtialibus. Idem,An mare quod suprà memorẽ,quodque alluit infra? Idem, An quicquam nobis tali sit munere ma-

ius? Cicero Attico, An libertinis atque etiam seruis seruiamus? An mihi mutus non faceret fidem? (An) dubitatiua sicut (vtrũ) eius synonymos, aliquãdo in solutionibus & interpretationibus adhibetur, vbi scilicet hæ duplices afferuntur, neutra prælata. vt Donat⁹ in illo Adelph.- Iube nũc iã Dinumeret Babylo illi viginti minas. Cui inqt? illi Ctesiphoni, an lenoni, AEscino, an Syro? Et statim, An (inquit) fratrẽ Babylonẽ nimiã ob liberalitatẽ vocet, an AEschinũ nimis prodigum? Itẽ in illo, Omnia hæc auferet mater. An (inquit) nutrix, an vera mater? Gel. Cur aquæ ex niue, glaciéve liquatæ, sunt vitiosæ? An quia cum aqua quæuis gelu concrescit, eius pars tenuissima difflatur? In his notare licet duplicis modi vsum. Subiunctiui: vt in illo Donati, An vocet quod Latinius videtur. Et Indicatiui: vt in exemplo Gellij, quod more potius dictum videtur: cum (an) & (vtrum) particulæ in tali genere infinita videantur sub verbo aliquo subaudito, vide vel æstima.

Vt perfectiua vel absolutiua de præterito quidem, potẽtiali iungitur: vt, Aderã vt viderem. Terentius, Filium perduxere illuc secum, vt vnà esset meum. De præsenti vel futuro, subiunctiuis. Terentius, Et nunc id operam do, vt per falsas nuptias Vera obiurgandi causa sit si deneget. Idem, Te oro Daue, vt redeat iam in viam. Eisdem modis additur & pro (ne non) post Verba timoris. Terentius, Metuo vt substet hospes. &, Metuebã vt substaret. Cicero Attico, Accepi enim à te literas, quibus vereri videris, vt epistolas illas acceperim. (Vt) concedentis (pro dato quod) vel (coccesso quod), vel, vt aliqui interpretãtur, pro quanuis, subiunctiuis iungitur. Cicero Philip. Legem illam appellare fas non est, & vt sit lex, non debemus illam Hircij legem putare. Idem Attico, Nam quid de me dicam, cui vt omnia contingant, quæ volo, leuari non possum? Pro (vtpote) quoque subiunctiuis iungitur, vt suprà notauimus. Pro (postquam) indicatiuis. Cicero Bruto, Vt ab vrbe discessi, nullam intermisi diẽ, quin aliquid ad te literarum darem. Ouidius de Põto, Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures, Vt sumus in Ponto, perueniátque precor. Vt pro (quemadmodum vel sicut) aduerbium est, & finitiuis iungitur. vt Terentius, Tu tamen has nuptias perge facere, ita vt facis. Aliter quoque pro (sicut) indicatiuis, vt in illa figura dicendi, cuiusmodi est illa Cæsaris, Horum authoritate finitimi adducti, vt sunt Gallorum subita & repentina consilia. pro sicut sunt. Et Terentius, Credo vt est demẽ-

Vt perfectiua.

tia. Et eiusdem, Tu vt tempus est diei, vide sis ne quo hinc longius abeas. Nam in illo Ciceronis, Multæ vt in homine Romano literæ: paulo aliter accipi videtur. Item interrogatiuum pro Quomodo. Cicero, Vt sustinuit? imò verò vt contempsit?

Potest pro quomodo vel quemadmodum & potentialem recipere. veluti, Vt fecisses? Et fac ita vt fecisses. De (vt) optandi, & (vt) apostatico, dictum in aduerbio est.

Variorũ temporum connexio.

HOC LOCO quoniã sub hac orationis parte plures sensus cum suis verbis committuntur, non intempestiue præcipiendum nobis esset de variorum temporum inter se cõnexione. Sed quum idem in methodo docendi ad tyronum exercitationem iã latius proposuerimus, hic specimen duntaxat rei posuisse contenti erimus. Potest igitur spectari circa omnes ferè cõiunctiones eiusmodi tẽporũ cõnexio. Verbi gratia circa (Quòd) αἰτιακόν.

DICO quòd scribis & scribas vel non scribas, in finitiuo & subiunctiuo. Et quòd scribebas & scriberes, in indicatiuo & potentiali. Et quòd scripsisti, non autem quòd scripseris, saltem in præterito. Et quòd scripseras & scripsisses: sed hoc posterius in potentiali tantum. Et quòd scribes & scripseris: sed secundum in futuro exacto siue absoluto.

Iterum, Dicebam quòd scribas & scriberes, tum subiũctiue, tum potentialiter. Et quòd scripsisti, tantum indicatiue. Et quòd scripseras & scripsisses, & subiunctiue & potentialiter. Et quòd scribes & scripseris, in futuro exacto tantum.

Dixi quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas & scriberes, & subiunctiue & potentialiter. Et quòd scripsisti, an etiam quòd scripseris, æstimãdum. Et quòd scripseras & scripsisses, altero in subiunctiuo & potentiali. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro tantum.

Dixeram quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas & scriberes, tam in subiunctiuo quàm potentiali. Et quòd scripsisti & scripseris. Et quòd scripseras & scripsisses, in potentiali & subiunctiuo. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro.

Dicã quòd scribis & scribas. Et quòd scribebas, & in potentiali tantũ scriberes. Et quòd scripsisti. æstimandum autẽ, an etiã quòd scripseris. In passiuo dubium non est, Dicam quòd scriptũ aliquid à te sit. Et quòd scripseras: & potentialiter, scripsisses. Et quòd scribes & scripseris, in exacto futuro tantum.

SVADEO vt scribas, & in potentiali tantum vt scriberes. Et in præterito simili futuro exacto, vt scripseris: non autem vt

ſcripſiſſes, nec vt ſcripſeris in futuro.

Suadebam vt ſcribas & ſcriberes: vt ſcripſeris autem, nec in præterito nec alterutro futuro: vt ſcripſiſſes verò, potẽtialiter tãtum. Rurſus, ſuaſi vt ſcribas: & potentialiter, vt ſcriberes & ſcripſiſſes: vt ſcripſeris autẽ, nullo arbitror nec modo, nec tempore.

Suaſerã vt ſcribas: & in potentiali, vt ſcriberes & ſcripſiſſes: non vt ſcripſeris.

Suadebo vt ſcribas: non autem vt ſcriberes aut ſcripſiſſes. Et in futuro exacto, vt ſcripſeris. Similis ratio iniri & in alijs debet, ſed cum acri omnino iudicio.

CONIVNCTIONVM ORDO.

ORDO IN coniunctionibus varié ſpectatur. Sunt enim aliæ quæ præponi ſibi aliquam dictionem omnino volunt, vt quæ Encliticæ dicuntur: Que, ve, ne pro an, quoque, quidem, autem, verò. Reliquæ omnes primum ipſæ locum in ſenſu ſuo vendicant, exceptis his, Nanque, ętenim, ſiquidem, ergo & igitur, quæ tranſlatitium ſitum habent. Rurſus aliæ ſunt, quæ ſenſum in quo habentur, præponi alteri ſenſui naturaliter volunt, veluti Continuatinæ: vt Si, niſi. Subcontinuatiuæ: vt Quoniam, quum. Et Aduerſatiuæ, potiſſimum cum eas ſequitur (tamen): vt Quanquam, quanuis, etſi, licet. Præterea (Ne) cum eam (An) vel (Ne) ſequitur. Leguntur tamen Continuatiuæ, Subcontinuatiuæ, & Aduerſatiuæ ſubinde ſecundo loco cum ſuo ſenſu poſitæ: ſed eſt tum inuerſus earum ordo, cum priorem locũ natura poſtulent. Declarat ita eſſe, quòd vbi ſecundum ſenſum tenent, ilico ſunt inferendæ, ne ſi diſtinctionis mora intercedat, auditor ad ipſarum ſenſum non ſit attentus, naturali ſcilicet earũ vi, qua conſequentiam ſenſibus cõferunt, omnino vaneſcente.

Thomæ Linacri Angli de emendata structura liber sextus, siue de cõstructionis figuris.

A T Q V E I T A quidem ad sensum animi prodendum, iusta se habet partium inter se constructio. Cuius vitium generali vocabulo Solœcismos dicitur. Id in tribus ad summũ generibus spectatur, Numero, ordine, & immutatione. Quorum tamẽ certæ rationes sunt, quæ quòd publicè ab illustribus authoribus vel necessitate, vel singulari commoditate frequentantur, figuræ pro vitijs sunt appellatæ. De his Grammatico non minus certè quàm de recto genere agendum. Ad numerum igitur referãtur, quæ in defectu atque excessu consistũt. Prioris generis sunt Æclipsis, Aposiopesis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, & Anapodoton. Posterioris Pleonasmos, & sub eo Parelcon, & Epanalepsis. Ad ordinem spectant Hyperbaton, & quæ sub eo sunt, Anastrophe & Synchysis. immutatio ipsa est Enallage. De his ordine deinceps agemus, non in vniuersum tantum & strictim, sicut grãmatici hactenus fecerunt, solis definitionibus cum exemplo contenti, sed particulatim & diffuse, quò simul confusionem omnẽ discutiam, simul dicentes exerceam, qui his perceptis, reliqua similis generis quæcunque in lectione occurrent, facile (arbitror) deprehendent. In quo tamen non dubito fore, qui hanc meam diligentiam, vt nimiam reprehendant. Sed ij potissimum erũt, qui cum ea quæ trademus, ipsi sint consecuti, aliorũ conditionis immemores, aut superflua putabunt, quibus ipsi non egent: aut minuta & indigna præceptu, quæ legere vt noua non possunt. Ego sanè minuta ea & tenuia fateor, si cum maioribus & grauioribus cõferantur: sicuti totam artẽ si cum potioribus studijs. Cæterùm tanta esse ea contenderim, vt sine ijs omnis sermo rudis & puerilis planè sit, nedum parum Latinus. A quibus incõmodis, quod ad hanc artem pertinet, horum tantum ope vindicatur, quæ omnem planè sermonem ad eundem perpetuò modum se aliàs habentem, nõn solum aliqua nouitatis gratia excitatam commendant, sed etiam mea quidem sententia velut coloribus ornant, &, vt sic dicam, luminibus quibusdam non secus ac rhetorum fi-

guræ illustrant, ficut in suis locis fortassis admonebimus. Qua fiducia ipse contra istorum censuram securus, institutum meum quod discentium causa suscepi, prosequar.

ECANTVR igitur quæ in defectu consistunt in duplex genus. Alibi enim foris petendum est quod deest, vt in Eclipsi & Aposiopesi. Alibi ex proximo mutuandum, vt in reliquis. Est enim Eclipsis, dictionis ad legitimam constructionem necessariæ in sensu defectus: sed quæ cum foris sit petenda, vel consuetudine authorum subaudiri solet, vel quia ex cæteris verbis est certa. Qua maxime ratione Quintilianus (vt mihi videtur) Synecdochem appellat, cum alioqui Eclipsin pro vitio habeat. Sed cū sit aliàs synecdoche maiore sui parte tropus, nobis hanc eius partem cum grāmaticis eclipsin, si nō tam apposita, at certè recepta iam voce potius appellare liceat, quàm figuram simul & tropum (qui ad grammaticum omnino non spectat) vno nomine confundere. Est ergo eclipsis omnium orationis partium communis, vt per singulas indicabimus: quippe nomina nec generis vnius, nec vno modo ad constructionis numeros requiruntur, vt in subiectis patebit exemplis. Nam & appellatiua desyderata videas. Eclipsis quid.

TEMPLVM vel ædes. vt in illis, Ad Vestæ, ad Opis, ad Dianæ, ad Veneris. Cicero Philipp. Vbi est septies millies sestertiūm, quod in tabulis quæ sunt ad Opis, patebat? Terentius, Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dexteram. Horatius, Ventum erat ad Vestæ. Templum vel ædes.

NAVIS. vt in illis, Cicero, Tu si ita expedit, velim bona & certa tempestate conscendas, ad méque venias. Idem, Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus. Idem, Hæc ego conscendens è Pompeiano, tribui actuariolis. Nauis.

VIA. vt in talibus, Terentius, Cur nō recta introisti? Idem, Postridie ad anum recta pergit. Cicero, Recta venit ad me. Aliquando apponitur. vt Cicero, Si mihi inimico, vt prædicas, tuo conflare vis inuidiam, recta via perge in exilium. Via.

LITERAE. vt in illo Ciceronis ad Atticum, Acceperā autem satis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. In his illud confirmas, &c. Literæ.

ITER. vt in talibus, Cicero, Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Pro, bidui itinere. Iter.

VOLVNTAS, vel propositum. Cicero ad vxorem, Cum in animo haberet nauigandi. Voluntas vel propositum.

SERVVS vel minifter. vt in illis circuitionibus, A pedibus, circum pedes, à manu, ad manũ, à fecretis, à libellis. Vt fit, feruus vel minifter à pedibus, à manu, vel ad manum. — Seruus vel minifter.

RECORDATIO. vt in illo cũ fimilibus, Vbi eius aduenti venit in mentem. — Recordatio.

PASSVS. vt Cæfar de Britannia, Huius eft longitudo lateris, vt fert illorum opinio, feptingentorum millium. pro millium paffuum. Martialis, Te tamen vt videam, duo millia nõ piget ire: Vt te non videam, quatuor ire piget. — Paffus.

HOMO. vt in talibus elocutionibus, quales funt, Ferunt, dicunt, aiunt. Terentius, Ita aiunt. Idem, Ita prædicant. Cicero, Et Xenophõtis voce Mufas quafi locutas ferunt. Ouidius, Quem dixere chaos. Etiam ante prouocabulum (Qui) in illo loquendi genere, quale eft Iuftini, Sternũntque omnia, vt qui fciant fe pugnare non fpe victoriæ, fed vltionis. Terentius, Ita tum difcedo ab illo, vt qui fe filiã Neget daturũ. pro eo quod eft, ab homine qui, vel vt Prifciano placet, ab illo qui. Item poft adiectiuorũ quæ etiam de hominibus dicuntur, mafculina, vbi fine appellatiuo leguntur: vt Græcus, Italus, Britannus, grammaticus, dialecticus, iuftus, amicus, familiaris, liber, neceffarius, & quis. Quorum paffim funt exempla. — Homo.

HOMINES vel populi. vt poft nomina patria, ficut Parifij, Morini, Cantij, Brutij. Plinius quarto nat. hift. Deinde Menapij, Morini, Oromanfaci iuncti pago, qui Cerciacus vocatur. Britanni, Ambiani, &c. — Homines vel populi.

SVNT qui adiectiua hæc, quæ per Eclipfin vnius alteriúfve appellatiui abfolute pronũtiari dicimus, appellatiua dici malint: quibus nihil præfcribim⁹, fed fine vlla (vt fpero) artis grãmaticæ fraude, liberam opinionem permittimus, dum ne ignorent, cum adiectiuorum naturam deponunt, Enallagen faltem effe. cum alioqui pro ambiguis, id eft quæ modo appellatiua, modo adiectiua funt, à grammaticis non notentur.

DOMESTICVS, Familiaris, vel minifter, vel famulus poft poffeffiua pronomina, cum fine appellatiuis vel proprijs virili genere legũtur. Cæcilius Plin. ad Pompeium Celerem, Hoc tamen differt, quòd follicitius & intentius tui me quàm mei recipiunt. Cicero Valerio, Nam illò fi veneris, tãquam Vlyffes cognofces tuorum neminem. — Domefticus vel minifter.

ET officium poft eadem pronomina, cum in neutro leguntur fola. Terentius, Tuum eft, fiquid præter fpem euenit, mihi — Officium.

ignoſcere. Aliquando adiungitur: vt Nũc tuum eſt officium, has bene vt aſſimules nuptias.

Tempus. TEMPVS. vt in talibus, Ex quo, ex eo, ex illo. Virgili⁹, Impius ex quo Tydides. Idem, Ex illo fluere, ac retro ſublapſa referri. Sueton. Domit. Neque ceſſauit ex eo inſidias ſtruere fratri. pro, ex quo, illo, & eo tẽpore. Et in illo Virg. & hoſti Ante expectatum poſitis ſtat in agmine caſtris. pro ante expectatum tẽpus. Sic dici poſt ea, &, poſt illa, videntur. Terentius, Tute ſcis poſt illa, quàm intimum habeam te.

Menſis. MENSIS. vt poſt adiectiua illa, Ianuarius, Februarius, Quintilis, September: vt Calendis Ianuarij. pro menſis Ianuarij. Nam quòd adiectiua hæc ſint, declarat quòd intranſitiue cũ appellatiuis iunguntur. vt cum dicimus Nonas, Calendas, vel Idus Ianuarias, Quintiles vel Septembres.

Dies vel lux. DIES. vt apud Ouidium, Bruma noui prima eſt, veterí ſque nouiſſima ſolis. Virgilius, Meus eſt natalis Iola. Dies vel lux. vt cum dicimus, Illuxit.

Factum. FACTVM quoque in illo Ciceronis ſimul audiẽdum Laurentius cenſet, Obfuit plurimum eò tempore conſulum, ſiue ſtultitiam, ſiue malitiam dicere oportet. vt ſit, Obfuit conſulum factum, ſiue illud (ſtultitiam) &c.

Appellatiuum cognatæ ſignificationis cũ verbo. APPELLATIVVM aliquod cognatæ ſignificationis cũ verbo. vt in illis, Adueſperaſcit, dieſcit. niſi quis nominatiuum (deus) ſubaudiri mauult, ſicut ante illa, Pluit, grandinat, ningit, tonat, quæ vulgus grammaticorum Græcorum ac Latinorum ad deum referunt. vt ſit, Deus pluit, ningit, grandinat. quanquam leguntur hæc apud veteres & ſub alijs nominatiuis. Statius Thebaid. Saxa pluunt. Virgilius in Georgicis, Tantum pluit ilice glandis. Tibul. Multus vt in terris deplueritque lapis. Plinius, Effigies quæ pluerat, ſpongiarum ferè ſimilis fuerat. Mihi certe cum his quoque, ſi per grammaticos, qui iam occuparunt, integrum ſit, aliquid eiuſdem ſignificationis ſubaudiri non diſpliceat. vt Grando, pluuia, tonitrus, nix. Cum præſertim diuerſarum nationum idiomata, ipſa rei natura, vt videtur, impellente, talia ſubaudiant.

Item appellatiuũ eiuſdẽ ſignificationis cum verbo. APPELLATIVVM aliquod eiuſdem ſignificationis & cum abſolutorum cæterorúmque neutrorũ paſſiuis ijs, quæ nos genus vocamus tertium paſſiuorũ, ſubaudiri Apollonio ac Priſciano placere video. vt cũ ſedetur, ſeſſio: cum curritur, curſus. Huius enim ex XVIII. verba ſunt, Sed ſiquis & hæc omnia

impersonalia velit penitus inspicere, ad ipsas res verborum refe runtur, & sunt tertiæ personæ, etiā si prima & secūda deficiātur. Illius verba paulo infra Priscianus ipse subiecit. Mihi certe religio est, ob delicias ne dicā iniquitatē eorum, qui Græcè nesciūt, Græcorum verborum, nisi res impense exigat, quod non breuissimum sit inserere. Sed siquē tantorum virorū authoritas mouet, non video cur is verba huiusmodi impersonalia statuat, potius quàm personalia per defectum nominatiui, qui videlicet certus est, ritu aliorum, de quibus modo egimus, semper prolata. Nam qui ab hoc eiusdē significationis nominatiuo diuersus est, is vtpote incertus, planè proferendus est. vt Ouidius, Iam tertia viuitur ætas. Et, Tota mihi dormitur hyēs. Quòd si hæc probabilia videntur (vt mihi planè videntur) non video quomodo hoc verborum genus, à quocunque etiam verbo declinetur, trāsire in accusatiuum possit, ne si principale quidē in duplicem transeat, alterum personæ, alterū rei: vt Doceo, oro. Non enim oratur te, vel oratur regē, nec oratur pacem, dixeris: si videlicet oratio pro nominatiuo intelligitur: nisi quis tā demens sit, vt oratio oratur regē vel pacē, dici posse putet. Ad eundē modum, nec docetur te vel grammaticam, nisi etiam doctio docetur te vel grammaticā, dici possit, quod absurdissimum sit. Quare siquæ apud authores huius figuræ leguntur, vel suspecta sunt, vt deprauata, vel alia quapiam ratione curanda.

EIVSDEM significationis appellatio & post absoluta per o, finita subauditur, iisdē authoribus. Post curro, cursus. Post viuo, vita. Itaque nec profertur cū certū sit. Quod diuersum ab hoc est, proferatur, necesse est, vtpote incertū: Curro stadiū. Vixi ætatem. Adeò ipsa quæ eiusdē significationis sunt, siquando ea definiri aliquo adiectiuo velis, necesse est adhibeantur: Viuo vitā miseram. Cucurri cursum longissimum. Terentius, Nā ego vitā duram, quam vixi vsque adhuc, propè iam excurso spatio, omitto. Quintil. Qui vitam beatā viuere volet, philosophetur oportet. Itē appellatio eiusdē significationis cum verbo.

ANTE genitiuū qui sequitur verbū Sum, videtur subaudiri appellatiuum aliquod, quod magis sit cōmune, quàm id quod idē verbū præcedit: vt Quintus Cicero erat breuis staturæ. pro eo quod est, homo breuis staturæ. Ouid. de Pōto, Crede mihi, veri si sum tibi cognitus oris. Alibi (res) vt Plin. Fœlicitas cui præcipua fuerit homini, non est humani iudicij. Virgilius, -Grates persoluere dignas Non opis est nostræ. pro, res humani iudicij, & res opis nostræ. Et in talibus, Antiqui moris est, & moris est. Appellatiuum aliquod post verbum Sum.

Plinius, Omnia ea nõ ſtatim moris eſt in ſua locari, ſed prius nutrici dari. Quintilianus, Pythagoræis certe moris fuit, & cum euigilaſſent, animos ad lyram excitare. Quæ etiam per nominatiuũ interpretari licet: vt Antiquis mos eſt, & mos eſt. Eadẽ & per ablatiuũ interpretantur authores. vt Plinius, Ludos ineunti ſemper aſſurgi etiam ab Senatu in more eſt.

SICVTI AVTEM in quibus ſubauditur vocabulũ rei, ea per nominatiuũ interpretari licet, ita alibi nominatiuũ per genitiuũ cũ vocabulo rei poſito, vel ſubaudito interpreteris: vt Veſtri cõſilij eſt, non ſolũ mei. Et, Res veſtri cõſilij eſt. Frequens tamẽ eſt per nominatiuũ ſermo. vt in illis Ciceronis ad Atticum, Sed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt. Et ad vxorem & filiam, Veſtrum iam conſilium eſt, non ſolum meum, quid ſit vobis faciendum. Et iterum, Romæne ſitis, an mecũ aliquo tuto loco, id non ſolum meum conſilium eſt, ſed etiam veſtrum.

Nomen cum præpoſitione.

NOMEN cũ præpoſitione, vt ante tales genitiuos: Animaliũ, quibus ſanguis eſt craſſior, fortiora. Subauditur enim de numero, vel ex numero. Et Quintilianus, Veteres quorum fuerunt Ariſtoteles & Theodectes.

ADIECTIVORVM ECLIPSIS.

Singuli vel quiſque.

ADIECTIVA quoque conſtructionis integritati non rarò deſunt, vt cum ijs quæ diſtributiua dicuntur, vbi pluraliter vſurpantur Singuli, quiſque, vel vnuſquiſque. Plinius de canibus, Viuunt Laconici annis denis. Idem, Fœminæ duodenis. pro ſinguli Laconici, & ſingulæ fœminæ. Virgilius, Bina boũ nobis Troia generatus Aceſtes Dat numero capita naues. pro in ſingulas naues. Cicero, Is ſe ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat. pro in quemque, vel vnumquẽque pedem. Simili ſubauditione vtitur Priſcianus & in illis, In dies, in horas. vbi tamen nullum eſt diſtributiuum. pro in dies ſingulos, in horas ſingulas, accipienda eſſe dicens. Sic etiam interpretãda videtur In libras, in modios. vt Plinius, Cinamo pretia quondam fuere in libras denariûm mille. Idem, Pretium huic annona media in modios farinæ XL. aſſes. Quanquam in his de numerali ambigas, ſitne cardinale ſcribendum, an diſtributiuum.

Centena millia.

CENTENA millia, in illis nummarijs ſummis, Seſtertiûm centies, Seſtertiûm decies. Suetonius, Etiam circa ſeſtertiûm vicies proſecutus eſt. Etiam præter centena millia ipſe genitiuus (ſeſtertiûm). Martialis, Habet Africanus millies, & tamen ca-

ptat. pro millies centena millia sestertiûm.

SOLVS, vt apud Ouidium Fast. At ruber hortorum deus, & tutela Priapus, Omnibus ex illis Lotide captus erat. pro sola Lotide. Solus.

VNVS, vt Plinius natur. hist. Primus autem hominum leonem manu tractare ausus, & ostendere mansuefactum Hanno è clarissimis Pœnorum traditur. Vnus.

ITEM (nullus) præsertim ante (nisi.) vt in talib⁹, Si nisi quæ facie, poterit te digna videri, Nulla futura tua est. Est enim integrum, Si nulla poterit te digna videri, nisi quæ facie est te digna, nulla futura est tua. Nullus.

ALIVS, vt in illo Cæcilij Plin. de quo genere alibi locuti sumus. Quod deforme arbitrabar, cui assurgere, cui loco cedere omnes oportet, hunc omnibus sedentibus stare. Vult enim omnibus alijs sedentibus dicere. Plinius de obeliscis, Omnibus quæcunque in mari visa sunt, mirabiliorem. pro omnibus alijs. Alius.

Huius vel similis nominis ablatiuus, & post comparatiua, vbi vel nullum, vel solum ablatiuum excessus secũ habent, simul audiendus est. Terentius, Siqua est habitior paulo, pugilẽ esse aiũt. pro cæteris habitior, vel quàm decet, habitior. Alibi aliud quippiam, quod comparationem perficiat: vt Ventriculi hyeme & vere calidiores natura sunt. pro, quàm alijs temporibus calidiores. Sic suppleri posse videtur & illud Terentij cum similibus, -Is postquam excessit ex ephebis Sosia, Liberius viuẽdi fuit potestas. pro liberius quàm anté. Nec ignoro Donatum subaudire (aliquanto). Sed sic quoque expectat animus plenius absolui comparationem.

TALIS quoque vel Is, vt in illa figura, Homo illiteratus, sed cui paucos anteponas. Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non postponas. pro talis vel is, cui vel quem, authore Laurentio. Talis vel is.

ALIQVIS, vt in illis locutionibus, Sũt quos curriculo puluerem olympicum. Et, Est qui nec veteris pocula Massici. Nõ defuerunt qui interpretarentur insomnium. Item in talibus, Nisi qui ei diceret, Non habeo quem sequar. Aliquis.

PRONOMINVM ECLIPSIS.

DESVNT ORATIONI nonnunquam & pronomina feré omnis generis: nam ante verba primæ & secũdæ personæ adeò omitti solent similia demonstratiua pronomina, vt nisi certis de causis in publica dicendi con-

ſuetudine rarò adhibeantur: vt Arma, virúmque cano. Et, Paulo maiora canamus. Et, Incute vim ventis. Et, Maturate fugam.

Adhibētur verò, aut diſcretionis cauſa: vt Si vales, bene eſt: ego quidem valeo. Et, Nos patriam fugimus, Tu Tityre lentus in vmbra. Aut cū ſerium aliquid orationi promittitur: vt Ego poſtquam te emi à paruulo. Aliquādo in diſcretione omittuntur, ſed planè duriſſime. vt apud Horatium, Quòd ſi me Lyricis vatibus inſeris. vbi deſyderatur tu.

Tu.

PRIVATIM verò nominatiuus (tu) (niſi adhibitum ſit) poſt omnem vocatiuū, cui ſubijcitur verbū ſecundæ perſonæ, deſyderatur. vt Virgilius, Sed tamen iſte deus qui ſit, da Tityre nobis. Idem, - Non me paſcente capellæ Florentē cythiſum & ſalices carpetis amaras. pro tu da, & vos carpetis. Etiam poſt ipſius vocatiuum. vt ſi in illo ſermone, O tu accede, accipiatur (tu) vocatiuè, nihilo minus ſubaudiendus eſt eiuſdem nominatiuus, ne deſit nominatiuus verbo.

Demōſtratiua primæ & ſecūdæ perſonæ.

IN prima quoque appoſitiua ſæpiſſime omittuntur demōſtratiua primæ & ſecundæ perſonæ. vt Ouidius, Hanc tibi Priamides mitto Ledæa ſalutem. Virgili9, Troes te miſeri oramus. Terentius, Omnes deteriores ſum9 licentia. Plinius, Magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus. Horatius, Non ſemel dicemus Io triūphe, Ciuitas omnis. Iuuenalis, His emitur, quicquid graciles huc mittitis Indi.

Accuſatiuus ante infinitū.

PRAETEREA ante infinita verborum, quæ vim habeāt ſenſus, vbi deeſt accuſatiuus, ſæpe ad conſtructionis debitū ſufficiendus eſt accuſatiuus pronominis eiuſdem perſonæ, cuius eſt nominatiuus verbi finiti: vt Memini videre. pro me videre. Credis latêre. pro te latêre. Credit ſcire. pro ſe ſcire. Vbi verò datiuus præcedit, accuſatiuus ipſius, vt qui (quod ſatis ex eo intelligitur) merito omittatur: vt Permitto tibi dicere. pro permitto tibi te dicere. Permitto illi dicere. pro permitto illi illum, vel ipſum dicere.

Item accuſatiuus poſt verba trāſitiua abſolute prolata.

SAEPE etiam poſt verba, quæ quum ſint tranſitiua, abſolute tamen proferūtur. vt Terētius, Facile vt pro Eunucho probes. Idem, Hæc hinc faceſſat. pro te probes, & ſe faceſſat, vt vult Donatus. Et Virgilius, Dixit, & auertens roſea ceruice refulſit. Idem IIII. AEneidos, Ingeminant curæ, rurſúſque reſurgens Sæuit amor. Idem, Tum prora auertit. pro, ſe auertens, & ſe auertit, vt inquit Seruius. Sic dici videntur, Bene habet, Bene vortat, Male vortat. Sicui in poſterioribus duobus non placet, Enal-

lagen esse actiui pro passiuo.

ETIAM tertiæ personæ demonstratiua, vt (Idem) quod compositum est, ante prouocabulum (Qui). vt Plinius, Tarando magnitudo, quæ leoni. Idem, Equo fere, qui homini, morbi. Idē, Vis bituminis, quæ sulfuris, discutit, attrahit, glutinat. pro eadē quæ, ijdem qui. Ille vel is. Curtius, Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, iugulant. Cicero, Initium dicendi quæ vellem. Virgilius, Quam quibus in patriam vētosa per æquora vectis, Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi. Integra enim horum sunt, Illi quibus, & ea quæ. Demonstratiua tertiæ personæ.

ITEM similia pronomina vna cum præpositione repetita. Cicero ad Atticum, Quare ad illud redeo, Cura vt huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus, ad quos videbitur. pro ad eos, ad quos videbitur. Pronomina cum præpositione repetita.

In illo verò, Scio quem timeas, cum similibus, nihil opus est tali pronomine, cum sit ibi (Quem) nomen infinitum, non prouocabulum, & à (quis) non à (qui) declinatum.

SAEPE pronomen (ille) cum alijs quibusdam additis, vt sit, quantum ad illud, sicut in quibus subaudiri videtur verbum respondeo. vt Cicero in epistolis, Quod scribis te velle scire, qui sit reipublicæ status, summa dissensio est, sed contentio dispar. pro eo quod est, quantum ad illud pertinet, quod scribis te velle scire. Præterea ante relatiuum, cum sequitur præut vel præ. Terentius in Eunucho, Præut huius rabies quæ dabit. Et Plautus in Persa, Omnes res relictas habeo, præ quod tu velis. Hic enim (eo) vel (illo), illic (illa) subintelligendum. Quantum ad illud.

RVRSVS relatiua. vt Plinius, Imposito raphano scorpionibus, moriuntur. Item in illa Græca figura, vbi redundare videtur participium, de qua alibi dicemus. vt Virgilius, Et diuûm amplexæ simulachra tenebant. Aut enim verbo, aut participio addēdus est accusatiuus relatiui pronominis, vt sit, ei amplexæ simulachra tenebant illa, vel tenebant simulachra amplexæ illa. Relatiua.

RVRSVS possessiua omnia pro materiæ circustantijs frequentissime. Terent. Non tu ibi gnatum? vbi deest tuum. Idem, Gnatam vt det oro. vbi deest suam. Ouidius in epistolis, Frigidius glacie pectus amantis erat. pro meum amantis. Possessiua.

SAEPE videas omissum vel prouocabulum (Qui), vel certè relatiuum (Is). vt Virgilius, Vrbs antiqua fuit: Tyrij tenuere coloni. Est enim integra locutio, aut quam Tyrij, aut eam Tyrij, vt sit Parenthesis. Seruius tamen priorem rationem probat, Qui vel Is.

vocâtque rationem hanc & cũ Eclipsi pronominis, & citra hanc epexegesin: vt, Est locus, Italiam Graij cognomine dicunt.

VERBORVM ECLIPSIS.

VERBA QVOQVE non pauca ad legitimam constructionem nõnunquam requiri solent, præcipue verbum Sum, quod etiam in omnibus desyderatũ legas. Indicatiuo: vt Virgilius, Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris? Ouidius, Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo. Item Virgilius, Nec requies, quin aut pomis exuberet arbos. Idem, Hinc mihi prima mali labes. Idem, Et qua vectus Abas. pro labes erat, & vectus erat. Item in illa locutione cũ similibus, Immensum quantum, Mirum quantum. Liuius, Mirum quantum illi viro nuntianti hæc, fides fuerit. pro mirum est quantum. Imperatiuo: vt Virgilius, Fas mihi Graiorum secreta resoluere iura, Fas odisse viros. pro fas esto vel sit, authore Seruio. In optatiuo: vt Vtinã nõ omnia vana, Vtinã hæc vera. pro sint vana, sint vera. In potẽtiali vel subiunctiuo. Terẽtius, Et vultu Sosia, adeò modesto, adeò venusto, vt nihil supra. vbi deest (esset). Et Virgilius, Nũc quales Diomedis equi, nunc quãtus Achilles. Desunt enim essent, & esset. In modo infinito sæpissime: vt Virgilius, Promisi vltorem. vbi deest fore, vel futurũ esse. Et in futurorum modi huius periphrasi: vt Dixi futurum, Dixi tibi cauendum.

Fac, vel vide. PRAETEREA Fac, vel vide, ante subiunctiua præsertim cum imperatiuorũ locum, sed mitius implent: vt Mittas, pro fac mittas. Ouid. Nil mihi rescribas, attamen ipse veni.

Dico, vel aliquid cognatũ. ET (dico) verbum, vel aliquid cognatum illi. Aliàs in talibus trãsitionibus, Sed de his pluribus, Sed de his hactenus, Sed hæc & multa alia corám. Quid multa? Ne multa. in quibus supplendum (dicam, vel dictum sit) prout sensus poscit. Item in illis cum similibus, Egomet continuò mecum, Et hæc secum. desyderantur enim ibi dixi, hic dixit. Aliàs ante infinita verborum, vt in ea dicẽdi figura, quam Quintilianus obliquam allocutionem vocat, qualis est illa Ciceronis, Habendas esse quam laxissimas amicitiæ habenas. Caput enim esse ad bene viuendum. vbi (dicunt) subaudiendum. Et Virgilius, Nam si vestra manus violasset dona Mineruæ, Tum magnum exitium (quod dij prius omen in ipsum Cõuertant) Priami imperio Phrygibúsque futurum. vbi (dicebat vel dixit) adijciendum.

IN hac verò figura, tum hoc verbum varijs modis, tũ alia requiri obseruo. Et hoc verbũ simpliciter, vt in iã positis exem-

plis. Modo cũ cõiunctione (enim). Cæsar de bello Gallico, Coniurationẽ nobilitatis fecit, & ciuitati persuasit, vt de finibus suis cum omnibus copijs exirent: perfacile esse, cum virtute omnibus præstarent, totius Galliæ imperio potiri. pro, dixit enim perfacile esse. Modo in participio præsentis. Cæsar eodem libro, Diuiaticus multis cum lachrymis Cæsarem complexus, obsecrare cœpit, ne quid grauius in fratrem statueret, scire se illa esse vera, nec quẽquam ex eo plus quàm se doloris capere. pro dicens se scire. Idem, Bello Heluetiorum confecto, totius ferè Galliæ legati, principes ciuitatum ad Cæsarem gratulatum cõuenerũt. Intelligere sese tametsi pro veteribus Heluetiorum iniurijs populus Romanus, ab his pœnas bello repetisset, tamen eam rem non minus ex vsu terræ Galliæ, quàm populi Romani accidisse. pro, dicentes vel affirmantes sese intelligere. Modo eius participium futurum, vel verbum cum relatiuo (Qui). Idem, Hedui cum se suáque ab his defendere non possent, legatos ad Cæsarem mittunt rogatum auxilium. Ita se omni tempore de populo Romano meritos esse, vt pene in conspectu exercitus nostri agri vastari, liberi eorum in seruitutem abduci, oppida expugnari non debuerint. pro, dicturos, vel qui dicerent, ita se omni tempore de populo Romano meritos. Tale est & Liuij illud, Tum ex consilio patrum Romulus legatos circa vicinas gentes misit, qui cum finitimis connubia peterent, vrbes quoque vt cætera ex infimo nasci: deinde qua sua virtus ac dij iuuent, magnas opes, magnúmque nomen sibi facere: proinde ne grauentur homines cum hominibus sanguinem & genus miscere. vbi ante illud (Vrbes) simul audiendum (qui dicerent). quod Cæsar quodam loco apponit. Modo in eadem eius generis allocutione, alibi (dico) alibi (moneo): vt in illa, Is ita cum Cæsare egit, Si pacem populus Romanus cum Heluetijs faceret, in eam partem ituros, atque ibi futuros Heluetios, vbi eos Cæsar cõstituisset, atque esse voluisset. Sin bello persequi perseueraret, reminisceretur & veteris incommodi populi Romani, & pristinæ virtutis Heluetiorum. Vbi priore loco ante (ituros) subaudiendũ videtur (dicens) vel (vt diceret). Secundo loco, vel hortabatur, vel monuit reminisceretur. Et paulo post in eodem, Se ita à patribus, maioribúsque suis didicisse, vt magis virtute, quàm dolo contẽderent. vbi iterum (dixit) adijciendũ. Et statim post, Quare monuit ne cõmitteret, vt is locus vbi cõstitissent, ex calamitate populi Ro. & internecione exercitus nomen caperet.

Vbi iterum (monuit) subdendum. Alibi rogat vel rogauit, ibidẽ in Cæsaris allocutione ad omnium ordinum centuriones, Omniúmque ordinum ad id concilium adhibitis centurionibus, vehemẽter eos incusauit. Primum, quòd aut quam in partem, aut quó consilio ducerentur, sibi quærendum, aut cogitandum putarent: Ariouistum se consule cupidissime populi Romani amicitiam appetisse, cur hunc tam temerè quisquam ab officio dis cessurum iudicaret. Vbi ante Appetisse (dicit), ante Cur hunc (rogat) subaudiendum videtur. Et mox, Quòd si furore, atque amentia impulsus, bellum intulisset, quid tandem vererẽtur? aut cur de sua virtute, aut de ipsius diligentia desperarent? Vbi iterum (rogat) ante (quid) subdendum.

Hoc dico.

Aliàs cum pronomine, vt ante (quasi) in tali figura, qualis est illa Terentij, Ridiculum caput, quasi necesse sit, si illi nõ dat, te illam vxorem ducere. Idem, Modo introij. Quasi ego quàm dudum rogem. Postulat enim plenus sensus subaudiri (hoc dicis). Et cum relatiuo (Qui), vt in talibus: Quintilianus Instit. Ideóque apud Cæliũ legimus Pelia Cincinnatus, & apud Mecœnatem benefecit Enthia. Et apud Ciceronem, Hermagora, ne miremur quod ab antiquorum plærisque AEnea & Anchisa sit dictus. Plinius nat. hist. Admouitque sibi gula sapores, piscibus satis & nouum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aues Romæ parere miretur. pro, quod dico ne miremur, & quod dico ne quis miretur. Idem, Subcisiuis temporibus ista curamus. id est nocturnis, ne quid nostris putes cessatum horis.

Hoc dico, vel quod dico.

Simili modo ante (vt) vel (ne), ad hunc modũ. vt Cicero, Satiari delectatione nõ possum, vt meæ senectutis requiẽ oblectationẽq; noscatis. vbi (hoc dico), vel (quod dico) subintelligitur.

Dico, puto, vel censeo.

DICO, puto, vel censeo, prout sensui melius quadrabit, vt in illis interrogationibus, quæ per Quò, vel Vnde figurantur. Horatius, Quò mihi fortunam, si non conceditur vti? id est Ad quam vsum vel finem dicatis mihi esse fortunam? Rursus Idem, Vnde mihi lapidem, quorsum est opus, vnde sagittas? pro putes vel dicas mihi esse. Simili supplemento egent & hæc. Cicero ad Fab. Martis verò signũ, quo mihi pacis authori? Et Quintilianus, Quo per fidem diuitias cæco? Idem, Vndetantum virium cæco, vt vno statim ictu mors tota peragatur? Iuuenalis, Vnde tibi frontem, libertatémque parentis? Est tamen vbi verbum (est) subauditur. vt Quintilianus, Vnde misero tunc, vnde somnus? pro eo quod est, erat somnus.

DICO, vel etiam facio, prout dictum factúmve probatur in illis, Bene Ennius, Præclare Anaxagoras, Prudenter Fabius. Dixit enim vel fecit, pro conditione rei, ad orationis perfectionem addendum. Dico, vel facio.

DICO, vel annuntio. vt Cicero Attico, Pyliæ paratum est hospitium, sed vellem Atticam: verum tibi ignosco, quarum vtrique salutem. Idem proxima epistola, Pyliæ & Atticæ salutem. pro, dices, vel annuntiabis salutem. Dico vel annuntio.

VOLO. vt in illis, Ita facere certum est. Et Stat casus renouare omnes. pro, velle facere, & velle renouare, de quibus in verborum constructione. Volo.

FACIO. vt in illo Cæcilij Plinij, cum similibus, Studes? an piscaris? an venaris? an simul omnia? Plinius, Atque pulmentarij vicem, quod nõ alia præter cotonea & struthea. pro, an omnia facis? & non alia faciunt. Et Mar. Nil aliud bulbis, quàm fatur esse volo. pro, fieri bulbis. Item in illo loquendi genere, AEquauit summos viros, idque in adolescentia. deest enim fecit. Viuo in secessu, neque hoc vel neque id sine consilio virorum prudentium. Supplendum enim facio. Facio.

FACIO, vel volo. in illis, Dij melius, Dij meliora. pro faciant, vel certe velint. Facio, vel volo

Respondeo, subinde in oratione desyderatur. vt in subiectis exemplis: Cicero Attico, Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum. Respondeo.

Respondes vel certe confiteor. vt Quintilianus, Sed si confessionem culpæ meæ exigis, ego fui pater durus, & patrimonij, quod iam melius ab his administrari poterat, tenax custos. Respondeo vel confiteor.

DECET vel oportet. vt in talibus, Virgilius, Méne incœpto desistere victam? Terentius, Ah tantámne rem tam neglig ẽter agere? Idem, Siccine me atque illam tua opera sollicitarier? Idem, Seruón' fortunas meas me commisisse futili? Plenæ enim constructiones fient per (Decet) vel (oportuit). Decet, vel oportet.

Aliquando hoc totum, vel simile aliquid (Verúmne est?) vel (Veréne ita est?) vt Iustin. Tantam famæ velocitatem fuisse, vt cum matutino tempore prælium in Bœotia commissum sit, meridianis horis in Asiam per tot maria & tantùm spatij, tam breui horarum mométo de victoria nuntiatum sit? pro, verúmne est fuisse? Plinius ad Adri. Hominémne Romanum tam Græce loqui? Virgilius, - Méne Iliacis occũbere campis Nõ potuisse? Idẽ in Georgicis, - Sic omnia fatis In peius ruere, ac retro Verúmne est? vel veréne ita est?

ſublapſa referri.pro,verum eſt vel certum eſt.

Fuerit, vel fecerit.

EST vbi (fuerit) vel (fecerit) vel ſimile aliquid pro implenda cõſtructione ſit addendum. vt Suet.in Cæſare, Siue diuinitus, ſiue coniectura vincerent, ac ſibi haberent, dummodo ſcirent eum,&c. Virgil.-Primúſq; Tymœtes Duci intra muros hortatur,& arce locari: Siue dolo,ſeu iã Troiæ ſic fata ferebãt.pro, ſiue dolo id fecerit.

Rogo, vel ſimile.

In eperoteſi quoque eiuſdẽ verbi, vbi ſcilicet mutatur modus, vel (rogas) vel quid ſimile. Terẽtius in Adel. Quid is fecit? Quid ille fecerit?pro, Rogas quid ille fecerit?Et in Eunu. Nõ vides?Videã?obſecro quẽ?pro, Rogas nũ videã?Et in Phor. Quid ergo narras?Quid ego narrẽ?pro, Rogas quid ego narrem?

Debet.

DEBET quoque.vt Cor.Tacit. Quibus operiri auxilia & trahere bellum videbatur, Germanicarum legionũ vim famámque extollebant.pro eo quod eſt operiri, & trahere debere. Plinius, In hunc ſpectare olíueta Cato iuſſit .pro, ſpectare debere. Columel. Iure igitur,quantum mea fert opinio, M.Portius talẽ peſtẽ vitare cenſuit.Idẽ, Cenſet propter hanc ſæpius diligenter ouiũ terga perſpicere. Terẽtius, Aliquot me adiere, ex te auditũ qui aiebant hodie filiã Meã nubere tuo gnato. Cicero Att. Cato tamen affirmat ſe viuo illũ non triumphare.pro,debere triũphare. Niſi quis in aliquibus talẽ Enallagen dicat præſentis actiui pro futuro paſſiuo.vt in illo Catonis, Talẽ peſtem vitare cenſuit.pro, vitandã eſſe.Et in illo Taciti, Operiri auxilia. pro,operienda eſſe.Et Trahere bellum,pro,trahendum eſſe.

Natũ eſt, vel ortum eſt.

Aliquando parũ integra locutio videbitur, niſi (natum eſt) vel (ortũ eſt) vel aliquod ſynonymũ ſubaudias.vt Virgilius,-Genus vnde Latinũ, Albaníque patres, atq; altæ mœnia Romæ. Idẽ, Vnde imber & ignes. Nã eas voces aduerbia ferè ſubijciũt.

Loqui.

SVNT & alia,quæ omittuntur,quòd ea ex alijs ferè intelligãtur.vt Plin ad Pontium, Quos Latine huius libelli amor docuit.Simul enim auditur (loqui).Sic dicitur fidibus ſcire,per defectum eius,quod eſt ſonare vel canere.

Dixit, vel dicebat quis.

Deſyderatur interim & integer ex nomine & verbo ſenſus, vt in ethopœijs,ſiue perſona iactis,vt Quintilianus notat. Virgil. Hic Dolopum manus, hic ſæuus tendebat Achilles. Deeſt enim (dicebat quis).

Ire, vel ſimile.

IN talibus quoque,quale eſt illud Ciceronis ad Atticũ,ire, vel aliquid ſimile, Inde ad Taurum cogitabam, vt cum Mophagone ſignis collatis ſi poſſem. In priore (ire), In poſteriore (cõfligerẽ)

vel tale quippiã subauditur. Idẽ ad eundem, Rhodum volo puerorum causa: inde quamprimum Athenas. Idem Mario, Cũ Libone tuo, vel potius nostro in Pompeianum statim cogito.

AVDIRE, vel intelligere. vt in illo Ciceronis ad Att. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur: cum similibus. videtur enim integrum, horribile est audire. Audire, vel intelligere.

PARTICIPIORVM ECLIPSIS.

PARTICIPIA RARIVS orationi desunt, nõnunquam tamen ad legitimam constructionem suppeditanda sunt. In ea enim appositiua, quam primam diximus, si Ens participium absit, vbique, Prisciano authore, subaudiendum est: vt Homerus poeta. Nos tamen appositiuam hanc inter legitimas constructiones ideò adscripsimus, quòd participium id minime vel à paucis receptũ, pro nullo habeatur. Declarãt autem huiusmodi participium intelligi, maxime ablatiui illi consequentiæ, Me duce, me authore, Cæsare & Bibulo cõsulibus, & alij cõsimiles, vt qui nisi participio subaudito, cõsistere nõ possent. Aliud verò participiũ sensui non quadrat. In hoc tamẽ genere figuratum vsu recipi necesse est, cum participiũ, quo suppleatur, receptũ in vsum publicum non sit, tametsi à Cæsare probatum: atque vt scribit Acron, Philosopho, qui eo sit vsus, etiam laudem attulerit. Idem participium, & vbi aduersatiua coniunctio dictioni præponitur, non sententiæ. vt Affui tibi, quanquam inimico. pro inimico enti. Ens.

IN ILEO quoque & (tu soluendo nõ eras) Ciceronis, & (qui oneri ferundo essent) Liuij, cum similibus, subaudiendũ videtur vel sufficiẽs, vel potẽs, vel simile aliquid, quod sensui quadret. In priori verò, & appellatiuũ debito, vel æri alieno, vel simile aliquid. Declarar hoc Celsus, qui constructionem implet. eius verba sunt, Si cætera desunt, imponi debent. Primum non pingue emplastrũ vt id reprimat: deinde si non repressit, quodlibet puri mouẽdo accommodatum. Cæterum hac ratione huiusmodi voces gerundi modi non erunt, sed potius participia. Illud tamen Apulei omnino gerundi videtur, Cum Charite nubendo maturuisset. Similis loquendi figura & per nomina prolata legitur. vt Macrob. Sunt de agricultura scriptores, qui nuces & mala sic diuidunt, vt Nuces dicant omne pomum, quod foris duro tegatur, & intus habeat quod esui est. Malũ verò, quod foris habeat, quod est esui, & durum intus includat. Sufficiens, vel potens.

IN talibus quoque requiri videtur participium, quale est Scriptura.

dicat, Solœcismũ censet. Sed adhibitis, vt dixi, præpositionibus ipsis, subinde magnos authores locutos inuenias, etiã Ciceronem ipsum, si codices deprauati non sunt. vt in Verrem, Ea die Verres ad Messanam venit. Et ad Terentiã in calce cuiusdam epistolæ, De Venutio. Et alterius, De Brundusio. Sal. in Catil. Nã Brutus ab Roma aberat. Liuius, Ab Lauinio venerant antiqua auxilia. Cæsar verò Augustus aliter loqui nõ solebat, authore Suetonio. Poetæ verò & ante prouinciarum vel regionum nomina, huiusmodi præpositionum defectum licenter abutuntur: vt Italiam fato profugus, Lauináque venit Littora.

PRAETEREA ante accusatiuos Calẽdas, Nonas, Idus, ferè subauditur præpositio (ante): vt Tertio Calendas, Nonas, vel Idus. pro, Tertio ante Calendas, Nonas, Idus. Idem dici potest, & de (pridie), quoties accusatiuos præcedit: vt Cicero, Pridie Calẽdas Maias, de Brundusio. cum proprius eius casus, genitiuus potius sit, cuius alibi sunt posita exempla. In illo quoque, Annos natus x, cũ similibus, (Ante) subaudit Priscianus, vt sit, ante annos decem. Ante.

AT vbi (postridie) eiusmodi accusatiuos præcedit, subaudienda est præpositio (post). Cicero Attico, Itaque sese scripturum aiebat, vt venationem etiam, quæ postridie ludos Apollinares futura est, proscriberẽt. Donatus quoque in illo, Quod te per hanc dexteram oro, (post) desyderari ait, vt sit, post quod. Vtcũque sit, non incommode (vt mihi videtur) in talibus (quod) per (quare) interpretere. Post.

IDEM Donatus etiam præpositionem (propter) in talibus adijcit. Terentius, Magis id adeò, mihi vt incommodet. Idem, Nunc id prodeo, vt conueniam Parmenonem. In quibus, id pro ob id, vel propter id accipit. Propter.

Verum ex præpositionibus, quæ ablatiuo debentur, frequentissime constructioni deficiunt hæ, A, cum, de, è, pro, cum synonymis. A, cum, de, è, pro.

AB vel IN. vt Virgili⁹, Cũ Iuppiter æthere summo Despiciens mare veliuolũ. Idẽ, Stridens Aquilone procella Velũ aduersa ferit. Idẽ, Atque imo Nereus ciet æquora põto. Ouidius. Fast. Iuppiter arce sua totum cum spectet in orbem. Ab, vel in.

IN. vt Plin. Vt dubium sit, togáne, an bello præstantior fuerit. pro, in bello, in toga. Columel. Nec densa nascitur humo. Idem, Non vt pinguissima, vel macerrima iacitur humo. pro, in humo. Cicero pro domo sua, Domo me contineo. Ouid. In.

Sustinet inuidia tristia signa domo. Virgil. Saxum antiquum ingens, cāpo quod fortè iacebat Limes agro positus. Idē Georg. Hūc quoque vbi aut morbo grauis, aut iam segnior annis Deficit, abde domo. Suet. in Domit. Natus est regione vrbis sexta. pro, in regione. Hanc & in citandis authorum operibus desyderare solent veteres Græco more: vt Plautus Menæhmis, Terentius Phormione.

Cum. CVM, omitantiæ, cnon instrumenti. Virgilius, Et magnis quatiūt clāgoribus alas. Et Plini⁹ qui plurimū huius præpositionis eclipsi vtitur: vt de Elaterio, Cuius causa, nisi maturius incidatur, semen exilit oculorum etiā periculo. Talia sunt apud eundē miro compēdio, Magna mortaliū vtilitate, & publico bono. Et Cicero, Ne dici quidē potest, quanta diminutione ciuiū. Cæsar, Scribit Labieno, si reip. commodo facere posset, cum legione ad fines Neruiorum veniat. Virgilius in IX, Tum demum præceps saltu sese omnibus armis In fluuium dedit. Varro, Ac cū Luculli & Metelli villis pessimo publico ædificatis certant. Instrumenti enim ratio solius ablatiui vis est, sicuti Græcè datiui, ne quis deesse præpositionē hanc putet, quæ tamen ferè in publicis gentium idiomatis hodie adhibetur.

A, vel è. A vel E. vt Virgil. Proijce tela manu. pro è vel à manu. Itē post (natus) & synonyma sæpissime, de quibus alibi diximus. Liuius, Ioue nate Hercules salue. Virgil. Quo sanguine cretus. Et alibi, Sate sanguine diuûm.

De. DE. Virgil. Et afflictis melius confidere rebus. pro, de afflictis rebus, vt Seruius interpretatur.

Pro. PRO. vt Horatius, Diruit, ædificat, mutat quadrata rotūdis.

ADVERBIORVM ECLIPSIS.

ADVERBIA vix desyderantur, siue quia certa nō sunt, siue quia id quod in nomine & verbo incertum est, definiunt. Duæ tamen præpositiones cū aduerbiascunt, ad plenam aliquando constructionem requiruntur: hæ sunt (ante) & (post). Hæc ante (quàm) electiuam, cum numeralia ordinalia sequitur. Liui⁹, Quadringētesimo anno, quàm vrbs Roma condita erat. Idem, Anno tricesimo altero, quàm Romā condita erat, iterum mutatur forma ciuitatis à Consulibus ad Decemviros. pro, postquā Roma cōdita erat. Et post (alter). Idem de bello Maced. Altera die, quàm à Brundusio soluit. Item præcedēte (protinus) vel (statim). vt Plinius, Protinus intereunt, quàm litatum est illi deo. id est, postquam litatum est.

Ante & post.

Marcel. Iurecõsul. Omnes proconsules, statim quàm vrbẽ egressi fuerint, habẽt iurisdictionem. Vlpian. Iudici eorũ statim atque iudex factus est, omnium rerum officium incumbit. subauditur enim (post) vtrobique, vt sit postquam, & post atque. Requirũtur eædem præpositiones, & post (pridie) & (postridie), cũ eis subijcitur (quàm). Cicero ad Terent. Quid causæ autem fuerit, postridie intellexi, quàm à vobis discessi. pro, postridie postquam à vobis discessi.

DEESSE videtur & (non solum) interdum non sine quadam varietatis gratia. vt Quintil. Cum Ciceroni dormitare interim Demosthenis oratio, verùm etiam Homerus ipse videatur. Cicero, Vrget ille quidẽ, & Philotimus, & Cincius, sed etiã ipse crebro interuiso. Nisi in his (verum etiam) & (sed etiam) pro imo etiam accipias. Non solum.

Desyderatur & aduerbium (ita) similitudinis ante (vt) in Horatio sæpissime, vt in primo Sermonũ, -Quanquam ridentem dicere verum Quid vetat? vt pueris olim dãt crustula blandi Doctores, elemẽta velint vt discere prima. Idem, Vt si Reticulum panis venales inter onusto Forte vehas humero, nihilo plus accipies, quàm Qui nil portarit. Iterum in eodem, Vt tibi si sit opus liquidi nõ amplius vrna Vel cyatho, & dicas, ex magno flumine mallem, Quàm ex hoc fonticulo tantundem sumere. Hãc Horatij figuram amator eius Quintilianus sæpe imitatur: vt in procemio, Seu quod proximum vero, nullam ingenij sperantes gratiam circa res etsi necessarias, procul tamen ab ostentatione positas, vt operum fastigia spectantur, latent fundamenta. Idem, Non subest vera vis, nec penitus immissis radicibus nititur, vt quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt, & imitatæ spicas herbulæ inanibus aristis ante messem flauescunt. In quibus omnibus exemplis (ita) ante (vt) est audiendum: vt sit, ita vt. Ita.

(VT) quoque similitudinis aduerbiũ ante exẽpla honeste sæpe desyderãt eruditi. vt Quintilianus & passim, & in VIII. de Enthymemate loquẽs, De hoc in argumẽtis satis dictũ est. Non semper autẽ ad probationẽ adhibetur, sed aliquãdo ad ornatum, Quorũ igitur impunitas Cæsar tuæ clementiæ laus est, eorum ipsorũ ad crudelitatem te acuit oratio. Et paulo post, Est enim Epiphonema, rei narratæ, vel probatæ summa acclamatio, Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Vt.

(VSQVE). vt Horat. Ad vnguem factus homo. Virgilius, Vsque.

Iuppiter omnipotens, si non exosus ad vnum Troianos. Liuius, Romanus in algido consecutus ad vnum omnes occidit.

Non. ETIAM negatiua (non). Aliàs post huiusmodi verba, Vereor, metuo, caueo, sequente (ne). Cicero ad Quintum fratrem, Quòd antè abfuisti, vereor ne satis diligenter in senatu actũ sit de literis meis. pro, ne non satis. Idem ad Att. Si manet, vereor ne exercitum firmum habere possit. etiã pro, ne nõ possit. Aliàs post (non modo), sicut Græce post οὐχ ὅπως, vt varijs locis diligẽter notauit doctissimus Budæus. Cicero pro Sextio, Cum illi soli essent præter illum flagitiosum tribunũ plebis duo reipub. turbines, qui non modo præcipitanti patriæ subuenirent, sed etiam nimis tarde concidisse mœrerẽt. Idem de perfecto oratore, Nam sic in epularum apparatu à magnificentia recedens, non se parcum solum, sed etiam elegantem dici volet. Columel. Nam vile ne captare quidem, nedum alere conducit. pro, non modo non subuenirent, &, non solum non parcum, &, nedum non alere. In hoc genere est, vbi negatiua (non) necessario deest, nempe vbi in priore sensu nullum est verbum in quod cadat. vt in tali elocutione, Non modò stellæ, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorem. Si enim addita ea negatione, non stellæ dixeris, videbitur de alio, quàm stellis verbum inferri. At composita negatio præponi in tali figura posset: sic, Non modò nullæ stellæ, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorem. Quòd autem in primo exemplo negatio desit, facile appareat, siquis Zeugma ipsum suppleat hoc pacto, Non modò stellæ ad solem suum splendorem non seruant, sed ne luna quidem ad solem suum seruat splendorem. Laurentius hoc, vbi cõtraria sunt, tantum contemplatur. Deest negatiua particula & post (nedum), vbi ad præcedens verbum non refertur, sed suum habet, & semper in potẽtiali modo. Horatius, Mortalia facta peribũt, Nedum verborum stet honos & gratia viuax. pro non stet. Salustius, Quippe secundæ res sapientium animos fatigant, nedum illi corruptissimis moribus victoriæ temperarent. id est non temperarent. Liuius, Attonitus repentino malo, vix quid obijceretur, intelligere potui, nedum satis sciam, quomodo me tuear. Cicero pro Cluentio, Nec Metellus, nec Pompilius clarissimi viri vim tribunitiam sustinere valuerunt, nedum his temporibus, his moribus, sine vestra sapientia, ac sine iudiciorum remedijs salui esse possimus.

CONIVNCTIONVM ECLIPSIS.

DESYDERANTVR & coniunctiones Latinæ orationi vel maximè, sed clausularum connexioni, & sermonis continuationi, potius quàm iustis constructionis numeris. Itaque nec huius loci propriè sunt, siquis exacti ordinis ius ad vnguem exigat: sed nec alibi tamen cõmodius tractentur, cum frustra mea sententia huic vni rei sua quæpiã tractatio dicaretur. Itaque ad tantilla conniuẽtes, securi quod cœpimus, peragam⁹. Desyderãtur copulatiuæ maximè, vbi celeritati studetur. vt Virgilius, Alij naualibus ite: Ferte citi flammas, date vela, impellite remos. Terentius, Viderem, audirem, essem vnà, cum qua cupiebã Antipho. Idem, Ad sepulchrũ venimus, in ignem posita est, fletur. Sed Eclipsin vbi copulatiuæ desunt, Asyndetõ, vel Dyaliton vocãt. Aliter quoque honestè inter duo commota, vel quasi dictiones desyderãtur. vt in talibus, AEqui, boni consulere. & Mart. Excipere hos, illos, & tota surgere cœna. Idẽ, Atque inter mensas ire, redire suas. Plinius, At abundè orbe terrarum extra, intra indicato. Sic dicũtur vltro citro, hinc illinc, huc illuc. Cicero ad Att. Ne fortè aut absim cum veniet, aut cursem huc illuc via deterrima.

IN NVMERIS vero sæpissime desunt copulatiuæ: vt, Vixit viginti vnum annos. vbi non minus subijcienda copulatiua est, tametsi apposita, ordo sit mutãdus, vt suprà docuimus. Neque enim compositio esse potest, cum plurali iungitur. Quod autem de viginti vno diximus, idem de alijs similis formæ numeris dicendum. Copulatiuæ.

IN omni præterea distributione omitti copulatiua videtur, vix apponi. vt Virgil. At nos hinc alij sitientes ibimus Afros, Pars Scythiam, & rapidum Cretæ veniemus Oaxem. Nisi discretiuas (quidem) & (autem) subaudire mauis. Item in illa figura, qualis est Virgilij, Haud mora, festinant iussi. pro, haud mora est, & festinant. Declarat quòd etiam in eadem figura adhibetur. Virgil. Nec longum tempus, & ingens Exijt ad cælum ramis fœlicibus arbos.

DEEST aliquando post (non modo) vel (nõ solũ) in altera ἀντιδιαφέροντος parte (etiã) vel (&). vt Quintil. Quo quidẽ ita sunt seuere vsi veteres grãmatici, vt nõ versus modo censoria quadam virgula notare: & libros, qui falsò viderentur inscripti, tãquã subdititios submouere familia permiserint sibi: sed authores alios in ordinẽ redegerint, alios omnino exemerint numero. Etiam, vel &.

Et mox, Non propter historicos modò, sed verba, quæ frequenter ius ab authoribus sumunt. In illo enim Ciceronis ad Atti: Ne viuam mi Attice, si mihi non modò Tusculanum, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, vt sine te sim totos dies. Videtur vel illud (modò) vacare, vel post (sed) subaudiri (ne). Deest & totum ἀπτισ͂ἀςροφον, idque honestissima figura. vt in illo Columellæ, Neque hæc tantum remedia salubritatem faciunt, multi largo sale miscent pabula.

Discretiuæ. SAEPE discretiuæ. vt Terentius, Traditus sum mulieri, illa ilico vbi me accepit. pro, illa veró. Sed præcipua cum gratia omittuntur in ea figura, in qua idem verbum repetitur, sed tamen cum aliqua contrarietate. vt Cicero, Tu cum principem senatorem auunculum domi habeas, ad eum non referes, ad alios refers, qui suam domum non habent, tuam exhauriunt? Quintil. Pro patre mori possum, corã patre non possum. In vtroque exẽplo desyderatur (autem) vel (vero): sed aptius certé, quàm apponitur, etiã vbi non repetitur idem verbũ, vt post negatiuã (nõ). Cicero, Tantum cibi & potionis adhibendum, vt reficiantur vires, non opprimantur. Idem, Hæc morum vitia sunt, non senectutis. Sæpe etiam in excursu poetico, quem Seruius præcipit nõ vltra tris versus extẽdẽdũ. Configũt: Zephyrúsque Notusque, & lætus Eois Eurus equis, stridunt syluæ, sæuítque tridenti Spumeus, atque imo Nereus ciet æquora fundo. pro, stridunt autẽ. Et in Georg. Omnia ventorũ cõcurrere prælia vidi, Quæ grauidã late segetem ab radicibus imis Sublime expulsam eruerent, ita turbine nigro Ferret hyems, culmúmque leuem, stipulásque volantes. pro, ita veró.

Disiunctiuæ. EX disiunctiuis quoque, modo (seu) vel (siue). vt Mart. Tuóque tristis filius, velis nolis, cum concubino nocte dormiet tota. Seneca de stud. lib. Scias nescias, fient. Modo (vel) aut (ve). Plinius, Continentur hispido calice per genera plus minus. Quod Martialis declarat, cum ait, Speranti plures (nam stare, aut crescere debent Munera) venerunt plúsve, minusve duæ. Significatur autem circiter duæ.

Vel. Sed disiunctiua (vel) aliter desyderatur. vt Cicero, Quando enim frequentissimo senatu quatuor, ad summum quinque sunt inuenti, qui Milonis causam non probarent. Deest enim (vel) siue (aut).

Causales. DESVNT orationis contextui & causales diuersorum generum. (Enim) vel alia similis significationis. vt in illo Terentij

authore Donato, Obseruabā mane illorum seruulos venientes, aut abeuntes. pro, obseruabam enim. Et in Adelph. Hæc cum illi Mitio dico, tibi dico. Tu illū corrūpi finis. Vbi deesse (nam) inquit Donatus, ac feruentius asyndetos dici. Virgil. -Nunquā imprudētibus imber Obfuit, aut illum surgētem vallibus imis Aeriæ fugere grues. pro, aut enim illum. Idem, At si virgineum suffuderit ore ruborem, Ventus erit, vento semper rubet aurea Phœbe. pro, vento enim.

(VT) finalis, vel perfectiua ante subiunctiua verba frequētissime, præcipue post verba Volo, Nolo, Malo, Precor, Rogo, cū similibus. vt Cicero, Tu velim desinas iam literis nostris vti. Idem, Nolim me iocari putes. M. Brutus, Rescribas ad omnia rogamus. Præterea post (Oportet) & (necesse est) & (licet). vt Cicero, Hominem occidat oportet, qui, &c. Idem, Hoc tu meum cōsilium laudes necesse est. Vt.

ETIAM (Ne) finalis, nescio an post aliud verbū, quàm Caueo: vt Caue credas, Caue titubes. Licétque vel per defectū horū, vel plenè pro arbitrio loqui, nisi fortè cū verbo (Licet), post quod perpetuò videtur (vt) desyderari: Licet facias, Licet venias. Ne.

QVOD quoque idicon: vt Volo scribas. Velim nos facias certiores. pro, quòd scribas, quòd facias. Quod idicon.

HANC VERÒ post verba, quæ in infinitum feruntur, quoties infiniti solutionem per finitum verbum potius vsurpare libet, supprimit ferè doctorum vsus. Cicero ad Quintum fratrē, Non prætermittam ne illud quidem, M. Furium Flaccum equitem Romanum, hominem nequam Capitolini & Mercuriales de collegio eiecerunt. pro, quòd eiecerunt. Terentius, Audiui Archillis: iandudum Lesbiam adduci iubes. Idem, Ne tu istas faxo calcibus insultabis frustra. Supplendum enim, vt sit, quòd iubes, quòd insultabis. Idem, Hoc signi est, vbi primū poterit, se illinc subducet, scio. Vbi Donati sententia deest (quòd) & (vnde) vt sit, hoc est signi, vnde scio, quòd vbi primum poterit, se illinc subducet. Mihi verò minus durum videtur si vel verbum (scio) per parēthesin legatur, vel (quòd) bis subaudiatur, quàm illud (vnde) subijci, quod alibi subintellectum non legi: adhibetur tamē sæpissime eadem coniunctio. vt Martialis, Hoc scio, quòd scribit nulla puella tibi. Horat. Si tibi sitim leuaret copia lymphæ, Narrares medicis, quòd quanto plura parasti, Tanto plura cupis. Seneca in natur. quæstion. Miramur quòd accessionē fluminum maria non sentiant. æque mirandum est, quòd detrimen-

tum exeuntium terra non sentit. Et alibi, Nos putamus quòd quia nubes collisæ sunt, ideò fulmina emittunt. Plin. ad Seruianum, Gaudeo & gratulor, quòd Fusco Salinatori filiam tuam destinasti. Cicero in Salust. Credo quòd non omnes tui similes incolumes in vrbem venissent. Hunc huius particulæ vsum quidã interpretes nimium refugientes, non solum insipide, sed etiam mea sententia, citra vllum authorẽ pro ὅτι Græco, alij (vt), alij (quoniam), alij (quia) non raro posuere. Est tamen elocutio per (quòd), vt Theodorus censet, magis supina, per infinitũ magis erecta & vegeta.

Quòd, vt, vel ne.

ITEM (quòd) vel (vt) vel (ne) post verba Censeo, suadeo, nuntio, dico, caueo, facio. Cicero, Treuiros vites censeo. Idem, Id si est, esse dum aliquod suadeo capias. Cn. Plan. In quibus aperte denuntiat videam, ne fallar. Idem, Caue festines, aut cõmittas, vt aut æger, aut hyeme nauiges. Idem, Tu fac habeas fortem animum.

Vt, vel quòd.

DESYDERATVR coniunctionũ (vt) vel (quòd) alterutra, post verba Puto, opinor, credo, arbitror, fateor, & similia. Vatinius, Non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Cicero, Niobe fingitur lapidea. propter æternum credo in luctu silentiũ. Terẽtius, Eius anuis causa opinor, quæ erat mortua. In quibus exemplis, vel per (quòd) supplere quod deest licet: vt, Puto quòd nõ repudiabis in honore. &, Credo quòd propter æternũ in luctu silentiũ. vel per (vt): sic, Propter æternũ vt credo silentium. &, Non repudiabis vt puto in honore.

Si.

OMITTITVR in oratione nonnunquam & continuatiua (Si): vt in illis, Dedisses huic animo par corp⁹, fecisset quod optabat. Iuuenalis, Græculus esuriẽs in cælum iusseris, ibit. pro, si dedisses, si iusseris. Potest tamen in his & illud (dedisses) accipi pro debueras dare. & (iusseris) imperatiue. In illo tamẽ Martialis cũ similibus, omnino subauditur (si): Ergo ero Virgilius, si munera Mecœnatis Des mihi, Virgilius nõ ero, Marsus ero. Est enim sensus, Si non ero Virgilius, ero Marsus. Terentius, Negat quis, nego. Idem, Quàm fortunatus sum cæteris rebus, absque hæc vna foret. pro, si negat: si absque foret, id est si abesset. Horat. Decies centena dedisses Huic parco paucis contẽto, quinque diebus Nil erat in loculis. Virgilius, Tu quoque magnã Partẽ opere in tanto, sineret dolor, Icare haberes. pro, si dedisses, si sineret.

Si non, vel si aliter.

PRAETEREA si non, vel si aliter. vt in tali figura dicen-

di, qualis est Quintiliani, Quis non obtundi possit, si per totum diem cuiuscunque artis vnum magistrũ ferat, mutatione recreabitur? Sicut in cibis, quorũ diuersitate reficitur stomachus, & pluribus minore fastidio alitur. Aut dicant isti mihi, quæ sit alia ratio discendi. pro, aut si ita non est, dicant isti mihi. Est hæc ratio Græcis frequens.

DESVNT identidem & illatiuæ. vt Virgil. Cessi, & sublato montem genitore petiui. pro, igitur cessi, authore Seruio. Et Ouidius, Hunc quoque syderea qui temperat omnia luce Cepit amor solem, Solis referamus amores. Hians enim oratio est, nisi (quare), vel aliquid simile subijcias. vt sit, quare referamus. Et Terent. Hac nõ successit, alia aggrediamur via. pro, ergo alia, vel quare alia. Et in illo Horatij, Audiet ciues acuisse ferrum. Porphirio subaudit (itaque). Rursus in eo quod statim sequitur, Quẽ vocet diuum populus ruentis imperij rebus. Subaudit (ergo), additque ferè hunc morem Horatium habere trãseundi sine coniunctionibus. Illatiuæ.

ADVERSATIVAE quoque deesse interdum videntur, vt cum sine his legitur (Tamen). Cicero pro Archia, Qui sedulitatem mali poetæ duxerit, aliquo tamẽ præmio dignam. Idem pro Milone, Qui nondum libera ciuitate, tamen pòpuli Romani comitijs liberatus est. Integra enim sunt, quanuis mali, & quanuis nondum. Idem ad Atticum, Cæsarem quidem Lucio Cæsare cum mandatis de pace misso, tamen aiunt acerrime delectum habere. Aduersatiuæ.

QVAM quoque electiua post (plus, minus, & amplius) & in summa cõparatiua. Varro de re rust. Nõ minores oportet iniri, bimas, vt trimæ pariant. Idẽ, Videndũ ne sint minores trimę, maiores decem annorum. Terentius, Quintiliano authore, Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis. Idem, Plus milies audiui. quanuis Donatus in priori, Pleonasmon potius velit. Item Plinius x, Plus vicena quina oua incubanda subijci vetãt. Idẽ v, Torrentes verò amplius centum. Liuius, Hostium plus mille cæsi, Romanorum minus mille interempti. Quàm electiua.

MIHI verò hæc ipsa coniunctio cum adiuncto aliquo pro conditione materiæ desyderari sæpe videtur, veluti post comparatiua, vt alibi dictum est, quoties absolute proferuntur: vt Liberius viuendi fuit potestas. Simul enim audio (quàm ante). Itidẽ in illo, Vbi siqua est habitior paulo, pugilẽ esse aiũt. vel quàm aliæ, vel quid simile. Simile aliquid desyderari videtur, & cũ illa Quàm cũ adiuncto aliquo.

ſimilitudinis aduerbia (tam, ita, perinde, adeò) poſt negatiuam particulam abſolute ponuntur: vt in talibus, Non perinde gratus, non adeò multa, non ita ſero, non tam pridem. Terentius, Nō ita diſſimili ſunt argumēto. Cicero, Nec ita multo poſt edictum Bruti, affertur & Caſſij. Plinius, A pluuijs ſerenitatem nō perinde certam. Virgilius, Nec ſum adeò informis, nuper me in littore vidi. Idē, Nō obtuſa adeò geſtamus pectora Pœni, Nec tā auerſus equos Tyria ſol iungit ab vrbe. Quintil. Videlicet vt corpora infantium, nec caſus quo in terram toties deferūtur, tam grauiter affligit, nec illa per manus & genua reptatio. Non igno ro hæc per (valde) nonnullos interpretari ſolere, ſed tamen tali quapiam, quali dixi ratione, huc venerint.

An. IAM (an) dubitatiua nonnunquam deeſſe in oratione videtur. Aliàs ſemel, vt cum in priori ſenſu, nec ipſa, nec eius ſynonymos (ne) adhibetur: vt Studes an ſcribis? Studes an non vel nécne? Cicero in partitionibus, Rurſus ſuperioris generis ſunt tria, ſit nécne ſit, quid ſit, quale ſit. pro an ſit, an non ſit. Liuius, Hic Lucius Tarquinius Priſci Tarquinij regis filius nepóſne fuerit, parum liquet. pro filiúſne, nepóſne fuerit. Aliàs bis. Cicero de nat. deorū, Nec verò Protagoras, qui ſe negat omnino de dijs quid liqueat ſcire, ſint, non ſint, qualéſve ſint, quicquam videtur de natura deorum ſuſpicari. Terentius, Quid cum illis agas, qui neque ius, neque bonum atque æquum, ſciunt? Melius peius: proſit, obſit: nihil vident. Horat. Ludere par impar, equitare in arundine longa. Idem, Serius ocyus.

APOSIOPESIS.

RESTAT huius generis altera pars, in qua nimirum quod ſermonis integritati deeſt, aliunde quoque petendum ſit. Cæterum non tam quia certum eſt, vel quòd ipſa cōſuetudine ſubaudiri ſolet, quàm quòd planè vel affectu aliquo, vel tranſitus cauſa ad aliud, quod magis vrget, prætermiſſum eſt. Et affectu quidem multis modis. Nā & ira. vt in illo Virgilij, Quos ego. ſed motos præſtat componere fluctus. Et pudore. Virgil. Nouimus & qui te tranſuerſa tuentibus hirquis. Et timore, vel religione. Cicero, De noſtrum enim omnium, nō audeo totum dicere. Idē, Data Lupercalibus: quo die Antonius Cæſari. Tranſitus ad aliud gratia. vt in illo, quod Quintilianus affert, Communis autem, tametſi ignoſcite mihi iudices. Donatus aliter diſtinguit, & trifariam. Cum per ſeipſum tacet quis, & ad aliud tranſit, quam vocat primam, Terentius, Ecce autem de

integro, nisi quicquid est, volo scire. Virgil. Nec requieuit enim, donec Calchante ministro. Sed quid ego hæc autem? Vel tacet, nec vltra aliquid loquitur. Terẽtius Adel. Iam si verbum vllum posthac. Vel alterius interuẽtu personæ tacet. Idem in Heau. Ita res est hæc nũc quasi cum. Interpellat enim Clitipho, Quas (malùm) ambages mihi narrare occipit? Idem Phormione, Demiphonem si est domi, visam, vt quod. Demipho, Nos ad te ibamus Phormio. Phor. De eadem hac fortasse causa. Nec ignoro Quintilianum ex his plæraque, in quibus scilicet ex alijs certum est, quod omittitur, ad figuram quam ille sub Synecdoche comprehẽdit, nos Eclipsin vocam⁹, referre. Ad Aposiopesin verò ea dúntaxat, in quibus vel id incertum est, qualia maxime sunt quæ per iram reticentur, vtique dum iratis ipsis nõ satis liquet quibus verbis explicent quæ minantur, vel certè id longiore sermone est explicandum, atque idcirco potiore aliqua re instante, omissum. Nobis Aposiopeseos appellatione latius vti cum grammaticis, Quintiliani pace libuit. Cui tamen eius sententia placebit, videt, arbitror, quid sequatur.

A COMMVNI.

SEQVITVR detractionis genus, quod in pluribus eiusmodi clausulis consistit, inter quas aliquid est cõmune, quod tamen in vnica positum, in reliquis est subaudiẽdum. Itaque Græcis generali nomine ἀπὸ κοινοῦ dicitur, quo etiam nomine Porphirio & Priscianus aliquando sunt vsi. Hoc genus in tres species à grãmaticis diducitur, Zeugma, Syllepsin, & de qua pòst agetur, Prolepsin. Quintilian⁹ priora duo, vno genere comprehendit, quod Synezeugmenon vocat, atque ita finit, vt sit figura, in qua vnum ad verbum plures sententiæ referũtur, quarũ vnaquæque desyderaret illud, si sola poneretur. Sed grãmatici distinguunt, ac seorsum definiũt. Donatus ad hũc modum, Zeugma est vnius verbi conclusio, diuersis clausulis aptè coniuncta: vt Troiugena interpres diuûm, qui numina Phœbi, Qui tripodas, Clarij lauros, qui sydera sentis, Et volucrum linguas, & præpetis omina pennæ. Rursus Syllepsis est diuersarum clausularum per vnum verbum conglutinata conceptio: vt Hic illius arma, hic currus fuit. Et subdit, Hoc Schema late patet, & fieri solet non solum per partes orationis, sed etiam per accidentia partium.

Synezeugmenon.

Definitio Donati.

Diomedes sic, Zeugma est vnius verbi conclusio, diuersis clausulis cõiuncta, cum duo aut complura ad vnam partem ora-

Definitio Diomedis.

tionis iungenda referũtur. Rurſus Syllepſis eſt diſſimiliũ clauſularum per vnum verbum conglutinata conceptio, cum ſingularis dictio plurali verbo, vel poſteriori tantum, vel vltimo redditur: vt Hic illius arma, hic currus fuit. Sed cum multo latius pateãt harum figurarum vocabula, quàm pro iam dictarum finitionum anguſtia, ſicut Donatus ipſe dicit, & tũ ipſe, tum Seruius, & Porphirio in Terentij, Virgilij, & Horatij enarrationibus ſubinde cõfirmant: nos alias, quæ nominibus ſuis magis ſint pares, nec tamen à ſententia veterum alienæ, adaptare tentemus.

zeugma quid. Syllepſis quid

Eſto igitur Zeugma, quoties in ſimilibus clauſulis commune aliquid in vna poſitum, in alijs non mutatum deſyderatur. Syllepſis, cum in diſſimilibus eiuſmodi commune in vna poſitum, in cæteris ſatiſfacere non poteſt niſi mutatum. De his quoniam frequentiſſimus eorum eſt vſus, & magnam compendij gratiam ſermoni afferunt, non ab re mihi videtur diffuſius, nõ vt grammatici (quod ſciam) hactenus fecerũt, ſtrictim, differendũ: præſertim qui ſingulas conſtructionis figuras, ſingula ſermonis ornamenta, quæ ſaltem grammaticus conferre queat, exiſtimem.

Variatio zeugmatis multiplex.

FIT IGITVR Zeugma ſiue id inſpicias, quòd detrahitur, ſiue locum vnde detrahitur, ſiue ea, quæ clauſulas coniungunt, multis ſanè modis. Quippe quod detrahitur, in vniuerſum triplex eſt. Aut enim ipſum eſt verbum, aut aliquid quod verbũ præcedit, aut aliquid quod ipſum ſequitur. Et verbum quidẽ ipſum, ſic, Non locus virum, ſed vir locum honeſtat.

QVOD verbum præcedit, quadrupliciter. Modò vnica dictio: vt Probus non ſolũ præſentes amicos colit, ſed etiã abſentes amicos obſeruat. Supplendum enim iterũ probus. Modò plures: Qui vir probus videri volet, præſentes amicos colet, & abſentes amicos tuebitur. Vbi totũ illud (qui vir probus videri volet) ſubdendum in ſecundo ſenſu eſt: Modò totum, quod verbum præcedit cum ipſo verbo: Qui vir probus videri volet, tuebitur amicos abſentes, nedum amicos præſentes. Petendum eſt enim à priori ſenſu totum illud (qui vir prob⁹ videri volet, tuebitur). Etiam cũ aliqua parte eius, quod verbum ſequitur, vt ſi è proximo exemplo (amicos) ſemel dempſeris: ſic, Tuebitur amicos abſentes, nedum præſentes.

ALIQVID quod verbum ſequitur, itidem quadrupliciter. Modò vnica dictio: ſic, Vt probus abſentes amicos tuetur, ita improbus abſentes deſtituit. Modò plũres dictiones hoc modo: Vt probus abſentes amicos ſua opera tuetur, ita improbus

destituit. Modò totū quod sequitur cum ipso verbo, ad hunc modū: Vt vir ingratus beneficio est indignus, ita & qui facilè obliuiscitur. Etiam cum aliqua parte eius, quod verbū præcedit, Nō solum Mutius hosti metum incussurus, manum rogo intulit, sed etiam Agesilaus.

VARIATVR Zeugma & à loco, vbi cōmune illud quod alibi subauditur, est positum. Nam id vel in priore aliqua clausula ponitur, vocatúrque Prozeugma: vt, Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationē amētia. Vel in postrema, dicitúrque Hypozeugma. vt Ouidius, Non Venus & vinū sublimia pectora fregit. Terētius, Hoc pater ac dominus interest. Vel in media, cū Mesozeugma vocāt. vt in illo suprà posito, Troiugena interpres diuûm, qui numina Phœbi, Qui tripodas, Clarij lauros, qui sydera sentis, Et volucrum pēnas, & præpetis omina pēnæ. A loco. Prozeugma. Hypozeugma Mesozeugma.

TERTIAM varietatem accipit à particulis, quæ clausulas committunt. Hæ tribus quatuórve summum partibus continentur, Nomine, aduerbio, coniunctione, & aliquādo participio. Sūt igitur in nomine, quæ Zeugma faciunt, ea quæ relatiua dicūtur, tum substātiæ: vt Virgilius est qui enarratur. integrum enim est, qui Virgilius enarratur. Tum qualitatis: vt Niger homo est, qualis AEthiops. Tum magnitudinis: Magni nominis erat, quanti quisquam. Magnas copias secum duxit, quantas Xerxes. Magnū pascit gregem, quantum Anglorū quiuis. Tum numeri: vt Centum vel multas exædificauit naues, quot non alius. A particulis, quæ clausulas committunt.

ET redditiua simili genere: Talis est hic, qualis ille. Tantū habet agri, quantū ciuis quisquā. Tot tenet versus, quot audit.

ET vniuersalia infinita: Quicūq; vult esse cōtinēs, potest.

IN aduerbio verò, dictorum iam nominum aduerbia: vt Facit aptè, qualiter semper. Studet impense, quantopere nullus. Pugnauit singulari certamine, quoties nemo alius. Et per relatiua: Diu fuit absens, quàm diu præsens. Venit hora tertia, quando etiam præceptor. Pergit ad vrbem, quò tuus pater. Transiuit Roma, quàm noster hospes. Rediijt Londino, vnde noster Morus. Studuit Patauij, vbi Latimerus.

TVM collationis aduerbia, & similitudinis: Sic vel ita tibi inuidit, vt mihi.

TVM paritatis: Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet: Tam sunt Arcturi sydera nobis, Hœdorúmque dies seruandi, & lucidus anguis, Quàm quibus in patriam vētosa per æquora vectis, Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi. Acci-

piendum enim à priori (sunt seruandi).

ITEM congregandi, siue negatæ solitudinis aduerbia, Nō solum nobis nati sumus, sed etiam amicis & patriæ.

IN coniunctione tum copulatiuæ, Socrates iudicatus est sapiens, & Aristides iustus. Sol auget ventos & comprimit. Mutat colores Scytharum Tarandus, nec aliud ex ijs, quæ pilo integuntur.

TVM disiunctiuæ, Vel quod certo scis, vel nihil est loquendum. Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim. In hoc genere, vbi scilicet duplex est coniunctio, vel particula, quæ similiter duos sensus nectit, monet Laurentius, si præcedat coniunctiones, quod cum aliquo sequentium est construendum, obsequi illi debere clausulas quæ sequantur. non enim rectè dici, Tu nec faceres, nec ego te permitterem. Dicendum nanque vel translata in priorem locum cōiunctione, sic, Nec tu faceres, nec ego te permitterem. Vel mutato secundo verbo, sic, Tu nec faceres, nec à me permitteretis. Rursus vitiosum esse, Potes cognoscere partim ex aliorum sermone, partim docebit te ipse tabellarius. Dicendum enim vel sic, Partim potes cognoscere ex aliorum sermone, partim docebit te ipse tabellarius. Vel sic, Potes cognoscere partim ex aliorum sermone, partim ex tabellario. Accipiātur enim hoc loco (partim, vnà, pariter, simul) quasi coniunctiones sint: cum ipsa quoque priori loco posita clausulas geminēt, sicut copulatiuæ & disiunctiuæ. Sed nec diuersæ constructionis verba, cum talis, qualem diximus, particula coniunctionem præcessit, coniungenda esse, idem Laurentius est author. nō enim satis Latinum esse, Ille mihi nec nocuit vnquam, nec adiuuit: Sed dicendum esse, aut sic, Ille mihi nec nocuit vnquam, nec profuit. Aut sic, Ille nec nocuit mihi vnquam, nec me adiuuit. Aliásque diuersæ constructionis verba vni casui subiecisse, parum tersæ Latinitatis videtur, nec studio sequendū: quod genus est illud Ouidij, Nescia gratentur, consolentúrve parentem. Cæterum siquid apud magnos authores contra Laurentij præceptum legitur, esto Syllepsis, sicut illud Quintiliani, Et quas res, quósque homines, quibus rebus, aut hominibus, vel cōciliasset, vel alienasset ipsa natura. Et illud Terentij, Quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem se putat tenere vllam. De quo alio loco plenius.

PRAETEREA discretiuæ: vt Is adeò ex me natus non est, sed ex fratre. Et, Athenienses Peloponnesiacon bellum gesse-

runt, Thucydides autem conſcripſit.

ITEM rationis redditiua, Credibile eſt illũ feciſſe: nã frater non negat. vel quippe, vel etenim frater non negat.

ET ſubcontinuatiuæ, Quoniam hæc domus tibi non placet, altera tibi quærenda eſt.

ET continuatiuæ, Si alium ſuccurrere prohibetis, ſaltem hunc ne prohibete. Si tibi fui iniurius, qua quæſo in re? Terentius, Et hanc mihi niſi mors, adimet nemo. pro, nemo adimet. Nam (ſi adimat) ſubaudias, Syllepſis erit.

ET perfectiuæ, vt Adijſti me, nõ vt ſalutares, ſed vt tẽtares.

ET illatiuæ, Vnicus es patri, igitur hæres.

ET aduerſatiuæ, Etſi patri tuo multum debeo, non tamen & tibi.

PRAETEREA (quàm) electiua, Eſt magis amicus tibi, quàm mihi. Et per ſynonyma (ac) & (atque), Magis alien⁹ viſus eſt à nobis, atque à reliquis. Item, Aliud eſt eſſe ciuem, quàm aduenam. Præſtat in egeſtate viuere, quàm inhoneſte.

ETIAM dubitatiuæ, Eſtne Melibœi hoc pecus, an tuum? In hoc genere ſæpe alter ſenſuum deſyderatur totus, cum tamen coniunctio alterum omnino exigat, vt quæ aliter coniunctionis munere fungi nõ poſſit: vt An venit? vel Venítne? ſupplenda enim vtrobique oratio eſt per an non. Sæpe non modo alter tantum ſenſus cum ſigno, ſed etiam ipſius poſiti ſenſus dubitationis nota. Veluti in illis ſimplicibus interrogationibus, Ibimus? pro, an ibimus, an non? Qualis fortaſſe ſubauditio in illis non requiritur, vbi per interrogationem aliquid veluti extorquemus. vt in illis, Túne impune hoc facies? & Itáne paratus tandem aduenis? & Hoccine eſt credibile aut memorabile, tanta vecordia innata cuiquam vt ſiet?

INCIDIT Zeugma & vbi interponitur (ne dicã): vt, An ſperaſſet hoc viuo Milone, ne dicã cõſule. pro, conſule Milone. In quo genere notat Laurẽtius, vbi talis ſermo per nominatiuũ figuratur, ſi proprium, appellatiuúmve præcedat, rectius ſubijci accuſatiuũ: vt Crudelis Caſtor, ne dicã ſceleratũ & impium. Secus autem ſi ſequitur. rectius enim dici, Crudelis ne dicam ſceleratus & impius Caſtor: quàm, ſceleratum & impium Caſtorem: Quæ diuerſitas in alijs caſibus non accidit. Ne dicam.

FIT & aliàs ſubinde Zeugma in epexegeſi verbi (dico). vt in illo Horatij, Tutior at quanto merx eſt in claſſe ſecũda, Li- Dico.

bertinarum dico. Repetendum enim ad absolutam structurã illud (classe) vt sit, dico classe Libertinarum.

SYLLEPSIS.

SYLLEPSIS, vt suprà diximus, est cum dissimilibus clausulis commune aliquid, quod in vna ponitur, mutarũ aliquatenus in alia desyderatur. Fit hæc (vt sub Donato authore prædictũ est) & per partes, & per accidentia partiũ. Et per hæc quidem, vbi quod subauditur, genere, persona, numero, casu, modo, vel tempore, si adhibeatur, est mutandum. Per partes modò, cum earum significatio est varianda: modò aliter, vt pòst dicetur. Prior ratio, id est quæ per accidẽtia fit, per verbum, adiectiuũ nomen, præterea nomẽ, pronoménve relatiuum, aut participium fit: quæ particulæ in generis, saltẽ numeri, & personæ syllepsi, tum singulariter communis locum sustinere, tum pluraliter possunt: & singulariter quidem positæ cõformari cum aliqua particula clausulæ, in qua adhibẽtur, omnino debent: pluraliter cum eorũ quibus in omnibus clausulis respondent, maxime digno. Sed prius vt singulariter cõmunis locum sustinent, agamus. Fit igitur Syllepsis communi eo, quod in clausulis est, singulari & per genus, sicut in illo Terentij, vt Donatus confirmat, Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit. Cui simile est illud eiusdem, Dati anuli, locus, tempus constitutum est. Et Virgilij, Tu quos ad studiũ atque vsum formabis agrestem. In hoc quoque genere monet Laurentius, vt si commune præcedat, quæ subijciuntur in clausulis præsertim duplici cõiunctione copulatis, tum appellatiua, tum propria omnino obsequantur. Non enim apud Ciceronem rectè legi, Optima sunt & mente & viribus: sed legendum esse, vel sic, Et mente optima sunt & viribus. vt videlicet commune illud appellatiuum sequatur. Vel sic, Optima sunt mente & viribus. altera scilicet coniunctione detracta. Nec dicendum esse, Nulla virgo est dicenda corrupta vel mente vel corpore: sed vel mutato altero appellatiuo, vt sint similia, ad hunc modum, Nulla virgo est dicenda corrupto vel animo vel corpore. Vel translato adiectiuo in medium vel postremum locum, qua ratione sub generali Syllepseos præcepto cadet, vt cum proximo appellatiuo consentiat, hoc pacto, Nulla virgo est dicenda vel mẽte corrupta vel corpore. Vel sic, Nulla virgo est dicenda vel mente vel corpore corrupto. Quare illud Gellii fortasse non probabitur, Inspecto libro nullã esse in eo verbo nec mendam nec vitium. Sed hic facile reijci culpa

in librarium potest, scribentem mendam pro mendum, & nullam pro nullum.

PER personam verò, & communi in clausulis singulariter posito. Cicero ad Quint. fratrē, Et penè ille timore, ego risu corrui. Idē de somnio Scipionis, Ego illum de suo regno, ille me de nostra repub. percontatus est. In hoc genere, vbi collatio aliqua subest, licet verbū posteriori loco adhibeatur, tamē cū prioris clausula nominatiuo potius cōsentiet: vt Tu melius ista, quàm ego faceres, nō facerē. &, Ego melius ista, quàm tu facerē, non faceres. Simili modo, Tu ita vt ego hæc fecisses. Ille perinde vt tu liber est. Cicero ad Atticum, Nunc cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos subsidio Domitio ire possim. Simili modo vbi (nisi) clausulam subiungit, tametsi verbū posteriori loco ponitur, tamen cū priori nominatiuo potius in accidentibus concordabit. Terentius, Talem filium nulla nisi tu pareret. Legitur tamen & aliter apud alios poetas, sed figurate. Virgilius, Nihil hic nisi carmina desunt. Ouidius, Quid nisi secretæ læserunt Phyllida syluæ? Idē, Dij maris & cæli (quid enim nisi vota supersunt?) Soluere quassatæ parcite membra ratis. Syllepsis per personā & cōmune singulare.

FIT personarum Syllepsis & per (cum) vt comitem significat, vt in proposita ratione, vbi scilicet communis particula singulariter adhibetur. vt in illo Ouidij, Tu quoque cum Druso præmia fratre feres. Et Horatij, Tu quid ego & populus mecum desyderet, audi. Syllepsis per cum.

PER numeros & cōmuni singulariter posito Syllepsis fit. vt in illo Virgilij, -hic illius arma, Hic currus fuit. Item in illo eiusdem, Socijs & rege recepto. Syllepsis per numeros.

AT cum plurale est id, quod in clausulis commune est, cum digniore in ipsis, vt dictum est, coaptabitur. Est porrò inter genera masculinū dignius fœminino & neutro. In personis prima præstantior, quàm secunda & tertia: secunda verò quàm tertia. Ergo per genera in hac ratione sic fiunt Syllepses. Ouidius Fastis, Iane face æternos pacem, pacísque ministros. Idem, Mulciberis capti Mársque Venúsque dolis. Terētius, Domus, vxor, liberi inuēti inuito patre. Cicero de Offic. Propter summam & doctoris authoritatem & vrbis: quorum alter te scientia augere potest, altera exemplis. Virgil. -Cæsósque reportant, Almonē puerum fœdatíque ora Galesi. Generum dignitas. Personarum dignitas.

SVNT qui fœmininum neutro præstare volunt, quorum est Priscianus, illo nimirum Lucani inductus, Sunt leges & ple-

biſcita coactæ. Ego contrà, cum alibi ſemper neutro potius cedere fœmininum obſeruem, illud & monadicon & aliàs ad corruptelam lubricum, potius deprauatum cenſeo, cum diuerſæ rationis exempla ſint plurima. vt Saluſtius, Præterea diuitiæ, decus, gloria in oculis ſita ſunt. Idem, Genus, ætas, eloquentia, propè paria fuere. Suetonius, Pulſis cultoribus obtinuere terras, in quibus vrbs & templum dedicata ſunt. Nec eſt quòd quiſquā illud Lucani Græcorum imitatione dictum, defendat, apud quos ſicubi talis locutio legitur, non niſi vbi ſexus eſt diſcrimē, & per participiū id fieri obſeruatur. vt in illo Homeri, αἱ δέ πȣ ὑμέτεραι τ' ἄλλοχοι καὶ νήπια τέκνα εἴατ' ἐν μεγάροισι ποτιδέγμεναι. Quaſi dicas, At veſtræ vxores, & pignora neſcia fraudis, Sub tectis reſident expectantes. Et per (cum). Ouidius Faſt. Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.

Syllepſis per perſonas & cōmune plurale.

PER perſonas & commune plurale ad hunc modum. Cicero, Si tu & Tullia lux noſtra valetis, ego & ſuauiſſimus Cicero valemus. Terentius, Hæc ſi neque ego, neque tu fecimus, nō ſiuit egeſtas facere nos. Virgilius, -ſpolia ampla refertis, Túque puérque tuus. Horatius, -ſi modo ego & vos Scimus inurbanū lepido ſeponere dicto. Et per (cum). Virgilius, -diuellimur inde Iphitus & Pelias mecum.

PER numeros quoque Syllepſin fieri ſub hac ratione volunt Grāmatici: vt -ſunt nobis mitia poma, Caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis. Ponitur enim hic in vna clauſularum, quod etiā mutato numero ſubaudiendū eſt in alijs. Volunt & in talibus Syllepſin eſſe, Cicero & Hortenſius regnarunt in cauſis. ſed paulo diuerſa ratione, cū id quo ſingula ſunt ſupplenda, in nulla poteſt non mutatum poni. In illo nāque iuſta eſt Syllepſis, Vixit annis viginti vno, ſiue vno & viginti dicas, cum ſint poteſtate duo ſenſus, nec poſſit vtrique pluralis ille (annis) ſeruire.

PER cum. Ouid. Metam. Fors eadem Iſmarios Ebrum cū Strimone ſiccat. Idem in primo, Littera cum plauſu clamor ſuperáſque deorum Impleuere domos.

Syllepſis per caſus.

FIT & per caſus Syllepſis, maxime in his clauſulis quæ per prouocabula & relatiua pronomina connectuntur, quoties ſcilicet quod per ea ad legitimos conſtructionis numeros repeti natura debet, in diuerſo caſu ab eo, quo poſitum eſt, deſyderatur: vt Arma, virúmque cano, Troiæ qui primus ab oris. Nam ſi eodem, quo in altera clauſula ſunt poſita, in altera deſyderātur, Zeugma faciunt, non Syllepſin. vt Ouidius, Hanc tibi Naſo tuus

mittit Rufine salutẽ, Qui miser est, vlli si suus esse potest. Itaque tractari in Zeugmate magis postulabat:nos petita venia, de vtraque simul ratione, quæ succurrent trademus: si pauca, quorum ad vtrãque rationem nonnulla pertinent, de varietate eius, quod repeti per supradictas particulas solet, apposuerimus. Repetitur ergo per has particulas modo proprium. vt in illo Ouidij modò posito eexemplo, Hanc tibi, &c. Modò appellatiuum. vt in illo, Fistula, Damœtas dono mihi quam dedit olim. Modò pronomen. vt Ille ego, qui quondam gracili modulatus auena Carmen: & egressus syluis, vicina coegi. Modò aliquid loco nominis. Cicero, Perdifficilis Brute quæstio est (quod tu minime ignoras) de natura deorum. Repetitur enim pro nomine sensus, perdifficilem esse quæstionem: sed hoc penè in aperto est positũ. In illo enim Terẽtij, -& laudare fortunas meas Qui gnatũ haberem tali ingenio præditum. id quod repetitur, planè inclusum in alio est. repetendus enim cum prouocabulo est nominatiuus pronominis primæ personæ, in possessiuo (meas) inclusus. Est vbi in nullo includitur, sed ex aliis veluti certum habetur. vt in illo, Corãm quem quæritis, adsum. Et in illo Ouidij, sed paulo durius, Præside tuta deo nemorum secreta subibis, Nec de plebe deo, sed qui cælestia magna Sceptra manu teneo. Vbi vt sit à quo relatiuum (qui) casum, genus, & numerum accipiat, subaudiẽdus ante id est ablatiuus (me): Vt sit, me, qui. Est vbi quod per relatiuum repetitur, in alio tanquam genus in specie includitur. vt in illo Salustij cum similibus, Deinde Philenorum aræ, quem locum AEgyptũ versus finem imperij habuere Carthaginẽses. Et Virgilij, -arcúmque manu celerésque sagittas Corripuit, fidus quæ tela gerebat Achates. Idem, Interea socios inhumatáque corpora terræ Mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. Huc arbitror parentheses illas referendas, Quæ tua est humanitas, Quæ tua est pietas. vt Cicero Attico, Quare quoniam hæc à me sic petis, vt (quæ tua potestas est) id neges me inuito vsurum. Ouid. Hæc quoque dum stulte meditor (quæ vestra libido est) Esse peregrino captus amore potes. Quã figuram variè interpretari posse Laurentius docet: vt Qua pietate es, Cuius pietatis es, & Ea tua pietas est, vel Eius pietatis es, vel Ea pietate es. Aliquando quod extrinsecus petitur, videtur omnino alienum. vt Cicero ad Terentiã, Plancus me retinet, sperat posse fieri, vt mecum in Italiã decedat: quem ego diẽ si videro, & in amplexũ vestrũ venero, satis mihi magnũ fructũ vide-

bor percepisse & vestræ pietatis & meæ. Et Cornelius Nepos in Attici vita, Tranquillatis autem rebus Romanis remigrauit Rõmam, vt opinor, Lucio Cotta, & Lucio Torquato Coss. quẽ diẽ sic vniuersa ciuitas Atheniẽsium prosecuta est, vt lachrymis desyderij futuri dolorem indicaret. Cicero Attico, Quinetiam feci quod profectò ante me nemo, vt ipse me per literas consolarer: quem librũ ad te mittam, si descripserint librarij. Aliquando generali posito, speciale quod ei subijcitur, repetitum per relatiuũ videas. vt in illo Terentij in Phorm. In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco tonstrina erat. Est enim illud (ei) demonstratiuũ, cuius indicationẽ relatiuũ circũloquitur. Simile huic videri potest & illud Virgilij in VII, Arte noua speculata locum, quo littore pulcher Insidijs cursúque feras agitabat Iulus. Et quod per relatiuum nomen repetitur, tot ferè modis variatur.

SIMILIS variatio & per pronomen relatiuum fit. Nam & vocem quæ præcessit, aliàs sub eodem casu repetit. vt Scribo Virgiliũ, & eundem audio. Aliàs sub diuerso. Cæsar, Extremum oppidum Allobrogum est, proximúmque Heluetiorum finibus Geneua, ex eo oppido pons ad Heluetios pertinet. Et vtroque loco positũ: vt in iam dicto exemplo, & in illo eiusdem, Diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant: is dies erat ad quintum Calendas Aprilis. Et generalius aliquid quàm præcessit, cum quo in accidentibus conformetur, sibi subijcit. vt Cæsar, Millia passuum decemnouem, murum in altitudinem pedũ sexdecim, fossámque perducit. Eo opere perfecto, præsidia disponit, castella communit. Plinius natur. histor. Nam Thoes luporum id genus est, procerius longitudine, breuitate crurum dissimile. Et isodynamõ aliquod in alio inclusum. vt in illo Ciceronis ad Atticum, Bruto suades vt rescribam, eas literas cras habebis. Quintilianus, De pædagogis hoc amplius, vt aut sint eruditi planè, quam primam esse curã velim, aut se nõ esse eruditos sciãt. Nõ ignorandũ autẽ id quod repetitur, si diuersa vox est ab ea, quæ in altera clausula præcessit, siue generale sit, siue speciale, omitti non posse. Sin eadẽ vox est, desyderari alterutro loco posse. In posteriori loco, vt in illo Virgilij, Sũt mihi bis septẽ præstanti corpore nymphæ: Quarũ, quæ forma pulcherrima, Deiopeiam. pro quarũ nympharũ. Adeóque desyderari hoc loco solet, si priori adhibetur, vt Hieronymo vitiosum videatur, siquis id apponat, & integram locutionẽ faciat, vt qui in Rufino id taxet. Cæterum adhibetur passim apud probatissimos authorum.

Apud Cæsarem certe frequentiſſime. vt in primo, Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire poſſent. Et ibidē, Omnibus rebus ad profectionem comparatis, diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes conueniant. Idem, Vltra eum locum, quo in loco Germani conſederant. Suetonius, Deſedit apud Nicomedē non ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ, quem rumorem auxit, &c. Plinius, Iuxta Mareotim lacum, qui lacus antea Arapotes nominabatur. Plinius de viris illuſtribus, ſiue quiſquis fuit author, Vbi poſt multos annos arcula cum libris à Terētio quodam exarata: qui libri, quia leues quaſdam ſacrorum cauſas continebant, ex authoritate patrum cremati ſunt.

IN PRIORI AVTEM loco deſyderatur etiam honeſte, ſi in ſecūdo loco poſt relatiuū ſit adhibitum. Quod oratores ſeruare Laurētius eſt author. vt Quintil. Vereor ne quos porrexerim cibos, venena fiāt. Et Teren. Populo vt placerent, quas feciſſet fabulas. Et, Poſthac quas faciet de integro comœdias. Idē, Nocte illa prima virginem non attigit. Quæ conſecuta eſt nox, eam nihilo magis. Iterum enim ſubaudiendus eſt ablatiuus (nocte). Poetæ tamen ſæpe relatiuo id præponunt. Plautus Curc. Illum quem quæritis, ego ſum. Idem Amphit. Naucicratem, quē conuenire volui, in naue non erat. Antiptoſin in his eſſe, ſicuti Seruius cenſet, nimiæ videtur licentiæ, & quod authoribus imputare ſit durum, cum nec vlla nitatur ratione, & alioqui Donatus Syllepſin eſſe dicat, alia quidē ratione quàm adhuc ſit dicta, vtique generali, qua multa, de quibus nos alibi agemus, ad Syllepſin trahit, cæterum cum noſtra non pugnante. Ait enim in illo Terentij cum ſimilibus, Populo vt placerent quas feciſſet fabulas. Quod nomen (fabulas) ad verbum (feciſſet) retulit, nō ad verbum (placerēt). Qua ratione & Helleniſmon illum, Scin' me in quibus ſim gaudijs? ad hanc reducit figuram.

MIHI verò & illa Syllepſes videntur, ſiue ea per caſum, ſiue aliter fieri dicas: qualia ſunt Terentij illud, Quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam, nec legem ſe putat tenere vllam. Et Virgilij in VIII, Quis neque mos, neque cultus erat, nec iungere tauros, Aut componere opes norant. Non enim poteſt relatiuum, quod clauſulis eſt commune, ſingulis earum, niſi mutatum quadrare.

SICVT Quintiliani illud per genera, Illud ingeniorū velut præcox genus, nō temerè vnquā peruenit ad frugē. Hi ſunt qui parua facile faciūt. Et illud Ciceronis ad Pætum, ſed alia ta-

tem accurate, vt metui videar. Vbi inquit Donatus, Saltem accurate, Zeugma à superiore, fallere incipias: aut certe Syllepsis, fallere inciperes.

SIMILIS Syllepsis & per prouocabulũ fit: vt Video quos volebã. Subauditur enim infinitũ(videre).quod ferè accidit, vbi secunda clausula deponitur in verbũ desyderandi, opinandi, vel noscendi: Ditior est quàm opinabar. Prudentior est quàm intelligebam. Subaudiendum enim vtrobique(esse). Per prouocabulum.

PER tempora: vt Cũ antè te virũ ostendisti, tum hîc vel maxime. Addẽdũ enim ad sensus absolutionẽ(ostendis). Et Lõge doctior est, quàm olim. Subaudiendum enim est(erat). Quoties enim in clausulis ponuntur aduerbia diuersi tẽporis, necesse est verbum variari: Olim erat doctior, quàm nunc. Per tempora.

SVNT (non ignoro) & aliæ huius per tempora & modos Syllepseos rationes, sed quas nõ difficulter (vt spero) per se percipiet, quisquis has perlegerit.

PER partes verò ipsas variè fit hæc figura. Alibi enim aliquid detractũ cernas, quod sit voce tantũ, nõ etiã significatione cõmune. vt in illo Ouidij de Trist. Non peto, quas quondã petij studiosus Athenas, Oppida non Asiæ nõ mihi visa prius, Nõ vt Alexãdri clarã delatus in vrbem, Delicias videã Nile iocose tuas. In prioribus enim verbũ(peto)pro adeo accipitur: in posteriore pro postulo. Et Iustin. Prouolutæ deinde genibus Alexãdri, non mortem, sed vt Darij corpus sepeliant, dilationem mortis deprecãtur. Et eiusdẽ, Ita egregius adolescẽs & cædẽ patris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani vindicauit. In priori exẽplo verbũ(deprecor)alibi pro precor, alibi pro precãdo auersor. In posteriori verbũ (vindico) priori loco pro vlciscor, pòst pro libero accipitur. Alibi tũ voce, tum significato diuersum est subaudiẽdum, cũ id quod in altera est clausularum, aptari alteri omnno non possit. vt in illo Virgilij VII, Ipse Quirinali lituo, paruáque sedebat Succinctus trabea. Non enim lituo succinctus, cõmode dixeris: nec lituo erat, vt Gellius non satis Grammatice supplet. Sed nec promptum est, quo locum suppleas, nisi casum mutes: vel (insignis) subaudias, quod Virgilius alibi posuit, Et lituo pugnas insignis obibat & hasta. Et in XII, Disce puer virtutem ex me, verumque laborem, Fortunam ex alijs. Vbi(opta)subaudit Seruius. nõ enim discitur Fortuna: ait tamen esse Zeugma non integrum. Zeugma quidem (vt ego existimo) quòd diuersitas accidentium in clausulis non visitur. Syllepsis per partes.

Non integrū verò, quòd vnicū verbū duabus respōdere non potest, quæ generalis quædā Syllepseos est ratio. Tale est eodē authore & illud in tertio,- Nec iā amplius armis: Sed precibus votísque iubēt exposcere pacē. Nō enim vult dicere, iubēt exposcere armis: sed (agere) potius subaudiendū. Et Ciceronis illud, Et tamē suspicor ijsdē rebus te, quibus me ipsum, interdū grauius cōmoueri. Non enim vtrobique apte respondet (suspicor). Et in Georg. Ne tenues pluuiæ, rapidíve potētia solis Acrior, aut Boreę penetrabile frig⁹ adurat. Vbi ad illud (pluuię) vel (refrigerēt) vel (mergāt) vel (suffocēt) vel tale quippiā addēdū est. Nā quāuis cōstet adurere solere tum solem, tū Boreā, nemo tamē id dixerit efficere tenues pluuias. Seruius quoque ipse simile sermonis genus Syllepsin septimā vocat, in illo secūdi AEneidos, Sacra manu, victósque deos, paruúmque nepotē Ipse trahit. Licet enim (inquit) illud (trahit) nepotis tantū sit, tamē & superiora cōcludit, Sacra nimirū & victos deos, quos tamen potius gestabat. Tale est & illud Virgilij etiam in tertio AEneidos,- Socijs tunc arma capessant Edico, & dira bellum cum gēte gerēdum. In quo Fabius ait planè figuram esse, propterea quòd diuersa sermonis forma coniungitur. diuersæ nanque formæ sunt, arma capessant, & bellum gerendum, quarum vtrique vnum (edico) non conuenit. itaque subaudiēdū aliud verbū in altero mēbro videtur, fortasse (iudico) aut mutādum illud (gerēdum) in gerant. Quāquam simili dictionis forma Quintilianus ipse videtur vsus in primo Institutionum, cum dixit, Nec ipse vsque ad extremam anxietatem, & ineptas cauillationes descendendū, atque his ingenia cōcidi & comminui credo. Est Syllepsis & in illo Terentij, Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum diceret Exeuntem, aut introeūtem ad amicam. Quo loco Donatus Syllepsin esse primam dicit. Veluti in illo eiusdem, In ludū ducere atque reducere. quod videlicet illud (ad amicam) vtrique clausulæ non quadrat: sicuti nec illud (ad ludum). sed ibi (ab amica) petēdum extrinsecus est, hic (à ludo). Simile quid apparet in illo Virgilij VII. AEneid. Hinc exaudiri gemitus, iræque leonū Vincla recusantū, & sera sub nocte rudētum: Setigerique sues, atque in præsepibus vrsi Sæuire, ac formæ magnorum vlulare luporum. Non enim illud (hinc) in posterioribus clausulis rectè respondeat, sed (hic) potius. Aliquando incertum videtur, quod verbum subaudiri possit. vt in illo Quintiliani, Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?

Aliquando in vna clausula Syllepsin accidere volunt poetarum interpretes, quorum est Donatus, cum duarũ dissimilium vocum, altera earum non ad vocem alterius, sed ad rem significatam refertur. Idque modò per genera. Terẽtius in And. Vbi illic est scelus, qui me perdidit? Vbi ait Donatus, Ad intellectum, non ad verbũ redegit: & est figura Syllepsis per genera. Idem in Eunucho, Vt illum dij deæque omnes senium perdant, qui me hodie remoratus est. Idem, Quinetiam insuper scelus postquam ludificatus est virginem. Idem, Eas se personas nõ negat trãstulisse in Eunuchũ suam. Et Virgilius, Præneste sub ipsa. Qualis fortasse locutio est, Mea Glyceriũ: cum similibus, cũ sint Græcorum diminutiua neutra. Quod confirmare aliquantum videntur tum Quintiliani verba illa ex primo Instit. Nec statim diligentem putabo, qui promiscua, quæ epicœna dicuntur, ostẽderit, in quibus sexus vterque per alterum apparet: aut quæ fœminina positione mares, aut neutrali fœminas significant, qualia sunt Murena & Glycerium. Et alibi ex eodem, In eadem specie sunt, sed schemate carent, vt suprà dixi, nomina fœminea, quibus mares vtuntur: & neutralia, quibus fœminæ. Tum Priscianus, qui docens primam & secundam personam primitiuorum pronominum neutrũ habere genus, hominũ quoque inueniri propria neutra dicit: Marium quidem hoc Bassion & Heliconion: Fœminarũ Glycerium, Dorcium. Donatus tamen fœminina censet. Huc referri quodam modo potest & illud loquendi genus, in quo neutrum Latinum cum Græco masculino cõiungitur, quod sæpe vsurpant authores. Columel. Vinum absynthiten, hyssopiten & abrotoniten, & thymiten, & glycirizen sic condire oportet. Sed differt hoc genus à prioribus, quòd in eo non ad significatum nominis (vini) refertur masculinum, sed ad aliam vocem, nempe Græcam οἶνος. Non desit similis rationis exemplum, vbi fœmininum adiectiuum subijcitur appellatiuo neutro Latino, sed planè similis significationis. Ouidius, Hoc pecus omne meũ est, multæ stabulantur in antris. Etiam vbi fœmininum subijcitur masculino. Idem, Est specus exosus structura pumicis asper, Non homini facilis, non adeunda feræ. Modò fit per numeros in vna clausula Syllepsis. Virgilius, Pars in frusta secant. Ouid. Pars volucres factæ. Modò per genera & numeros simul. Virgil. Hic manus ob patriam pugnando vulnera passi. Idem, Pars mersi tenuere ratem. Liuius, Maxima pars ab equitibus in flumen acti. Idem, Pars per vrbes dilapsi. Salustius, Maxima pars

vulnerati, aut occisi. Talia sunt & illa: Liuius, Samnitium cæsi tria millia trecenti. Florus, Duo millia electi, qui mori iuberentur. Curt. Duo millia crucibus affixi. Hoc de quo agimus genus, ætas quæ post doctos successit, Synthesin appellat, nullo (quod sciam) veterum authore, sed Alexandro (vt videtur) assensi, à quo euocationem quoque veteribus inauditam figuram didicit. Mihi sané piaculum sit veterum sapientiam eius vel inscitiæ, vel infantiæ damnare, vt quibus rebus hic præsertim noua nomina finxit, eos putem aut parum aduertisse, aut eloqui non potuisse: sed istum (si dijs placet) tot seculis desyderasse, à quo Latine discerent.

Zeugma & Syllepsis in responsionibus.

Vtriusque figuræ rationes, Zeugmatis dico & Syllepseos, in interrogatione & responsione incidũt. Nam siquod in interrogatione est positum, in responsione sub ijsdem accidentibus subticetur, Zeugma erit: si sub diuersis, Syllepsis. Sunt tamen & alia in responsionibus seruanda, quæ hîc non incommodé referentur. Quoties igitur de agente, vel patiente, vel denique alia quauis constructionis persona fit quæstio, responsio hanc sub eodem casu cum eo, cui in interrogatione redditur, subijciet: verbum autem vtrobique erit commune, etiam cum appendice. Cuius rationis plenus sermo talis est, Quis scribit? Morus scribit. Quis scripsit Vtopiam? Morus scripsit Vtopiam. Zeugmate figuratus, talis, Quis scribit? Morus. Quis scripsit Vtopiam? Morus. Non ignorandum tamen si verbum in quæstione primæ personæ sit, vel secundæ, alitérque respondeat, solere id in responsione mutari. Prima scilicet ibi, in secundam hic: & secunda illic, in primam hic. Cui scribo hæc? studiosis linguæ Latinæ scribis hæc. Sin idem qui quærit, respondet, nõ mutabitur persona. Cui dono lepidum nouum libellum? Corneli tibi. Tertia persona vtrobique seruatur, Quis scripsit Georgica? Virgilius. Eadẽ ratio & in adiectiuis, vbi scilicet de accidentibus quæritur, seruanda erit. Quantus est mundus? immensus. Qualis est terra? rotunda. Quot sunt stellæ errantes? septem. Aliquãdo tamẽ peculiaris ratio eius, quod redditur, recusat sub eodem casu inferri id cũ eo, cui in quæstione respondet. vt in illo Horatij, Quanti emptæ? paruo. Quanti ergo? octussibus eheu. Et Damnatúsne est furti? Imò alio crimine. Et cuius est codex? meus, non autem mei. In genere veró & numero nihil prohibet dissidere id, quod redditur ab eo, quod in quæstione ponitur: vt, Quis scripsit hendecasyllabos? Sappho. Quæ est hæc vrbs? Thebæ. Quot oculos habuit

Polyphemus? vnicum. Etiã genere pariter & numero, Quot sunt cæli stellati? vnum. Ad eundẽ modum si de causa, loco, tempore, ratione interroges, subiectis in respõsione, quæ his satisfaciãt, verbo ipso communi interrogationis vtêris, idque si figura vti placet, suppresso: si non placet, posito. Cur nõ venisti citius? quia imber vetuit. Quando venit Clemens? dudum. Quomodo egit pedum mẽsurã? magna dexteritate. At vbi de actione est quæstio, si per generale verbum (ago) fit vel (facio), per speciale est respondendum, seruato si tertiæ personæ sit, nominatiuo vtrobique communi: sin primæ sit, aut secundæ personæ, sicut dictum est, mutato. Quid facit, vel agit præceptor? enarrat, vel dictat. Quid facio? scribis. Quid agis? ludo. Ah quid egi? erraui. At si per speciale sit verbum, per idem respõdebitur, Recitántne classes? recitant, vel non recitant. Responderi potest, & per (sic, ita, vel etiam). Redditǽne sunt literæ? sic, vel sic est, vel ita, vel ita est, vel etiam. Et per generale verbum (facio). Dic dum hoc rursum, Chereán' tuam vestẽ detraxit tibi? Factum. Et ea est indutus? Factum. Et pro te huc deductus? Ita. Sicubi autem negare simul quod quæritur, & corrigere placet, per (imò) respondeas: Conualuítne Polus? Imò recidit in morbum.

PROLEPSIS.

PROLEPSIS EST, cum generalis dictio, quæ in multitudinis numero ferè præcedit, rursus in partibus intelligitur, nec adhibetur. Aliter, Prolepsis est, cum generale præcedit, & idem diuiditur in partes, in quibus etiam subauditur præterea coniunctio aliqua, quæ vel copulatiua sit, vel discretiua: vt Aquilæ volant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Cepere captiuos, partim integros, partim saucios. pro, & hæc volat ab oriente, & illa volat ab occidẽte. Vel, & hæc quidem ab oriente, illa vero ab occidente. Obseruatum est in hac figura præsertim extra carmen, si verbum plurale in collectione præcedat, merito quoque nominatiuum vnà præcedere: & contrà, si nominatiuus præcedat, etiam verbum plurale præcedere, vt in iam dictis exemplis. Sin verbum in partibus adhibetur, genitiuũ in collectione præcedere debere: vt Aquilarũ, alia ab oriẽte volat, alia ab occidẽte. Ciuiũ, alios regere decet, alios parêre. Quod tamẽ in collectione præcedit, plurale omnino esse postulat, vel voce, vt in superioribus exẽplis: vel certe significatione: vt Auitium genus, partim terrestre est, partim aquatile.

Et auitij generis, aliud eſt terreſtre, aliud aquatile. Humani generis, pars corpus excolit, pars animũ. Nõ ignorãdũ, vt doctiſſim⁹ Gaza præcipit, ſingulare eiuſmodi aliàs in ſingularia licere diuidere, aliàs in pluralia. Humanum genus, partim ſui iuris eſt, partim alieni. Humani generis, alij probi ſunt, alij improbi. Quanquam hic duplex eſt figura, fortaſſe triplex, vt pòſt apparebit. Et rurſus plurale iiſdem modis: vt Hominum, alius eſt frugi, alius nequã. Et Ciuium, alij præſunt, alij parent. Poteſt autẽ vtrunque, & quod in collectione, & quod in partibus ſumitur, per obliquum efferri, ſi participium loco verbi ſit poſitum, & tranſitus perſonæ fiat: vt Aquilarum volantium, alterius ab ortu, alterius ab occaſu, par eſt velocitas.

FIT Prolepſis per omnia, quæ generale in partes diducunt. Per nomina: vt Alius, alter, vnus. Per pronomina: vt Ego, tu, hic, ille. Per aduerbia: vt Partim, modò, aliquando, cum ſimilibus. Etiam ſine his per ſola interdum appellatiua vel propria. vt Virgil. Interea reges (ingenti mole Latinus Quadriiugo vehitur curru: bigis it Turnus in albis. Hinc pater AEneas Romanæ ſtirpis origo, Et iuxtà Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ) Procedunt caſtris.

EST quando vnico membro generalitatem ſequente, formula quædam huius figuræ repræſentatur. vt Saluſtius, Cœpere ſe quiſque magis extollere. Terentius, Aperite aliquis actutum oſtium. Supplendum enim ita quod deſit, Aperite oſtium, & aliquis actutum aperiat. Et cœpere ſe extollere, & quiſque magis ſe extollere. In illo verò Terentij, Verũ Demea Curemus æquam vterque partem: tu alterũ, Ego item alterũ. Vtraque earum quas nunc retulimus formarum, cerni poteſt: & prioris, quæ integra eſt: & poſterioris, in qua vnicum membrum generalitati ſubijcitur.

PLEONASMOS.

DIVERSVM AB HIS genus eſt, quod exceſſu conſtat, Pleonaſmos generatim appellari ſolet. Accidit autem, cum vna, pluréſve dictiones ad legitimam conſtructionem non neceſſariæ in oratione redundant. Id ſanè fit per varias partes.

Pleonaſmos appellatiuorum.

Nam & appellatiua nomina interdum ſic redundare videas. vt Virgil. Sic ore locuta eſt. Terent. Hiſce oculis egomet vidi. Item genitiui illi (loci) & (gentium) conſtructionis legibus nihil conferunt. Terentius, Te interea loci cognoui. Nonnũquam

epithesin aliquam adijciant. Idem, Sed vbinam gentium est? In appositione quoque si speciale præcedit generale, ipsum generale, Quintiliani sententia, abundat: vt si pro (fratres gemini), gemini fratres dixeris. Quod tamen intelligendum est de ijs, quæ publicè sunt nota: vt Mulier ancilla, vrbs Roma. cum alibi generalitatis appositio fortasse superuacua non sit: vt Sabrina flumẽ. Sicuti nec cũ æquiuoco fit appositio. vt Taurus mons. Et alioqui non videtur antiquitas redũdantiã hanc ne in notissimis quidem valde refugere, vt ex multis hoc in capite liquere poterit, cum & gemini fratres, & alia similia sæpe legas. Cicero, Procles & Callisthenes Lacedæmoniorum reges gemini fratres fuerunt. Suet. Cæsare, Vt enim geminis fratribus ædes in foro constituta tantum Castoris vocaretur, &c. Plin. Fructus magnitudine auellanæ nucis. Cæsar, Proximi Rheno flumini sunt. Liuius, Tyberi amni septus. Curt. Nilo amne vectus. Hominis quoque vocabulum in eiusmodi sermonibus abundat, quales sunt Terentij, Ego hominem callidiorem vidi neminẽ, quàm Phormionem. Et Suetonij, Ex nonnullis comperi persuasissimum habuisse eum neminem hominem pudicum. Et Ciceronis, Neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut antepo suissem vnquam, aut etiam comparassem. Homo.

ET adiectiua. vt Cicero in Verrẽ, Omnia quæcunque Carpinatus postulabat, facere & decernere solebat. Et Valeri⁹ Max. in primo, Mox humani ingenij prona voluntate vetita scrutandi, ponè respiciens animaduertit immensæ magnitudinis serpentem, concitato impetu omne quicquid obuium fuerat, proterentem. Suet. Calig. Omnes Germanico corporis animíque virtutes, & quantas nemini cuiquam contigisse satis cõstat. Satis enim fuerant (quæcunque) & (quicquid), quæ ipsa vniuersalia sunt, & (nemini) detracto illo (cuiquam). simile est illud Terentij, Comperiebam nihil ad Pamphilum quicquã attinere. Vbi Parelcon esse illud (quicquam) Donatus ait. Adiectiuorũ pleonasmos.

(PARVVS) quoque & (minutus) cum diminutiuis addũtur, redundare videntur. Cicero paradox. Accipies igitur hoc paruum opusculum. Idem, Minutis interrogatiũculis, quasi punctis id quod proposuit, effecit. Paruus & minutus.

Nescio an aliò, quàm huc referã, quod de interrogatiui neutro (Quid) obseruo. vt in illo Ciceronis in Partitionibus, Quid orationis, quot sunt partes? Et iterũ, Quid quæstio, quásnã habet partes? Et rursus, Quid in deliberatione, quid spectas? Item,

Quid in iudicijs, quæ est collocatio? Videtur enim eo dempto, nihilo minus stare sensus, si modo ordo paulū mutetur. Etiā in illis Quintiliani, Quid Herculis acta nō bene Pisandros? Quid Nicandrū frustra secuti Macer atque Virgilius? Quid Euphorionē frustra trāsibimus? Quid Horatius frustra Dircæum Homero subiungit? Et Terent. Quid pædagogus ille, qui citharistriam, quid rei gerit? Idem, Quid senem, quoad expectatis vestrū? Vbi Donatus inquit (Quid) secundum morem quotidianum tunc dici, cum transitus fit à mentione alterius rei in alteram.

Geminatorum etiam in accusatiuo, & ablatiuo pronominum, si alterum redundat, quonam alio, quàm huc referam? vt in illis Virgilij, Me me adsum, qui feci, in me conuertite ferrum O Rutuli. Item-me me duce ferrū Corripite ô Rutuli. Item, Verte omnes tete in facies. Et Quintil. Tete hoc loco mulier interrogo. Terent. Quæ sese in ignem inijcere voluit. Et in nominatiuo aliquando. vt Cicero in Philip. Tutu faces illas incendisti. De (se) geminato & simplici Seruius ex Cæsare hoc notat, Se simplex ponimus, cū aliquis se in alium quid fecisse fatetur: Sese, cum in se ipsum.

Se geminatū. Seruius.

Ille relatiuū.

ILLE relatiuū sæpe poetis Græco & Homerico more redundat. Virgil. Multū ille & terris iactatus. Idem, Nunc dextra ingeminans ictus, nūc ille sinistra. Idem, Quid maiora sequar? salices humiléſque genistæ, Aut illæ pecori frondem, aut pastoribus vmbrā Sufficiunt. Idē, Vndique iā tergo ferratos sustinet orbes, Puppibus illa prius, patulis nunc hospita plaustris.

Hic & is relatiua.

PRAETEREA (hic) & (is) relatiua. Prius certe cum mira gratia. vt apud Liuium, Ita geniti atque educati, cum primū adoleuit ætas, nec in stabulis, nec hi ad pecora segnes venando peragrare saltus. Posterius. vt Sal. in Catilin. Sed vrbana plebs, ea vero præceps erat multis de causis. Et Terentius, Sed eas fabulas factas prius Latinas scisse sese, id verò pernegat. Idem, Tum hoc alterum, id verò est, quod ego puto palmarium me reperisse. Idem, Id propterea nunc hunc veniētem sequor. Huc pertinet & illud Virgilij, Sed reuocare gradum, superáſque euadere ad auras, Hoc opus, hic labor est. Satisfactum enim constructionis legibus fuisset, si Superáſque euadere ad auras est opus & labor, dixisset, sed minus vehemens fuisset oratio. Item illa paulo duriora meo iudicio, maxime quòd in principio orationis sunt posita. AEmilius Probus, Chabrias Atheniensis, hic quoque in summis habitus est ducibus. Idem rursus, Timo-

theus Cimonis filius Athenienſis,hic à patre acceptam gloriam multis auxit virtutibus.Et Terentius, Pamphilus vbinã hic eſt? Cicero ad Att.Poſthumi⁹ autem,de quo nominatim ſenatus decreuit,vt ſtatim in Ciliciam iret,Fuſanóque ſuccederet, is negat ſe iturum ſine Catone.

IPSE quoque epitagmaticon ſiue ſubiectiuum, cum poſt (met) diſcretionis item particulam adhibetur.vt Terentius,Sed quòd modo hic nos Antiphonem monuimuus, id noſmetipſos facere oportet Phædria. Et Cicero de Officijs,Niſi noſmetipſos amabimus valde. Ipſe epitagmaticon.

EX verbis quoque peculiariter (dico),præſertim apud Ciceronẽ.vt in illo,Cui cũ familiaris quidã quereretur,quòd diceret vxorem ſuam ſuſpendiſſe ſe de ficu.Idẽ,Gregaléſque eum cũ nõ veniſſet in campũ,requirerent,excuſauit Veſpa Terẽtius, quòd eum brachiũ fregiſſe diceret. Hic enim ſatis erat, quòd brachiũ fregiſſet:ibi,quòd vxor ſua de ficu ſe ſuſpenderat,omiſſo vtrobique illo (diceret).Non diſſimile his videtur & illud eiuſdem de lege Manil, Reliquum eſt,vt de Q. Catuli authoritate dicendũ eſſe videatur.Satis enim eſſet (vt dicatur).Cæterum in his nulla fit debitæ ſtructuræ iniuria : ſicuti nec in illis periphraſibus, quæ tamen redundantiã omnino præ ſe ferunt, quales ſunt & illa Terẽtij in Hecyra,Si eſt, vt velit reducere vxorẽ,licet. pro,ſi velit.Et eiuſdem in Phorm.Si eſt patrue,culpã vt Antipho in ſe admiſerit.pro ſi admiſit,vt Donatus interpretatur. Idẽ,Si eſt vt dicat velle ſe,redde. ſi eſt,vt nolit,rectè conſului gnatæ meæ. Dico.

Participium quoque nonnunquam in ſtructura redundat,ſed Græco more,proinde in Helleniſmis dicetur.

EX præpoſitionibus verò ijs,quæ cũ verbis cõponũtur, etiã nõnullæ ad cõſtructionẽ ſuperfluũt.Terẽt.Adeón' ad eũ? Saluſt. Tanta vis auaritiæ in animos eorũ,veluti tabes inuaſerat.Staret enim tũ ſenſus, tũ cõſtructio, ſi demeres hic (In),ibi (Ad).Sed hũc Pleonaſmon in alijs quoque præpoſitionib⁹ affectare videtur antiquitas, vt in ſuperiori libro multis exẽplis videre licet. Pleonaſmos præpoſitionum.

RE quoque in compoſitione non minus apud probatiſſimos authores ſæpe abundat.vt Cicero de fato,ad Chryſippi laqueos reuertamur . Nihil enim aliud vult dicere, quàm veniamus.Quintil.Si verũ eſt poſt multa ſecula & innumerabiles reddi rurſus alijs corporibus animas,fortaſſis in me renatus ſit aliquis ex illis . Et Terentius, Renuntio here futurum . Quo loco Donatus,(re)ſyllaba,inquit, apud veteres interdum abũdat:vt Re.

illud Terentij, Per omnes tibi adiuro deos nunquam eam desertur͂u: Non, si capiundos mihi sciã esse inimicos omnes homines. Figura certe est & cũ affirmatiuum per duas negationes interpretamur. vt Virgil. Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ Nesciuere hyemem. Et, Nequeo non mirari. Et, Nemo non stupidus. Sed non huius loci.

CONIVNCTIONVM verò quædam huic figuræ adeò sunt obnoxiæ, vt cum nihil ad constructionem, vel sensum conferant, expletiuæ, vel ornatiuæ tantum dici meruerint, vt sunt, Num, nam, dum, in, etiamnum, numnam, & adesdum, aliæque. Terentius, Numnam perimus? Idem, Ehodum bone vir ad me. Idem, Dic dum. Virgilius, Nam neque Parnasi vobis iuga, nam neque Pindi. Coniunctionum pleonasmos.

PRAETEREA copulatiuæ: vt Multa quoque & bello passus. Redũdat enim (&). Idẽ Virgil. Atque hinc, atque illinc humeros ad vulnera durat. Sed hæ sæpissime cũ epexegesin tantum adstruunt. vt in illo Virgilij, Iudiciũ Paridis, spretǽque iniuria formæ. Est enim interpretatio iudicij Paridis, spretǽque iniuria formæ. Talia sunt & illa, -molémque & montes insuper altos Imposuit. Item, Dixítque, & prælia voce diremit. Copulatiuæ.

(VT) quoque, cum ei succedit (ne), vel ipsa otiosa est, vel (ne) pro (non) accipienda. vt Terẽt. Ego pol te pro istis dictis & factis, scelus, vlciscar, vt ne impune in nos illuseris. Idem, Miseret me. Itaque vt ne viderem misera, effugi huc foras. Quãquam Græca potius talia videntur, pro ἵνα μὴ. Vt.

Et (ne). vt in illo Horatij in Sermonibus, Nemón' vt auarus se probet. Item in illo, O seri studiorum, qui ne putetis difficile & mirũ, Rhodio quod Pitholeonti cõtigit: authore Porphirione. Quanquã Priscianus cõfirmatiuã in talibus dicit, pro etiã, vt Terent. Nunccine demum isthuc verbum in te incidit? Ne.

EPANALEPSIS.

HVC SPECTAT & epanalepsis, in primis scitu digna figura. Hæc accidit, cum post aliquammulta interposita, vel claritatis, vel alia quapiam causa resumimus quod in principio collocauimus, cum alioqui sine eo constructio suos numeros haberet. Resumimus autem vel iisdem verbis. vt Virgilius, Talis amor Daphnin, qualis cum fessa iuuencum Per nemora, atque altos quærendo bucula lucos, Propter aquæ riuum viridi procũbit in herba Perdita, nec seræ meminit decedere nocti: Talis amor teneat. Et Cicero ad Brutum,

q.j.

Caue enim exiſtimes Brute (quanquam non eſt neceſſe ea me ad te, quæ tibi nota ſunt ſcribere), caue putes probitate, conſtantia, cura, ſtudio reipub. quidquam illi eſſe ſimile. Idem in libris de Oratore, Noſtra eſt enim, ſi modò nos oratores ſumus, ſi in ciuium diſceptationibus, ſi in periculis, ſi in deliberationibus publicis adhibendi authores & principes ſumus. Noſtra eſt, inquam, omnis iſta prudentiæ doctrinæque poſſeſſio. Vel diuerſis verbis ab his quæ ſunt propoſita, aliàs poteſtate paribus. vt Cicero in Tuſcul. Confirmato illo, de quo ſi mortales animi ſunt, dubitare non poſſumus, quum tãtus interitus in morte ſit, vt ne minima quidem ſuſpicio ſenſus relinquatur. hoc igitur pro be ſtabilito & fixo, illud excutiendum eſt, vt ſciatur quid ſit carcere. Aliàs magis generalibus. Idem pro Marco Marcello, Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio, virtute præſtantem, non modò extollere iacentem, ſed etiam amplificare eius priſtinam dignitatem. Hæc qui faciat, non ego ſummis viris comparo, ſed ſimillimũ deo iudico. In his ſi demas in prioribus (talis amor), & (caue putes), in tertio illud (hoc igitur ſtabilito & fixo,) in quarto (noſtra eſt inquam), nihilominus integra vbique conſtructio fuerit. In quinto exemplo Cicero figuram mutauit, vt magis apte clauderet. Adhibentur in hac figura aliquando notæ quædam, quales ſunt (inquam, igitur), & ſimilia, vt in modò dictis exemplis patet. Præterea (ſed). vt Cicero in Philipp. prima, Collegam tuum aiunt in hac ſua fortuna (quæ bona ipſi videtur) mihi ne grauius quippiam dicam, auorum & auunculi ſui conſulatum ſi imitaretur, fortunatior videretur, ſed eum iracundum audio factum. Idem alibi, Quum audio ſocrum meam Læliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conſeruant, quòd multorum ſermonis expertes, ea tenent ſemper quæ prima didicerunt) ſed eam ſic audio, vt Plautum mihi, aut Neuium videar audire.

HYPERBATON.

CVM ORDO LEGITIMVS dictionum, clauſularúmque mutatur, Hyperbaton grammaticis dicitur. De recto huius generis ſeorſum tractauimus, tractatu quem de ordine inſcribimus. Huius varias ſpecies faciunt grammatici, Anaſtrophen, Hyſterologian, Tmeſin, Synchyſin, Parentheſin.

Anaſtrophe. Dictionum præpoſterum ordinem, Anaſtrophen vocant. Accidit hoc multis præpoſitionibus: vt Italiam contra.

Et, His accẽsa super. Et, Maria omnia circum. Et, Spémque metúmque inter dubij. Et, Multa de nocte profectum. Et, Quem penes arbitrium est. Item, Mecum, tecum, quicum, quibuscum. Sed non ignorandum, quoties præpositionis alicuius casus in genitiuum transit relatiui substantiæ, præpositionem cum suo casu plærunque in Hyperbato legi, ac genitiuo subijci: vt Cuius de honore agitur. Cicero, Cuius cum patre magna mihi fuit amicitia. Idem, Cuius ob oculos Graij ora obuertebant sua. Idem, Quorum è numero primus est ausus Leontinus Gorgias in conuentu poscere quæstionem. Idem, Cuius in labris veteres Comici, etiam cum illi maledicerent (quod tum Athenis fieri licebat) leporem habitasse dixerunt. Idem, Cuius ad excogitatam speciem imitando referuntur ea, quæ sub oculos ipsa non cadunt. Accidit præterea aduerbijs, & coniunctionibus. (Quum). vt Cæsar, Frequentissime diutius quum nostrorum impetum ferre non possent. Item, Diu quum esset pugnatum. Item, Ipse quum primum pabuli copia esse inciperet. pro, quum diutius, quum diu, quum ipse. Item (vt) Terentio, & Ciceroni, & Cæsari passim. Terent. Nec te quiuit hodie cogere, illam vt duceres. Et, Huc face ad me vt venias. Et, Atque ex incommodis alterius sua comparent vt commoda. Cæsar, Eáque res consilium vt diremisset. Idem, Breui spatio interiecto, vix vt his rebus, quas constituisset, collocandis atque administrandis tẽpus daretur. (Enim). vt Terentius, Enim non siñam. (Que) copulatiua. vt Horat. in Car. seculari, Orbis vt cantus referátque ludos. Idem, Ore pedes, tetigítque crura. Idem, Magna sonabit cornua, quod vincátque tubas. Tibul. Messalã terra dum sequitúrque mari. (Ne). vt Horat. Cum faber incertus scamnum facerétne Priapum. Sed hæc ordinis mutatio in (que) & (ne) durissima est quare imitandam non censeo. (Sedenim). Virgilius, impius ex quo Tydides sedenim scelerúmque inuentor Vlysses. pro, sedenim ex quo. (Quoniam). Idem, Insanire libet quoniam. pro quoniam libet. Relatiuum quoque substantiæ loco suo nonnunquam abest, non sine gratia. vt Cicero, In medio relictis quod erat, populo Romano adiudicauit. Terentius, Mater quod suasit sua, adolescens mulier fecit. Plautus, Vix apud me sum, vigilans qui pro pe dormio. Sicubi tamen longius à loco suo dictio est transgressa, Hyperbaton etiam speciali nomine dicũt. vt in illo Ciceronis notat Quintilianus, Animaduerti iudices omnem accusatoris orationem in duas diuisam esse partes. Rectum enim esse ait,

in duas partes diuisam. Ad hanc Hyperbaton referri potest & dictio, quæ inter adiectiuum positum in accusatiuo, & appellatiuũ in genitiuo est interposita, quod sæpissime factitatum ab authoribus leges. vt Terentius, Paululum da mihi operæ. Cicero, Sed amor voluntatísque cõiunctio plus habet suauitatis. Idem, Neque repeto pro illa quicquam abs te pretij.

HYSTEROLOGIA.

CVM PRAEPOSITIO nõ casui, cui seruit, sed verbo, quasi cum eo compositum sit, iungitur, Hysterologian Seruius vocat: vt Tyriam qui adueneris vrbẽ, pro, veneris ad Tyriam vrbem. Et, Quas vento accesserit oras. & Atque rotis summas leuibus perlabitur vndas. Et Horatius, Innati triuijs. Donatus Hysterologian, siue ὕστερον πρότερον, præposterum ordinem sensuum vocat, vt Et torrere parant flammis, & frangere saxo. Sed hæc ratio ad constructionis rationem parum pertinet. Huc pertinent illa, Vrbem quam statuo, vestra est. Et Naucratem, quem conuenire volui, in naue non fuit. Rectum enim erat, Quam vrbem statuo. &, Quem Naucratem conuenire volui. Qualis ordo apud oratores obseruatur, vt antè est dictum.

TMESIS.

TMESIS vocatur, cum composita voce diuisa, dictio aliqua eius partibus interponitur, quod facere authores libenter videntur. vt Quintil. Nam rogationibus plebísve scitis sancta sunt ista præcepta. Virgilius, Septémque subiecta trioni. Et Terẽt. Quæ meo cunque animo libitũ est facere. Idem, Thais maximo orabat opere, vt cras redires. Idem, Omnia prius experiri quàm armis sapiẽtem decet. Plaut. Sédne ego stultus, qui rem curo publicam? Cicero, Quam rem procul inquit dubio dixisset. Idem, Rem verò publicam penitus amisimus. Idem, Ante Salaminam ipsam Neptunus obruet, quàm Salaminij tropæi memoriam, priúsque Bœotia Leuctra tollentur, quàm pugnæ Leuctricæ gloria. Non minus libẽter & illa cõgregãdi aduerbia (nõ modo, non solum, non tantum) interposita dictioni dirimũt. Quintil. Sentẽtijs quidem poetarum non orationes modo sunt refertæ, sed libri etiam philosophorum. Cicero, Est enim munus eius non ingenij solum, sed laterum etiam, & virium. Idem, Nec verò dubitet agricola quanuis senex, quærẽti, cui serat, respondere, dijs immortalibus, qui me non accipere tantum à maioribus voluerunt, sed etiam posteris prodesse.

PARENTHESIS.

PARENTHESIS est sensus quispiam sermoni antequam absoluatur interiectus, qui quãquam eius viribus aliquid confert, tamen sublatus legitimum sermonem relinquit: vt Iuppiter hospitibus (nam te dare iura loquuntur) Hunc lætũ Tyriisque diem Troiáque profectis Esse velis. Horatius, Cætera de genere hoc (adeò sunt multa) loquacem Delassare valent Fabium.

SYNCHYSIS.

SYNCHYSIS est ordo dictionum confusior, alicuius incontinuitatis vitandæ causa susceptus. Donatus Hyperbaton obscurum, & ex omni parte confusum interpretatur: vt Tres Notus abreptas in saxa latentia torquet, Saxa vocãt Itali medijs quæ in fluctibus aras. Quod sic ordinat, Tres naues abreptas Notus torquet in saxa, quæ saxa in medijs fluctibus latentia, Itali vocant aras. Sed hîc confusio in vna relatiui est clausula. Aliquando duarum clausularum miscentur dictiones, vt apud Horatium sæpenumero. vt in illo, Nãque pila lippis inimicum & ludere crudis. Idem, Pene macros arsit, dum turdos versat in igni. Et alibi, - cũ mea nemo Scripta legat vulgo recitare timentis ob hanc rẽ, Quòd sunt, quos genus hoc minime iuuat, vtpote plures Culpari dignos. Et in illo anonymi authoris, Nam lachrymis struit insidias, dũ fœmina plorat. Est enim ordo ibi, Ludere pila est inimicum lippis & crudis. Et dum versat macros, turdos pene arsit in igni. hic, Sunt plures, quos genus hoc minime iuuat, vtpote culpari dignos. In quibus exemplis hinc maxime confusio oritur, quòd quæ dictiones alteri sensui debentur, in altero sunt positæ. Vtitur hac compositione supra cæteros omnes (quod sciam) authores Horatius, vt etiam in Satyra VIII, Lanea & effigies erat, altera cerea. Et paulo post, - serpẽtes atque videres Infernas errare canes. Est enim ordo, Erat lanea effigies, & altera cerea. Item, Videres serpẽtes errare, atque infernas canes. Vbi Porphirio ait sic ferè instituere Horatium coniunctiones, vt non suo loco ponat. Et iterum in Arte poetica, Qui variare cupit rem prodigialiter vnã, Delphinum syluis appingit. Et in eadem, - chorúsque Turpiter obticuit sublato iure nocendi. Sic enim ordino, Prodigialiter appingit. &, Iure turpiter nocendi.

HVC quodãmodo spectat & illud Hypallages genus, quale est Virgilij in secundo, Ibant obscuri sola sub nocte. pro, soli

ſub obſcura nocte. Idẽ, Sceleratã intorſerit haſtã. pro ipſe ſceleratus. Idẽ, Nãque omnẽ curſum mihi proſpera dixit Relligio. pro, omnis religio dixit proſperum curſum, vt Seruius enarrat.

EST Hyperbaton & cum relatiuum (qui) non ex proxima clauſula, ſed ſuperiore aliquid repetit. vt in illo Virgilij, Me puer Aſcanius, capitiſque iniuria chari, Quẽ regno Heſperiæ. Tale vult Seruius & illud eſſe, Sunt & Aminææ vites, firmiſſima vina, Tmolus & aſſurgit quibus, & rex ipſe Phaneus. Ad vites enim referri ait, non ad vina, ne forte vinis dicere cogatur. Sed fruſtra, cum non ſolum eo caſu Latiniſſimi vtantur. vt Plinius, Vaſa viatoria ex ea vinis in Gallia facta mortifera fuiſſe compertum eſt. Sed etiam genitiuo. Idem de Fauſtino, Solum vinorum hoc flamma accenditur. Vt merito coarguenda in talibus grammaticorum ſuperſtitio ſit, qui contra vſum ſummorum in Romana lingua virorum multa temerè præcipiunt, veluti etiã propria carere plurali.

Metatheſis. AD hunc locum pertinet & naturalis ordo ſenſuum mutatus, ſiue Hyſterologian, ſiue ὕστερον πρότερον, ſiue ſenſuum metatheſin, ſiue quocũque hunc nomine appelles. Cuiuſmodi eſt tum in eo, quod συνεσχηματισμένον Græcis dicitur, vbi relatiui ſẽſus demonſtratiuo pronomini, cuius demonſtrationem interpretatur, præponitur. vt in illis Ciceronis, Sed hoc non concedo, vt quibus rebus gloriemini in vobis, eaſdem in alijs reprehendatis. Idem, Quotus enim iſtud quiſque feciſſet, vt quibus partibus in diſſenſione ciuili non eſſet receptus, eſſétque etiam cum crudelitate eiectus, ad eas ipſas rediret? Tum vbi relatiuum ſenſui, ad quem refertur, poſtponitur. vt Ouidius de Ponto, Quódque ſoles animo ſemper, quod voce precari, Omnia Cæſaribus ſic tua facta probes. Tale & illud Liuij cum ſimilibus, Quod bonum, fauſtum, fœlíxque ſit, inquit, Quirites, regem create.

Etiam talia, licet ſit Enallage relatiui, quale eſt Ciceronis ad Rufum, Tamen quæ tua ſuauitas eſt, quíque in me amor, nolles à me hoc tempore æſtimationem accipere.

Tum verò in illa figura, quæ Græcis eſt vſitatiſſima, in qua relatiui diuerſitatis ſenſus, quæ natura ſequi debeat, præponitur: vt in illo Ciceronis, Cæteris ſatiſfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatiſfacio. Idem, Cui quidem amori vtinam cæteris rebus poſſem, amore certe reſpondebo. Terẽt. Adel. -piſces cæteros purga Dromo, Congrũ iſtum maximum ſinito in aqua ludere Pauliſper. Celſus, Ex ijs cæteræ quidem futuræ in vnguem

committuntur: hæ verò, quæ ſuper aures tranſuerſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur.

Tum in illa figura, vbi eſt obteſtatio cum comprecatione. vt in illo Virgilij, Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos, Sic cythiſo paſtæ diſtentent vbera vaccæ, Incipe ſiquid habes. Horat. Sic te diua potens Cypri, Sic fratres Helenæ lucida ſydera, Ventorúmque regat pater, Obſtrictis alijs, præter Iapiga Nauis: quæ tibi creditū Debes Virgiliū, finibus Atticis Reddas incolumem precor. Natura enim precatio præcederet. vt in illo Ouidij de Ponto, Idque facis, faciáſque precor, ſic mater & vxor, Sic tibi ſint fratres, totáque ſalua domus.

EORVM QVAE PARTIBVS ACCIDVNT, ENALLAGE.

EQVITVR ACCIDENTIVM enallage, quam
8 ideo in hunc locum diſtulimus, quòd ea maxime legitimæ ſtructuræ leges perturbat: quippe quæ in his potiſſimum verſetur.

CASVM igitur pro caſu poſitum, quæ Antiptoſis dicitur, multis modis apud illuſtres authores legimus. Nam & nominatiuus pro vocatiuo. vt Virgilius, Proijce tela manu ſanguis meus. pro mi. Idem, Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum. pro fluuie. Idem, Muſcoſi fontes, & ſomno mollior herba, Et quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra, Solſtitium pecori defendite. pro arbute, quæ eos tegis rara vmbra. Et Perſius, Vos ô patritius ſanguis. pro patritie. Tale mihi videtur & illud Plinij, Salue primus omnium parens patriæ appellate. Quod exilius fortaſſe ſonaſſet, ſi (prime) dixiſſet: rectius tamen eſſet dictum, cū in eandem recidat perſonam cum (appellate).

Antiptoſis. Nominatiuus pro vocatiuo.

ET CONTRA, vocatiuus pro nominatiuo. vt Perſius, Cenſorémve tuum, vel quòd trabeate ſolutas. pro trabeatus. Et, Macte virtute eſto, inquit ſententia dia Catonis, apud Horatium. Donatus verò ait & in illo Terentij vocatiuum poni pro nominatiuo, Tu modo anime mi noli te macerare. Sed fruſtra, vt mihi videtur.

Vocatiuus pro nominatiuo.

RVRSVS nominatiuus pro genitiuo, Priſciano authore. vt Liuius, Periti religionum, iuríſque publici, quando duo ordinarij conſules eius anni, alter ferro, alter morbo perijſſet, ſuffectum conſulem negabant comitia habere poſſe. Saluſtius, Igitur initio reges (nā in terris nomen imperij id primum fuit) diuerſi, pars ingeniū, alij corpus exercebāt. In hoc tamē genere poſſunt

Nominatiuus pro genitiuo.

& alij casus in priori loco poni. vt Plaut. in Casi. Habet gladiū, sed duos: altero te occisurum ait, altero villicum hodie. pro quorum. Quintil. Sed authores alios in ordinē redegerint, alios numero exemerint. Cæterum vbique rectius, & magis ex arte, genitiuus in priori loco poneretur. Non infrequens tamen est diuersus vsus, & Græcis vsitatissimus.

Genitiuus pro ablatiuo.

GENITIVVS pro ablatiuo. vt in illo Plinij, quod planè est Solœcophanes, modò rectè scriptum sit, Omnium triumphorum lauream adepte maiorem. pro, omni triumpho. Num igitur fortè omissum est (laureis), fuitque vetus lectio, omnium triumphorum laureis lauream adepte maiorem, aut laurea scriptum? Cicero Attico, In oppido Antiochiæ. pro, oppido Antiochia. Et pro accusatiuo. vt in illo Virgilij cū similibus, Et celsam Butroti ascendimus vrbem. Et, Fontem superare Timaui. Esset enim magis ex consuetudine locutio, Butrotum celsam vrbē, & fontem Timauum.

Datiuus pro nominatiuo, vel accusatiuo

DATIVVS pro nominatiuo, vel accusatiuo. vt Virgil. At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo. Liuius, Scipio, cui Africano fuit cognomen. Item, Faustulo fuisse nomen ferunt. Recta enim locutio in omnibus talibus est per nominatiuum, vel accusatiuum, Iulus, Africanus, & Faustulum. vt Cicero, Argentarius Sextus Clodius, cui Spuridion fuit cognomen. Terent. Hecyra est huic nomen fabulæ. Frequens tamen est datiui vsus. De his suprà dictum in primo libro est.

Datiuus pro genitiuo.

DATIVVS pro genitiuo. vt Virgil.—ceruix cui lactea crines Accepit. pro, cuius ceruix. Idē in VII, At iuueni orāti subitus tremor occupat artus. Ouid. Ille pater, rectórque deûm, cui dextra trisúlcis Ignibus armata est. pro cuius. Et illud Terētij in Phor. Vin' primum hodie facere quod ego gaudeam Nausistrata? Et quo tuo viro oculi doleant? Nisi (quòd) pro (vt) audis. Virgil.—& cultor nemorum, cui pinguia Cææ Tercentū niuei tondent dumeta iuuenci.

Datiuus pro accusatiuo.

DATIVVS quoque pro accusatiuo variè vsurpatur. Aliâs pro simplici, præcipue post infinitum (Esse), vt in talibus quale est illud Horatij,—mediocribus esse poetis, Non dij, non homines, non concessere columnæ. Et Brutus ad Ciceronem, Et quis supplicat, vt optime meritis de Rep. liceat esse saluis? Martialis, Nobis non licet esse tā disertis, Qui Musas colimus seueriores. Rectum enim in his est, mediocres, saluos, disertos. vt Quintil. Procuratorem tibi esse non licuit. Terent. Nam expedit bonas

esse vobis. Sed sunt in datiuo ad Græcorum potius imitationem prolata. Aliàs pro accusatiuo cũ præpositione, dúntaxat poetis, sæpissiméque Virgilio: vt, It cælo clamor. Terentius, Interea mulier quædam abhinc triennium Commigrauit huic viciniæ. pro, ad hanc viciniam. Donatus aduerbium in loco dicit (huc viciniæ), cuius ad locum sit (huc viciniam): quod tamen nõ cõgruit cum verbo (commigrauit). Hunc datiuum, octauũ casum esse Sergius ait. Etiam alio modo cum (apud) præpositione, vel (secundum): vt Pridie Nonas Ianuarias Cæsari Delphinus matutino exoritur. pro, apud Cæsarem, vel, vt alij Græco more sunt locuti, secundum Cæsarem, vel iuxta Cæsarem.

Accusatiuus pro ablatiuo. vt Horatius in Epodis, Senem quo omnes irrideant adulterum, Nardo perunctum: quale non perfectius Meæ laborarunt manus. Hoc modo & nominatiuus pro ablatiuo. Idem in primo Serm. Occurrunt animæ, quales neque candidiores Terra tulit. pro, quali & qualibus. Ponitur enim vtrobique relatiuum in ipso casu, quo demonstratiuum talis, (quod Prisciano authore, vbi adiectiuum non præcedit, subauditur) poni deberet. Accusatiuus pro ablatiuo.

Ablatiuus pro genitiuo. vt Virgilius, Et iniquo pondere rastri. Et alibi, Et acuto robore vallos. De quo genere alibi inter legitimas constructiones meminimus. Item ablatiuus cum præpositione pro genitiuo. vt in illo Terentij, Adibo, atque ab eo gratiam hãc, quam video velle, inibo. Vbi Donatus, Gratiam ab eo inibo, pro, eius gratiam merebor. Nam adeò amat Terẽtius (ab eo) pro (eius) ponere: vt in Andria, Ea primũ ab eo animaduertenda iniuria est. id est, eius iniuria. Ablatiuus pro genitiuo.

ABLATIVVS pro datiuo. Virgilius, Hæret pede pes, densúsque viro vir. pro, pedi. Sunt & qui voces illas Senatu, metu, ornatu, ablatiuos pro datiuis positos putent. vt in illo Virgilij, Parce metu Cytherea. cum sint ipsæ potius datiui à vulgatis genitiuis Senatus, metus, ornatus, vt Cæsari ex Gellio placet: nõ aliter quàm illi Senatui, metui, ornatui, à priscis & exoletis genitiuis Senatuis, metuis, ornatuis. Cuius generis apud Terentium legitur, Eius anuis causa. Sic in prima inclinatione antiquus genitiuus finiebatur in as. Ennius, Dux ipse vias. Liuius Andronicus, Mercurius, cúmque eo filius Latonas. Cuiusmodi genitiui ratio in paterfamiliâs & materfamiliâs adhuc durat. In tertia verò terminabatur in i, præsertim in proprijs. vt Virgil. Et vulnere tardus Vlyssi. Cicero, In Timarchidi potestate sociorũ po- Ablatiuus pro datiuo.

puli Romani antiquiſſimorum, atque amiciſſimorũ liberos, ma tres, bona, fortunas omnes fuiſſe. In quinta per es, ij, vel e, exijt. vt Huius dies, huius dij, huius die. Cicero, Equites verò daturos illius dies pœnas. Virgilius, Munera lætitiámque dij. Saluſtius, Vix decima parte die reliqua. Nec lectorẽ perturbet, quòd quædam ex his ad Anacoluthô retulimus, cũ ſit diuerſa vtriuſque loci ratio. Hic nanque accidentium immutatio tantum ſpectatur, ibi conſequutionis à ſuperioribus variatio.

GENERVM ENALLAGE.

Maſculinum pro fœminino

EX GENERIBVS verò maſculinum pro fœmino aliquando ponitur: vt Amaræ cortices, & validi ſilices. pro amari & validæ. Et apud Horatium, Et mammæ putres, equina quales vbera. pro qualia. Hoc autem penè Solœcophanes eſt, vtpote diſſidente adiectiuo ab eo, cui innititur, appellatiuo.

Maſculinum pro neutro.

MASCVLINVM pro neutro. vt in illo Quintiliani, Ne miremur, quòd ab antiquorum plæriſque AEnea & Anchiſa ſit dictus. Niſi quis particulam (nominatiuus) ſubaudiat. Sũt enim quæ θεμικῶς dicuntur, omnia neutra, nec declinata. Itaque interpretes aliquando neutrũ articulũ Græcum ijs præponũt. vt Donatus ſuper illud in Andria, Egóne dicam? τὸ ego inquit, emphaſin habet. Quæ ratio ſi in multis ſeruaretur, nõ parũ claritati cõferret. Nos aliquãdo eiuſmodi voces nota, quæ eũ articulũ quodammodo repræſentet, à fronte includimus, ſemicirculo à tergo, ita nimirũ à parẽtheſeos cõſuetis notis has diſtinguẽtes.

( )

Nõ ignorãdum oratores rem pro voce in quibuſdam huius generis loquelis libentius vſurpare. vt Virtus à viro eſt appellata, potius quàm nomen virtus eſt dictũ, vel deductũ à viro. Cicero, Ipſe animus ab anima dictus eſt. Vtriuſque tamen dicẽdi generis exẽplum eſt in illo Ciceronis, Ab inuidendo autem inuidẽtia rectè dici poteſt, vt effugiamus ambiguum nomen inuidiæ. Quod verbum ductum eſt à nimis intuendo fortunam alterius, nequis altero tantummodo loqui putet licere.

Neutrum pro fœminino.

NEVTRVM pro fœminino. Terẽtius in Eunucho, de ancillis loquens, Continuo hæc adornant, vt lauet. Idem in Phormione, Hæc illæ erãt itiones. Idem in Heaut. Vel virtus tua me, vel vicinitas, quod ego in propinqua parte amicitiæ puto. Itẽ in Eunucho, Ego quoque vnà pereo, quod mihi charius eſt. pro qui mihi charior ſum, vt inquit Donatus. Et Plin. de tempeſtatum præſagijs, Nube grauida candicante, quod vocant tempeſtatem

albam, grando imminebit. Et Virgil. de capris, Hæc quoque nō cura nobis leuiore tuenda. Simile his fuerit & illud eiusdē, hic illius arma, Hic currus fuit, hoc regnum dea gentibus esse. Nisi quis pro illo (hoc) aut hic, aut hāc scribendum putet: refertur enim planè ad Carthaginē. Nec ignoro hæc quoniam in diuersis sint sensibus, ad Syllepsin posse referri.

NVMERORVM ENALLAGE.

E x NVMERIS quoque singularis pro plurali. vt Salustius, Interea seruitia repudiabat, cuius rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant. pro quorum. Terentius, Cuius maxime mos est cōsimilis vestrū, hi se ad vos applicant. Idem, Adeon' homines immutarier ex amore, vt non cognoscas eundem esse? Et Horatius, At vestri proaui Plautinos & numeros & Laudauere sales, nimiū patiēter vtrūque Ne dicam stulte mirati. Et Ouidius, Et flesti, & nostros vidisti flentis ocellos. pro flentiū: nisi nostros pro meos dixeris. Cicero ad Cælium, Vel quia totum negotium non est dignū viribus nostris, qui maiora onera in repub. sustinere & possim, & soleā. In prima tamen persona tolerabilius hoc est, quòd in ea pluralis pro singulari etiā cum gratia frequentissime poni soleat: in secūda & tertia non item. Huius generis est & illud Plauti cum similibus, Nominandi tibi istorum magis erit, quâm edundi copia. Nisi Diomedis sentētia magis placet, qui participialia verba certam habere personam, aut numerum, aut significatum negat.

SINGVLARIS pro plurali est & in illo Cnei Pompei ad Lucium Domitium, AEquum est me à te impetrare, vt cohortes quæ ex Piceno & Camarino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Sed hoc genus nunc in Archaismon abijt. Singularis pro plurali.

ET pluralis pro singulari. Plinius, In Africa maior pars ferarum æstate non bibunt inopia imbrium. Virgilius, Pars in frusta secant. Ouidius, Pars volucres factæ. Idem in Fast. Hoc dedimus nos tibi nomen eques. Sunt qui hæc Syllepses vocāt, vt antè est dictum. Cæterum huius generis sunt & illud Virgilij, Frater vt AEneas pelago tuus omnia circum Littora iactetur odio Iunonis iniquæ Nota tibi. Vbi notū potius videtur dicēdum, cum referatur ad sensum. Sensus autem omnino singularis est numeri. Item illud eiusdem, Fulmen erat toto genitor quæ plurima cælo Deijcit in terras. Et Cicero pro Milone, Si tempus est vllum iure hominis necandi (quæ multa sunt) certè illud Pluralis pro singulari.

non modo iustum, verum etiam necessarium, cum vis illata defenditur. Et Terẽtius in Eunucho, Eunuchum dixti velle te, quia solæ his vtuntur reginæ.

PERSONARVM ENALLAGE.

PERSONA QVOQVE permutatur, sed minus vsitate: vt Danai qui parent Atridis, cõtra Priamum arma sumite. Cui tamen non valde dissimile videtur illud Virgilij, Muscosi fõtes, & somno mollior herba, Et quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra, Solstitium pecori defendite. Aliter quoque fit mutatio personæ, sed tolerabilius. vt Terent. in Phormione, Siquis me quæret rufus. præsto est, desine. pro præsto sum: nam de se loquitur. Personæ enallage est in illo, Dij faciant sine me non moriatur ego.

MODORVM ENALLAGE.

Finitiuus pro imperatiuo.

FREQVENTISSIMA tamen in omni veterum lectione est immutatio modorum. Nam finitiuũ pro imperatiuo legimus: vt Itis, paratis. pro ite, parate. Et indicatiuũ pro potentiali, maxime in præterito imperfecto. vt Virgilius, Etsi non aliũ late iactaret odorem, Laurus erat. pro esset. Plinius VIII, Figura & magnitudo erat lacerti, nisi crura essent recta & excelsiora. Idem XVIII. de Erisimo, Idémque erat, nisi pinguius esset. Et pro subiũctiuo. Cicero ad Atticũ, Dices quid? quasi isthuc erat magnum. pro esset.

Futurũ indicatiui pro imperatiuo.

RVRSVS futurum indicatiui pro imperatiuo. Cicero ad Trebat. Sed valebis, meáque negotia videbis, méque dijs adiuuantibus ante brumam expectabis. pro, vale, vide, expecta.

Imperatiuus pro futuro indicatiui.

CONTRAQVE, imperatiuus pro futuro indicatiui. Virgilius, Nunc te marmoreũ pro tẽpore fecimus, at tu Si fœtura gregem suppleuerit, aureus esto. pro, aureus eris. Et Ouidius in Metam. Dent ocyus omnes quas meruere pati, Sic stat sententia, pœnas. pro dabunt, nisi potentialem dicas, pro debent dare, qui tamen isodynamos est futuro.

Imperatiuus pro optatiuo.

Rursus imperatiuus pro optatiuo. vt Virgilius, Viuite fœlices, quibus est fortuna peracta Iam sua. pro viuant. Qua interpretandi ratione non erit enallage in (sua).

Subiunctiuus pro imperatiuo.

Subiunctiuus quoque pro imperatiuo, cum alibi, sicut prædictum est. vt Terentius, Quiescas. Tum vbi imperatiuus deest præcipue: vt Velis, malis.

Subiunctiuus vel potentialis pro indicatiuo

ET subiunctiuus, vel potius potentialis pro indicatiuo, vt in quotidiano vsu, Vellem adesset, nollem abesset. Ouidius, Nũc

vellem formosa forem. pro, volebam. Nulla enim ratio est cur subiunctiui sint, aut optatiui huiusmodi voces. Ne in illo quidem Virgilij, Hoc Ithacus velit: quod Quintilianus pro vellet exponit. Donatus autem in illo Terentij, Ita velim me promerē tem ames. Velim, inquit, antique pro volo.

PRAETEREA infinitus modus pro prçterito imperfecto finitiui. vt Terent. facile omnes perferre, ac pati, Cum quibus erat cunque vná. pro perferebat, & patiebatur. Idem, Ego illud sedulo negare factum. quod tamen Prisciano atque etiam Quintiliano per defectū verbi (cœpit) exponitur: vt Cœpi negare. vt Virgilius, Ex illo fluere, ac retro sublapsa referri Spes Danaûm. Hanc figuram, historicam vocat Seruius, sed vsurpatur & ab oratoribus aliquando. vt Cicero, Galba autem alludens varie & copiose, multas similitudines afferre, multáque pro æquitate ius dicere. Interdum verò videtur infinitum pro præterito perfecto poni. vt Terentius in Adel. Ille contrà hæc omnia, ruri agere vitam, semper parce, ac duriter se habere. pro eo quod est, egit, habuit. Nā & sequitur, Vxorē duxit, nati filij duo sunt. Et in Phor. Itáne tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo? Nec meum imperium. age, mitto imperium: non simultatē meā Reuereri? pro reueritus est. Etiā pro supino in sum, vel tū. Terentius, Vultísne eamus visere? Sed hoc Græcum est.

Infinitus modus pro præterito imperfecto finitiui.

TEMPORVM ENALLAGE.

TEMPVS VERO pro tempore positum frequentissime inuenias. Nam & præsens pro imperfecto & perfecto, tam in prosa, quàm in versu positū legas, maxime cum rem quasi geri, & sub oculis poni studemus. Vnde Energia grammaticis dicitur. Terent. accedo ad pedissequas: Quæ sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis. pro accessi, rogaui, dixerunt. Virgilius, Et omnis humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit. Idem in quarto, At regina graui iandudum saucia cura, Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni. pro alebat, & carpebatur. Idem Quintiliano teste, Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ. pro mercarētur. Et post continuatiuas (si & nisi) etiam elegāter. vt Idem, Ni faciat, maria ac terras, cælúmque profundum Quippe ferant rapidi secum, verrántque per auras. pro faceret, ferrent, & verrerent. Plinius de Erinacijs, Si non sint illi aculei, frustra vellerum mollities in pecude mortalibus data. pro, si nō essent. Terētius, Tu si hic sis, aliter sentias. pro esses, & sentires. Talia videntur & illa passim vsurpata, Quid facias, & quid fa-

Præsens pro imperfecto & perfecto. Energia.

Imperfectum pro pl⁹ quàm perfecto.

ciat. Sic videt & imperfectũ pro plus quàm perfecto in Adelphis poni: vt Nam si esset, vnde id fieret, faceremus. pro fuisset, & fecissemus. Etiam perfectũ pro plus quàm perfecto. vt Virgilius, & ni meà cura resistat, Iam flammæ tulerint, inimicus & hauserit ensis. vbi tulerint pro tulissent positum est. Sic Liuius, Me quoque iuuat, velut in parte fuerim laboris. Præsens pro futuro, præsertim in infinitis. Virgil. Progeniẽ sedenim Troiano à sanguine duci. Audierat. pro ducẽdam esse. Item aliter. vt Seneca in nat. quæstion. His hoc nomẽ imponimus, an facio quod Virgili⁹ qui dubitat de nomine? Deinde id de quo dubitauit, po suit. Item præteritum pro futuro, vt in illa dicendi figura, qualis est Hannibalis apud Liuium, Si tales animos in prælio habebitis, quales hic ostenditis, vicimus. Et Quintilianus, Si tales mi lites omnes habemus, mari vicimus.

Perfectum pro plus quàm perfecto.

Præsens pro futuro in infinitis.

Præteritũ pro futuro.

Præteritũ perfectũ pro imperfecto.

CAETERVM præteritum perfectum pro imperfecto adeò frequenter, vt nisi quum rem inchoatam nec absolutam signare studemus, translatitie ferè pro eo poni videatur. Quod liquido in narratione illa Thaidis in Eunucho perspicienti patet, Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi. Et mox, Ibi tũ matri paruulam puellã dono quidã mercator dedit. Et paulo post, Matris nomen & patris dicebat ipsa, patriam, & signa cætera neque sciebat, neque per ætatem tum potuerat. Mercator hoc addebat. Et iterum, Sororem plærique esse credebant meam. Ego illo quocũ vno rem habebam tũ hospite, Abij huc, qui mihi reliquit hæc quæ habeo omnia. Et post pauca, Interea miles qui me amare cœperat, in Cariam est profectus, te interea loci cognoui. Et iterum, Fortè fortuna affuit hic meus amicus. Quid autem ad Eunuchum legentes remitto? quasi non ipsa prima scena Andriæ, narratio Simonis clarissime quod hic præcepimus, ostendat. Ponitur & pro præsenti, sed poetis dúntaxat. vt Virgilius, Quanquam animus meminisse horret, luctúque refugit.

Præteritũ perfectum pro futuro.

ET aliter præteritũ perfectum pro futuro maxime in potentiali modo, vt in talibus. Terentius in Hecyr. Denique hercle aufugerim potius, quàm redeam. Quo loco Donatus coniunctiuum dicit pro indicatiuo positum futuro, vel vt alij dicunt, promissiuo. Et in Heaut. In mea vita tu tibi laudem is quæsitum scelus. Vbi si paululum modò quid te fugerit, ego perierim. Et in Adelphis, obsecro hercle hominẽ istum impurissimum Quàmprimum absoluitote, ne si magis irritatus siet, Aliquà ad patrẽ

hoc permanet,atque ego tunc perpetuò perierim.

Plus quàm perfectũ pro imperfecto. Cicero ad Atticũ, Fit Senatusconsultũ, vt Vectius quod cõfessus esset se cum telo fuisse, in vincula conijceretur, qui emisisset contra Rempub. esse facturum. pro, qui emitteret. Cæsar Comment. Nonnulli etiã Cæsari nuntiabant, cum castra moueri, aut signa ferri iussisset, non forè dicto audientes milites.

Plus quàm perfectum pro imperfecto.

HVC spectat & quòd (fore) quoque pro (esse) legitur. vt Cicero ad Atticum, Addis siquid secus, te ad me fore venturum. Cum alioqui, vt notat Valla, huic infinito participiũ subijci nõ liceat, quòd participium in se includat, ac sicubi subiectum legi videtur, ibi nominis vice ponatur. vt Cicero, Spero amicitiã nostram notam posteritati fore. Et in illo Cæsaris, Non fore dicto audientes milites. In his (notam. & audientes) nominũ vice funguntur, vt etiam docet constructio cũ datiuo. Affore quoque cõpositum pro præsenti accipi in illo Ciceronis ad Sulpitium videtur, Quo magis te expecto, téque videre quàm primum cupio, maior mihi ratio affore nulla potest, quàm coniunctio consuetu dinis, sermonúmque nostrorum.

Fore pro esse.

PORRÒ legitur nonnunquam & futurum verbum cũ futuro participio cõiunctum. In quibus Enallage est vel participij, vel certe verbi. Ouid. siquis tamen Hercule, siquis Forte deum doliturus erit. Idẽ, Tu procul absenti cura futurus eris. Propert. Et siquid doliturus eris. Martialis, Mergite me fluctus, cum rediturus ero. Rursus Ouidius, Ensifer Orion aspiciẽdus erit. Idẽ, Huic pater ante oculos durus habẽdus erit. Cicero ad Atticum, Tu tamen siquid cum Silio vel ipso die, quo ad Sicam venturus ero, certiorem me facias.

Futurum verbum cum futuro participio coniunctum.

SVNT & aliæ non paucæ sermonis formulæ, in quibus legitima & naturalis emendatæ structuræ ratio in genere & numero ad vnguem non seruatur maxime vbi inter appellatiua quæ idem aliquo pacto significant, verbum subsistẽdi vocandíve intercedit, in quibus cum ratio verbum, participium, & relatiuum, ad prius referenda postulet, vsus etiam ad posterius subinde refert. Verbum quidem, vt Terentius, Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et Ouidius, Siue aliqua est oculos in me deiecta modestos, Vror, & insidiæ sũt pudor ille meæ. Idẽ, Vestes quas geritis, sordida lana fuit. Plinius, Iustũ erat duæ libræ in semodios. In hoc genere sunt, qui notẽt verbum ad id, quod proxime ipsum præcedit, quanuis in ordinando sensu pòst sit ponendum,

aptari debere, vt in iam dictis exẽplis. Sed huic obseruationi reclamare videtur illud Liuij, Patres certe ab honore, Patritiíque progenies eorum appellati. In prima quoque appositione similis legitur generis, itémque numeri Enallage. vt in illis Plinij, Tungri ciuitas Galliæ fontem habet insignem. Et Vulsinij oppidum Tuscorum opulentissimum, totum concrematum est fulmine. Participium verò ad posterius refertur. vt in illo Terẽtij, Nũquam æque paupertas onus visum est mihi graue & miserũ. Relatiuum verò, vt Salustius, Est locus in carcere, quod Tullianum appellant. Et Cicero, Tum domicilia coniuncta, quas vrbes dicimus. Et Liuius, Anxur fuit, quæ nunc sunt Tarracinæ, vrbs prona in paludem. Quintil. Nec miretur cur ex scāno fiat scabellum, aut à pinna, quod est acutum, securis vtrinque habẽs aciem bipennis. Idem, Accentus, quas Græci prosodias vocant. Virgil. Hic subitam canibus rabiẽ Cocytia virgo Obijcit, & noto nares contingit odore, Vt ceruum ardentes agerent, quæ prima malorum Causa fuit.

HAS sermonis formulas, quòd in promptu credo nõ erat ad quam maxime figuram species referrẽt, veteres (quod sciã) in incerto reliquerũt. Nobis vel propter examinis methodũ, quam Latinæ linguæ tyronib⁹ huic operi subijcere destinauim⁹, ad certum locũ reuocãdæ sunt visæ. Itaque quod commodissimũ est visum, in accidentiũ Enallagen ea retulimus, vt sit in alijs numerus pro numero, in alijs genus positum pro genere.

IN illis vero Terentij cum similibus, Et quod nunc tute tecum iratus cogitas, Egóne illã? quæ illum? quæ me? quæ nõ? sine modo, Mori me malim: sentiet qui vir siẽ. Hæc verba, vna me hercle falsa lachrymula, Quã oculos terendo misere, vix vi expresserit, Restinguet. Et, Quod plærique omnes faciũt adolescentuli, Vt animũ ad aliquod studiũ adiungãt, aut equos Alere, aut canes ad venandũ, aut ad philosophos: Horum ille nihil egregie præter cætera studebat. Duplex ratio est. Nã vel Synestrammenon facias, éstque sic Enallage singularis pro plurali in relatiuo, vt sit quod pro quæ nunc tute tecum iratus cogitas. Et, Quæ plærique omnes faciũt adolescentuli. Vel Epanalepsin, cum ita concinnes sermonem, vt sit duplex figura, Eclipsis subaudito pronomine demonstratiuo (illud) Et Epanalepsis resumpto diuersis verbis quod prius erat positũ, hoc pacto, Illud quod nunc tute tecum iratus cogitas, Egóne illam, &c. Hæc verba. Et, Illud quod plærique omnes faciunt adolescentuli, vt animum ad

aliquod studium adiungant, &c. Horum ille nihil egregie præter cætera studebat.

ANACOLVTHON.

D E ANACOLVTHO, quod huc distulimus, scire licet grammaticorum sentētia id tum accidere, cum ab ea quæ ponitur in protasi, dissidet vox, quæ adhibetur in apodosi: sicut notat Donatus in illo Terentij, Omnia prius experiri, quàm armis sapientem decet. Vbi ait ἀνακόλουθον esse armis, pro arma. Item in illo Eunuchi Phædr. Cur ergo in his ego te conspicor regionibus? Thraso, Vobis fretus, Anacoluthon esse ait, & vitiosa ratio est. Est Anacoluthō & in illo Columellæ, Nullum enim temere videmus locum, qui modò pigrum contineat humorem, non eundem vel nigrum, vel cinerei coloris. Nec minus in illo Terentij, Nos omnes, quibus est alicūde obiectus labor, omne quod est interea tempus, prius quàm id refcitum est, lucro est.

DE VARIIS IN EADEM ORATIONE FIGVRIS.

H AS SIMPLICES figuras quisquis rectè perceperit facile deprehendet, sicubi binæ, ternæve coierint. Nos exempli causa paucas delibabimus. Incidunt pariter in eundem sermonem Eclipsis & Syllepsis. vt in illo Virgilij, Vnde hominum genus & pecudes, vnde imber & ignes. Est enim Eclipsis verbi (Sum). Quod tamen nisi mutatū, accommodari quatuor diuersis non potest. quæ ratio syllepseos est. nam siue (sit) subaudias, non respondebit pluribus: siue (sint) non conueniet cum singularibus.

PROLEPSIS quoque ipsa multæ planè sunt figuræ. Nā & Eclipsis in ea coniunctionis est, vt dictum suo loco est, & sæpe Anastrophe, vel Hyperbaton, vt cū genitiuus præponitur dictioni, quæ in eum transit, & Zeugma, vel Syllepsis, semper cū quod in partibus desyderatur, à priore petatur.

IN illo quoque Sallustij triplex non minus figura est, Igitur initio reges (nam in terris id nomen imperij primum fuit) diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. Nam & Enallage in illo (reges) pro regum, & præter Prolepsin etiam Syllepsis in verbo (exercebant). Accidit autem Prolepsis cum alia Syllepseos ratione in illo Terentij, verum Demea Curemus æquā vterque partem, tu alterum, Ego item alterum. Refertur enim illud (alterum) ad rem, nō ad vocem. Cum Prolepsi verò etiam

Eclipſis alicuius generalis verbi in illo Virgilij deprehenditur, Cõtinuò reges, ingẽti mole Latinus Quadrijugo vehitur curru, bigis it Turnus in albis. Tum pater AEneas Romanæ ſtirpis origo, Et iuxta Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ. Simul enim cum illo (reges) audiendum eſt verbum (procedunt) vel tale quippiam.

IAM in illo quoque Terentij, Scin' me in quibus ſim gaudijs? Notat Donatus duplicem figuram, Syllepſin, quòd pronomen ad (ſcis) declinatũ eſt, non ad (ſim). Archaiſmon, quòd huiuſmodi elocutio iam inueterauit, & quaſi exoleuit. Mihi tamen Helleniſmon eſſe magis placet, quàm Archaiſmon, cum ſit Græcis ſermo talis familiariſſimus, vt pòſt dicemus.

DVPLEX figura eſt & in illo Horatij, Fuluius acer ambulat & Caprius rauci. Nempe Syllepſis & Zeugma.

Helleniſmos.

RESTABANT tradenda duo, Helleniſmos & Archaiſmos (quorum vterque à trita Romanis emẽdatæ ſtructuræ ratione nonnihil deflectitur) niſi mihi poſterioris generis illuſtriũ grammaticorum Feſti, Nonij, Donati, & Seruij diligentia laborẽ demeret: qui ferè quicquid huiuſce figuræ apud vetuſtiſſimos eorum, qui extẽt, Plautum, Terentium, Ciceronem, & Virgilium legitur, ſtudioſè notarunt. De reliquis enim, qui vel non extent, vel ſi extent, ad ſtylum Latinum efficiendum nõ multum conferunt (quanquam de ijs quoque memorati grammatici curã habuerunt) quid attinet eſſe ſolicitos? De altero, cuius illi minus meminerũt, quoque authores qui habẽtur, frequentiſſime vtũtur, potius quæ ſuccurrunt, ſed ad cõſtructionem dũntaxat pertinentia, age nonnulla delibemus.

Græcæ cõſtructiones. GRAECAE conſtructiones ſunt, in quibus dictio nõ ei caſui iungitur, quem Latina proprietas exigit, ſed Græca: quales ſunt illæ Virgilij, Cui nec certauerit vlla. Et Ouidij, Dum nouus eſt, etiam cœpto pugnemus amori. pro cum qua, & cum amore. Sic enim Græci. Ἀριστοφάνης, Ἐγὼ περὶ ταύτης οὐ μάχουμαί σοι. Præterea Horatij, Deſine curarum. pro à curis. Græce enim, λῆγε τῶν πόνων, ait Iſocrates. Eiuſdem Horatij, Alium ſapiente bonóque. Sic Græci, ἄλλόν τι σοφοῦ κἀγαθοῦ τι. Nam Latini aliũ

à ſapiente dicunt. Item Ciceronis ad Quintum fratrem, Nam quòd inertiam accuſas adoleſcētium. Et AEmil. Prob. in Lyſandro, In quo accuratiſſime eius auaritiam perfidiámque accuſarat. Sic enim Græci. Iſocrates, Μὴ δὲ καταγνῷς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν. Idem, Οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ αὐτὸς αὑτοῦ καταγνώσεται τὴν μεγίστην ζημίαν. Nam Latine, Accuſas adoleſcētes inertiæ. Et, Accuſarat eum perfidiæ potius diceretur. Item Horatius, Agreſtium regnauit populorum. Græci, βασιλεύω σοῦ. Thucydides, Ἐπὶ Κύρου Περσῶν πρώτου βασιλεύοντος. Et ſtatim poſt, ὃς μετὰ Καμβύσην Περσῶν ἐβασίλευσε. Nobis enim abſolutum eſt. Et Terentius, Vt vobis decet. Græce, Ὡς πρέπει ὑμῖν. Latine enim decet vos dicitur. Xenophon Apologia, ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. Lucianus, οὐ δὲ πρέποντα σπουδῆς.

AD Græcam etiam formā figurata conſtructio eſt, & quoties in maſculino præſertim, vel fœminino ex intrāſitiua fit trāſitiua, appellatiuo in genitiuum pluralem mutato, & adiectiuo genus ab eo ſortiente. Vt Plinins, Plani piſcium, quibus cauda non obeſt. Idem, Surdis etiam rerum ſua cuique ſunt remedia. Idem, In capite paucis animalium niſi volucribus, apices. Idem, Canū degeneres caudam ſub aluum reflectunt. Idem, Nigræ lanarum nullum colorem ꝑbibūt. Sic Græci. Iſocrates, Αἰσχρὸν μὲν γὰρ τοὺς γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῶν ζώων, τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων.

GRAECA Metabaſis & illa eſt, omnibus ferè verbis cōmunis, quam Græci κατ' ἔλλειψιν. Virgil. Nec memini, lætórve laborum. Cui ſimile eſt illud eiuſdem, -quos illi læta laborum, Ipſa ſuis quōdam manibus Sidonia Dido Fecerat. Item, Iuſtitiǽne prius mirer, bellíne laborum? Supplēdum enim vtrobique eſt, vt ſit cauſa laborū, cauſa iuſtitiæ. Sic illi. Plutarch9 Ariſtide, τοῖς μὲν πολεμίοις συγγνώμην ἔχειν φάσκοντες, εἰ ταῦτα πλούτου καὶ χρημάτων ὤνια νομίζοιεν. Xenoph. pædia Cyri; Ἐγὼ τοίνυν ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ πατρὸς, ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπραχε, τοῦ δοκεῖν πάντα ἡμαρτηκέναι, πάνυ σοι συμβουλεύω τοῦτο μιμεῖσθαι. Huc ſpectat & illud Saluſtij in Iugurtha, Quæ poſtquā glorioſa modo neque belli patrandi cognouit. Vbi Priſcianus (cauſa) ſubaudit.

GRAECA non minus cōſtructio eſt, & quam Latini poſt verba, quæ in infinitum non feruntur per defectum (vt) finalis, per infinitum tamen eloquuntur, ſed quod per (vt) eſt interpre-

tandum.vt illa est Persij, & pectore læuo Excutias guttas,lætari prætrepidum cor.Similiter post adiectiua.vt Virgil.Pestis acerba boum,pecorique aspergere virus.In talibus enim auditur (vt)pro ὥστε,quod apud Græcos infinito sæpissime iungitur. Isocrates πρὸς Νικοκλέα, καὶ γάρ τοι κύριοι γενόμενοι καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς πεποιήκασιν, ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν πότερόν ἐστιν ἄξιον ἑλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων. Latinū enim potius sit, Vt lætetur, Vt aspergat. Huc ipse cum Seruio & illa Virgilij referēda putem, Dederátque comas diffundere ventis. Et, Ille suo moriens dat habere nepoti. Et, Magnum dat ferre talētum. Nisi Quintilianus & post eum Donatus in postremo Enallagen facerent verbi pro participio, vt sit, Dat ferendum. Seruius tamen nobiscum Græcam ait figuram, prout diffunderentur, vel potius vt ipse interpretor, vt diffunderent se. Ἀριστοφάνης, Εἴ μοι πείσας ἄρτον τίν᾽ ἂν πεπεμμένον, δοίης καταφαγεῖν. Theocrit. βόσκειν δέ μοι αὐτὰς ἔδωκεν. Et in his quidē tacetur particula (vt): in illo verò Horatij videt adhibita, Tu ne quæsieris, scire nefas, quē mihi, quē tibi Finē dij dederint Leucothoe, nec Babylonios Tētaris numeros, vt melius qcquid erit, pati. pro vt melius quicquid erit, patiaris. At in illo Terentij in Adelphis, Itaque vnam hanc rem habere me præter alios præcipuam arbitror, fratrem hominem neminem esse primarum artium magis principem. Videtur (vt) particula subaudienda, sed apostaticos, non telicos. vt sit sensus, Fratrē talem, vt nemo homo sit magis princeps primarum artium.

Eclipsis Græca.

E GRAECO & illa Eclipsis accepta est, qua passim pro particularibus vtimur, Est qui, Sūt qui, Est quādo, Est vbi. Horatius, Sūt quos curriculo puluerē Olympicum collegisse iuuat. Et iterum, Est qui nec veteris pocula Massici. Dicunt enim Græci, Ἔστιν ὃς, & εἰσὶν οἳ, & ἔστιν ὅτε, & ἔστιν οὗ. Etiā illa, Deiphobe Glauci, & Hectoris Andromache. pro Glauci filia, & Hectoris vxor. Hoc genere (Seruio authore) circa patres & maritos duntaxat vtimur. Græci. Aristophanes, Ἔπειτ᾽ ἔγημα Μεγακλέους τοῦ Μεγακλέους ἀδελφιδῆν. Aliquando tamen videtur & ad seruos referri. vt Terentius, Fortè huius video Birriam.

GRAECA Eclipsis est, & quū in citādis authoribus ablatiuo vtimur sine (in) præpositione. vt Terētius Eunucho, Virgilius AEneide, Plautus Milite. Quod genus loquēdi frequens est

quum apud alios, tum maxime apud Nonium Marcellum. Sic enim Græci. Plutarchus in Parallelis, Ὡς ἱστορεῖ Κριτόλαος τρίτῳ ἠπειρωτικῶν. Ὡς Θεότιμος ἐν τρίτῳ μακεδονικῶν. Ὡς Ἀριστείδης ἐν τεσσαρακαιδεκάτῳ ἰταλικῶν.

Græcam esse figuram affirmat Seruius etiam in illis elocutionibus, Expleri mentem nequit. Et, Os, humerósque deo similis. Itē, Omnia Mercurio similis, vocémque colorémque. Et, Nuda genu. Et, Faciem mutatus & ora. Quum sint ad similes Græcas affictæ, in quibus deest præpositio κατὰ. Latinè enim per ablatiuum potius loquimur. vt Martialis, Ore tener, latus pectore, crūre glaber. Græci per accusatiuum & præpositionem subauditam. vt Isocrates, Ἀλλ' ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι. Et Theocrit. Μορφῇ μὲν ἀγαθῷ, τὸν δὲ τρόπων οὐχ ἔθ' ὁμοίῳ. Ex hac, quòd in ea plærunque proprietas partis toti tribuitur, præbita est neotericis erroris occasio, vt quod in structuræ ratione hic nouatur, Synecdochen appellarēt: quum sit in Græcis Synecdoche Tropi species, non Lexeos figura. Idem Seruius ait hanc rem poetarum propriam. Reperitur tamen & apud historicos. Pomponius Mela de priscis Britannis, Vltrò corpora infecti. Idem alibi, Sarmatæ totum brachati corpus, & nisi qua vident, ora tecti. Mihi quoque accusatiuus adiectiuorum nominum, quæ ad quantitatem referuntur, ad eundem modum per Eclipsin Græco more positus videtur, Multum, paulū, paululum, nimium, minimum, plurimum, aliquid, quippiam, aliquantulum, quantum. Addantur his (cæterum & cætera) præcipue quum vel comparatiuis iunguntur. vt Terentius, Eius frater aliquantulum ad rem est auidior. Et Quintilianus, At quidā si fortè susceperint negotia paulum ad dicendum tenuiora. Valerius Maximus, Quantum domo inferior, tantum gloria superior euasit. Varro, Praxiteles propter artificium egregium nemini est paulum modò humaniori ignotus. Vel ijs vocibus, quæ comparatiuorum vim habent. vt Virgilius, O præstans animi iuuenis, quantum ipse feroci Virtute exuperas. Vel supra necessarias verborum transitiones adhibentur. vt Cicero pro Plancio, Quoniam istis vestris lachrymis, de illis recordor, quas pro me sæpe & multum profudistis. Virgilius, Hei mihi qualis erat, quātum mutatus ab illo Hectore. Terentius, Num illi molestæ quippiam hæ sunt nuptiæ? Columella, Circa villā deinceps hæc esse oportebit, furnum & pistrinum, quantum futurus numerus colonorum postulauerit, piscinas minimum duas. Plinius de ca-

nibus, Ferunt LXX diebus, & plurimum tribus mensibus. Et de vrsis, Pariũt plurimum quaternos. Pro hoc vulgus (vt plurimũ) dicit, Græcorum more, qui ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον dicunt, sicut & ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quod ad consuetudinem etiam refertur. Eodẽ modo & (quid) vsurpatur, licet ad quantitatem non referatur. Quintilianus, Quid tibi tantum mali feci? Quid offendi? Terentius, Homini homo quid præstat? In quibus Laurentius (quid) pro in quo accipit. Quo modo etiam Græci τί pro κατὰ τί. Aristoph. Τοῖς δ' ἐμβαδίοις τί χρήσεται τις εἰπέ μοι. Demosth. Τί δὲ χρησόμεθα ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι τούτῳ; Aliquando simile quid in pronomine accidit. Cicero, Hoc præstat amicitia propinquitati. Terentius, Hoc pater ac dominus interest. Nec obstet huic sententiæ, quod in idiomatis verborũ de (interest) aliter præcepimus, Et Cicero, Scipio Africanus id ætatis, atquæ ijs rebus gestis. Et Virgil. Téque adeò decus hoc æui te consule inibit. Terent. Ego isthuc ætatis amori operã non dabã. Nisi duo posteriora tempo ris esse accusatiuos mauis. In illis verò, Multũ vigilo, plurimum ambulo, transitionem verborũ, vt alibi diximus, explẽt, nec vlla opus est præpositione subaudita. Declarat ea, quæ suprà diximus, accusatiuos esse potius, quàm aduerbia, quòd etiã aliqua ex ijs in multitudinis numero legũtur. Virg. Multa gemẽs ignominiã, plagásque superbi Victoris. Liui⁹, Ergo virũ, cætera egregiũ, secuta, quam in petẽdo habuerat, etiã regnãtem, ambitio est. Plin. Tradunt in Mysia feram, quæ Bonasus vocetur, equina iuba, cætera tauro similem. Græci. Plutarch. in Cicerone, Πολλὰ αἰτιόχου παρακελευομένου τοῖς κοινοῖς ἐπιβαλεῖν πράγμασι. Et in vita Ant. Ἦν δὲ καὶ τὰ πολλὰ ῥωμαίοις ἐπαχθὴς ἡ τῶν τειῶν ἀρχή. Sic etiam dicunt vulgo μέγα, & μείζω φρονεῖν. Isocrat. Πλεῖστα ὠφελῆσαι δυνηθῶσι. Idẽ in Areopag. Οὐ τοῖς τείχεσι μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις. Et statim post, Ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν διοικοῦσιν.

Græca mihi videtur Eclipsis & in illo Quintiliani in primo, de quo alibi diximus, Quamlibet multa egerimus, quodam tamen modo recentes sumus ad id, quod incipimus. Quis non obtundi possit, si per totum diem cuiuscunque artis vnum magistrum ferat? mutatione recreabitur, sicut in cibis, quorum diuersitate reficitur stomachus, & pluribus minore fastidio alitur. aut dicãt isti mihi, quæ sit alia ratio discẽdi. Videtur enim deesse sermoni (Si non ita est) vt sit, aut si ita non est, dicant mihi. Sic Græci. Demosthenes Olynth. Καιροῦ μὲν δὴ ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι

πρὸς τοῦτο πάρεστι φιλίππῳ τὰ πράγματα. ἢ παρελθών τις ἐμοὶ, μᾶλλον δὲ ὑμῖν δειξάτω, ἢ ὡς οὐκ ἀληθῆ ταῦτ' ἐγὼ λέγω, ἢ ὡς οἱ τὰ πρῶτα ἐξηπατημένοι τὰ λοιπὰ πιστεύσουσιν αὐτῷ. Eclipsis verò illa Cæcilij Plinij ad Calestriũ tyronem, Increuerat valetudo, quam temperantia mitigare consueuit, tentauit, perseuerantem constantia fugit. Iam dies alter, tertius, quartus: abstinebat cibo, &c. ad illam Demosthenis formata videtur. Demosthenes, Καὶ μετὰ ταῦτα διελθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, ἑκατομβαιῶν, μεταγειτνιῶν, βοηδρομιῶν: τούτου τοῦ μηνὸς μόλις μετὰ τὰ μυστήρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε ἔχοντα χαρίδημον, κενὰς καὶ πέντε τάλαντα ἀργυρίου.

ECLIPSIS Græca est & in illo Terentij in Adelphis, Ne nimium modo bonæ istæ tuæ nos rationes Mitio, & tuus iste animus æquus subuertãt. pro vide ne subuertant. Sic Græci. Aristophanes, Ὅπως δέ μοι καὶ τ' ἄλλα συμπαρεστάται ἴσταθε, καὶ σωτῆρες ὄντως τοῦ θεοῦ.

Atticos imitari videmur & in nominibus oppidorum & vrbium, quum tres motus localis differentias, quas illi diuersa dũntaxat vocis terminatione θι, θεν, & δε discernunt, nos tribus casibus citra præpositionẽ efferimus. Vbi enim illi ad quæstionem ποῖ, ἀθήναζε respondent, nos per accusatiuum Athenas dicimus. Vbi illi ad quæstionem πόθεν, ἀθήνηθεν, nos per ablatiuum Athenis. Vbi rursus illi ad quæstionem ποῦ, ἀθήνησι dicunt, nos aliàs per ablatiuum vel datiuum, nonnulla circa id doctorum discordia. vt Carthagini, vel Carthagine. Aliàs per genitiuum, vt Rhomæ. Simili cum illis ratione & in vocabulo domus vtimur. Sicut enim illi οἴκοθι, οἴκαδε, & οἴκοθεν dicunt, ita nos domi, domum, & domo dicimus. Hac fortassis interpretatione quidam etiam docti sunt inducti, vt dubitent, an aduerbia sint censenda. Quum tamen nomina esse illud haud dubie vincat, quòd adiectiuis & relatiuis accidentium legem præscribunt. Adiectiuis. vt Ouidius, Doctas eat, inquit, Athenas. Virgilius, -tyria Carthagine qui nũc Expectat. Suetonius in Galba, Carthagine noua conuentum agens tumultuauit. Titus Liuius, Capuam flectit iter luxuriantem longa fœlicitate ac indulgentia fortunæ. Relatiuis. vt Cicero ad Lentulum, Te cum classe & exercitu proficisci Alexandriam, vt eam cum pace præsidiisque firmaris. Lẽtulus Ciceroni, Nulla alia re cõfisus, Laodiceã, quæ est in Syria, se contulit. Seruio tamen aduerbia esse placet, super illo Virgilij, Omnia ni repetant Argis.

Pleonasmi Græci.

GRAECI sunt & illi pleonasmi. Virgilius, OEstron Græci vertere vocantes. Idem in Georgicis, Sæpe volutabris pulsos syluestribus apros Latratu turbabis agens. Et in AEneide, Et diuûm amplexæ simulachra tenebant. Et rursus,-clypeóque sinistram Insertabam aptans. In quibus vel redundant participia illa, Vocantes, Agens, Amplexæ, Aptans. vel subaudiendum est pronomen pro loco, illum, illos, vel illa, vt sit Eclipsis. Græcis nanque hæc ratio familiarissima. Aristoph. Ἀλλ' ὁ λαχὼν ἴτω πᾶς ἐν τῷ γράμματι. Idē, φέρε νῦν, νόμος γάρ ἐστι, τὰ καταχύσματα ταυτὶ καταχέω σου λαβοῦσα. Idem, Οὔκουν ὁρᾷς αἰγίδα τε κυνισμόν τινα.

Pleonasmus ad imitationem Græcorum est & in illo Terentij in Phormione, Negat. neque eius patrem se scire qui fuerit. negat. Neque Stilphonem ipsum scire qui fuerit. negat. Integra enim est locutio, si demas (neque). Sic Græci. Aristophanes, Ἐξαρνός ἐστι μηδ' ἰδεῖν με πώποτε. In illo enim Horatij, Neque se fore post hac tam facilem dicat: Hypallage Græca potius videtur. Sic Græci, Οὔ φασι παραχωρεῖσθαι. pro φασὶν οὐ παραχωρεῖσθαι. Homerus ϛ Iliados, Οὐ γάρ ἐγὼ σέο φημὶ χερειότερον βροτῶν ἄλλον ἔμμεναι. Ἀριστοφ. Εἰ ἔστι γ' οἶσθ' ὃ ποθεῖθ' ὑμεῖς, οὐ φήμ' αὖ λισιπλεῖν σφῷν.

Enallage Græca.

ENALLAGE Græca est & cū præsens pro futuro accipitur. vt in illo Phormionis, Quid ago? dic Hegio. Sic Græci, τί δρῶ. Ἀριστοφ. Ἡ ταῦτι τούτοις δρῶ. Præterea Terētij illa, in qua ad singulare reddit plurale, Si quisquā est, qui placere se studeat bonis Quàm plurimis, & minime multos lædere. In his poeta hic, nomē profitetur suum. Sic Demosthenes in Olynthiacis, Εἰ μὲν γάρ τις ἀνὴρ ἐν αὐτοῖς οἷος ἔμπειρος πολέμου καὶ ἀγώνων, τούτου μὲν φιλοτιμίᾳ πάντας ἀφελεῖν αὐτὸν ἔφη.

Si pro an.

GRAECA Enallage est & cum (Si) pro An ponitur. vt in illo Terētij, Estne ea intus? Si sit, rogas? Idē, Visam si domi est. Columella, Animaduertat an pulli rostellis oua procuderint, & auscultetur si pipiāt. Aristop. Γλαῦκω, Γευσάμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους, εἶτ' ἀπαρχεῖν, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν.

Nisi pro sed.

ITEM (Nisi) pro Sed. vt Terentius, Nescio, nisi deos fuisse iratos mihi satis scio, qui illi auscultauerim. Et sæpe alibi. Græci enim, Aristophanes, οὗτοι λέγειν ἔμοιγε φαίνεσθον πάνυ, πλὴν ἓν μόνον δίκαια.

Hoc pro partim.

PRAETEREA quum (hoc) pro partim legitur. vt Virgilius Georgic.- iámque reperti, Qui saxo super, atque ingentis

pondere teſtæ Vrgerent, hoc effuſos munimen ad imbres, Hoc, vbi hiulca ſiti findit canis æſtifer arua. Ισοκράτ. συμμαχικῷ. τότε μὲν γὰρ τὴν περσῶν δύναμιν ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην τὸ μέγεθος γεγενημένην, οὐ διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν φρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν βασιλείαν τιμῶσι, τότε δὲ Διόνυσον τὸν τύραννον ὅτι παραλαβὼν τὴν μὲν ἄλλην σικελίαν ἀνάστατον γεγενημένην, τὴν δ' αὑτοῦ πατρίδα πολιορκουμένην, οὐ μόνον αὐτοὺς τῶν παρόντων κινδύνων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἐποίησεν.

ET quum (At) pro ergo vel quare, ſicuti ἀλλὰ apud Græcos. Ouid. in Metamorph. ſecundo, - vix me patiuntur, vbi acres Incaluere animi, ceruíxque repugnat habenis. At tu funeſti ne ſim tibi muneris author, Nate caue. Sic Homerus, At pro ergo.

ἀλλ' ἴθι μή μ' ὀρέθιζε, σαώτερος ὥσκε νέηαι. Idem,

ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.

(EST) quoque pro licet ad imitationem Græcorum ſimili figura videtur dictum. vt Virgilius, Cernere erat. pro licebat. Et Plinius de Erinatijs, Aliter non eſt occidere, & tergori parcere. Idem, Nocturnorum animalium, veluti felium in tenebris fulgent, radiántque oculi, vt contueri non ſit. Et affirmatiue, vt alibi diximus. Plinius, De noſtris moribus bene ſperare eſt, ſi tanta apud maiores fuere auiaria. Horat. Cois tibi penè videre eſt vt nudam. Et Gellius ſæpe, Vt multos videre eſt pecuniæ cupidos. Idem, Animaduertere eſt plæraque verborum Latinorum ex ea ſignificatione, in qua nata ſunt, deceſſiſſe. Sic Græci ἔστι pro ἔξεστι dicunt. Demoſthenes κατὰ μειδίου, Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτων τοῖς ἐκ προαιρέσεως ὑβρισταῖς χαλεποὺς ὄντας ἰδεῖν ἔστι τοὺς νόμους, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἁπάντων. Eſt pro licet.

PRAETEREA (In) pro inter ſimili imitatione ponitur. vt Plinius de Cilio, Hoc vulnere diductum non coaleſcit in paucis humani corporis membris. Lucian. ταῦτα μέντοι τὰ τέκνα ὁρώμενα ἐν τοῖς θεοῖς. In pro inter.

GRAECA imitatione vſurpata eſt illa locutio Plinij, de helpide & leone cum ſimilibus, Miremur poſtea veſtigia hominis intelligi à feris, quum etiam auxilia ab vno animalium ſperent? Terentius, Eho nónne hæc iuſta tibi videntur poſtea? Et Græce, Αριστοφ. εἶτ' οὐ ξυνίης τὴν ἐπίνοιαν τοῦ θεοῦ. Idem, ὦ μιαρώτατε ἀνδρῶν ἁπάντων, εἶτ' ἐσίγας τοσοῦτος ὤν; Hanc figuram per (&) nonnunquam efferre videntur Latini. Virgil. - & quiſquam numen Iunonis adoret Præterea, aut ſupplex aris imponat ho- Poſtea interrogatiue.

norem? In quo genere aduertendum Latinos ferè vel potentiali modo vti solere, vel eius periphrasi. vt Cicero, Et dubitari potest, quin ille seu victus seu victor redierit, cædem facturus sit?

Accusatiuus pro nominatiuo.

CASVS quoque nonnunquam ad Græcum idioma immutatur. Aliàs in tali figura, qualis est Terentij, Quum meipsum noris quàm elegans formarum spectator siem. Idē rursus, Scin' me in quibus sim gaudijs? Idem, Obserues filium, quid agat. Sic enim Græci sæpissime. Aristoph. Pluto, Ἄγε δὴ σὺ πρότερον σαυτὸν ὅστις εἶ, φράσον. In his enim omnib⁹ Latina potius locutio est per nominatiuum, Quum noris quàm elegans ego ipse formarū spectator siem. Et, Scin' in quibus ego sim gaudijs? Et, Obserues quid filius agat. Aliàs sub hac figura, qualis est in Rhetoricis ad Herennium, Inter insinuationem & principium hoc interest, quia principium eiusmodi debet esse, vt statim apertis rationibus, quibus præscripsimus, aut beneuolum, aut attentum, aut docilem faciat auditorem. Et Terent. Restitue in quem me accepisti, locum. Vtrobique enim prouocabulum (qui) non ad suum, sed præcedens verbum refertur: quum rectum sit, quas præscripsimus, &, in locum, in quo accepisti. Ita Græci. Isocrat. Τοῖς γὰρ ἄλλοις οἷς ἔχομεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων ζώων διαφέρομεν. Aristoph. Pluto, Τάλαιν' ἐγὼ τῆς ὕβρεως ἧς ὑβρίζομαι.

Nominatiuus ℘ accusatiuo.

ALIA rursus figura nominatiuus pro accusatiuo, Nempe post infinitiuum, quoties ea verba sequitur, quæ in sensum infinitiui dúntaxat feruntur, qualia sunt, Dico, Sentio, Aio, cum synonymis, & eadem est agens persona verbi finiti, & infiniti. vt Catul. Phasellus iste, quem videtis hospites, ait fuisse nauium celerrimus. Et Parodia de hoc ipso, Sabinus ille, quem videtis hospites, ait fuisse multo celerrimus. Ouid.-sed enim quia rettulit Aiax Esse Iouis pronepos. Virg. Sensit medios illapsus in hostes. Terentius, Quæ sese optauit inhoneste parare hic diuitias potius, quàm in patria honeste pauper viuere. Lucanus quoque paulo etiā durius,-tutúmque putauit Iam bon⁹ esse socer. Nec minus dure, vt videtur, Ouidius de Tristib. Acceptum refero versibus esse nocens. Sic Græci. Isocrat. Καὶ σεαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ἀπομιμνήσκεις. Δημοσθένης ἐν τῷ παραπρεσβείας, Εἰ μὲν γὰρ ἅπαντα ὅσα ὑπέσχεθ' ὑμῖν ἐκ τῆς εἰρήνης γέγονε καὶ τοσαύτης ἀνανδρίας καὶ κακίας ὁμολογεῖτε ὑμεῖς εἶναι μεστοί.

A Græcis planè & illa casus mutatio accepta est, Quum ablatiuus in cōsequētia diuersa persona nō est ab ea, quæ finitū verbū præcedit. vt Qu. Tul. ad Tyron. Nō potes effugere huius

culpæ pœnam te patrono, Marcus est adhibēdus. pro ipse patronus, vel si ipse sis patronus. Volcatius Sedigitus apud Gellium, Eum me iudice errorē dissoluam tibi. Sic Græci. Plato Apolog. Ἀλλ' ἀπορίᾳ μὲν ἑάλωκα οὐ μέντοι λόγων, ἀλλὰ τόλμης καὶ ἀναισχυντίας καὶ τοῦ μὴ ἐθέλειν λέγειν πρὸς ὑμᾶς τοιαῦτα οἷα ὑμῖν μὲν ἥδιστ' ἂν ἦν ἀκούειν θρηνοῦντός μου καὶ ὀδυρομένου καὶ ἄλλα ποιοῦντος καὶ λέγοντος πολλὰ καὶ ἀνάξια ἐμοῦ ὡς ἐγώ φημι.

SED & illa, quum præpositioni (in) pro ablatiuo subijcitur accusatiuus. vt Gellius notat in oratione Ciceronis de imperio Cn. Pompeij, Quū nostros portus, atque eos portus, quibus vitam ac spiritum ducitis, in prædonum fuisse potestatem sciatis. Et in Amphit. Plauti, Nunc verò mihi in mentem fuit. pro in potestate, in mente: quod contrà rarò, aut vix fit. Ideóque illud Virgilij, Rapuítque in fomite flammam: Seruius esse ait penè Solœcophanes. Tale tamen est & illud Ouidij Metamor.-aspice vultus Ecce meos, vtinámque oculos in pectore posses Inserere. Nisi quis in pectora scribendū censet. Plutar. in Antonio, Ἀντώνιος δὲ τὴν πόλιν ἐκλιπὼν, καὶ τὰς μετὰ τῶν φίλων διατριβὰς, οἴκησιν ἐνάλιον κατεσκεύαζεν αὐτῷ περὶ τὴν φάρον εἰς τὴν θάλασσαν.

GRAECAM Antiptosin vocat Seruius, quum post passiua datiuus loco ablatiui cum præpositione adhibetur. vt Virgilius, Nec cernitur vlli. Horatius, Scriberis Vario fortis & hostiū victor. Xenophō, Ὁσίως μοι καὶ δικαίως ἅπαντα τὸν βίον βεβιωμένον. Isocrates ad Demonicum, Ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων. Datiuus loco ablatiui cum præpositione.

Græcæ non minus sunt & illæ, de quibus suprà in Enallage dixi, Nobis non licet esse tam disertis. Et Macrob. Si vobis volentibus est. Sic Græci. Aristoph. Οὕτως γάρ ἐστι πλουσίοις ἅπασιν ἡμῖν εἶναι. Et, Ἐμοὶ βουλομένῳ ἦν.

GRAECA quoque antimeria est, quum nomen pro aduerbio sumitur, ad hunc modum. Plinius, Hæc singula & matutina & vespertina dantur. pro mane & vesperi. Virgilius, Nec gregibus nocturnus obambulat. pro noctu. Idem rursus, Nec minus AEneas se matutinus agebat. pro mane. Huc attinet & illud eiusdem, Vibranti gladio connixus ab aggere dexter Occupat. Ἀριστοφ. Δῆλος δ' ἐστὶν ὅτι τοῦ πράγματος ἀκήκοέν τι τοῦ βαδίζει καὶ τάχα. Homerus, Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ Εὗδον παννύχιοι. Idem, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Nomen pro aduerbio.

GRAECA videtur & illa Enallages forma, quæ in Prolepsi sæpe vsurpatur. vt Salustius, Itaque initio reges diuersi, pars ingenium, alij corpus exercebant. De qua in enallage diximus. Est enim Græcis familiarissima. Cebes, αὗται τοίνυν ἔφη, ἡ μὲν τὴν μάστιγα ἔχουσα καλεῖται τιμωρία, ἡ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐν τοῖς γόνασιν ἔχουσα λύπη, ἡ δὲ τὰς τρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς ὀδύνη.

Græcum est & illud Salustij cum similibus, in quibus post masculina & fœminina subijcitur neutrum. Huic ab adolescentia cædes, rapinæ, discordia ciuilis, grata fuere. Terentius, Atque hæc, qui misit, non soli sibi postulat te viuere. Ad Eunuchum enim & ancillam refertur illud (hæc). Idem, Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas, quod ego in propinqua parte amicitiæ puto, facit vt audacter moneam & familiariter. Cicero de Offic. Quam similitudinē natura, ratióque ab oculis ad animū transferens, multo etiam magis pulchritudinem, constantiam, ordinem in consilijs, factísque conseruanda putat. Sic Græci. Isocrat. κόσμον, αἰσχύνην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι. &c. Tale putat Seruius & illud Terentij, Qui habet salem, quod in te est.

Homerica figura est, qua vtitur Virgilius in comparationibus interdum, qualis in illa cernitur, Qualis populea mœrēs Philomela sub vmbra, Amissos queritur fœtus, quos durus arator Obseruans, nido implumes detraxit. Et, Qualis vbi in lucem coluber mala gramina pastus. Et Ouid. falcata nouissima cauda est, Qualia dimidiæ sinuantur cornua lunæ. Est enim Enallage (Qualis) pro qualiter. vt in illa Homeri,

Οἵη δ' Ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα,
Ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον ἢ ἐρύμανθον
Τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείαις ἐλάφοισι.
Τῇ δὲ θ' ἅμα νύμφαι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο
Ἀγρονόμοι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα Λητώ.
Πασάων δ' ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι,
ὣς ἥγ' ἀμφιπόλοις μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

IN illa tamen primi AEneidos, quæ ex hac est versa, Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi Exercet Diana choros, quam mille secutæ Hinc atque hinc glomerātur Oreades: Eclipsis vel prouocabuli (qui), vel aduerbij (quando) magis quadrare videtur, propter Apodosin illam, Talis erat Dido. vt sit, Qualis Diana, quæ exercet, vel qualis Diana, quum vel quando exer-

cet chorōs. Simile eſt & illud Horatij in Sermonibus, eóque Non vt magna dolo factum negat eſſe ſuo pars, Quòd non ingenuos habeat, claróſque parentes, Sic me defendam. Sic Theocritus, Ἅδιον ὦ ποιμὰν τὸ τεὸν μέλος ἢ τὸ καταχὲς τῆν' ἀπὸ τᾶς πέτρας καταλείβεται ὑψόθεν ὕδωρ.

IN illa verò ſexti AEneidos, vix hoc ſufficiat, Quale ſolet ſyluis brumali frigore viſcum Fronde virere noua, quod non ſua ſeminat arbos, Et croceo fœtu teretes circundare truncos: Talis erat ſpecies auri. Supplendum enim videtur, quale eſt viſcum, quod viſcum ſolet brumali frigore, &c.

Index in Thomæ Linacri Grammatica, iuxta foliorum numerum.